

**T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**SİVEREK (ŞANLIURFA) FETTAHLI EVİNİN KORUMA SORUNSAĞI BAĞLAMINDA
RESTORASYON ÖNERİSİ**

Mehmet AKKUTLU

Yüksek Lisans Tezi

MİMARLIK ANABİLİM DALI

Restorasyon Bilim Dalı

TEMMUZ, 2022

**T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

Mimarlık Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**SİVEREK (ŞANLIURFA) FETTAHLI EVİNİN KORUMA SORUNSAĞI
BAĞLAMINDA RESTORASYON ÖNERİSİ**

Tez Yazarı

Mehmet AKKUTLU

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Muhammet KURUCU

TEMMUZ, 2022

ELAZIĞ

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Mimarlık Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Başlığı: Siverek (Şanlıurfa) Fettahlı Evinin Koruma Sorunsalı Bağlamında
Restorasyon Önerisi

Yazarı: Mehmet AKKUTLU

İlk Teslim Tarihi: 30.05.2022

Savunma Tarihi: 01.07.2022

TEZ ONAYI

Fırat Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına göre hazırlanan bu tez aşağıda imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilmiş ve akademik dinleyicilere açık yapılan savunma sonucunda OYBİRLİĞİ ile kabul edilmiştir.

İmza

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Muhammet KURUCU
Fırat Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi

Onayladım

Başkan: Prof. Dr. Mücahit YILDIRIM
Dicle Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi

Onayladım

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Murat ŞAHİN
Fırat Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi

Onayladım

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunun/...../20..... tarihli toplantısında tescillenmiştir.

İmza

Prof. Dr. Kürşat Esat ALYAMAÇ
Enstitü Müdürü

BEYAN

Fırat Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım “Siverek (Şanlıurfa) Fettahlı Evinin Koruma Sorunsalı Bağlamında Restorasyon Önerisi” Başlıklı Tezimin içindeki bütün bilgilerin doğru olduğunu, bilgilerin üretilmesi ve sunulmasında bilimsel etik kurallarına uygun davrandığımı, kullandığım bütün kaynakları atıf yaparak belirttiğimi, maddi ve manevi desteği olan tüm kurum/kuruluş ve kişileri belirttiğimi, burada sunduğum veri ve bilgileri unvan almak amacıyla daha önce hiçbir şekilde kullanmadığımı beyan ederim.

01/07/2022

Mehmet AKKUTLU

ÖNSÖZ

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanan bu çalışmanın konusunu geleneksel mimari ve bu mimarinin korunması oluşturmaktadır. Bu çalışma, Fırat Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Başkanlığı bünyesinde gerçekleştirilmiştir.

Çalışma altı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, çalışmanın amacının ve genel bilgilerin yer aldığı giriş bölümü, ikinci bölümde, geleneksel mimari ve geleneksel mimarinin korunması hakkında bilgi verilmektedir. Üçüncü bölümde, Siverek ilçesinin fiziksel, tarihi ve mimari özellikleri anlatılmıştır. Dördüncü bölümde çalışmanın materyal ve metot kısmı yer almaktadır. Beşinci bölümde Fettahlı Evi (199-8) ve 199-3, 199-5, 190-14, 199-16, 192-17, 190-8 ada parsel numaralı evlerin koruma sorunsalı bağlamında çalışmalar yapılmıştır. Son bölümde ise tez çalışması ile ilgili genel değerlendirme yapılmıştır.

Mehmet AKKUTLU

Elazığ, 2022

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
ÖZET	viii
ABSTRACT	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
EKLER LİSTESİ	xix
KISALTMALAR LİSTESİ	xx
1. GİRİŞ	1
2. GELENEKSEL MİMARİ VE KORUMA KAVRAMI	2
2.1. Geleneksel Mimari	2
2.1.1. Geleneksel Mimarının Çok Yönlü Özellikleri	3
2.1.2. Geleneksel Mimari Miras Kavramı	4
2.1.3. Geleneksel Mimari Mirasını Tehdit Eden Unsurlar.....	5
2.1.4. Geleneksel Mimari Mirasının Sosyo-Kültürel Boyutu	6
2.2. Koruma Kavramı.....	6
2.2.1. Geleneksel Mimari Mirasının Korunmasında Uluslararası Ölçütlerin Oluşması	7
2.2.2. Geleneksel Mimari Mirasının Korunmasında Ulusal Ölçütlerin Oluşması	8
2.3. Geleneksel Mimari Mirasını Koruma Teknikleri	9
2.4. Geleneksel Mimari Mirasının Korunmasına İlişkin Öneriler.....	10
2.5. Bölüm Sonucu.....	10
3. SİVEREK İLÇESİNİN FİZİKSEL, TARİHİ VE MİMARİ ÖZELLİKLERİ	12
3.1. Siverek İlçesinin Genel Özellikleri	12
3.2. Siverek'in Bazı Anıtsal Mimari Örnekleri; Camiler	15
3.2.1. Gülabibey Camii	15
3.2.2. Haliliye Camii.....	16
3.2.3. Hasan Çelebi Camii	17
3.2.4. Karakeçi Camii	19
3.3. Hasançelebi Mahallesi Örneği	20
3.3.1. Hasançelebi Mahallesi Tarihi ve Mimari Özellikleri.....	23
3.3.2. Hasançelebi Mahallesiindeki Evlerin Avlu İle Olan İlişkisi.....	24
3.4. Yerel Siverek Konutlarının Mimari Özellikleri ve Mekansal Organizasyonları	25
3.5. 190 Ada - 8 Parseldeki Evin Rölöve Çalışması	26
3.5.1. Vaziyet Planının İncelenmesi	27
3.5.2. Zemin Kat Planının İncelenmesi	29
3.5.3. Cephelerin İncelenmesi (Avlu Cephe)	38
3.5.4. Cephelerin İncelenmesi (Sokak Cephe)	44
3.5.5. Malzeme ve Teknik	46
3.5.6. Süsleme Özellikleri	49
3.5.7. Genel Değerlendirmeler	50
3.6. 199 Ada - 5 Parseldeki Evin Rölöve Çalışması	51
3.6.1. Vaziyet Planının İncelenmesi	52
3.6.2. Zemin Kat Planının İncelenmesi	55

3.6.3. Cephelerin İncelenmesi (Avlu Cepheleri)	65
3.6.4. Cephelerin İncelenmesi (Sokak Cepheleri)	71
3.6.5. Malzeme ve Teknik	72
3.6.6. Süsleme Özellikleri	74
3.6.7. Genel Değerlendirmeler	74
3.7. 199 Ada - 16 Parseldeki Evin Rölöve Çalışması	76
3.7.1. Vaziyet Planının İncelenmesi	77
3.7.2. Zemin Kat Planının İncelenmesi	79
3.7.3. Cephelerin İncelenmesi (Avlu Cepheleri)	89
3.7.4. Cephelerin İncelenmesi (Sokak Cepheleri)	94
3.7.5. Malzeme ve Teknik	96
3.7.6. Süsleme Özellikleri	97
3.7.7. Genel Değerlendirmeler	97
3.8. Yerel Siverek Konutlarının Karşılaştırmalı Analizleri.....	100
3.9. Yerel Siverek Konutlarında Koruma Sorunları	102
3.10. Bölüm Sonucu.....	103
4. MATERYAL VE METOT	104
4.1. Literatür Çalışması.....	104
4.2. Çalışmanın İçeriği	104
4.3. Belgeleme Yöntemi.....	104
4.4. Ölçülendirme Tekniği	105
5. FETTAHLI EVİNİN RESTORASYON DEĞERLENDİRMESİ	107
5.1. Rölöve Çalışması	107
5.1.1. Vaziyet Planının İncelenmesi	107
5.1.2. Zemin Kat Planının İncelenmesi	109
5.1.3. Birinci Kat Planının İncelenmesi	119
5.1.4. Cephelerin İncelenmesi (Avlu Cepheleri)	127
5.1.5. Z2 Avlu Cepheleri	127
5.1.6. Z3 Avlu Cepheleri	131
5.1.7. Cephelerin İncelenmesi (Sokak Cepheleri)	134
5.1.8. Genel Değerlendirmeler	137
5.2. II. Dönem Restitüsyon Çalışması	143
5.2.1. Akademik Kaynakların İncelenmesi.....	143
5.2.2. Benzer Dönem Yapılarının İncelenmesi (Analoji)	143
5.2.3. Vaziyet Planının İncelenmesi	144
5.2.4. Zemin Kat Planının ve Cephelerinin İncelenmesi	147
5.2.5. Birinci Kat Planının ve Cephelerinin İncelenmesi	149
5.3. I. Dönem Restitüsyon Çalışması	161
5.3.1. Vaziyet Planının İncelenmesi	161
5.3.2. Zemin Kat Planının ve Cephelerinin İncelenmesi	163
5.3.3. Birinci Kat Planının ve Cephelerinin İncelenmesi	164
5.4. Restorasyon Çalışması	168
5.4.1. Koruma ve Onarım Önerileri.....	169
5.4.2. Vaziyet Planının İncelenmesi	170
5.4.3. Zemin Kat Planının ve Cephelerinin İncelenmesi	171
5.4.4. Birinci Kat Planının ve Cephelerinin İncelenmesi	175
5.4.5. Sokak Cephelerinin İncelenmesi	179

6. SONUÇLAR	181
ÖNERİLER	185
KAYNAKLAR.....	186
EKLER.....	190
ÖZGEÇMİŞ	

ÖZET

Siverek (Şanlıurfa) Fettahlı Evinin Koruma Sorunsalı Bağlamında Restorasyon Önerisi

Mehmet AKKUTLU

Yüksek Lisans Tezi

FIRAT ÜNİVERSİTESİ
Fen Bilimleri Enstitüsü

Mimarlık Anabilim Dalı
Mimarlık
Temmuz 2022, Sayfa: xx + 217

Geleneksel yapılar hem tarihi değeri olan hem de bir belge niteliği taşıyan yapılardır. Diğer yandan kentlerin dokusunu oluşturması ve yaşayanlar için aidiyet hissi yaratması önemini arttırmaktadır. Bu yapıların bir kısmı günümüze kadar gelmiştir. Ancak bu yapıların korunması ve restorasyonu ile ilgili gerekli önemin verilmediği söylenebilmektedir.

Bu çalışmada, Siverek sivil mimarlık örnekleri kapsamında geleneksel konut mimarisi ele alınmıştır. Tarihi bir kent olan Siverek'te özgün mimari özellikli taşıyan konutlar yer almaktadır. Söz konusu konutlar zamanın getirdiği bozulmalar ve değişimlerle tehlike altındadır. Bu bağlamda yeterli koruma önlemlerinin alınmaması sebebiyle bu çalışmanın yapılmasına karar verilmiştir.

Konusu, Siverek (Şanlıurfa) Fettahlı evinin koruma sorunsalı bağlamında restorasyon önerisi olan bu çalışma altı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, çalışmanın amacının ve genel bilgilerin yer aldığı giriş bölümü, ikinci bölümde, geleneksel mimari ve geleneksel mimarinin korunması hakkında bilgi verilmektedir. Üçüncü bölümde, Siverek ilçesinin fiziksel, tarihi ve mimari özellikleri anlatılmıştır. Dördüncü bölümde çalışmanın materyal ve metot kısmı yer almaktadır. Beşinci bölümde Fettahlı Evi (199-8) ve 199-3, 199-5, 190-14, 199-16, 192-17 ada parsel numaralı evlerin mimari özellikleriyle ilgili çalışmalar yapılmıştır. Son bölümde ise tez çalışması ile ilgili genel değerlendirmeler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Siverek Evleri, Geleneksel Mimari, Koruma, Restorasyon

ABSTRACT

Restoration Proposal of Siverek (Şanlıurfa) Fettahlı House in the Context of Conservation Problem

Mehmet AKKUTLU

Master Thesis

FIRAT UNIVERSITY
Institute of Science

Department of Architecture
Architecture
July 2022, Page: xx + 217

Traditional structures are structures that have both historical value and document quality. On the other hand, it is very important in terms of forming the texture of cities and a sense of belonging for the inhabitants. Some of these structures have survived to the present day. However, it can be said that the necessary importance is not given to the protection and restoration of the structures.

In this study, traditional residential architecture is discussed within the scope of Siverek civil architecture examples. In Siverek, which is a historical city, there are houses with unique architectural features. The dwellings in question are in danger with the deterioration and changes brought about by time. In this context, it was decided to carry out this study due to the lack of adequate protection measures.

The subject of this study, which is a restoration proposal in the context of the conservation problem of the Siverek (Şanlıurfa) Fettahlı house, consists of six chapters. In the first part, the aim of the study and general information are given in the introduction, in the second part, information about traditional architecture and the preservation of traditional architecture is given. In the third chapter, the physical, historical and architectural features of the Siverek district are explained. The fourth chapter includes the material and method part of the study. In the fifth chapter, studies on the architectural features of the Fettahlı House (199-8) and the houses with parcel numbers 199-3, 199-5, 190-14, 199-16, 192-17 were carried out. In the last part, general evaluations about the thesis study were made.

Keywords: Siverek Houses, Traditional Architecture, Conservation, Restoration

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 3.1. Türkiye Haritası ve Siverek'in yeri	12
Şekil 3.2. Siverek'in Şanlıurfa'daki Yeri	13
Şekil 3.3. Siverek'in Kuş Bakışı Görüntüsü	13
Şekil 3.4. 2022 Siverek Kent Dokusu	14
Şekil 3.5. Siverek'te Bir Sokak Örneği	14
Şekil 3.6. Caminin Kuzey Cephesi	15
Şekil 3.7. Caminin İç Bölümleri	16
Şekil 3.8. Caminin Kuzey Cephesi ve Eyvan Bölümü.....	16
Şekil 3.9. Caminin İç Bölümü.....	17
Şekil 3.10. Caminin Kuzey Cephesi	17
Şekil 3.11. Caminin Abdest Alma Yeri	18
Şekil 3.12. Caminin İç Bölümü.....	18
Şekil 3.13. Caminin Kuzey Cephesi	19
Şekil 3.14. Caminin İç Bölümü.....	20
Şekil 3.15. Fotoğraf Albümü Hasacelebi Mahallesi Sokaktan Kesitler I.....	20
Şekil 3.16. Fotoğraf Albümü Hasacelebi Mahallesi Sokaktan Kesitler II	21
Şekil 3.17. Hasacelebi mahallesi Uydu Görüntüsü	21
Şekil 3.18. Hasacelebi Mahallesi Uydu Görüntüsü Çalışılan Yapılar.....	22
Şekil 3.19. Hasacelebi Mahallesi Vaziyet Planı.....	22
Şekil 3.20. Fettahlı Evinin Bulunduğu Sokak Analizi	23
Şekil 3.21. Fettahlı Evi Giriş Kapısı; Üzerinde İki Farklı Tarih Bulunan Kitabe Örneği	24
Şekil 3.22. Avlu ve Yapı Kütleleri Arasındaki İlişki	25
Şekil 3.23. Fotoğraf Albümü Evin Bulunduğu Sokak I.....	26
Şekil 3.24. Fotoğraf Albümü Evin Bulunduğu Sokak II.....	27
Şekil 3.25. Vaziyet Planı Dönem Analizi	27
Şekil 3.26. Vaziyet Planı Malzeme Analizi	28
Şekil 3.27. Vaziyet Planı Bozulma Analizi.....	28
Şekil 3.28. Zemin Kat Planı Dönem Analizi.....	29
Şekil 3.29. Zemin Kat Planı Malzeme Analizi.....	30
Şekil 3.30. Zemin Kat Planı Bozulma Analizi	30
Şekil 3.31. Fotoğraf Albümü Z1, Z3, Z4 ve Z11 Mahali	31

Şekil 3.32.	Fotoğraf Albümü Z10 Mahali	32
Şekil 3.33.	Fotoğraf Albümü Z9 Mahali	33
Şekil 3.34.	Fotoğraf Albümü Z8 Mahali	33
Şekil 3.35.	Fotoğraf Albümü Z5 Mahali	34
Şekil 3.36.	Fotoğraf Albümü Z6 Mahali	35
Şekil 3.37.	Fotoğraf Albümü Z7 Mahali	35
Şekil 3.38.	Fotoğraf Albümü Z2 Mahali	36
Şekil 3.39.	Zemin Kat Tavan Planı Dönem Analizi.....	37
Şekil 3.40.	Zemin Kat Tavan Planı Malzeme Analizi.....	37
Şekil 3.41.	Zemin Kat Tavan Planı Bozulma Analizi	38
Şekil 3.42.	Avlu Kuzey Cephesi	38
Şekil 3.43.	B-B Kesiti ve Avlu Kuzey Cephesi Dönem Analizi	39
Şekil 3.44.	B-B Kesiti ve Avlu Kuzey Cephesi Malzeme Analizi	39
Şekil 3.45.	B-B Kesiti ve Avlu Kuzey Cephesi Bozulma Analizi	39
Şekil 3.46.	Avlu Güney Cephesi.....	40
Şekil 3.47.	A-A Kesiti ve Avlu Güney Cephesi Dönem Analizi	40
Şekil 3.48.	A-A Kesiti ve Avlu Güney Cephesi Malzeme Analizi	40
Şekil 3.49.	A-A Kesiti ve Avlu Güney Cephesi Bozulma Analizi.....	41
Şekil 3.50.	Avlu Doğu Cephesi.....	41
Şekil 3.51.	F-F Kesiti ve Avlu Doğu Cephesi Dönem Analizi	42
Şekil 3.52.	F-F Kesiti ve Avlu Doğu Cephesi Malzeme Analizi	42
Şekil 3.53.	F-F Kesiti ve Avlu Doğu Cephesi Bozulma Analizi.....	42
Şekil 3.54.	Avlu Batı Cephesi	43
Şekil 3.55.	C-C Kesiti ve Avlu Batı Cephesi Dönem Analizi.....	43
Şekil 3.56.	C-C Kesiti ve Avlu Batı Cephesi Malzeme Analizi.....	43
Şekil 3.57.	C-C Kesiti ve Avlu Batı Cephesi Bozulma Analizi	44
Şekil 3.58.	Sokak Güney Cephesi	44
Şekil 3.59.	Sokak Batı Cephesi	45
Şekil 3.60.	Sokak Doğu Cephesi.....	45
Şekil 3.61.	Sokak Cepheleri Dönem, Bozulma ve Malzeme Analizi.....	46
Şekil 3.62.	Toprak Çatı (Dam).....	46
Şekil 3.63.	PVC Pencereler.....	47
Şekil 3.64.	Muhdes Kapılar	47
Şekil 3.65.	Daha Erken dönemde (20.yy ikinci yarısı) Müdahale Gören Kapılar	48

Şekil 3.66.	Muhdes Zemin Kaplaması	48
Şekil 3.67.	Güney Cephesi.....	49
Şekil 3.68.	Avlu Batı Cephesi	49
Şekil 3.69.	Z4 Mahali Ocaklık ve Z5 Mahali P2 Pencere	50
Şekil 3.70.	K1, K6 ve K7 Kapıları	50
Şekil 3.71.	Doğu Cephesindeki Duvar Yazıları ve Batı Cephesindeki Altyapı Sorunları	51
Şekil 3.72.	Fotoğraf Albümü Evin Bulunduğu Sokak I	51
Şekil 3.73.	Fotoğraf Albümü Evin Bulunduğu Sokak II.....	52
Şekil 3.74.	Vaziyet Planı Dönem Analizi	53
Şekil 3.75.	Vaziyet Planı Malzeme Analizi	53
Şekil 3.76.	Vaziyet Planı Bozulma Analizi.....	54
Şekil 3.77.	Avlu, N1 Köşk Odası ve Wc Mahali (Solda Briketli)	54
Şekil 3.78.	Zemin Kat Planı Dönem Analizi.....	55
Şekil 3.79.	Zemin Kat Planı Malzeme Analizi.....	55
Şekil 3.80.	Zemin Kat Planı Bozulma Analizi	56
Şekil 3.81.	Fotoğraf Albümü Z10 Mahali	56
Şekil 3.82.	Fotoğraf Albümü Z01 Mahali	57
Şekil 3.83.	Fotoğraf Albümü Z02 Mahali	58
Şekil 3.84.	Fotoğraf Albümü Z03 Mahali	58
Şekil 3.85.	Fotoğraf Albümü Z04 Mahali	59
Şekil 3.86.	Fotoğraf Albümü Z05-Z06 Mahali	60
Şekil 3.87.	Fotoğraf Albümü Z07 Mahali	60
Şekil 3.88.	Fotoğraf Albümü Z08 Mahali	61
Şekil 3.89.	Fotoğraf Albümü Z09 Mahali	62
Şekil 3.90.	Fotoğraf Albümü Z12 Mahali	62
Şekil 3.91.	N1 Köşk Odası.....	63
Şekil 3.92.	N1 Köşk Odası ve İç Mekanı.....	63
Şekil 3.93.	Zemin Kat Tavan Planı Dönem Analizi.....	64
Şekil 3.94.	Zemin Kat Tavan Planı Malzeme Analizi.....	64
Şekil 3.95.	Zemin Kat Tavan Planı Bozulma Analizi	65
Şekil 3.96.	Avlu Kuzey Cephesi	65
Şekil 3.97.	F-F Kesiti ve Avlu Kuzey Cephesi	66
Şekil 3.98.	Avlu Güney Cephesi.....	67
Şekil 3.99.	Güney Cephede Çatıya Çıkan Kagir Merdiven	67

Şekil 3.100.	E-E Kesiti ve Avlu Güney Cephesi	68
Şekil 3.101.	Avlu Batı Cephesi.....	68
Şekil 3.102.	B-B Kesiti ve Avlu Batı Cephesi	69
Şekil 3.103.	Avlu Doğu Cephesi.....	70
Şekil 3.104.	C-C Kesiti ve Avlu Doğu Cephesi.....	70
Şekil 3.105.	Sokak Kuzey Cephesi	71
Şekil 3.106.	Sokak Doğu Cephesi.....	71
Şekil 3.107.	Sokak Cephe Analizleri	72
Şekil 3.108.	PVC Pencereleler.....	73
Şekil 3.109.	Özgün Kapılar.....	73
Şekil 3.110.	Avlunun Batı Cephesinde Kapatılan Pencere Boşlukları.....	74
Şekil 3.111.	Avlunun Kuzey Cephesinde Briket Malzeme Kullanımı.....	75
Şekil 3.112.	Z05 Mahalindeki Ahşap Kirişlemelerin Genel Durumu	75
Şekil 3.113.	Fotoğraf Albümü Evin Bulunduğu Sokak I	76
Şekil 3.114.	Fotoğraf Albümü Evin Bulunduğu Sokak II	76
Şekil 3.115.	Vaziyet Planı Dönem Analizi	77
Şekil 3.116.	Vaziyet Planı Malzeme Analizi	78
Şekil 3.117.	Vaziyet Planı Bozulma Analizi.....	78
Şekil 3.118.	Zemin Kat Planı Dönem Analizi.....	79
Şekil 3.119.	Zemin Kat Planı Malzeme Analizi.....	80
Şekil 3.120.	Zemin Kat Planı Bozulma Analizi	81
Şekil 3.121.	Fotoğraf Albümü Z1, Z2 ve Z3 Mahalleri	82
Şekil 3.122.	Fotoğraf Albümü Z13 Mahali ve Sokak	83
Şekil 3.123.	Fotoğraf Albümü Z4 ve Z7 Mahalleri.....	84
Şekil 3.124.	Fotoğraf Albümü Z5 ve Z6 Mahalleri.....	85
Şekil 3.125.	Fotoğraf Albümü Z8 ve Z9 Mahalleri.....	86
Şekil 3.126.	Fotoğraf Albümü Z10, Z11 ve Z912 Mahalleri	87
Şekil 3.127.	Zemin Kat Tavan Planı Dönem Analizi.....	88
Şekil 3.128.	Zemin Kat Tavan Planı Malzeme Analizi.....	88
Şekil 3.129.	Zemin Kat Tavan Planı Bozulma Analizi	89
Şekil 3.130.	Avlu Kuzey Cephesi	90
Şekil 3.131.	D-D Kesiti ve Avlu Kuzey Cephesi.....	90
Şekil 3.132.	Avlu Güney Cephesi.....	91
Şekil 3.133.	E-E Kesiti ve Avlu Güney Cephesi	91

Şekil 3.134.	Avlu Batı Cephesi	92
Şekil 3.135.	B-B Kesiti ve Avlu Batı Cephesi	93
Şekil 3.136.	Avlu Doğu Cephesi	93
Şekil 3.137.	C-C Kesiti ve Avlu Doğu Cephesi	94
Şekil 3.138.	Sokak Güney Cephesi	95
Şekil 3.139.	Sokak Doğu Cephesi	95
Şekil 3.140.	Sokak Cephe Analizleri	96
Şekil 3.141.	Sonradan Genişletilen Çatı Saçağı	96
Şekil 3.142.	Özgün Kapılar ve Pencereleler	97
Şekil 3.143.	Giriş Kapısı Üzerindeki Süsleme	97
Şekil 3.144.	Z11 ve Z12 Mahalleri	98
Şekil 3.145.	Z7 Mahali Güney Duvarı Üzerinde Bulunan Pencere ve Z3 Mahali Muhdes Mutfak Tezgahı	99
Şekil 3.146.	Avlunun Batı Cephesindeki Kapatılan Pencere	99
Şekil 3.147.	Yapılara Giriş Analizi	100
Şekil 3.148.	Eyvan Örnekleri Analizi	101
Şekil 3.149.	Evlerin Plan, Kesit ve Sokak Görünüşleri Analizi	101
Şekil 3.150.	Hasan Baylan Evi Orijinal Giriş Kapısı ve Alhaslar Evi Değiştirilen Giriş Kapısı	102
Şekil 4.1.	Lazer Distomatla Sıfır Hattı Oluşturma	105
Şekil 4.2.	190 Ada – 8 Parseldeki Evin Giriş Kapısı	106
Şekil 5.1.	Fotoğraf Albümü Fettahlı Evinin Bulunduğu Sokak	107
Şekil 5.2.	Vaziyet Planı Dönem Analizi	108
Şekil 5.3.	Vaziyet Planı Malzeme Analizi	108
Şekil 5.4.	Vaziyet Planı Bozulma Analizi	109
Şekil 5.5.	Zemin Kat Planı Dönem Analizi	110
Şekil 5.6.	Zemin Kat Planı Malzeme Analizi	110
Şekil 5.7.	Zemin Kat Planı Bozulma Analizi	111
Şekil 5.8.	Fotoğraf Albümü Z1 ve Z2 Mahalleri	112
Şekil 5.9.	Fotoğraf Albümü Z12 ve Z13 Mahalleri	113
Şekil 5.10.	Fotoğraf Albümü B2 ve B3 Mahalleri	114
Şekil 5.11.	Fotoğraf Albümü Z3 Mahali	114
Şekil 5.12.	Fotoğraf Albümü Z4 ve Z5 Mahalleri	115
Şekil 5.13.	Fotoğraf Albümü Z6, Z7 ve Z8 Mahalleri	116
Şekil 5.14.	Fotoğraf Albümü Z9, Z10 ve Z11 Mahalleri	117

Şekil 5.15.	Zemin Kat Tavan Planı Dönem Analizi.....	117
Şekil 5.16.	Zemin Kat Tavan Planı Malzeme Analizi.....	118
Şekil 5.17.	Zemin Kat Tavan Planı Bozulma Analizi	118
Şekil 5.18.	Birinci Kat Planı Dönem Analizi	119
Şekil 5.19.	Birinci Kat Planı Malzeme Analizi.....	120
Şekil 5.20.	Birinci Kat Planı Bozulma Analizi	120
Şekil 5.21.	Fotoğraf Albümü B1 ve B4 Mahalleri	121
Şekil 5.22.	Fotoğraf Albümü B6 Mahali.....	122
Şekil 5.23.	Fotoğraf Albümü B7 ve B8 Mahalleri	122
Şekil 5.24.	Fotoğraf Albümü Z14 ve Z15 Mahalleri.....	123
Şekil 5.25.	Fotoğraf Albümü Z16 ve Z17 Mahalleri.....	124
Şekil 5.26.	Fotoğraf Albümü Z18 ve Z19 Mahalleri.....	124
Şekil 5.27.	Fotoğraf Albümü Z20, Z21 ve Z22 Mahalleri	125
Şekil 5.28.	Birinci Kat Tavan Planı Dönem Analizi	125
Şekil 5.29.	Birinci Kat Tavan Planı Malzeme Analizi.....	126
Şekil 5.30.	Birinci Kat Tavan Planı Bozulma Analizi	126
Şekil 5.31.	L-L Kesiti ve Z2 Avlu Kuzey Cephesi Dönem Analizi	127
Şekil 5.32.	L-L Kesiti ve Z2 Avlu Kuzey Cephesi Malzeme Analizi	127
Şekil 5.33.	L-L Kesiti ve Z2 Avlu Kuzey Cephesi Bozulma Analizi	128
Şekil 5.34.	H-H Kesiti ve Z2 Avlu Güney Cephesi Dönem Analizi	128
Şekil 5.35.	H-H Kesiti ve Z2 Avlu Güney Cephesi Malzeme Analizi.....	129
Şekil 5.36.	H-H Kesiti ve Z2 Avlu Güney Cephesi Bozulma Analizi	129
Şekil 5.37.	E-E Kesiti ve Z2 Avlu Doğu Cephesi Dönem Analizi	129
Şekil 5.38.	E-E Kesiti ve Z2 Avlu Doğu Cephesi Malzeme Analizi	130
Şekil 5.39.	E-E Kesiti ve Z2 Avlu Doğu Cephesi Bozulma Analizi	130
Şekil 5.40.	O-O Kesiti ve Z2 Avlu Batı Cephesi Dönem Analizi.....	130
Şekil 5.41.	O-O Kesiti ve Z2 Avlu Batı Cephesi Malzeme Analizi.....	131
Şekil 5.42.	O-O Kesiti ve Z2 Avlu Batı Cephesi Bozulma Analizi	131
Şekil 5.43.	N-N Kesiti ve Z3 Avlu Güney Cephesi Dönem Analizi	132
Şekil 5.44.	N-N Kesiti ve Z3 Avlu Güney Cephesi Malzeme Analizi.....	132
Şekil 5.45.	N-N Kesiti ve Z3 Avlu Güney Cephesi Bozulma Analizi	132
Şekil 5.46.	G-G Kesiti ve Z3 Avlu Doğu Cephesi Dönem Analizi.....	133
Şekil 5.47.	G-G Kesiti ve Z3 Avlu Doğu Cephesi Malzeme Analizi.....	133
Şekil 5.48.	G-G Kesiti ve Z3 Avlu Doğu Cephesi Bozulma Analizi	133

Şekil 5.49.	F-F Kesiti ve Z3 Avlu Batı Cephesi Dönem Analizi	134
Şekil 5.50.	F-F Kesiti ve Z3 Avlu Batı Cephesi Malzeme Analizi	134
Şekil 5.51.	F-F Kesiti ve Z3 Avlu Batı Cephesi Bozulma Analizi	134
Şekil 5.52.	Fotoğraf Albümü Sokak Cepheleri	135
Şekil 5.53.	Sokak Güney Cephesi Dönem Analizi.....	135
Şekil 5.54.	Sokak Güney Cephesi Malzeme Analizi	136
Şekil 5.55.	Sokak Güney Cephesi Bozulma Analizi	136
Şekil 5.56.	Sokak Doğu Cepheleri Dönem Analizi.....	136
Şekil 5.57.	Sokak Doğu Cepheleri Malzeme Analizi.....	137
Şekil 5.58.	Sokak Doğu Cepheleri Bozulma Analizi	137
Şekil 5.59.	Z13 Mahali TonoZ Üst Örtüsü	137
Şekil 5.60.	Z14 Mahali.....	138
Şekil 5.61.	Z4 Mahali İçindeki Kagir Kemer.....	138
Şekil 5.62.	Z4 Mahali Doğu Duvarı Üzerindeki Özgün Olmayan Pencere	139
Şekil 5.63.	Z4 Mahali Batı Duvarı Üzerindeki Özgün Olmayan Pencere.....	139
Şekil 5.64.	B1 Terasta Betonarme Döşeme	139
Şekil 5.65.	Z1 Giriş Holünde Sprey Boya Örneği.....	140
Şekil 5.66.	Z2 Avlunun Güneyinde Bulunan Yapının Cephesinde Renk Değişimi Örneği.....	140
Şekil 5.67.	Z2 Avlunun Doğu Cephesinde Taşlarda Bozulma ve Kırılma Örneği	140
Şekil 5.68.	B4 Mahalinde Sıvada Çatlama ve Dökülme Örneği	141
Şekil 5.69.	B7 Mahalinde Kısmen Yıkılmış Tavan Örneği	141
Şekil 5.70.	Çatıda Bakımsızlıktan Kaynaklı Bitkilenme Örneği.....	141
Şekil 5.71.	Yıkılan Döşeme Örneği	142
Şekil 5.72.	Z11 Mahalde Kırılan Döşeme ve Tavan Örneği	142
Şekil 5.73.	Tamamen Yıkılmış Yapı Örneği.....	142
Şekil 5.74.	İkinci Dönem Vaziyet Planı Restitüsyon Önerisi Çizimi.....	144
Şekil 5.75.	Z1 Giriş Kapısı	145
Şekil 5.76.	Zemin Kat Z1 mahali	145
Şekil 5.77.	Sokak kapıları “Kuzulu Kapı” (yıkılan evlerin kapıları)	146
Şekil 5.78.	Güney Cephesi Restitüsyon Önerisi Çizimi.....	146
Şekil 5.79.	Pencere Demir Korkuluğu Örneği	147
Şekil 5.80.	Zemin kat Planı Restitüsyon Önerisi Çizimi.....	148
Şekil 5.81.	Z2 Avlu Güney Cephesi	149
Şekil 5.82.	Z2 ve Z3 Avlu Güney Cephesi Restitüsyon Önerisi Çizimi	149

Şekil 5.83.	Birinci Kat Planı Restitüsyon Önerisi Çizimi	150
Şekil 5.84.	Z3 Avlu Güney Cephesi	151
Şekil 5.85.	Z2 ve Z3 Avlu Güney Cephesi Restitüsyon Önerisi Çizimi	151
Şekil 5.86.	B-B kesiti Restitüsyon Önerisi Çizimi	152
Şekil 5.87.	B1 ve Z26 Mahalleri	153
Şekil 5.88.	B9 ve B10 Mahali	153
Şekil 5.89.	C-C Kesiti Restitüsyon Önerisi Çizimi	154
Şekil 5.90.	Odaların Kapıları	154
Şekil 5.91.	B1, B4, B7 ve B8 Mahalleri	155
Şekil 5.92.	Doğu Cephesindeki Ahşap Kapakların Restitüsyon Önerisi Çizimi	155
Şekil 5.93.	Geleneksel Yapılarda Dam Detayı	156
Şekil 5.94	O-O Kesiti Restitüsyon Önerisi Çizimi	156
Şekil 5.95.	A-A Kesiti Restitüsyon Önerisi Çizimi	157
Şekil 5.96.	Z21 Mahali	158
Şekil 5.97.	Z20, Z21, Z24 ve Z25 Mahallerinin Restitüsyon Önerisi Çizimi	158
Şekil 5.98.	F-F Kesiti Restitüsyon Önerisi Çizimi	159
Şekil 5.99.	Z15 ve Z16 Mahalleri	159
Şekil 5.100.	Z15 ve Z16 Mahallerinin Restitüsyon Önerisi Çizimi	160
Şekil 5.101.	K-K Kesiti Restitüsyon Önerisi Çizimi	160
Şekil 5.102.	1) Yapı izleri kapatılmış pencere 2)Kapatılmış tepe penceresi izi 3)Ahşap kapak izleri	161
Şekil 5.103.	Vaziyet Planının I. Dönem Restitüsyon Önerisi Çizimi	162
Şekil 5.104.	Zemin Kat Planının I. Dönem Restitüsyon Önerisi Çizimi	163
Şekil 5.105.	Z12 Mahali	164
Şekil 5.106.	Birinci Kat Planı I. Dönem Restitüsyon Önerisi Çizimi	165
Şekil 5.107.	Z3 Avlu Güney Cephesi	166
Şekil 5.108.	F-F Kesiti I. Dönem Restitüsyon Önerisi Çizimi	166
Şekil 5.109.	O-O Kesiti I. Dönem Restitüsyon Önerisi Çizimi	167
Şekil 5.110.	Z2 Avlu Güney Cephesi	167
Şekil 5.111.	G-G Kesiti I. Dönem Restitüsyon Önerisi Çizimi	167
Şekil 5.112.	Vaziyet Planı Restorasyon Önerisi Çizimi	170
Şekil 5.113.	Zemin Kat Planı Restorasyon Önerisi Çizimi	171
Şekil 5.114.	Giriş Cephesinden Özgün Kagir Kısım ve Avlu	171
Şekil 5.115.	İkinci Avludan Muhdes Ekin Görünümü ve Özgün kagir kısım	172
Şekil 5.116.	H-H İki Katlı Yapının Restorasyon Önerisi Çizimi	173

Şekil 5.117. F-F Kesiti Restorasyon Önerisi Çizimi	174
Şekil 5.118. B-B Kesiti ve Avlu Kuzey Cephesi Restitüsyon Önerisi Çizimi	175
Şekil 5.119. Birinci kat Planı Restorasyon Önerisi Çizimi	175
Şekil 5.120. B-B Kesiti Restorasyon Önerisi Çizimi	176
Şekil 5.121. C-C Kesiti Restorasyon Önerisi Çizimi	176
Şekil 5.122. O-O Kesiti Restorasyon Önerisi Çizimi.....	177
Şekil 5.123. A-A Kesiti Restorasyon Önerisi Çizimi.....	177
Şekil 5.124. K-K Kesiti Restorasyon Önerisi Çizimi.....	178
Şekil 5.125. Doğu Cephesi Restorasyon Önerisi Çizimi	179
Şekil 5.126. Güney Cephesi Restorasyon Çizimi	180

EKLER LİSTESİ

	Sayfa
Ek- 1: Konum Planı Rölöve Çizimi.....	190
Ek- 2: Vaziyet Planı Rölöve Çizimi	191
Ek- 3: Zemin Kat Planı Rölöve Çizimi.....	192
Ek- 4: Zemin Kat Tavan Planı Rölöve Çizimi.....	193
Ek- 5: Birinci Kat Planı Rölöve Çizimi	194
Ek- 6: Birinci Kat Tavan Planı Rölöve Çizimi	195
Ek- 7: Çatı (Dam) Planı Rölöve Çizim.....	196
Ek- 8: Kesitler I Rölöve Çizimi	197
Ek- 9: Kesitler II Rölöve Çizimi.....	198
Ek- 10: Kesitler III Rölöve Çizimi	199
Ek- 11: Kesitler IV Rölöve Çizimi	200
Ek- 12: Cepheler Rölöve Çizimi.....	201
Ek- 13: Detaylar I Rölöve Çizimi.....	202
Ek- 14: Detaylar II Rölöve Çizimi.....	203
Ek- 15: Yerleşim Planı Restorasyon Önerisi Çizimi	204
Ek- 16: Vaziyet Planı Restorasyon Önerisi Çizimi.....	205
Ek- 17: Çatı (Dam) Planı Restorasyon Önerisi Çizimi	206
Ek- 18: Zemin Kat Planı Restorasyon Önerisi Çizimi.....	207
Ek- 19: Zemin Kat Tavan Planı Restorasyon Önerisi Çizimi	208
Ek- 20: Birinci Kat Planı Restorasyon Önerisi Çizimi	209
Ek- 21: Birinci Kat Tavan Planı Restorasyon Önerisi Çizimi	210
Ek- 22: Kesitler I Restorasyon Önerisi Çizimi	211
Ek- 23: Kesitler II Restorasyon Önerisi Çizimi	212
Ek- 24: Kesitler III Restorasyon Önerisi Çizimi.....	213
Ek- 25: Kesitler IV Restorasyon Önerisi Çizimi	214
Ek- 26: Cepheler Restorasyon Önerisi Çizimi.....	215
Ek- 27: Kapı Detayı Restorasyon Önerisi Çizimi.....	216
Ek- 28: Detaylar II Restorasyon Önerisi Çizimi.....	217

KISALTMALAR LİSTESİ

Kısaltmalar

5<.	: 5 cm ve Daha Küçük
BM	: Birleşmiş Milletler
cm	: Santimetre
Edt.	: Editör
ICOMOS	: Uluslararası Anıtlar ve Sitler Başkanlığı
m.	: Metre
m ²	: Metrekare
MÖ	: Milattan Önce
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfalar
TDK	: Türk Dil Kurumu
vb.	: Ve Benzeri
Vd.	: Ve Diğerleri
Yy.	: Yüzyıl

1. GİRİŞ

Siverek tarihte birçok medeniyete ev sahipliği yapmış, geleneksel mimari özellikleri barındıran ve bu anlamda önemli bir yeri olan kenttir. Bu öneminin yanı sıra Siverek'in geleneksel ve tarihi yapıları ile ilgili gerekli koruma önlemleri alınmamış ve bu yapıların birçoğu günümüze aktarılamamıştır. Siverek Fettahlı evi, günümüze kadar ulaşan az sayıda geleneksel evlerdendir. Bu evler yapıldıkları döneme ait sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan belge niteliği taşıyan yapılardır.

Fettahlı evinde doğal bozulmalar ve kullanıcılardan kaynaklanan çeşitli problemler olmasına rağmen bu yapılar günümüze bir bütün olarak ulaşmıştır. Siverek kenti tarihi yapıları için alan taraması yapılırken bu evlerin sahipleri ile görüşülmüş gerekli izinler alınmış ve tez konusu olarak belirlenmişlerdir.

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü son dönem verilerine göre, Siverek'te 2011- 2018 yılları arasında 50 kültür varlığı kayıt altına alınmıştır. Son yıllarda ise tespit ve belgeleme konularında çalışmalar artmıştır. Diğer yandan kentin tarihi dokusu göz ardı edilerek çeşitli imar planları uygulanmış ve birçok yapı yok edilmiştir.

Bu çalışmanın amacı Siverek kentinin geleneksel konut mimarisini araştırmak, bu mimari ile ilgili koruma ve restorasyon önerilerinde bulunmaktır. Yapılan araştırmalar göstermiştir ki Siverek kentinin mimari mirası konusunda yeterli çalışma yapılmamıştır. Bu anlamda bu çalışmanın yapılması hem literatüre katkısı hem de mimari anlamda koruma ve restorasyon önerisi geliştirmesi açısından önemlidir. Bu bağlamda örnek olması açısından Fettahlı evi (199-8) ve 199-3, 199-5, 19-14, 199-16, 192-17 ada parsel numaralı evlerle ilgili çalışmalar yapılacak ayrıca bu evlerin gelecek kuşaklara tarihi bir kaynak olarak aktarılması sağlanacaktır.

2. GELENEKSEL MİMARİ VE KORUMA KAVRAMI

Bu bölümde geleneksel mimarinin tanımı, geleneksel mimariyi tehdit eden unsurlar, geleneksel mimaride miras kavramı, geleneksel mimarinin sosyo-kültürel boyutu, geleneksel mimaride koruma, ulusal ve uluslararası koruma ölçütleri ve geleneksel mimariyi koruma ile ilgili konular ele alınıp değerlendirilmiştir.

2.1. Geleneksel Mimari

Bir yerde yaşayan topluluğun sahip olduğu özellikler o yerin hem sosyal hem de mekânsal açıdan biçimlenmesinde rol oynar (Tuğcu ve Arslan, 2019). Ekonomik ve sosyo-kültürel ihtiyaçlara cevap veren geleneksel mimari aynı zamanda bu yeteneklerden faydalanmaktadır (Indraganti, 2018). Başka bir deyişle geleneksel mimari, kültürel birikimin kent yapılandırmaların ve mekân programlarının bir arada ele alınmasıdır (Hamza, 2019).

Geleneksel mimari; insan işlevleri, insan konforu ve sosyokültürel değerler arasında kurulan denge sürecinde daima bir köprü görevi üstlenmiştir. Geleneksel mimarinin özelliklerini taşıyan yapılar, yöredeki halkın zorlu iklim şartlarına dayanabilecek yapıları inşa etmeleri ile günümüze kadar ayakta kalmayı başarmış yapılardır (Al-Sallal ve Rahmani, 2019). Bir geleneksel yapının ortaya çıkmasında etkili olan faktörler; o yerin iklim koşulları, topoğrafik yapısı, çevresel faktörler, o yerde yaygın olarak bulunan malzeme, maddi imkânlar ve orada yaşayan insanların gelenek, görenek ve inanç sistemleridir. Böylelikle inşa edilen yapılar o mekânın bir kimlik kazanmasında ve yapıların özgün olmasında rol oynar (Tutkun, 2015).

Yaşadığımız coğrafyadaki malzemeler yapacağımız geleneksel mimari yapılar üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Yapılan araştırmalarda bize dünya genelinde yapılmış yapıların %90'ının (800 milyon konut) o yerin sahip olduğu yerel malzemelerden oluştuğunu göstermiştir (Uysal ve Özcan, 2016). Latince “vernacutus” kelimesinden türeyen yerel kelimesi aynı zamanda lehçe yani dil anlamını da taşımaktadır. Mimari olarak ele aldığımızda ise niteleyici görevini üstlenmektedir (Oliver, 1978). Başka bir deyişle; mimari olarak aynı özelliklere sahip bir kümenin elemanı olmak, benzer yapı biçimini korumak şeklinde de açıklanabilir (Kuban, 1995: 12; Kısa Ovalı ve Delibaş, 2016). Yerel mimari, o yörenin kimliğine uygun şekilde yapılacak olan yapının inşa sürecidir. “Literatürde yerel mimarlık için; *geleneksel mimarlık*, *yerli mimari*, *kırsal mimarlık*, *spontane mimarlık*, *halk mimarlığı*, *mimarsız mimarlık*, *yöre mimarisi*, *anonim mimarlık*, *vernaküler mimari* gibi isimlerin kullanıldığı görülmektedir” (Rudofsky, 1965: 1; Bektaş, 2001: 23; Kısa Ovalı ve Delibaş, 2016: 516).

Bu söylemlerden yola çıkarak yerel mimariyi bulunduğu yerin özelliklerine uygun, doğada kolayca elde edebileceğimiz yerel ürünlerle ve iklim şartlarına elverişli bir biçimde yapılması

şeklinde özetleyebiliriz (Mohamed ve Moumani, 2019). Bu konu hakkında ilk araştırma yapan kişilerden biri olan Paul Oliver’e göre yöresel mimari; “nesiler boyunca sosyal, çevresel, iklimsel koşullar, değerler, ekonomik koşullar, yaşam tarzı, kültür ve teknolojik koşullar çerçevesinde şekillenen bir mimari türdür” (Oliver, 1997). Başka bir ifadeyle yerel mimari, “insan toplumlarında belirli bir önceliğe sahip olarak ortaya çıkmış, özel tasarımlar gerektirmeyen ve maliyeti düşük, çevre ve iklim koşullarına uyum sağlayan bir mimari türdür” (Motealleh, 2018: 3).

“Geleneksel mimarinin özelliklerini aşağıdaki gibi tanımlamak mümkündür;

- Doğal malzeme ve yerel yapım teknikleri,
- İlkim koşullarına uygun, ihtiyaçları karşılayan ve genellikle simetrik formlar,
- Strüktür sistemin parçası olmayan süslemeler
- Kültüre uygun yaşam alanı şeklinde ifade edilmektedir” (Moholy Nagy, 1957; Kıstır ve Kurtoğlu, 2018: 84).

Rudofsky (2003) geleneksel mimariyi “*Mimarsız Mimarlık*” adlı kitabında “*Uzmanlık sanatı olmayan mimariden öğrenecek çok şey var*” biçiminde yorumlamıştır (Salman, 2018: 3).

Sanayi toplumundan önce insanların inşa ettiği geleneksel mimari eserler, temel insan gereksinimlerini karşılayan, iklim şartlarına elverişli ve insanların doğayı gözlemleyerek elde ettiği tecrübe ve deneyimlerle yarattıkları yapılardır (Engin vd, 2007; Motealleh, 2018). Geleneksel mimari çağımız mimari binalarına bir ön rehber olmuştur (Farmer vd, 1996: 12; Salman, 2018). Geleneksel mimari, o çağın insanların ellerindeki teknolojik imkânlar doğrultusunda yerel malzemelerle gelenek görenek ve inançlarına uygun, halkın temel ihtiyaçlarına cevap veren iklim koşullarına elverişli olacak şekilde inşa edilen yapılardır (Foruzanmehr, 2015; Sahebzadeh vd, 2017). Geçmişten günümüze gelen geleneksel mimari yapıların aslında kültürel mirasımız olduğunu yapılan araştırmalarda da görmekteyiz (Ahmadi, 2003; Motealleh, 2018: 2; Kıstır ve Kurtoğlu, 2018).

2.1.1. Geleneksel Mimarinin Çok Yönlü Özellikleri

Bahsettiğimiz tanımlardan yola çıkarsak geleneksel mimari yapılarının bir toplumun özelliklerini taşıdığı kabul görmüştür. İlmek ilmek insan eliyle yapılan, tarihi miras niteliği taşıyan bu yapılar çağımız insanları tarafından odak merkeziken aynı zamanda da geçmişimize ışık tutan bir kanıttır. Bundan yola çıkarak geleneksel mimarinin özelliklerini şöyle sıralayabiliriz

- Tecrübelerin aktarılmasıyla insanlar tarafından yapılan yapılar (*mimarsız mimarlık*),
- Yerleşimlerin çevreyle uyumlu olması ve yerel malzemeler ile yapılması (*doğaya uyum, akılcı kaynak kullanımı*),
- Yerel ve doğal malzeme kullanılması (*geri dönüşümlü sağlıklı malzeme ve ekonomiklik*),

- Yerleşim biçimlerinin komşuluk ilişkileri üzerindeki etkisi (*toplumsal yaşam*),
- Doğal malzeme kullanılarak, tabiata uyum ve mimarî değerlerin sağlandığı,
- Doğanın yerleşik çevre ile denge halinde olması (*ekolojik yapılaşma*),
- Kişilerin ve bölgenin ekonomik gücüne göre yapı büyüklüklerinin biçimlenmesi (*ekonomiye bağlı yöresel özgünlük*),
- Güneş ışınlarından malzemelerin olumlu etkilenmesi sonucu yalıtımın sağlanması (*enerji etkin tasarım*),
- Mekân oluşumuna ve kent dokusuna inanç sisteminin işlenmesi (*kent morfolojisi ve biçimleniş dili*),
- Halkın yaşam biçiminin, alışkanlıklarının, inançlarının yapı mimarîsinin şekillenmesinde etkili olması (*gelenek-göreneklerin yapı kültürüne aktarımı*),
- Mekân organizasyonunun kullanıcıların kültürleri doğrultusunda geliştirilmesi (*kullanıcı isteklerinin önemi*),
- Yapıların çağın ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde büyümesi, geliştirilmesi (*esneklik, zamana uyum*) (Kısa Ovalı ve Delibaş, 2016).

Yani geleneksel mimarî, yapıldığı çağın sosyal kültürel yapısını, gelenek görenek inanç yapısını, aile; komşuluk, akrabalık ilişkilerini, geçim kaynakları, yaşama biçimleri hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlayan en önemli belgemizdir (Sümerkan, 1990; Tutkun, 2015).

2.1.2. Geleneksel Mimari Miras Kavramı

Tanım olarak miras kavramı genişleme ve anlamsal aktarım olarak bilinirken 20. yy sonlarından itibaren genişleyerek anıt ve kültürel mekanları da içine alacak şekilde daha da kapsamlı bir tanım olarak güncellenmiştir ve bu genel tanım milletlerarası kararlar da kabul görmüştür (Vecco 2010). Kültürümüzü koruma ve gelecek nesillere aktarma ile ilgili yapılan çalışmaların dinamiklik ve durağanlık olgusu olarak şekillendiğini görmekteyiz. Bu ayrım kültürel mirasımızın somut olup olmamasına göre yapılmıştır. Somut olan kültürel mirasımız durağan olgu, somut olmayan kültürel mirasımız ise dinamik olgudur (Metin Basat, 2013). Mimarlıkta somut olmayan kültürel mirasların dinamik etkilerini, somut olan kültürel miraslarda görmek mümkündür. Somut olan ve somut olmayan kültürel miraslar değişen büyüyen ve hızla kentleşen dünya şartları karşısında kimi zaman direnerek yaşamlarını sürdürürken kimi zamanda olumsuz etkilenecek yok olma tehlikesiyle mücadele etmişlerdir (Türkyılmaz, 2013).

1972 senesinde UNESCO'nun taraf olduğu *Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi*'nde üçe ayrılan kültürel miras öğeleri şunlardır;

- *Anıtlar*: Bilim, sanat veya tarih bakımından evrensel değer taşıyan kitabeler, heykeltıraşlar, resimler, arkeolojik özelliği olan elemanlar, mağaralar ve yapı elemanları.

- *Yapı toplulukları*: Bilim, sanat veya tarih bakımından evrensel değer taşıyan, birbirleri ile uyumlu olan birleşik veya ayrı olan yapı topluluklarının araziye yerleşme biçimi.

- *Sitler*: Mimari, tarihi, kültürel veya antropolojik açıdan evrensel değer taşıyan doğa ve insan yapımı veya insan yapımı eserleri ve arkeolojik siteleri kapsayan alanlardır (Oğuz 2007:32; Altaş, 2014).

2.1.3. Geleneksel Mimari Mirasını Tehdit Eden Unsurlar

Yoğun ve plansız kentleşme sonucunda arada sıkışan geleneksel mimari yapılar ve tarihi çevreler bozulmaya ve terk edilmeye yüz yüze gelmiştir. Bu tarihi çevreler ve geleneksel mimari yapılar gelecek nesillere aktarmamız gereken kültürel mirasımızdır. Geçmişten günümüze kadar varlığını koruyabilmiş bu tarihi yapıların, günümüz koşullarına cevap verecek şekilde güncellenmesi; ekonomik, kültürel ve sosyal olarak etkilerini gösterir. Bir yandan bu tarihi mirasın dokusunu koruyarak daha ileriki bir zamana ulaşmasını sağlayarak değer kazanmasına katkı sağlarken bir yandan da günümüz koşullarına cevap verebildiği için şehre değer kazandıracaktır. Yapılacak olan bu yenilemede dikkat edilmesi gereken en önemli noktalardan biri bu tarihi yapıların bir bütün olarak ele alınması gerektiğidir. Tek tek ele alınan yapılarda gidilen çözümleme ile ortaya çıkan hatalar geri dönülmesi zor olan daha büyük sıkıntılara yol açmaktadır. Tarihi bir bütünlük içinde parçalanmaya neden olur. Bu bağlamda bir bütün olarak sahip olduğu kimliğin yitirilmesine ve yanlış düzenlemeler ile tarihi izlerin silinmesine yol açar. Bu sebeplerden dolayı tarihi çevrelerin kültürel mirasımızın bir bütün olarak ele alınması ve kimliklerinin bozulmadan değerlendirilmesi korunması gerekmektedir. (Arabacıoğlu, vd., 2007; Özbudak ve Önal, 2019).

Globalleşen ve gelişen dünyada yaşam koşullarının değişmesi, yanlış restorasyonların yapılması, koruma planlarının eksik olması, ekonomik yetersizliklerin baş göstermesi, bilinçsiz kullanımlarla müdahalelerin yapılması, konforlu yaşamın tercih edilmesi fikri ve teknolojinin hızla gelişmesi gibi sebepler yöresel mimariyi tehdit eden unsurlardır. Yapılan bazı deneysel çalışmalarda; insanların belli bir döneme ait izlerin olduğu, geçmişle ilgili kültürel bir çağrışım yaptığı ve aynı zamanda günümüz koşullarına cevap veren yeniliklerin görülebildiği mekânları tercih ettiği görülmektedir (Arabacıoğlu, vd, 2007; Özbudak ve Önal, 2019).

Zaman içerisinde çağın koşullarına bağlı olarak yapılarda bozulmaların, eklemelerin, eksilmelerin olması kaçınılmazdır. Bunun yanında yerleşme dokusunun ve kent kimliğinin yok olmasına ve kentlerin özgünlüklerinin bozulmasına sebep olan ani değişimlere yol açan kırılmalar oluşmaktadır. Endüstri devrimi ve globalleşme ile birlikte benzer yapıların yapılmaya başlanması kentlerin özgünlüklerini yitirmesine, kentlerin farklılıklarının ortadan kaldırılmasına ve tek

düzeliğe sebep olmuştur. Ayrıca yaşantı çeşitliliğinin oluşturduğu farklılıkları, karakteristik dokuyu ve kent kimliğini yok etmektedir (Özbek ve Uluoğlu, 2018).

Sivil mimarlık örnekleri arasında önemli yer tutan konutlar, toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik yaşamını sonraki nesillere doğru bir şekilde aktarılmasını sağlayan değerler bütünüdür. Kültür sürekliliğinin sağlanması için konutların özgün hallerinin korunup gelecek nesillere aktarılması oldukça önemlidir. 1950 sonrası uygulanan kentleşme politikası ile kültürel mirasımız zamana karşı telafisi olmayan yok olma aşamasıyla karşı karşıya gelmiştir (Dikmen ve Toruk, 2016).

2.1.4. Geleneksel Mimari Mirasının Sosyo-Kültürel Boyutu

Toplumların gelecekte de varlıklarını devam ettirebilmeleri için sahip oldukları geleneksel yapıların korunması ve bu geleneksel yapıların kültürel ve sosyal açıdan tanımlanması gerekmektedir (Gültekin ve Dikmen 2006; Dikmen, 2017). Bu yönüyle değerlendirdiğimizde geleneksel mimari yapılarımızın bir bütün olarak ele alınması, sahip olduğu kültürel kimliğin korunması, özgünlüğünün bozulmadan doğru ve bilinçli planlamalar ile gelecek kuşaklara aktarılması gerekmektedir. Bir geleneksel mimari yapısının; yapı malzemelerinin, yapı sisteminin ve yazılı ve görsel bilgilerinin saklanması, belgelenmesi ve korunması ile ilgili yönergelerin belirlenmesi ve bu alanda çalışmaların yapılması beklenmektedir. Kültürel mirasımızı oluşturan bu geleneksel mimari yapılar; yetersiz koruma ve bilinçsizce yapılan düzenlemeler ile özgünlüğünü ve taşıdığı değeri yitirmekle karşı karşıyadır (Dikmen ve Toruk 2013; Dikmen, 2017).

2.2. Koruma Kavramı

(Gazzola, 1969) geleneksel mimari yapıların korunmasına dair düşüncenin gelişmesi ve kuramsal temeli incelendiğinde şöyle bir değerlendirmede bulunmuştur: Mimarî bir yapı kendi fonksiyonunu karşılayamıyorsa bu yapının kültürel açıdan korunması gerekir. Kültürel korumaya verilen önem gelecek nesillerin kültüre verdikleri öneme ve kültür bilincine bağlıdır (Yenel, 2011).

Geleneksel mimari mirasları koruma; o yapının sahip olduğu kimliğin anlaşılmasıdır. Ayrıca taşıdığı tarihi değerinin farkına varılması, yapıyı oluşturan yöresel malzemelerin korunması ve gelecek nesillere aktarılabilmesi için gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir. Doğru ve bilinçli bir şekilde restorasyonların ve bakım onarımların yapılması ise korumanın temelini oluşturmaktadır (ICOMOS, 1994).

2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nun 3. maddesinde “*Koruma ve Korunma*”; taşınır kültür ve tabiat varlıklarında doğal veya insan faktörlerinden koruma, bakım,

iyileştirme, restorasyon; taşınmaz kültür varlıklarında ise, doğal veya insan faktörlerinden koruma bakım, iyileştirme restorasyon ve fonksiyon değiştirme işlemleri şeklinde tanımlanmıştır. (Öksüz Kuşçuoğlu ve Taş, 2017: 62).

2.2.1. Geleneksel Mimari Mirasının Korunmasında Uluslararası Ölçütlerin Oluşması

Birinci ve ikinci dünya savaşları mimari mirasımıza büyük zararlar vermiştir. Savaşların vermiş olduğu bu zararlar, toplumlarda kültürel mirasımızı oluşturan değerlerin korunması gerektiğine dair düşüncenin gelişmesine sağlamıştır. Bu düşüncelerden hareketle 1931’de Atina’da “*Tarihi Anıtların Korunması ile İlgili Mimari ve Teknisyenlerin 1. Uluslararası Konferansı*” adıyla bir konferans düzenlenmiştir. “*Uluslararası Modern Mimarlık Kongresi*” tarafından Atina anlaşması 1933 yılında sağlıklı şehirler oluşturmak ve kültürel mirası korumak adına onaylanmıştır. Anlaşmada hasar görmüş yapıların o yapılara zarar verilmeden korunarak kullanılması yer almaktadır. Bu koruma ile ilgili çalışmalar yapan Birleşmiş Milletler bünyesindeki UNESCO gibi kuruluşlar; çalışmalarında kültürel mirasın sadece bulunduğu yere ait olmadığını, bunların tüm insanlık için önemli miras alanları olduğunu ifade etmektedir (Öksüz Kuşçuoğlu ve Taş, 2017).

1964 yılında Venedik’te “*1. Uluslararası Tarihi Anıtlar Mimarlar ve Teknisyenleri Kongresi*”nde mimari miraslarımıza yapılacak olan müdahalenin nasıl yapılması gerektiğine dair kaidelerin belirlendiği “*Venedik Tüzüğü*” kabul edilmiştir. 1965’te ise bu eserlerin korunmasına dair izlenecek yol, yöntem ve teknik alanında çalışmaların ve uygulamaların yapılması için “*ICOMOS*” kurulmuştur (Öksüz Kuşçuoğlu ve Taş, 2017). Genel olarak geleneksel tarihi miraslarımızın korunması ve gelecek nesillere aktarılmasına dair çalışmaların ilk adımı “*Venedik Tüzüğü*”dür. Sonrasında ise bu çalışmalara “*Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü*”nün düzenlediği anlaşmalar ile tüm dünya tarafından önem gösterilmesi gerektiği öngörülmüştür (International Council on Monuments and Sites, 1964). “*Miras*” tarihi değerlerin genelini kapsayan bir ifadedir ve bu kelime ilk olarak 1964 yılında “*Venedik Tüzüğü*”nde ortaya atılmıştır. Tüzükte; geleneksel ve tarihi somut varlıkların tüm dünyaya ait korunması gereken miraslar olduğu bahsedilmektedir (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi [ICOMOS], 1964; Pekerşen vd, 2019).

1972 yılında UNESCO Genel Konferansı’nda “*Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunmasına Dair Sözleşmesi*”ne göre kültürel miras; mimarî, tarihi, arkeolojik, etnolojik, bilimsel ve antropolojik değere sahip ürünler, yapı grupları ve sit alanlarıdır” tanımlaması yapılmıştır. Kültürel miras yalnızca tarihi bir yapıyı ifade etmemektedir. Bunun yanında insanların yaşayış biçimlerini yansıtan, kültürel önemi olan, dönemin özgün koşullarını yansıtan, usta-çırak ilişkisine dayalı edinilen tecrübelerle ve gelenek, görenek, inanç yapılarının da etkisiyle

yaptıkları yapıları da kapsar. 1975 yılında Helsinki’de düzenlenen *Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Kongresi Sonuç Yasası*’nca kabul edilen kültürel alanda işbirliğini teşvik etmek için *Amsterdam Bildirgesi* yayınlanmıştır. Kongrenin temel konuları şu şekildedir;

- Avrupa’da kültürel miraslara verilen değer paha biçilmezdir. Bu nedenle yaşatılması ve korunması çok önemlidir. Bu doğrultuda topluma tarihlerinin ve geleceklerinin bilincini aşılama çalışmaları yapılmaktadır.

- Kültürel miras yalnızca üstün nitelikli tek yapıları veya çevrelerini değil, aynı zamanda kültürel ve tarihsel değeri olan tüm kırsal ve kentsel alanları da kapsamaktadır (ICOMOS, 2014; Altaş, 2014).

1993’te kurulan *Avrupa Arkeologlar Birliği’nin (EAA) (European Association of Archaeologists)* hedefleri arasında kültürel mirasla alakalı; Kültürel mirasın korunması ve topluma kazandırılması, bununla ilgili çalışmaların teşvik edilmesi, küresel ölçekte bilgilendirme yapılması, bilginin paylaşılması, bilginin oluşturulması, yönetimi ve yorumlanması ile ilgili sorunların çözümüne katkıda bulunulması genellemeleri ifade edilmiştir (Öksüz Kuşçuoğlu ve Taş, 2017).

2005 yılında UNESCO toplantısında “*Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunmasına Dair Sözleşme Uygulamasına ilişkin Kriterler*”de dünya miras varlıkları için yönetim planlamaları oluşturma şartı konulmuştur. 2008 yılında ise “*Dünya Miras Alanları Yönetim Planları Uygulama Broşürü*” yle yönetim planında olması gereken hususlar beyan edilmiş ve bu hususlar tanımlanmıştır (RINGBECK; Öksüz Kuşçuoğlu ve Taş, 2017).

Yapılan tüm çalışmalar ve bu yönde atılan adımlar kültürel mirası koruma ve planlamaya yönelik çalışmaların artmasını sağlamıştır. Kanunlar, planlamalar, izlenmesi gereken yöntemler doğrultusunda yapılan koruma ve yaşatma çalışmaları çok özenli bir biçimde yürütülse dahi bilinçsiz uygulamalar ile kültürel miraslarımız bozulmalara uğramaktadır. Bu sebepten ötürü kültürel mirasımızın korunması ve özgünlüğünü yitirmeden gelecek kuşaklara aktarılması için toplumda kültürel miras bilinci aşılama çalışmaları fazlasıyla önem kazanmıştır (Oban, 2008).

2.2.2. Geleneksel Mimari Mirasının Korunmasında Ulusal Ölçütlerin Oluşması

Geleneksel mimari ve kültürel varlıklar ile ilgili koruma çalışmaları ülkemizde de görülmektedir. Geleneksel mimari ve kültürel varlıklarla ilgili sürdürülebilir yaklaşımlara duyulan ihtiyaçlar ulusal politikalarda ve ulusların izlediği yollarda karşımıza çıkmaktadır (Naycı, 2016). Ülkemizde tarihi kentsel alanlardaki mimari varlıkların korunması konusu Osmanlı İmparatorluğu’na dayanmaktadır. Bu yönde atılan ilk adımlar 19. Yüzyılın başlarında olan “*Ebniye Nizamnamesi*”dir (Ersoy, 1989). Tarihi alanlardaki bu varlıklarımızın korunması ile ilgili bir diğer çalışma ise 1869’da kabul edilen “*Asar-ı Atika Nizamnamesi*”dir. Bu

nizamnamelerin ilk amacı taşınır tarihi eserlerin korunmasıdır. Fakat daha sonra 1906 senesinde yapılan düzenlemeler ile daha kapsamlı bir hale getirilmiştir (Mumcu, 1969).

1951 senesinde yani “Cumhuriyet Dönemi”nde ise kültürel mirasın korunmasıyla ilgili “Anıtlar Yüksek Kurulu”nun temelleri atılmıştır. 1973’te ise faaliyete konulan “Eski Eserler Kanunu”yla birlikte tarihi kültürel varlıklara dönemin teknolojik koşullarından faydalanarak koruma stratejileri geliştirilmiştir. Geleneksel ve kültürel mirasın korunması konusuna verilen önem; 1983 senesinde “Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşmesi”nin kabul edilmesinin ardından, mecliste kabul edilen “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu” ile arttırılmıştır (Çeçener, 1992:47; Pekerşen vd, 2019).

Günümüzde ülkemiz sınırları içerisinde bu kültürel mirasların; tanıtılması, geliştirilmesi ve korunması faaliyetleri Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın tarafından gerçekleştirilmektedir.

2.3. Geleneksel Mimari Mirasını Koruma Teknikleri

Bu bölümde geleneksel mimari mirasının korunmasında kullanılan teknikler ve bu tekniklerin özellikleri anlatılmaktadır.

Taşıdığı tarihi değerlerden dolayı korunması gereken yapıların; tekrar kullanılmasıyla kazandırılacak yeni işlevlerin, dış görünümü değiştirilmeden gerçekleştirilmesi istenmektedir. Yapının yeni bir fonksiyon kazanması yani yeniden işlevlendirme; zamanla kendine has olan görevini kaybetmiş yapıların ait olduğu dönemin kimliğini koruyarak, yeni bir işlevle kullanılmasıdır veya kendine has kullanım görevini üstlenip, konfor koşullarının çağımıza cevap verecek nitelikte düzenlenmesidir. Bu durumlarda yeniden işlevlendirme çalışmalarında izlenecek en ekonomik yol iç düzenlemelerde daha esnek uygulamalara gitmektir. Mimari miras niteliği taşıyan 1. grup yapılarda kullanıma uygun olmayan, yeni ve serbest iç düzenlemeler yapmaktan kaçınılmalı, bunun yerine tarihi kimliğini bozmadan özgünlüğünü koruyacak şekilde iyileştirmeler yapılmalıdır. Fakat deprem, yangın, doğal felaketler, bakımsızlık gibi sebeplerden ötürü döşeme ve tavanları zarar görmüş, aynı zamanda yapıldığı dönemin izlerinin büyük kısmının silindiği 2. grup yapılarda ise yeni bir iç düzenleme yapılabilir. (Ahunbay, 2011).

İnsanların oluşturduğu geleneksel mimari yapılar harcanan emekler ve büyük yatırımlardan ötürü fiziksel çevrenin önemli bir bileşenidir. İnsanlar, önemli temel ihtiyaçlarından olan barınma ihtiyacını karşılamak için imkânlarının ve emeklerinin büyük bir kısmını bu alanda kullanmışlardır. Bu sebeptendir ki, mimari yapıların inşa edildiği yer, oranın ekonomik değerini göstermektedir. Bu bağlamda yapılan yapıların hiçbir özellik taşımamasına rağmen gözden çıkarılması kolay değildir. Bundan dolayı yapılarda iyileştirmeye gidilir ve yeniden kullanıma kazandırılmaya çalışılır. Mimari korumanın temel amacı; tarihi ve kültürel değeri olan mimari mirasların geçmişe ışık tutan bir belge olmasından dolayı özgünlüğünün korunup gelecek

nesillere aktarılması düşüncesiyle, restorasyon ise, bu düşüncenin mimari ve teknik müdahalelerini tanımlar (Kuban, 2000; Larkham, 1996; Aysu, 1976; Appleyard, 1981; Tutkun, 2015).

“Restorasyon; tarihi değere sahip olan yapıları morfolojik analizlerle önceki şekline dönüştürülmesi bu yapıların bir kültür ve tarih belgesi olarak tüm özgün nitelikleri ile aslını bozmadan ömrünün uzatılması amacıyla bakım ve onarımların yapılması ve uygulanacak teknik ve mimari müdahalelerin bütünü olarak tanımlanabilmektedir” (Ahunbay, 1999; Appleyard, 1981; Fitch, 1990; Kuban, 2000; Hasol, 1995; Tutkun, 2015: 3).

Bütünleme çalışmaları ise restorasyon çalışmalarının bir türüdür. Bütünleme çalışmalarında tarihi yapı kısmı kısmı ele alınır ve eksik olan parçalar bütünlüğe uygun şekilde tamamlanır. Böylece yapı ilk tasarlandığı hale kavuşur. Gerekğinde ise tüm bu parçalar yeni bir yerde tekrardan birleştirilebilir (Ahunbay, 1999; Fitch, 1990; Kuban, 2000; Hasol, 1995; Tutkun, 2015).

2.4. Geleneksel Mimari Mirasının Korunmasına İlişkin Öneriler

Günümüze ulaşabilmeyi başarmış geçmişimize ışık tutan geleneksel mimari eserlerin gelecek nesillere aktarılması ve kültür sürekliliğinin devam etmesi için en başta koruma düşüncesinin gelişmesi, toplumun bu konuda bilinçlenmesi ve yapılacak müdahalelerin doğru olması gerekir.

Tarihi çevrede herhangi bir sebepten dolayı yıkılan yapılar yerine; yine o tarihi çevrenin dokusuna uygun, çevresel bütünlüğün sosyo-ekonomik ve fiziki yapısıyla uyumlu, çağa ayak uydurabilecek yapılar tasarlamak, korumada izlenen yollardan biridir. Bu yeni binalar tasarlanırken çevresine uyumlu ve saygılı olması gerektiğinin yanı sıra, korumaya dair öngörülmüş olan ölçülere ve yöntemlere de dikkat edilmelidir (Bayraktar, 2015), (Aykal vd., 2019).

Tarihi mirasların korunması sürecinde, sokak dokusu, yapının kendi öz dokusu, kullanılan malzemeler, vaziyet planlarındaki konumlanmış biçimleri ve silüetleri dahil hepsi bir arada değerlendirilmeli ve bunlar bir bütün olarak ele alınmalıdır.

2.5. Bölüm Sonucu

Geleneksel mimari ile ilgili ulusal ve uluslararası koruma ile ilgili çeşitli tedbirler ve önlemlerin alındığı araştırmanın ilk konularında ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Tarihi, kültürel ve sosyal açıdan evrensel değere sahip bu mirasları korumanın birçok faydası vardır. Toplumlarda birliği arttırması, kültürel benliği/kimliği koruması ve geleceğe ışık tutmasının yanında ayrıca uluslararası etkileşimi daha da arttıracağından dolayı rekabette ülkeler arasında başarı elde etmesi de bu faydalar arasındadır. Bu sebeple tüm insanların kültürel mirasları korumanın bilincinde

olması ve bu değerleri yaşatmayı, geliştirmeyi, iyileştirmeyi önemli bir görev olarak görmesi gerekmektedir.

Tarihi ve kültürel değerlerimizi korurken, yaşatırken, çağdaş değerler ve bilimsel verilere dayanan daha iyi bir gelecek kurgusu hedeflenmelidir. Bu durum, önce ulusal, daha sonra evrensel düzeyde kimlikli bir ÷lke olmanın gerekçesi olarak kabul edilmektedir.

3. SİVEREK İLÇESİNİN FİZİKSEL, TARİHİ VE MİMARİ ÖZELLİKLERİ

Aşağıda bulunan üçüncü bölüme ait bilgilerde Siverek'in fiziksel, tarihi ve mimari özelliklerinin anlatılmasıyla birlikte daha özele inilerek mahalle, sokak, anıtsal mimari ve geleneksel konutlar ölçeğinde çalışmalar yapılmış olup veriler sentezlenerek konu akış bütünlüğü içinde aktarılmıştır.

3.1. Siverek İlçesinin Genel Özellikleri

Siverek, Şanlıurfa'nın en büyük ilçesi olup, Türkiye'nin güneydoğusunda yer almaktadır (Şekil 3.1-3.2). Siverek'in şuan kullanılan isminin Ermenice kökenli olduğu, kelime anlamının ise 'Siyah Harabeler' olduğu bilinmektedir. Geçmişi M.Ö. 5000'lere dayanmaktadır. Karacadağ'ın eteklerinde kurulan kendine has kentsel dokusu ve geleneksel mimari özellikleriyle tarihi, eski bir yerleşim yeridir.

Şekil 3.1. Türkiye Haritası ve Siverek'in yeri (URL-1)

Şekil 3.2. Siverek'in Şanlıurfa'daki yeri (URL-1)

Siverek bulunduğu konum itibarıyla karasal iklim tipine sahiptir. Yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve yağışlı geçmektedir. Karasal iklimin etkisiyle bitki örtüsü bozkiyirdir. Topoğrafik yapısı geniş düzlüklerden ve dağlardan oluşmaktadır (Şekil 3.3). Ayrıca üçüncü Jeolojik zamanda oluşan Siverek'te kalker taşı görülmektedir ve Karacadağ'ın patlaması sonucu etrafa saçılan lavların soğumasıyla bazalt taşları oluşmuştur.

Şekil 3.3. Siverek'in Kuş Bakışı Görüntüsü (URL-2)

Bünyesinde tarihi, anıtsal ve arkeolojik birçok yapı bulunmasına rağmen özellikle eşsiz geleneksel konutlarıyla ön plana çıkmaktadır. Ayrıca Siverek, kent dokusu ve geleneksel

mimarisiyle, Anadolu'daki kültürel mirasların ne kadar zengin olduğunu adeta tipik bir örneğidir. Şekil 3.4'te Siverek'in güncel kent dokusu gösterilmektedir.

Şekil 3.4. 2022 Siverek Kent Dokusu (URL-3)

Siverek ikliminin sıcak ve kurak olması hem konutları, hem de kentsel anlamda sokak dokusunu şekillendirmiştir. Konutlar bitişik nizam ve avlulu bir yapıya sahip olurken, sokak dokusundaki organik formlar dikkat çekmektedir. Bu da sokakların kapalı ve dar olmasıyla kendini göstermektedir. Şekil 3.5'te bir sokak örneği verilmiştir.

Şekil 3.5. Siverek'te Bir Sokak Örneği

3.2. Siverek'in Bazı Anıtsal Mimari Örnekleri; Camiler

Siverek'te birçok farklı işleve sahip tarihi yapı bulunmaktadır. Bu tarihi yapılardan bazıları Siverek'teki anıtsal mimarinin nitelikli kamu yapılarını oluşturmaktadır. Kapsamlı bir alan taraması yapıldığında Siverek yerel evlerine benzer, geleneksel yapım ve yöntemlerle inşa edilmiş, yerel mimari özellikleri ve yapım malzemelerini bünyesinde barındıran birçok anıtsal yapı bulunmaktadır.

Bu bölümde merkezdeki selattin camilerinin yanısıra merkeze yakın geleneksel mahallelerdeki nitelikli camiler anlatılacaktır. Yöredeki konutlarda olduğu gibi birçok tarihi kamu yapısında da kullanılan yerel malzeme olan bazalt taşlarının en güzel örneklerini bu yapılarda da görmek mümkündür.

3.2.1. Gülabibey Camii

Cami Osmanlı valilerinden Gülabi Bey tarafından 1701 yılında yaptırılmıştır. Caminin minaresi ise 1955 yılında "Siverek Camileri Onarma ve Yaşatma Derneği" tarafından yaptırılmıştır. Daha önce caminin ahşap olan kubbesi 1957 yılında aynı dernek tarafından onarılmıştır (Özgültekin vd, 1997).

Şekil 3.6'da görüldüğü gibi Gülabibey Caminin iki giriş kapısında ve eyvanda kemerler kullanılmıştır. Kemerlerde kullanılan malzeme yörede yaygın olarak bulunan bazalt taşıdır. Avluda bulunan musalla taşında da bazalt taşı kullanılmıştır. Son cemaât mahalîni oluşturan eyvan kısmı avlu kotundan yüksek tutulmuştur.

Şekil 3.6. Caminin Kuzey Cephesi

Caminin iç kısmında ise sivri kemerlerin arka arkaya sıralanmasıyla oluşan beşik tonoz görülmektedir (Şekil 3.7)

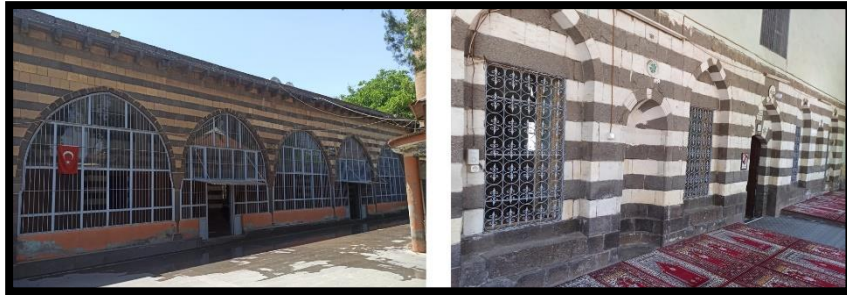

Şekil 3.7. Caminin İç Bölümleri

3.2.2. Haliliye Camii

Cami 1861 yılında Çerkozadelerden Hacı Halil Ağa tarafından yaptırılmıştır. Bu tarihe ise giriş kapısı üzerindeki taş oymada yazılı olan iki mısralık şiirden ulaşılmıştır (Özgültekin vd, 1997).

Şekil 3.8’deki ilk fotoğrafta görüldüğü gibi caminin eyvan kısmı beş kemerden oluşmuştur. Ayrıca giriş kapılarında ve eyvana bakan pencerelerde de kemer görülmektedir. Şekil 3.8’deki ikinci fotoğrafta ise eyvan kısmında ikinci bir mihrap bulunmaktadır. Eyvanı çevreleyen bu kemerlerde bazalt taşı ve urfa taşının belli bir uyumla sıralanması camiye farklı bir görüntü kazandırmıştır. Eyvan kısmının avluya bakan cephesinin sonradan kapatıldığı anlaşılmaktadır.

Şekil 3.8. Caminin Kuzey Cephesi ve Eyvan Bölümü

Caminin iç kısmında ise eyvanla aynı paralellikte kemerler sıralanmış ve bu kemerler betonarme taşıyıcı kiriş sistemiyle birbirlerine bağlanmıştır (Şekil 3.9).

Şekil 3.9. Caminin İç Bölümü

3.2.3. Hasan Çelebi Camii

Caminin kitabesinde, 1843 yılında tamamlandığı yazmaktadır. Cami avlusunun kuzeyinde yer alan revaklı abdest alma yerinin, 1892-1894 yıllarında yani daha sonra yapıldığı bilinmektedir (Kürkçüoğlu, 2001).

Caminin eyvan kısmı 4 kemerin yanyana sıralanmasıyla oluşmuştur. Eyvana bakan kapı ve pencere süslemelerinde de kemerler kullanılmıştır. Eyvan kısmında ikinci bir mihrap bulunmaktadır. Avlu döşemesinde, kemerlerde bazalt taş kullanılmıştır. Ayrıca caminin kuzey cephesinde urfa taşının da kullanılmasıyla camiye estetik bir görüntü kazandırılmıştır (Şekil 3.10).

Şekil 3.10. Caminin Kuzey Cephesi

Caminin abdest alma yeri üç kemerden oluşmuştur. Kemerlerde eyvandaki görüntüden farklı olarak kullanılan urfa taşı özgün bir motif oluşturmuştur (Şekil 3.11).

Şekil 3.11. Caminin Abdest Alma Yeri

Caminin taşıyıcı sistemi belli aralıklarla arka arkaya sıralanan kemerler ve bunları birbirine bağlayan ahşap kirişlemelerdir. Caminin üst cemaat mahali tamamen ahşaptan yapılmıştır (Şekil 3.12).

Şekil 3.12. Caminin İç Bölümü

3.2.4. Karakeçi Camii

Caminin giriş kapısının üzerinde bulunan ve Siverek Müftülüğü tarafından yerleştirilen levhada 1901 yılında yapılmış olduğunu anlamaktayız.

Caminin tek bir giriş kapısı bulunmaktadır. Eyvan kısmı avlu kotundan yüksek tutulmuş ve üç kemer kullanılmıştır. Avlu döşemesinde ve kemerlerde yöresel bazalt taşı kullanılmıştır (Şekil 3.13).

Şekil 3.13. Caminin Kuzey Cephesi

Caminin taşıyıcı sistemi aynı paralellikte sıralanan sivri kemerler ve bunları birbirlerine bağlayan kavaktan yapıldığı düşünülen ahşap kirişlemelerdir (Şekil 3.14).

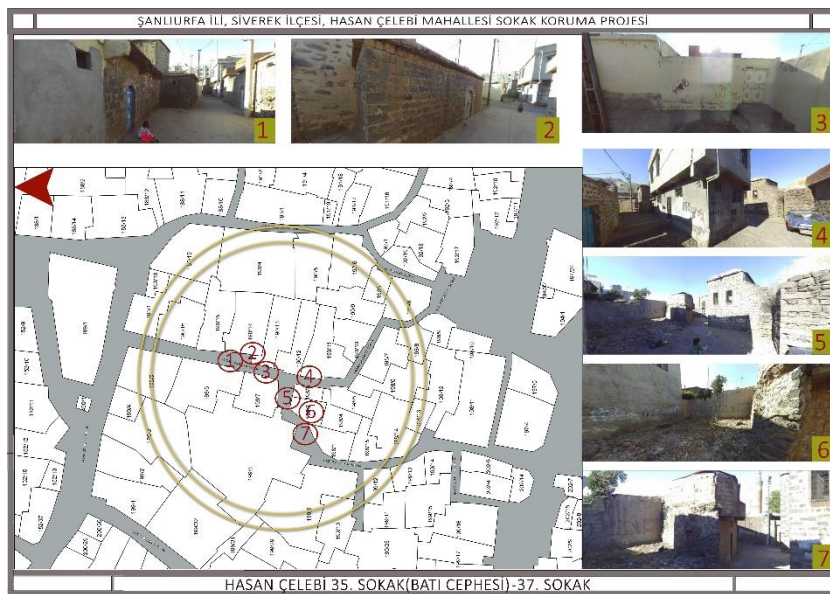

Şekil 3.14. Caminin İç Bölümü

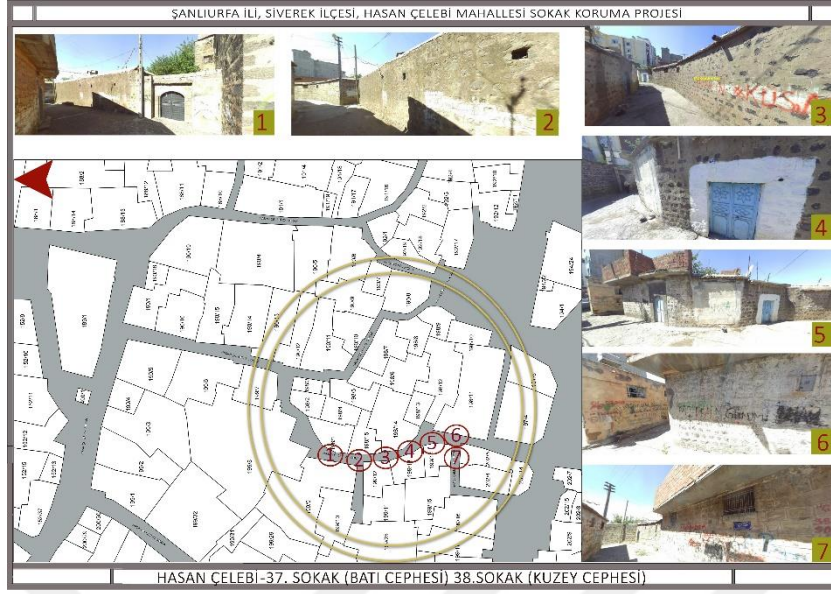
3.3. Hasacelebi Mahallesi Örneği

Geleneksel konut dokusunu kısmen de olsa koruyabilen başlıca mahallelerden birisi de alışma alanının bulunduğu Hasacelebi mahallesidir. Bu mahalle sokakları ve yerel evleriyle tarih kokmaktadır. Bu konutlar gösterdikleri mimari özellikler itibarıyla geçmişe ışıktutmaktadır. Bu nedenle günümüze ulaşan sivil mimarlık örneklerinin korunması büyük önem arz etmektedir.

Şekil 3.15 ve 3.16’da görüldüğu gibi mahalledeki iki sokaktan fotoğraf kesitleri oluşturulmuştur.

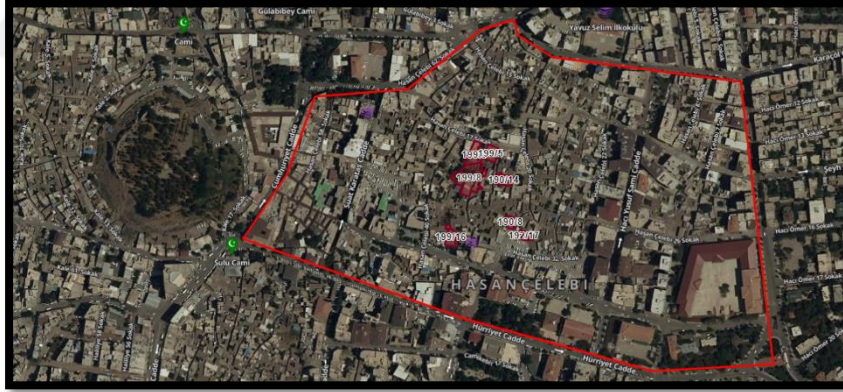

Şekil 3.15. Fotoğraf Albümü Hasacelebi Mahallesi Sokaktan Kesitler I

Şekil 3.16. Fotoğraf Albümü Hasacelebi Mahallesi Sokaktan Kesitler II

Aşağıdaki haritalarda gösterilmiş olan Hasacelebi mahallesindeki konutlardan 7 tanesi seçilmiş olup, detaylı rölöve çizimleri ve analiz çalışmaları yapılmıştır (Şekil 3.17).

Şekil 3.17. Hasacelebi mahallesi Uydu Görüntüsü (URL-4)

Mahallenin koruma amaçlı imar planına giren kısmı ve çalışılan konutların konumları haritada işaretlenerek gösterilmiştir (Şekil 3.18).

Şekil 3.18. Hasacelebi mahallesi Uydu Görüntüsü Çalışılan Yapılar (URL-4)

Çalışılan geleneksel konutlardan özelliklerini koruyabilenler ve koruyamayanlar tespit edilmiştir. Bazı evlerin zamanın getirmiş olduğu doğal etmenler nedeniyle hasar aldıkları görülmektedir. Bazılarının ise hem doğal etmenlerin hem de kullanıcı etkileriyle harabe haline geldiği saptanmıştır. Bu bağlamda Siverek sivil mimarisinin anlaşılması amacıyla iyi durumda olan geleneksel evlerin birkaçı mimari özellikleriyle birlikte anlatılmıştır. Bu anlatımda sokaktaki durumları fotoğraf albümleriyle, mimari özellikleri ise plan, kesit ve cephe çizimlerinin detaylı çalışılmasıyla aktarılmıştır. Çizimlere ek olarak dönem, malzeme ve bozulma analizleri yapılarak anlatım zenginleştirilmiştir.

Çalışılan yapılardan en nitelikli ve metrekaresi bazında en büyüğü olduğu tespit edilen ve Şekil 3.19’da da görülen geleneksel yapı Fettahlı evidir (199/8).

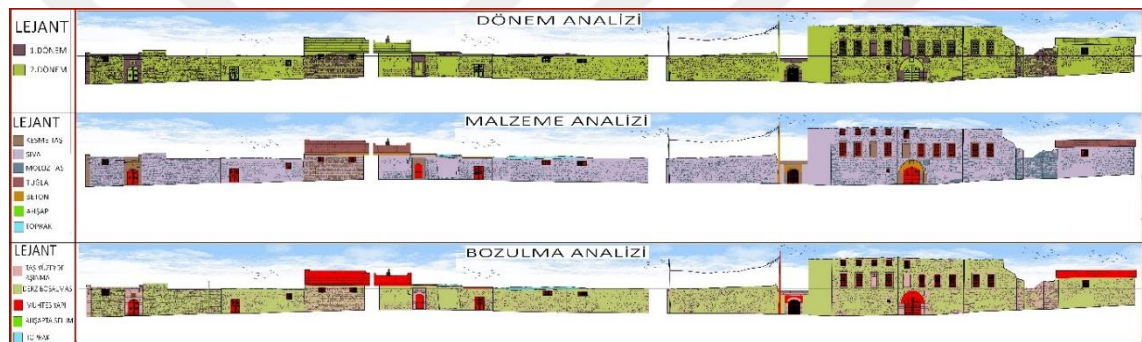

Şekil 3.19. Hasacelebi Mahallesi Vaziyet Planı

Söz konusu evin yok olmaması için ivedilikle korunması gerekmektedir. Yer yer yıkılıp, büyük hasarlar alıp, müdahaleler görmüş Fettahlı evinin koruma amaçlı ayrıntılı çalışması bu tezin ana fikrini oluşturmuştur. Bu bağlamda çalışılan diğer evlerin yanı sıra Fettahlı Evinin (199/8), rölöve, restitüsyon ve restorasyon yaklaşımları detaylı bir şekilde değerlendirilmiştir.

3.3.1. Hasacelebi Mahallesinin Tarihi ve Mimari zellikleri

Fettahlı Evinin (199/8); tarihinin ve kapsamlı mimari özelliklerinin en doğru şekilde anlaşılması için çevredeki diğer yapılarla olan ilişkisinin de incelenmesi gerekmektedir. Evin bulunduğu sokakla ilgili yapılan cephe çizimlerinin malzeme, bozulma ve dönem analizleri aşağıdaki Şekil 3.20’de gösterilmektedir;

Şekil 3.20. Fettahlı Evinin Bulunduğu Sokak Analizi

Bu bilgiler ışığında yöredeki yapıların genel anlamda malzeme ve yapım tekniği özellikleri itibarıyla 19. ve 20. Yüzyıllarda yapıldıkları öngörülmektedir. Daha eski ve yeni tarihli olanları da mevcuttur.

Çalışma konusu olan yapıların plan şeması, malzeme ve teknik özellikleri dikkate alındığında 19. yy ile 20. yy arasında yapıldığı söylenebilse de yapıların daha sonraki dönemlerde çeşitli müdahaleler geçirdiği, görülen izlerden bilinmektedir.

Örnek olarak Siverek geleneksel mimari özelliklerini taşıyan bu sivil mimari yapılar incelendiğinde; üzerinde kitabe veya sadece tarih bulunan yapılara da rastlanmıştır. Bu kitabe ve tarihlerde bazen yapının yapıldığı tarih belirtilirken bazen de geçirdiği onarım tarihinin işlendiği görülmektedir.

Şekil 3.21'deki kitabe üzerinde bulunan ilk tarih H.1318/M.1901 senesine tarihlenmektedir. Bu tarihin yapının yapıldığı veya onarıldığı tarih olduğu sanılmaktadır. İkinci tarih ise H.1393/1973 senesine tarihlenmektedir. Bu tarihin de yapılan araştırmalar sonucunda, yapı sahibinin hacca gittiği sene olduğu düşünülmektedir.

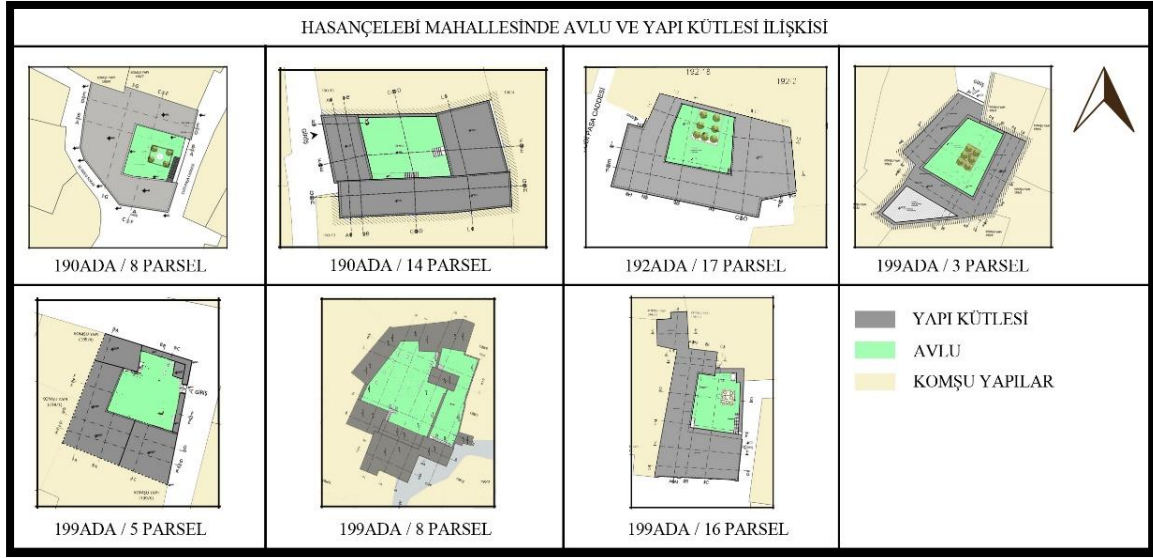
Şekil 3.21. Fettahlı Evi Giriş Kapısı; Üzerinde iki farklı tarih bulunan kitabe örneği.

3.3.2. Hasacelebi Mahallesindeki Evlerin Avlu İle Olan İlişki

Siverek sivil mimarlık örneklerinin büyük çoğunluğunda yapı elemanı olan avlu görülmektedir. Yerel Siverek konutlarında avlular birçok işleve sahip olmakla birlikte, ana işlevinin yapıdaki birimleri birbirine bağlamak olduğu görülmüştür. Ayrıca ailelerin çekirdek aile kavramından ziyade büyük aileler olması hasebiyle evlerin büyümeye olanak sağlaması gerekmektedir. Bu da zamanla avluların esnek bir tasarıma sahip olması gerektiğini ortaya koymuştur. Bu bağlamda kullanıcı özelliklerine bakıldığında avluların, konutlarda içe dönüklüğü temsil ettiği söylenebilmektedir.

Geleneksel Siverek evlerinde avlular birçok faaliyetin yapılabildiği alanlardır. Bu avlulara bakıldığında bahçelerden ve süs havuzlarından tutun da su kuyularına kadar kullanıcı ihtiyaçlarının görülebildiği mekanlar haline gelmiştir. Ayrıca yöresel faaliyetlerin de yapılabildiği açık alanları ifade etmektedir.

Aşağıdaki Şekil 3.22’de Hasacelebi mahallesinde çalışılan 7 geleneksel konutun avlu ve yapı kütlesi arasındaki organik doku analiz edilmiştir.

Şekil 3.22. Avlu ve Yapı Kütleleri Arasındaki İlişki

3.4. Yerel Siverek Konutlarının Mimari Özellikleri ve Mekansal Organizasyonları

Yerel halkın yaşayış biçimine ve yörenin iklim koşullarına uygun yapılan mimari yapılar ve sokak yapıları Siverek mimari dokusunun şekillenmesinde en önemli unsurlardır. Ayrıca geniş aile yapıları, gelenek, görenek ve inanç yapıları da kent dokusunun şekillenmesinde rol almaktadır.

Yapılarda kullanılan malzeme yörede hâkim olarak bulunan volkanik bazalt taşlarıdır. Bu taşlar yöresel ağızda “Si” olarak adlandırılmaktadır. Volkanik bazalt taşlarının düz olan cinsine “*Erkek Bazalt*” gözenekli olan cinsine “*Dişi Taş*” denilmektedir. Erkek bazalt taşları genellikle duvarlarda kullanılırken dişi taşlar “*Ayvan*” olarak bilinen eyvanlarda ve “*Havş*” olarak bilinen geniş avlu döşemelerinde kullanılmıştır. Gözenekleri sayesinde suyu tutan dişi taşlar yazın sıcaklığına karşı evleri serin tutmaktadır (Kürkçüoğlu, 2001). Ayrıca kagir sistemle inşa edilen Siverek geleneksel evlerinin duvar kalınlıkları 1 m’ye kadar ulaşabilmektedir. Bu duvar kalınlıkları konutta niş oluşturmaya imkan sağlamaktadır. Farklı şekil ve ebatta oluşturulmuş olan nişlere yöresel ağızda “Teka” denilmektedir.

Karasal iklimin hâkim olduğu bu yörede yazın sıcaklığına ve kışın soğuşuna karşı evlerde yazlık ve kışlık bölümler oluşmuştur. Yazlık bölüm bir eyvan ve bu eyvanı çevreleyen mekânlardan oluşmaktadır. Avlunun güney cephesinde kuzeye bakacak şekilde konumlanan bu mekânlar yazın güneş görmemekte ve böylece serin olmaktadır. Kışlık bölümü oluşturan mekânlar ise avlunun kuzey cephesinde güneye bakacak şekilde konumlanmıştır. Böylece güneş gören sıcak mekânlar oluşmuştur. Evlerde mutfak genellikle avlunun güneyine konumlandırılır. Kiler ise evin en serin yerlerinde bazen de avluda bulunan bir ağacın gölgesinde konumlandırılır. Tuvaletlerin ise sokak kapısının yanında olmasına özen gösterilmiştir.

Siverek evleri ya “*Kantarma*” olarak da bilinen tonozların üstüne serilen toprak damlı ve ya “*Mertek*” denilen kavak direkler üzerine yerleştirilen kamışların üstüne serilen toprak damlıdır. Damların düz olarak yapılmasının en önemli iki sebebinden biri yazın “*Taht*” olarak bilinen kerevetlerde uyuyabilmekken diğeri bölgenin ekonomisine de katkıda bulunan halkın sürdürüleğelmış bir kültürü olan bulgur, biber, salça gibi zahireleri kurutma ihtiyacıdır (Kürkçüoğlu, 2001).

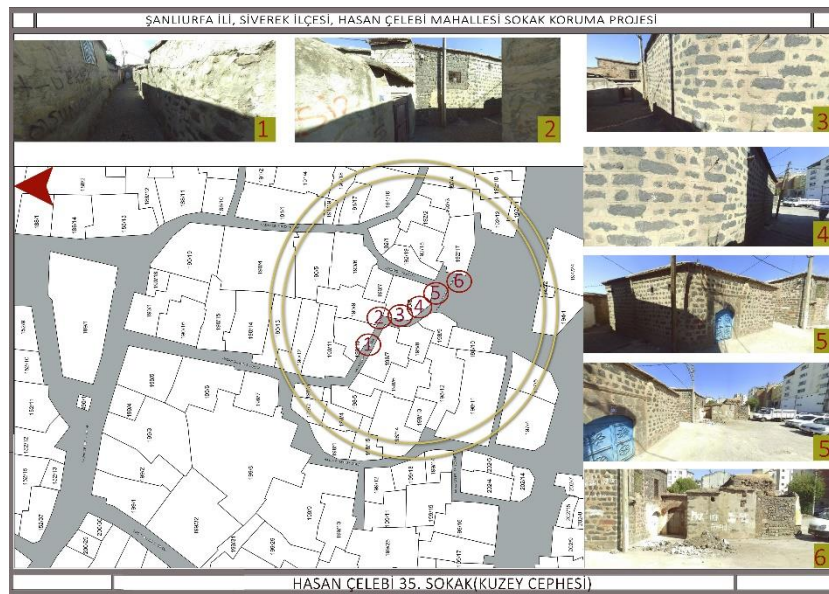
Siverek kent dokusunun şekillenmesinde önemli bir yeri olan sokaklar yöresel ağızda “*Küçe*” olarak adlandırılmaktadır. Siverek sokakları iklim koşullarının etkisiyle dar ve yüksek tutulmuştur. Böylece günün her saatinde de sokaklarda gölgelik alanlar sağlanmıştır. Sokak duvarlarının yüksek ve penceresiz yapılmasının bir diğeri sebebi ise aile mahremiyetinin yöre halkında büyük bir öneme sahip olması ayrıca dış tehlikelere karşı güvenli olmasıdır.

Ayrıca yerel konutlarında kullanılan yapı elemanları, yöresel ağızda farklı tabirlerle adlandırılmışlardır. Örneğin; ahşap oda kapıları “*Kéber*”, pencereler “*Paca*”, metal korkuluklar “*Asın*”, ahşap mertekler “*Mağ*”, duvarlar “*Dés*”, odalar ise “*Ban*” olarak adlandırılmaktadır.

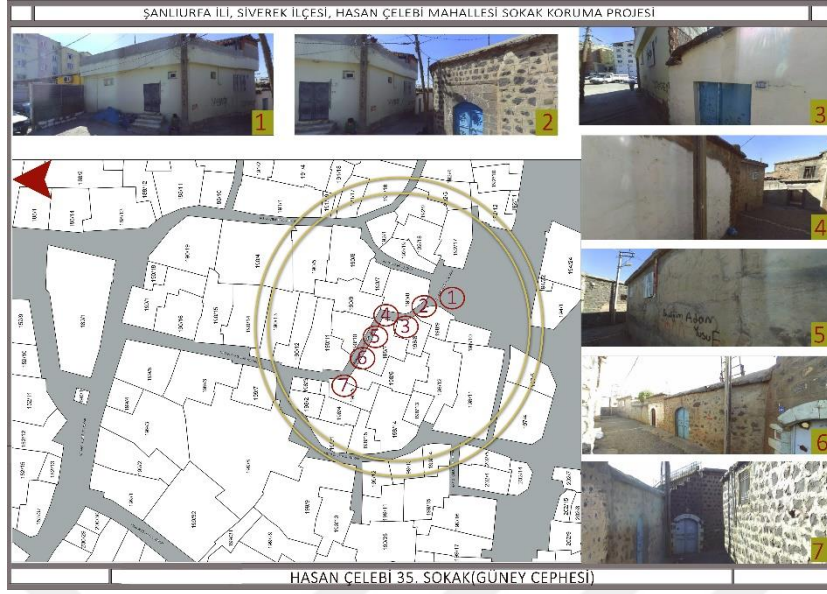
Aşağıda beşinci bölüme kadar olan kısımlarda Fettahlı Evinin bulunduğu mahalledeki evler çalışılmıştır. Bu çalışmanın rölöve, restitüsyon ve restorasyon bölümlerine kaynak olması hedeflenmektedir.

3.5. 190 Ada - 8 Parseldeki Evin Rölöve Çalışması

190 ada 8 parseldeki evin rölöve çizimleri yapılmadan önce evin sokaktaki durumunu ve diğeri yapılarla olan ilişkisini anlatan Şekil 3.23 ve 3.24’teki fotoğraf albümleri hazırlanmıştır.

Şekil 3.23. Fotoğraf Albümü Evin Bulunduğu Sokak I

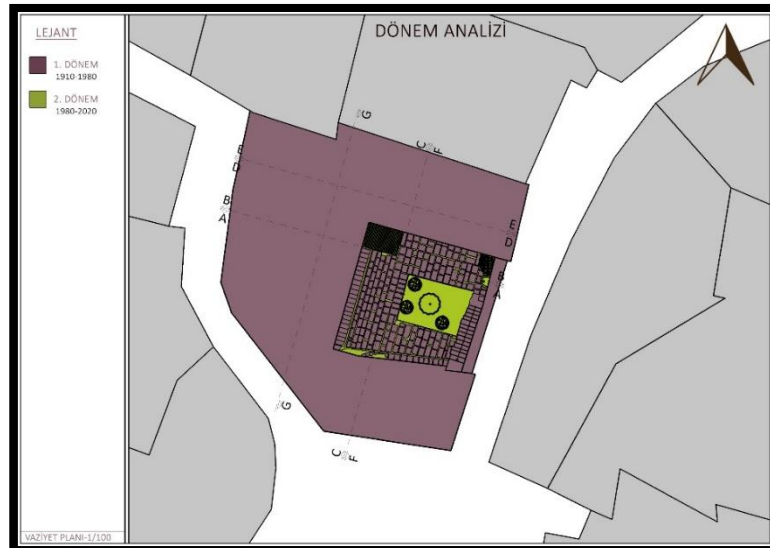
Şekil 3.24. Fotoğraf Albümü Evin Bulunduğu Sokak II

3.5.1. Vaziyet Planının İncelenmesi

Yapı Şanlıurfa'nın Siverek ilçesi sınırları içerisinde olup Hasanevli Mahallesi 190 ada 8 parselde yer almaktadır. Yapının doğu cephesinde Cudi Paşa Sokak, batı cephesinde 35 nolu sokak bulunmaktadır. Yapı tek katlı olup yığma kagir teknikle inşa edilmiştir.

Yapıya güney cephesinde bulunan çift kanatlı metal kapıdan girilir. Yapı yöredeki diğer yapılar gibi toprak malzemeden yapılmış teras bir çatıya sahiptir. Geleneksel Siverek evlerinin hemen hemen hepsinde bulunan ve evin merkezinde konumlanan bir avlusu bulunmaktadır. Mekanlar avlu etrafında sıralanmıştır. Yapının kuzey cephesinde bitişik bir yapı bulunmaktadır. Güney cephesinde ise küçük bir meydan yer almaktadır.

Dönem analizinde 20. yy ve öncesine ait olan mahaller gösterilmektedir (Şekil 3.25).

Yapılan malzeme analizi çalışmasında mahallerin yapıldığı malzemeler detaylı olarak sınıflandırılmış olup, lejant ve renkler yardımıyla anlaşılması sağlanmıştır (Şekil 3.26).

BOZULMA ANALİZİ

LEJANT

- TOPIRAK KATIDA AŞINMA(+S)
- MÜHÜRLE MALZEME KULLANIMI
- MÜHÜRLE YAPILAN EYLEMLER
- MERKEZİNDE SEHİM
- TAŞ YÜZEYDE AŞINMA

1:100

28

3.5.2. Zemin Kat Planının İncelenmesi

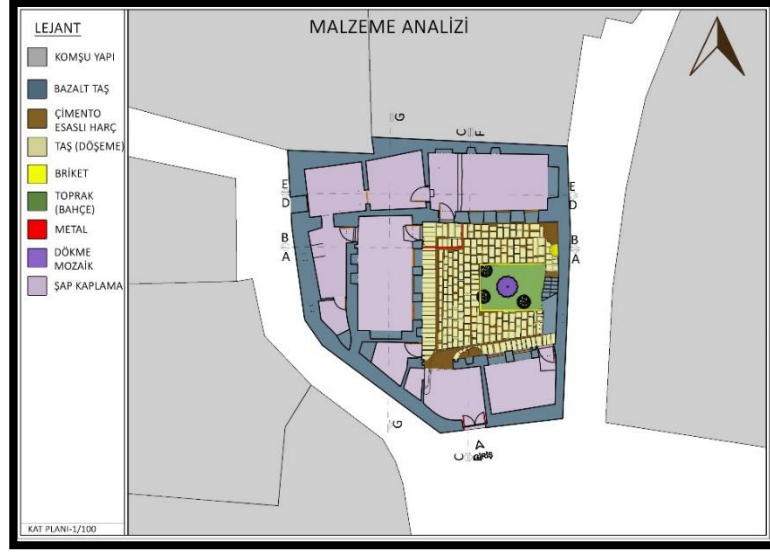
Zemin Katın incelenmesinde, geleneksel evdeki birimlerin son durumunun anlaşılabilmesi için dönem, malzeme ve bozulma analizleri yapılmıştır. Bu analizler yapılırken detaylı ve sistematik bir şekilde lejant ve renklerden yararlanılmıştır.

Şekil 3.28’de görülen dönem analizinde 20. yy ve öncesine ait olan mahaller gösterilmektedir. Bunlar 1. ve 2. Dönem olarak sınıflandırılmıştır. 1. Dönem özgün, 2. Dönem ise kullanıcıların sosyokültürel ve ekonomik yapılarına göre yapıda yapmış oldukları eklemeleri ve değişimleri göstermektedir.

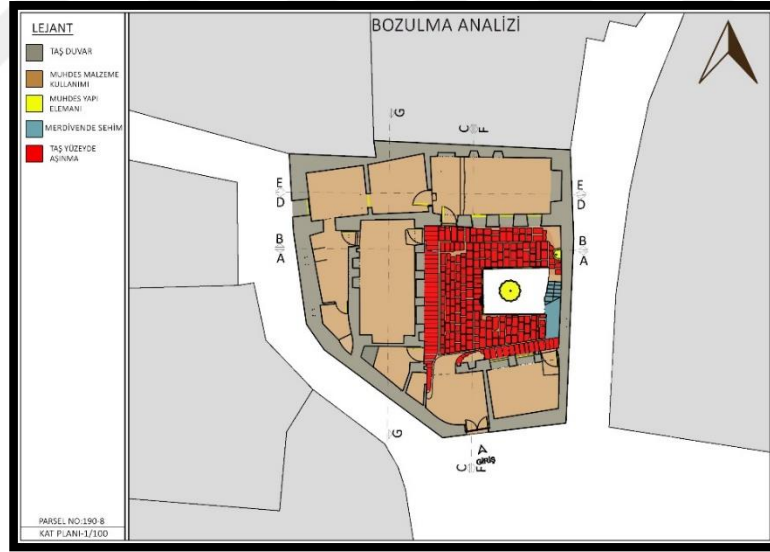
Şekil 3.28. Zemin Kat Planı Dönem Analizi

Şekil 3.29’da malzeme analizi yapılarak zemin kattaki birimlerin yapıldığı malzemeler detaylı olarak aktarılmıştır.

Şekil 3.29. Zemin Kat Planı Malzeme Analizi

Yapılan bozulma analizi çalışmasında ise zemin kattaki birimlerin yapıldığı malzemelere ek o mahallerdeki duvar ve zemin malzemelerindeki bozulmalar, yıkılmalar ve aşınmalar gibi durumlar tespit edilmiştir. (Şekil 3.30).

Şekil 3.30. Zemin Kat Planı Bozulma Analizi

Yapıya güney cephesinden çift kanatlı metal bir kapıdan giriş yapılmaktadır. Bu kapı evin giriş holüne (Z1) açılmaktadır (Şekil 3.31). Z1 mahalinin zemini beton şaptır. Tavanı ahşap kirişlemedir. Mahalin güney cephesinde sokağa bakan küçük bir pencere bulunmaktadır. Bu mahalden düzgün kesme taşla yapılmış kemerli kapı boşluğundan avlu mahaline (Z10) geçilmektedir.

Giriş holünün batı cephesinde bulunan duvar üzerinden tek kanatlı ahşap bir kapıyla (K3) Z3 mahaline geçiş yapılmaktadır (Şekil 3.31). Mahal mevcut durumda wc olarak kullanılmaktadır. Mahalin zemini seramik kaplamadır. Tavanı ise ahşap kaplamadır.

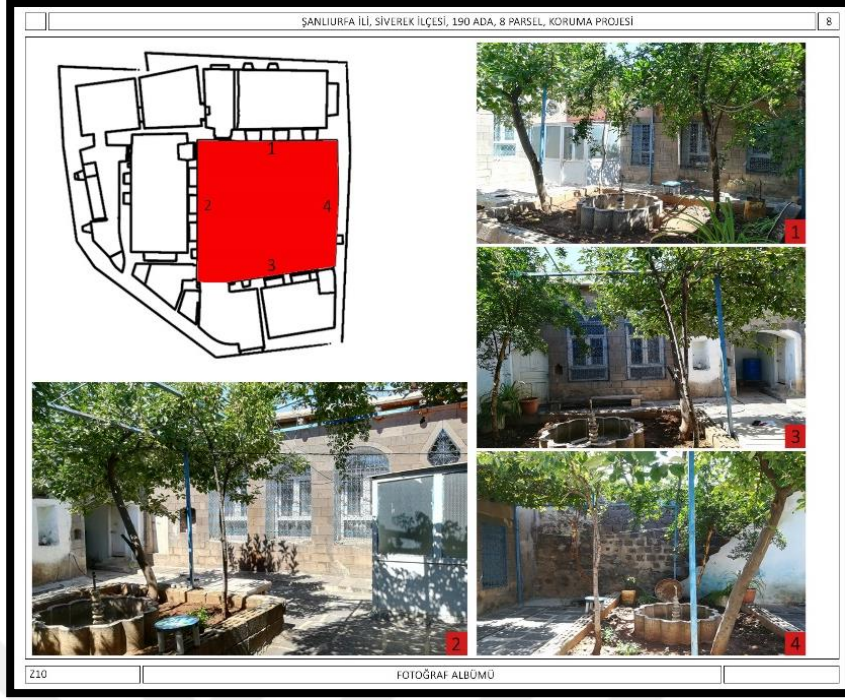
Avlunun batı cephesinde bulunan duvar üzerinden tek kanatlı ahşap bir kapıyla (K2) Z4 mahaline geçiş yapılmaktadır (Şekil 3.31). Mahal mevcut durumda depo olarak kullanılmaktadır. Mahalin zemini şap kaplamadır. Tavanı ise ahşap kirişlemedir.

Yine Şekil 3. 31'deki fotoğraf albümünde görüldüğü gibi Z11 mahali banyo olarak kullanılmaktadır. Zemini dökme mozaik kaplama, tavanı ahşap kirişlemedir. Mahalin batı duvarında sokağa bakan bir adet pencere bulunmaktadır.

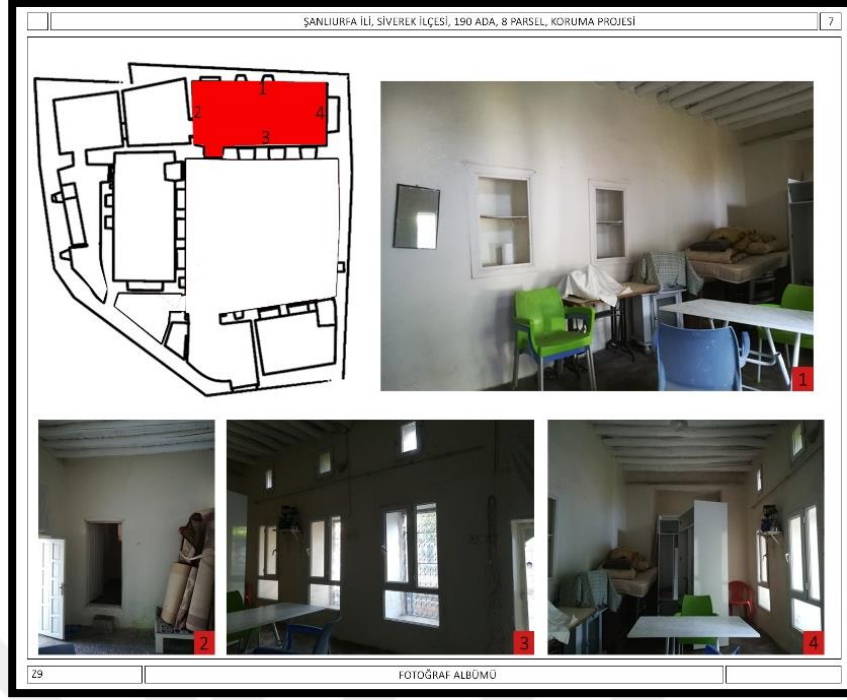
Şekil 3.31. Fotoğraf Albümü Z1, Z3, Z4 ve Z11 Mahali

Z10 avlunun zemin döşemesi moloz taş kaplamadır. Mekanın ortasında dökme mozaik malzemeden bir süs havuzu bulunmaktadır. Havuzun etrafı briket malzemeye çevrilip çiçeklik oluşturulmaya çalışılmıştır. Avlunun doğu cephesinde çatıya ulaşmayı sağlayan kagir merdivenler bulunmaktadır. 16 basamakla avlu kotundan çatıya ulaşılmaktadır. Avlunun kuzey, güney ve batı cephesinde bulunan duvarlarda düzgün kesme taş kullanımı söz konusu iken, doğu cephesinde moloz taş malzemeye yapılmış duvar görülmektedir. Avludan pvc malzemeye yapılmış muhdes bir rüzgarlıktan kuzey cephede konumlandırılmış Z9 mahaline geçiş yapılmaktadır (Şekil 3.32).

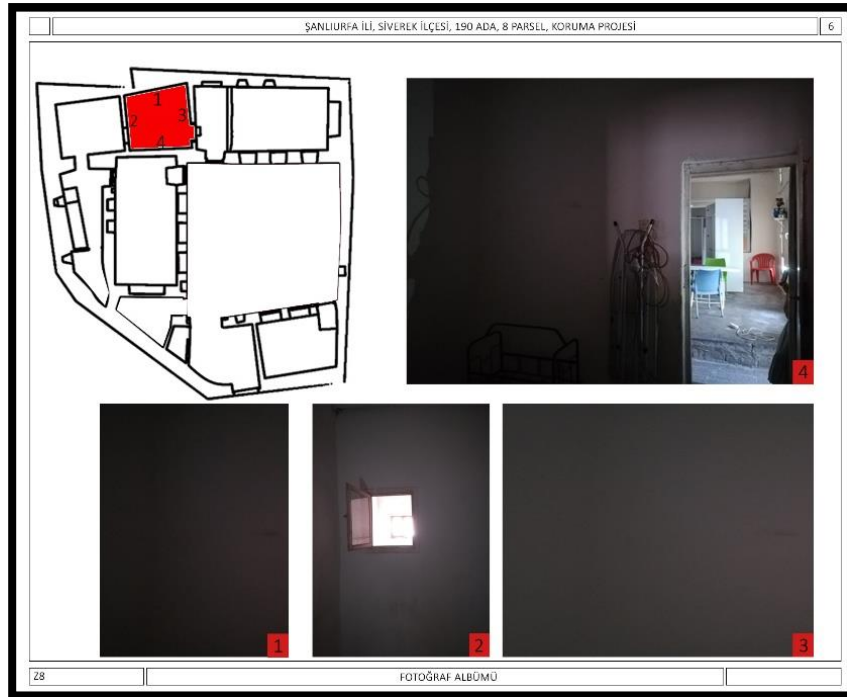
Şekil 3.32. Fotoğraf Albümü Z10 Mahali

Z9 mahaline tek kanatlı ahşap bir kapıdan (K1) girilmektedir. Odanın zemininde kot farkı bulunmaktadır. Odanın zemin kotu giriş yapılan kısımdan 37 cm yükseltilmiştir. Zemin döşemesi şap kaplama olup, tavanda ahşap kirişleme kullanılmıştır. Mekanda avluya bakan 3 adet pencere (P1) bulunmaktadır. Pencere pvc malzemeden üretilmiş olup muhdestir. Bu pencerelerin üzerlerinde odaya aydınlık vermesi amacıyla yapıldığı düşünülen 3 adet pencere bulunmaktadır. Odanın doğu duvarında yüklük olarak yapılmış bir adet niş bulunmaktadır. Aynı zamanda kuzey duvarında da farklı ölçülerde nişler yer almaktadır. Bu mahalin batı duvarında bulunan kapı boşluğundan Z8 mahaline geçiş yapılmaktadır (Şekil 3.33).

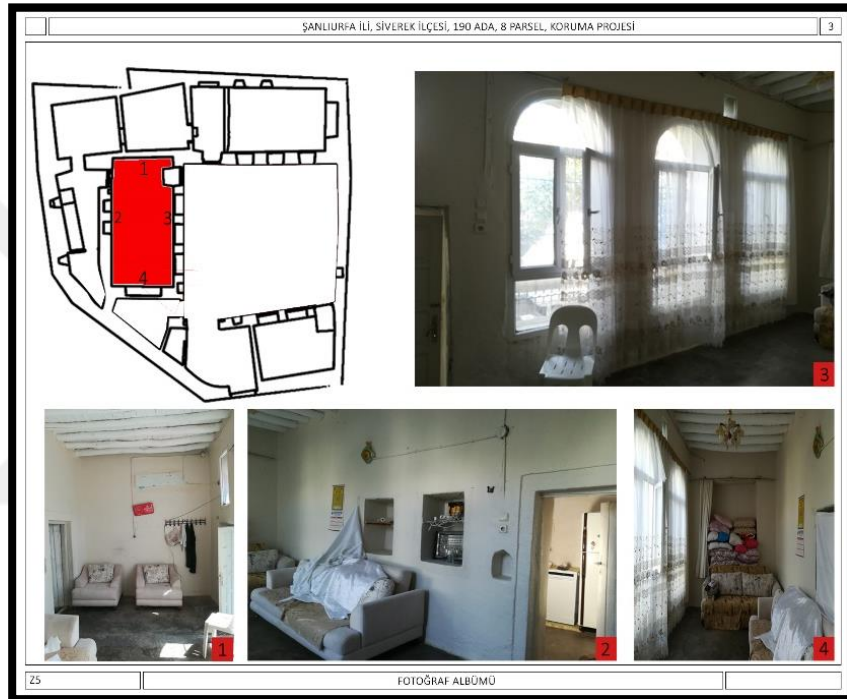
Şekil 3.33. Fotoğraf Albümü Z9 Mahali

Z8 mahalinin oda olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Mahalin zemini şap kaplama, tavanı ise ahşap kirişlemedir. Duvarları sıvalıdır. Mahalin batı duvarında Z7 mekanına bakan bir adet pencere de bulunmaktadır (Şekil 3.34).

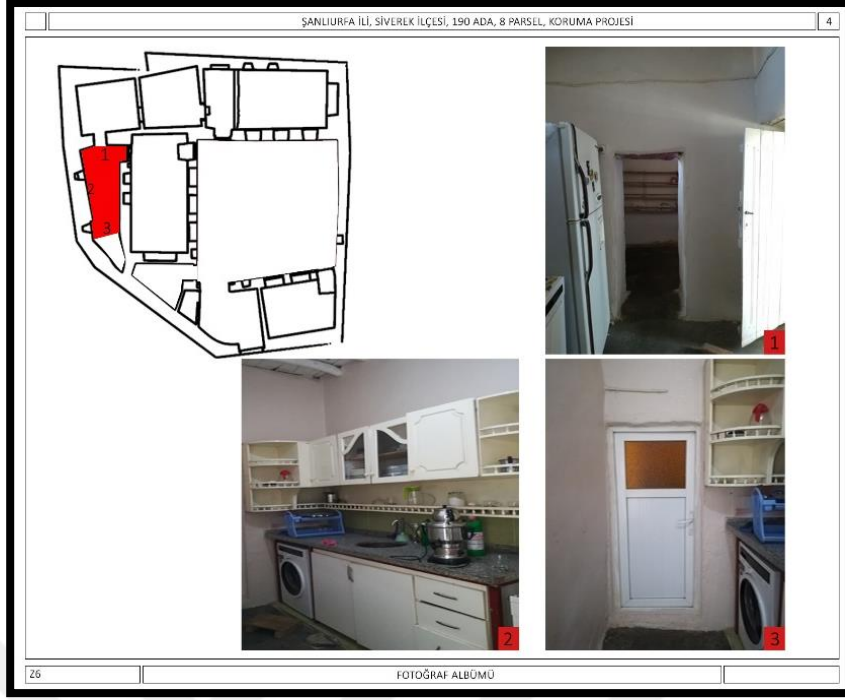
Şekil 3.34. Fotoğraf Albümü Z8 Mahali

Rüzgarlıktan girilince batı tarafta kalan tek kanatlı ahşap kapıdan (K1) Z5 mahaline geçilmektedir. Bu mekanın Zemin kotu eşiklikten 36 cm yükseltilmiştir. Zemin kaplaması şapkaplamadır. Tavanı ahşap kirişlemedir. Z5 Mekanın güney duvarında bir adet yüklük de bulunmaktadır. Mekanın doğu cephesinde avluya bakan 3 adet kemerli pencere (P2) bulunmaktadır. Bu pencereler pvc malzemeden üretilmiş olup muhdestir. Mahalin batı duvarında 3 adet niş bulunmaktadır. Ayrıca yine bu duvarda bulunan tek kanatlı ahşap bir kapıdan Z6 mahaline geçilmektedir (Şekil 3.35).

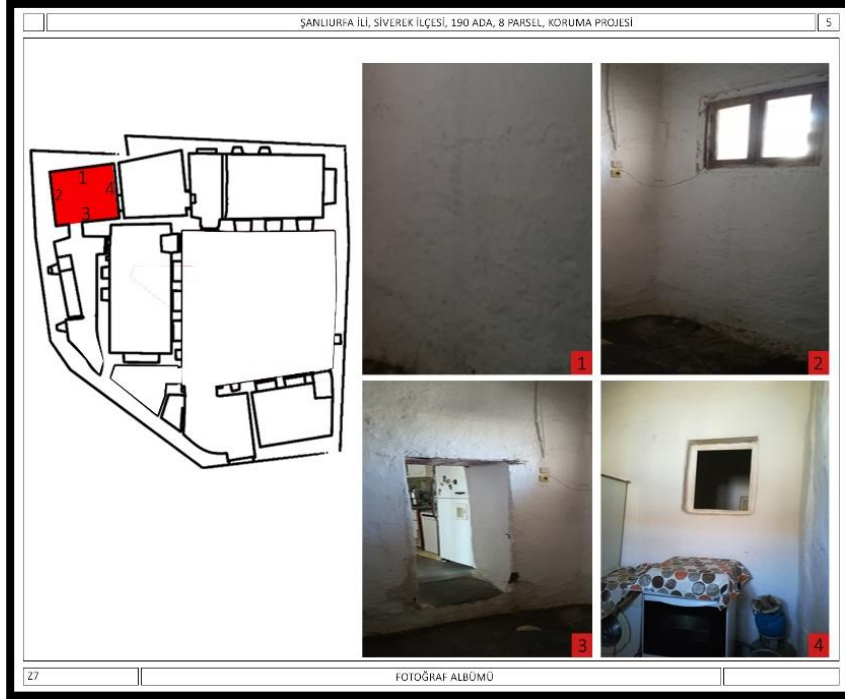
Şekil 3.35. Fotoğraf Albümü Z5 Mahali

Z6 mahali mutfak olarak kullanılmaktadır. Zemini şap kaplama olup tavanı ahşap kirişlemedir. Mahalin batı duvarında sokağa bakan bir adet pencere bulunmaktadır (Şekil 3.36).

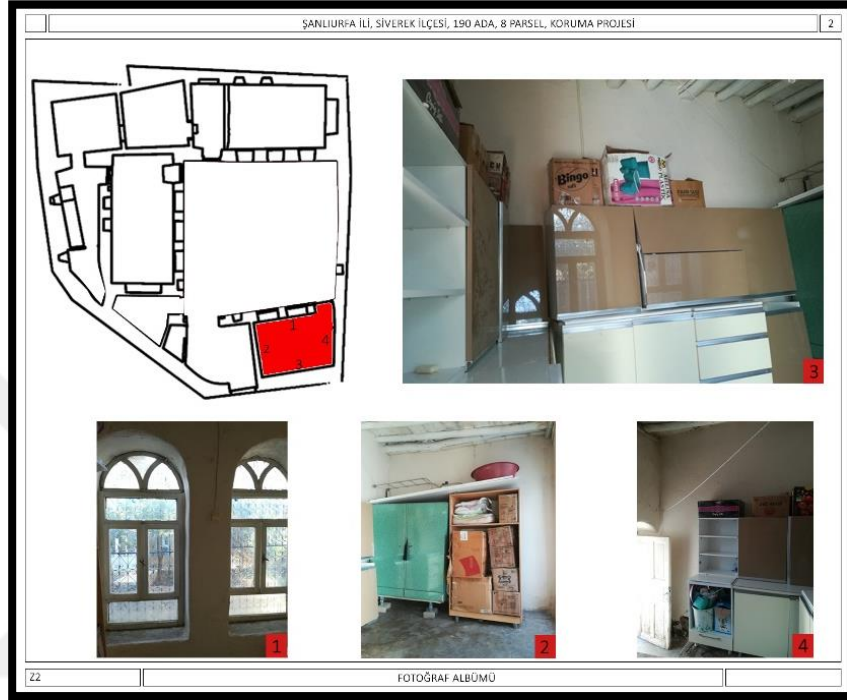
Şekil 3.36. Fotoğraf Albümü Z6 Mahali

Z6 mahalinin kuzey duvarından bir kapı boşluğu ile Z7 mahaline geçiş sağlanmaktadır. Güney duvarında bir adet pvc kapıdan Z11 mahaline geçiş sağlanmaktadır (Şekil 3.37).

Şekil 3.37. Fotoğraf Albümü Z7 Mahali

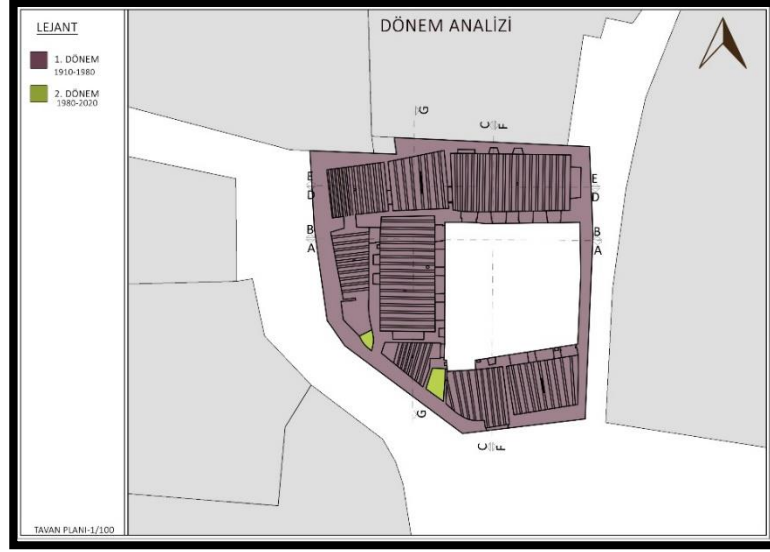
Avlunun güney duvarından tek kanatlı ahşap bir kapıyla (K4) Z2 mahaline geçiş yapılmaktadır. Oda zemini giriş kotundan 47 cm yükseltilmiştir. Mahalin kuzey duvarında avluya bakan 2 adet kemerli pencere yer almaktadır. Bu pencereler ahşap malzemeden imal edilmiştir. Pencerelerin kemerlerinin özgün olduğu düşünülmektedir (Şekil 3.38).

Şekil 3.38. Fotoğraf Albümü Z2 Mahali

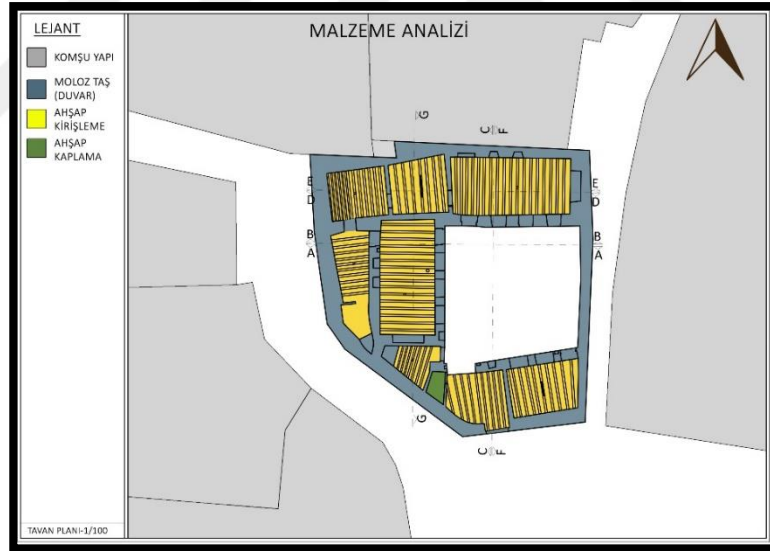
Bu bilgi ve belgeler ışığında, fotoğraf albümleri yardımıyla anlatılan mahallerin, tavan durumları da sistematik olarak zemin kat; dönem, malzeme ve bozulma analizleriyle anlatılmaya çalışılmıştır. Lejant ve renklendirme yöntemleri kullanılarak mahallerin daha iyi anlaşılması sağlanmıştır.

Şekil 3.39'da zemin kat tavan planının dönem analizi yapılmıştır.

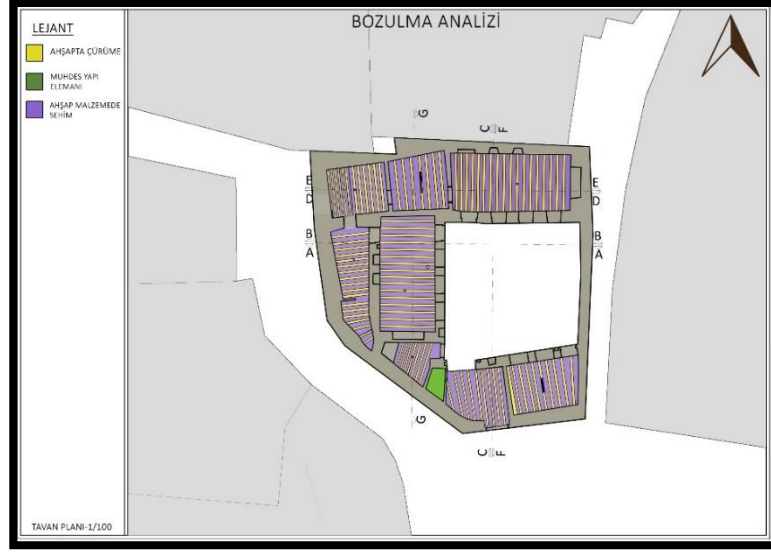
Şekil 3.39. Zemin Kat Tavan Planı Dönem Analizi

Şekil 3.40'ta zemin kat tavan planının dönem analizi yapılmıştır.

Şekil 3.40. Zemin Kat Tavan Planı Malzeme Analizi

Yapılan bir diğer çalışma olan bozulma analizinde ise zemin kat tavan planının birimlerdeki ahşap malzemenin; bozulmaları, çürümeleri ve yaptıkları sehimler gibi durumları saptanmıştır. (Şekil 3.41).

Şekil 3.41. Zemin Kat Tavan Planı Bozulma Analizi

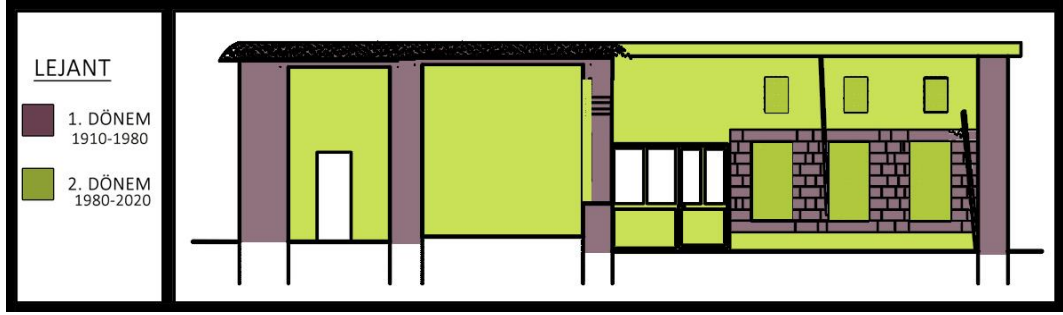
3.5.3. Cephelerin İncelenmesi (Avlu Cepheleri)

Yapının avluda 4 adet olmak üzere iç kısımda 4 cephesi, bulunmaktadır.

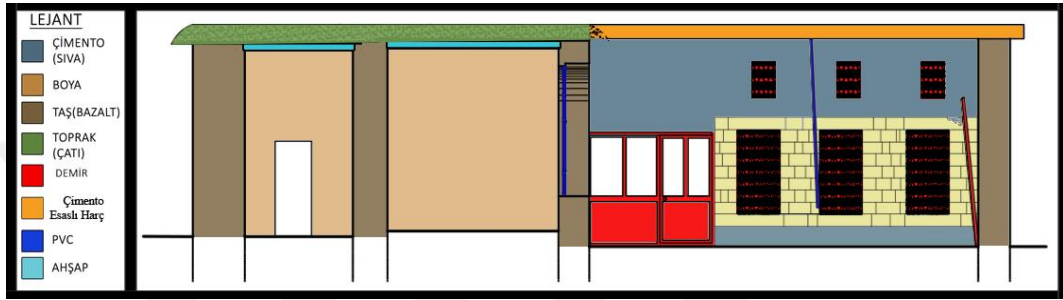
Şekil 3.42’de fotoğrafıyla ifade edilen, Şekil 3.43, 3.44 ve 3.45’te ise analizleri yapılarak mevcut durumu anlatılan kuzey cephesinde; duvar düzgün kesme taştan örülmüştür. Bu cephede pvc malzemeden Z9 ve Z5 mahallerine geçişi sağlayan rüzgarlık bulunmaktadır. Rüzgarlığın çatısı sac bir örtüden oluşmaktadır. Bu cephede pvc malzemeden imal edilmiş 3 adet pencere (P1) bulunmaktadır. Bu duvarda avlu kotundan +2.30 mt yükseklikten itibaren cephe sıvalıdır. Diğer kısımlar sıvasızdır ve taş yüzeyinde <5 cm erozyon bulunmaktadır.

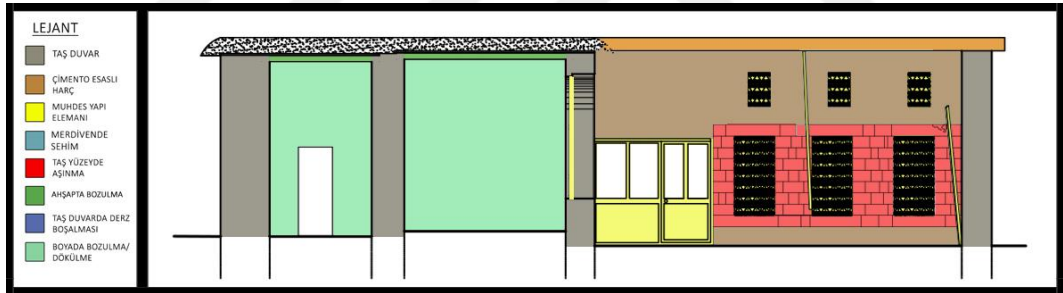
Şekil 3.42. Avlu Kuzey Cephesi

Şekil 3.43. B-B Kesiti ve Avlu Kuzey Cephesi Dönem Analizi

Şekil 3.44. B-B Kesiti ve Avlu Kuzey Cephesi Malzeme Analizi

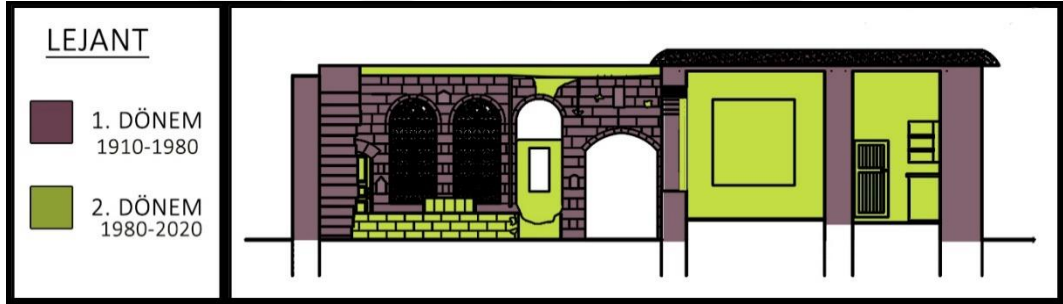

Şekil 3.45. B-B Kesiti ve Avlu Kuzey Cephesi Bozulma Analizi

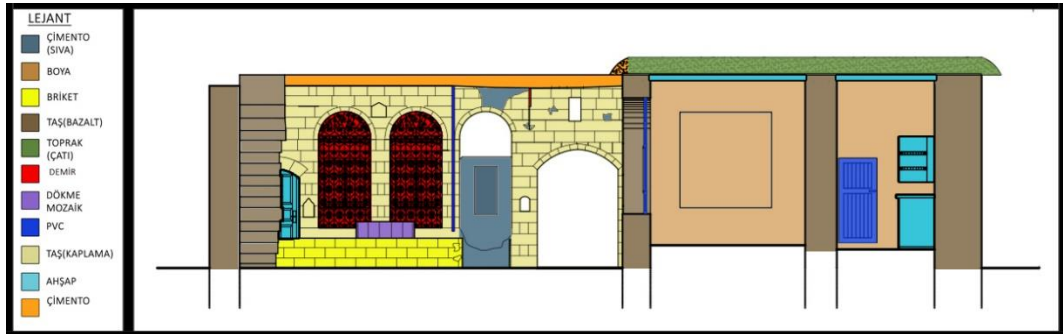
Şekil 3.46’da fotoğrafı konulan, Şekil 3.47, 3.48 ve 3.49’da ise analizleri yapılarak hali hazır durumu anlatılan güney cephesinde; giriş holünden avluya geçmeyi sağlayan düzgün kesme taştan yapılmış kemerli kapı boşluğu yer almaktadır. Ayrıca Z2 mahaline ait 2 adet kemerli pencere (P3) ve bir adet ahşap kapı (K4) bulunmaktadır. Bu cephede yer yer çimento sıva uygulaması görülmektedir. Sıvasız olan taş cephe yüzeylerinde <5 cm erozyon bulunmaktadır.

Şekil 3.46. Avlu Güney Cephesi

Şekil 3.47. A-A Kesiti ve Avlu Güney Cephesi Dönem Analizi

Şekil 3.48. A-A Kesiti ve Avlu Güney Cephesi Malzeme Analizi

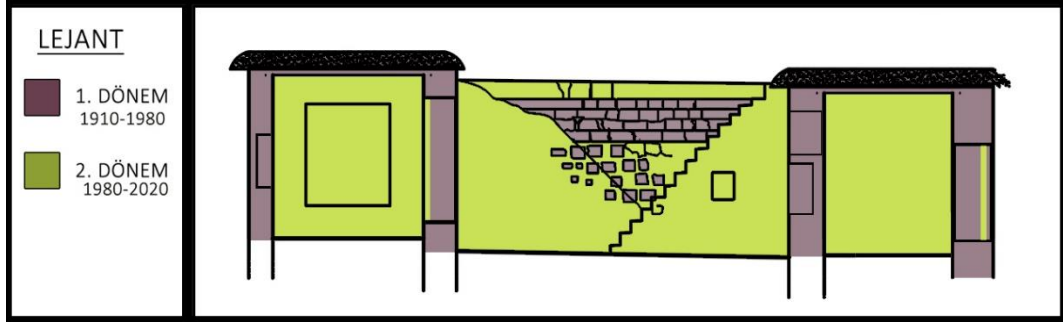

Şekil 3.49. A-A Kesiti ve Avlu Güney Cephesi Bozulma Analizi

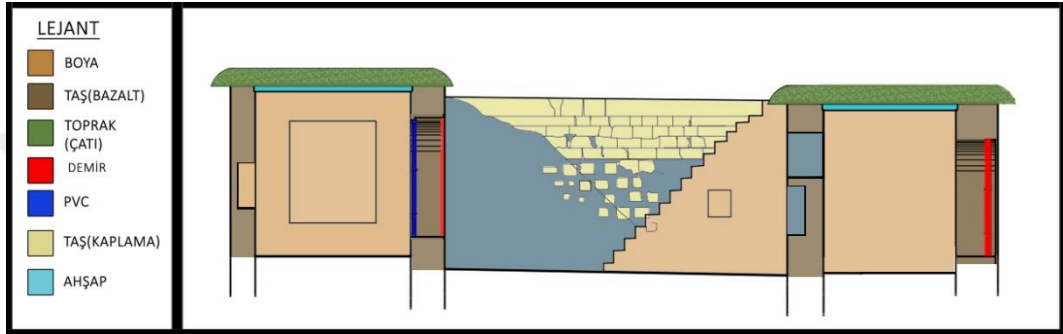
Şekil 3.50’de fotoğrafıyla, Şekil 3.51, 3.52 ve 3.53’te ise analizleriyle mevcut durumu anlatılan doğu cephesinde; duvar örgüsünü moloz taş (siyah bazalt) oluşturmaktadır. Cephede yer yer çimento sıvaya rastlanmaktadır. Sıvası olmayan kısımların derzlerinde boşalmalar söz konusudur. Bu cephede çatı kotuna ulaşmayı sağlayan siyah taştan 15 adet basamak bulunmaktadır. Bu cephede duvar kotu yapının çatı kotundan yaklaşık 55 cm aşağıdadır.

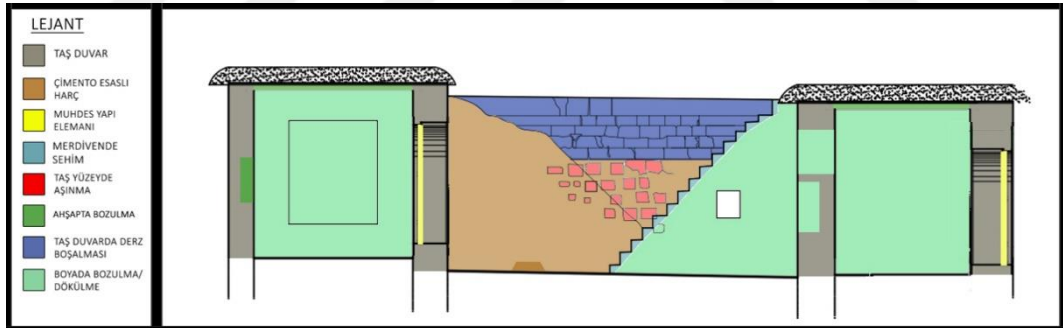
Şekil 3.50. Avlu Doğu Cephesi

Şekil 3.51. F-F Kesiti ve Avlu Doğu Cephesi Dönem Analizi

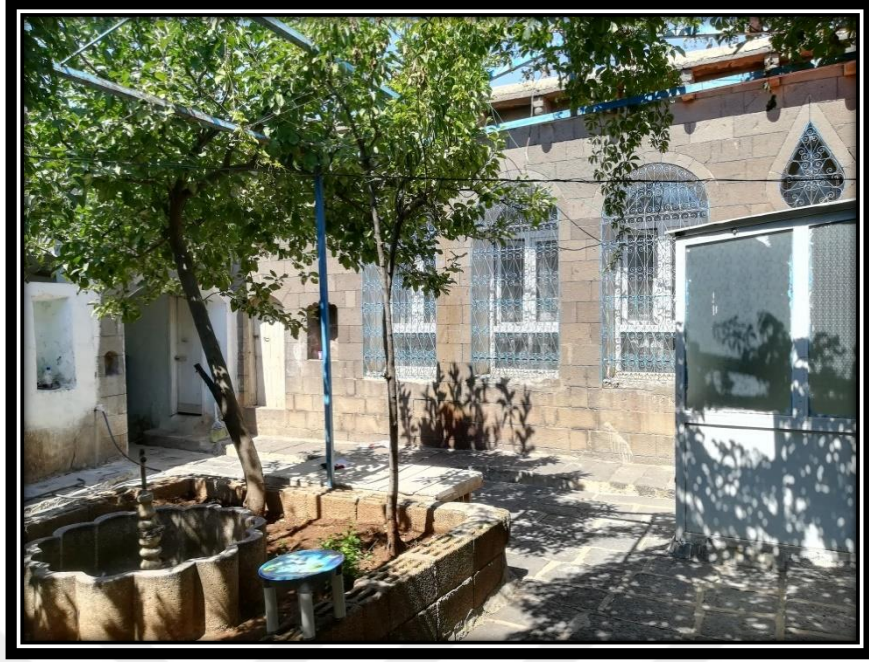

Şekil 3.52. F-F Kesiti ve Avlu Doğu Cephesi Malzeme Analizi

Şekil 3.53. F-F Kesiti ve Avlu Doğu Cephesi Bozulma Analizi

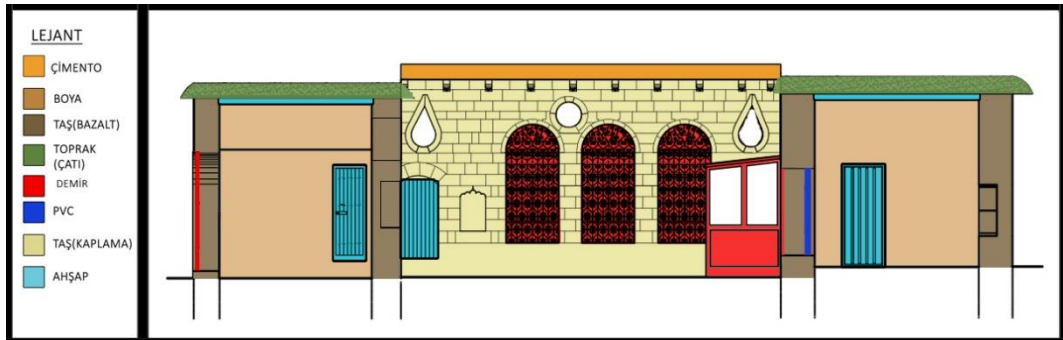
Şekil 3.54'te fotoğrafıyla ifade edilen, Şekil 3.55, 3.56 ve 3.57'de ise analizleri yapılarak mevcut durumu anlatılan batı cephesinde; duvar örgüsü düzgün kesme taştır. Cephe sıvasız olup taş yüzeyinde <5 cm erozyon bulunmaktadır. Cephede iç mekanlara geçişi sağlayan 2 adet kemerli kapı bulunmaktadır. Z5 mahaline ait 3 adet kemerli pencere bulunmaktadır. Bu pencereler pvc malzemeden üretilmiştir. Pencerelerde metal korkuluklar bulunmaktadır. Cephede 3 adet dairesel niş bulunmaktadır.

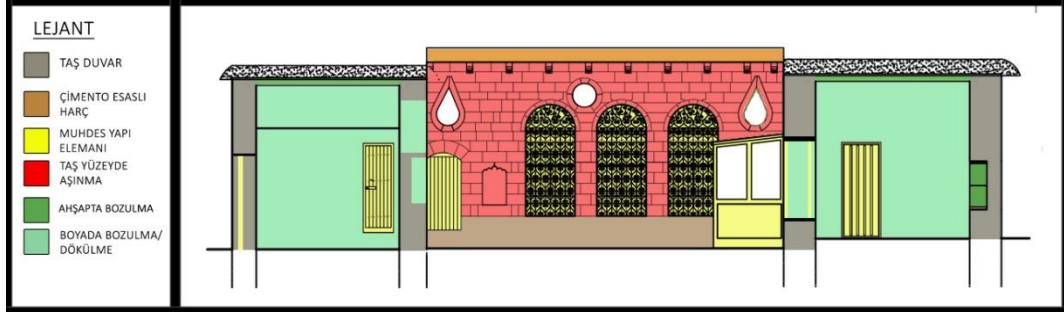
Şekil 3.54. Avlu Batı Cephesi

Şekil 3.55. C-C Kesiti ve Avlu Batı Cephesi Dönem Analizi

Şekil 3.56. C-C Kesiti ve Avlu Batı Cephesi Malzeme Analizi

Şekil 3.57. C-C Kesiti ve Avlu Batı Cephesi Bozulma Analizi

3.5.4. Cephelerin İncelenmesi (Sokak Cepheleri)

Sokak tarafında köşebaşı parsel olmasından dolayı 3 cephesi bulunmaktadır.

Yapının güney cephesi moloz taş örgüsünden oluşmaktadır. Cephede yapıya girişi sağlayan düzgün kesme taştan örülmüş kagir kemerli kapı bulunmaktadır. Yapının bu cephesinde sıvada ve taş yüzeyde bozulmalar görülmektedir. Çeşitli boya malzemeleriyle çeşitli kısımlarında lekeler oluşturulmuştur (Şekil 3.58).

Şekil 3.58. Sokak Güney Cephesi

Yapının batı cephesi moloz taş örgüsünden oluşmaktadır. Bu cephede sıvada ve taş yüzeyde bozulmalar görülmektedir. Çeşitli boya malzemeleriyle çeşitli kısımlarında lekeler oluşturulmuştur. Ayrıca Z6 ve Z11 mahaline açılan pencereler bulunmaktadır (Şekil 3.59).

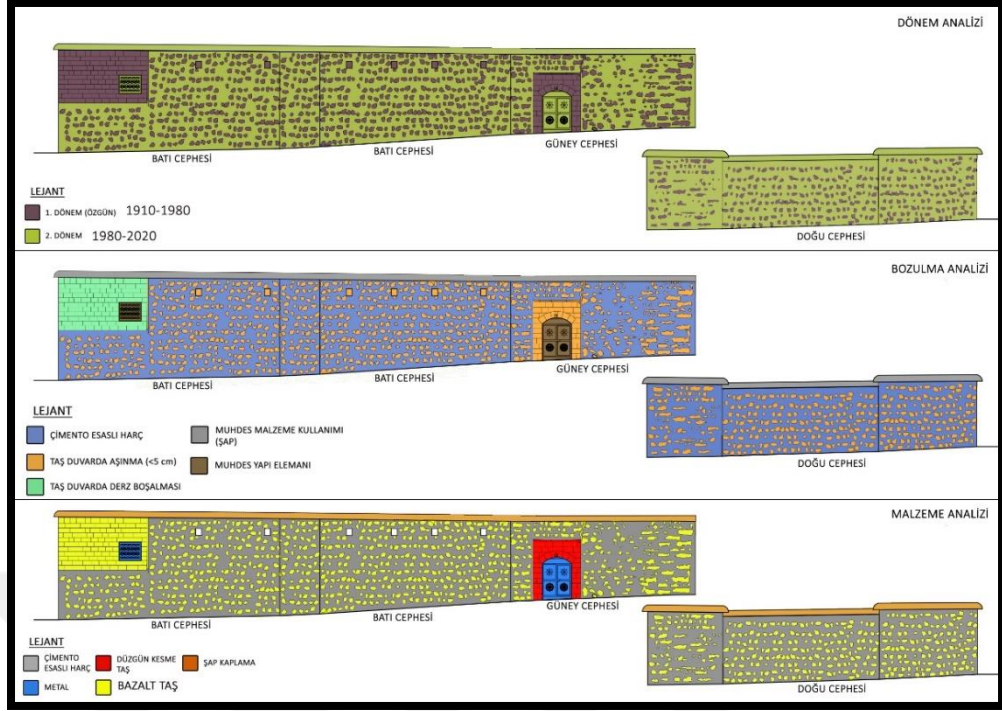
Şekil 3.59. Sokak Batı Cephesi

Yapının doğu cephesi moloz taş örgüsünden oluşmaktadır. Yapının bütün cephelerinde bulunduğu gibi bu cephesinde de sıvada ve taş yüzeyde bozulmalar bulunmaktadır. Çeşitli boya malzemeleriyle çeşitli kısımlarında lekeler oluşturulmuştur (Şekil 3.60).

Şekil 3.60. Sokak Doğu Cephesi

Cephe Özellikleri aşağıdaki Şekil 3.61'deki analizlerle anlatılmıştır.

Şekil 3.61. Sokak Cepheleri Dönem, Bozulma ve Malzeme Analizi

3.5.5. Malzeme ve Teknik

Yapı genel anlamda yığma teknikle inşa edilmiş olup yapıda kullanılan malzeme ağırlıklı olarak bazalt taştır. Çatısı toprak, saman ve tuz karışımından oluşan geleneksel dam şeklindedir ve ilk yapıldığı halini muhafaza etmektedir (Şekil 3.62).

Şekil 3.62. Toprak Çatı (Dam)

Yapıda çatı için taşıyıcı ahşap kirişler kullanılmıştır, bu kirişlerin büyük bir kısmı ilk döneme ait olsa da içlerinde 20. ve 21. yy’larda değiştirilenleri de mevcuttur. Şekil 3.63’te görüldüğü gibi pencere doğramaları tamamen değiştirilmiş olup, malzeme ve teknik açısından incelendiğinde 20. yy sonu veya 21.yy başlarında değiştirilmiş oldukları düşünülmektedir.

Şekil 3.63. PVC Pencereleer

Kapıların hiçbirisi ilk yapıldığı döneme ait değildir ancak hela ve kiler mahallerinin kapılarının diğer kapılara göre daha erken dönemde (20.yy ikinci yarısı) müdahale gördüğü yapılan tipoloji çalışmalarından anlaşılmaktadır (Şekil 3.64) ve nitelikli ek olarak değerlendirilebilir.

Şekil 3.64. Muhdes Kapılar

Ayrıca bazı kapıların; yanlarında nişler bulunmakta olup, üzerinde ise su damlası şeklinde tasarlanmış pencere oyukları görülmektedir (Şekil 3.65).

Şekil 3.65. Daha Erken dönemde (20.yy ikinci yarısı) Müdahale Gören Kapılar

Odaların zemini şap kaplamadır (Şekil 3.66) ve geç dönem eki olduğu kullanılan malzemeden dolayı tahmin edilmektedir.

Şekil 3.66. Muhdes Zemin Kaplaması

3.5.6. Süsleme Özellikleri

Yapı, diğer geleneksel Siverek evleri gibi sade bir üsluba sahiptir. Yapıda herhangi bir bezeme, alçı işi, ahşap işçiliği veya kalemişine rastlanmamıştır. Plan şeması ve mekan oranlarına (Şekil 3.67) bakıldığında zaman çok büyük olmayan, mütevazı bir yapı olduğunu söylemek mümkündür.

Şekil 3.67. Güney Cephesi

Avlu cephelerinde nişler ve kapı, pencere boşlukları yapıya hareket kazandırmıştır. Yapı cepheleri ise mahremiyet anlayışı doğrultusunda daha sade bir üslupta tasarlanmıştır. Şekil 3.68’de görülen, avlunun ortasında ise basalt taştan yapılmış bir süs havuzu ve etrafını saran bir bahçe konumlandırılmıştır.

Şekil 3.68. Avlu Batı Cephesi

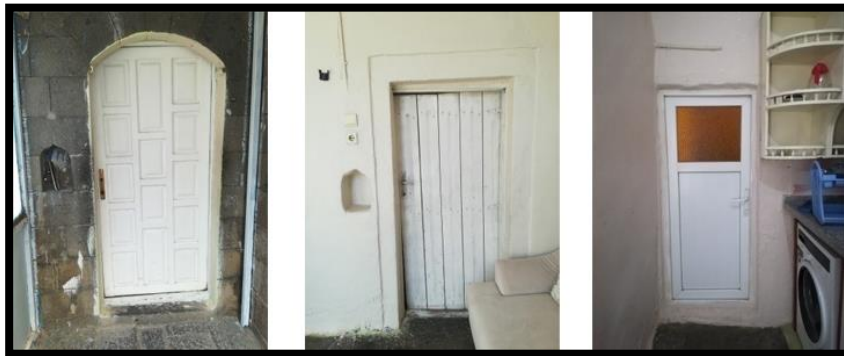
3.5.7. Genel Değerlendirmeler

Yapının özgün plan şemasında çok büyük farklılıklar bulunmamakla birlikte mekan bazında çeşitli değişimler gözlenmektedir. Mevcut durumda depo olarak kullanılan Z4 mahalının içerisinde bulunan ocaklık mekanın mutfak olabileceği ihtimalini ortaya koymaktadır (Şekil 3.69).

Şekil 3.69. Z4 Mahali Ocaklık ve Z5 Mahali P2 Pencere

Yapının pencere ve kapı doğramalarında değişiklikler mevcuttur. Z9 ve Z5 mahallerinin pencere doğramaları (P1, P2) pvc olarak değiştirilmiştir. Z2 mahalının pencerelerinde kemer doğramalarının özgün olduğu düşünülmektedir. Pencere kanatları ise ahşap olmakla birlikte sonradan yapıldığı düşünülmektedir. Yapıda bulunan Şekil 3.70’de görülen kapıların hiçbirisinin özgün olduğu düşünülmemektedir.

Şekil 3.70. K1, K6 ve K7 Kapıları

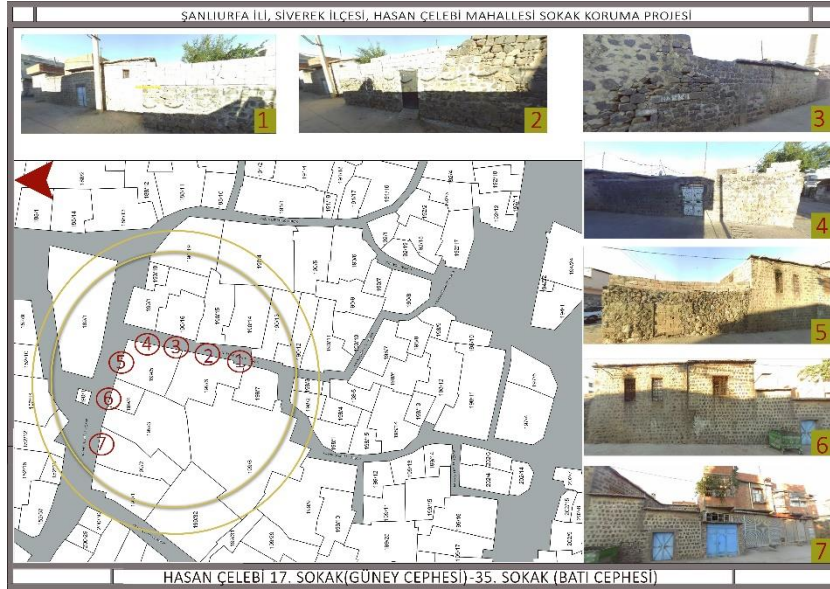
Şekil 3.71'deki ilk fotoğrafta görülen yapının sokak cephesinde çeşitli boya malzemeleriyle yazılmış duvar yazıları bulunmaktadır. Derzlerde yer yer boşalmalar söz konusudur. Yapının beden duvarlarının zeminle birleştiği yerlerde bitkilenmeler mevcuttur. Şekil 3.71'de bir örneği gösterilen ve çeşitli altyapı problemleri de yapı sahiplerince ilkel yollardan çözülmeye çalışılmıştır.

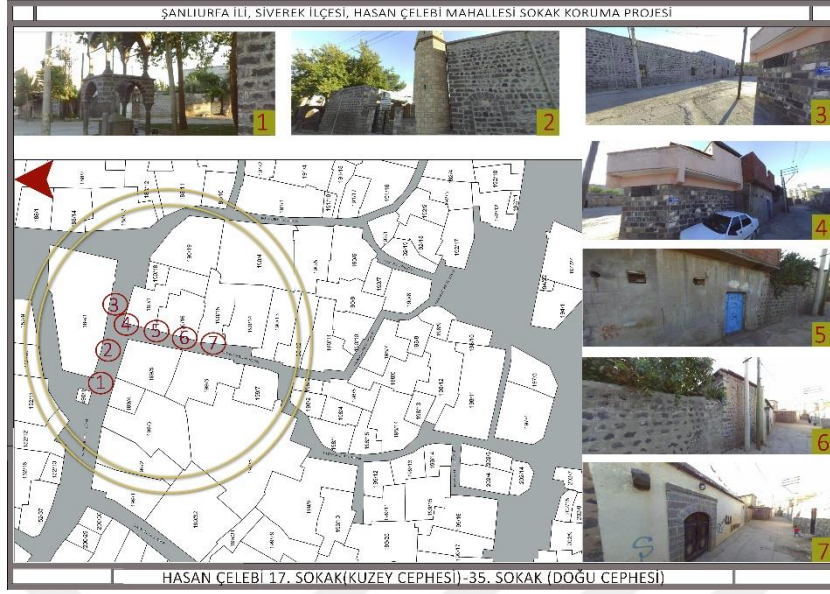
Şekil 3.71. Doğu Cephesindeki Duvar Yazıları ve Batı Cephesindeki Altyapı Sorunları

3.6. 199 Ada - 5 Parseldeki Evin Rölöve Çalışması

199 ada 5 parseldeki evin rölöve çizimleri yapılmadan önce sokaktaki durumunu ve diğer yapılarla olan mevcut ilişkisini anlatan Şekil 3.72 ve 3.73'teki fotoğraf albümleri hazırlanmıştır.

Şekil 3.72. Fotoğraf Albümü Evin Bulunduğu Sokak I

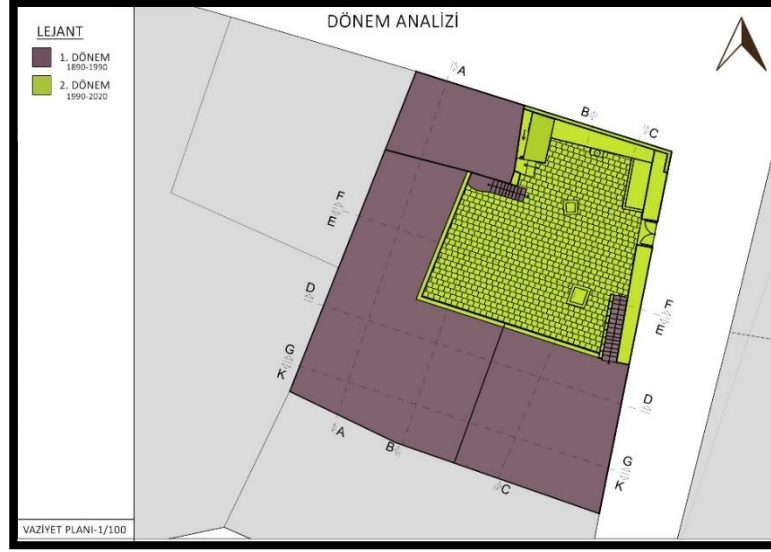
Şekil 3.73. Fotoğraf Albümü Evin Bulunduğu Sokak II

3.6.1. Vaziyet Planının İncelenmesi

Yapı Şanlıurfa'nın Siverek ilçesi sınırları içerisinde olup Hasan Çelebi Mahallesi 199 ada 5 parselde yer almaktadır. Yapının sokağa bakan cepheleri kuzey ve doğu cepheleridir. Diğer cepheleri komşu yapılarla bitişik nizamdır. Yapının kuzey cephesi 17. Sokağa, doğu cephesi ise 35. Sokağa bakmaktadır.

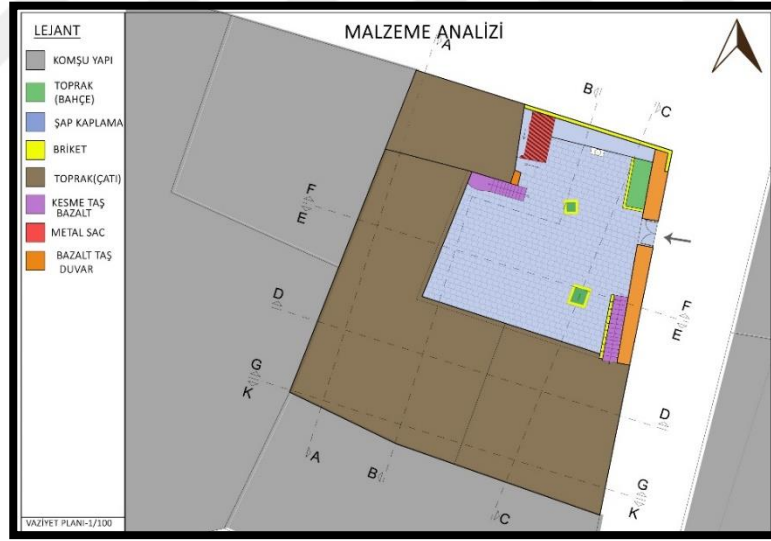
Çalışma alanı bulunduğu konum itibarıyla köşebaşı parsel niteliğindedir. Zemindeki yapılar topluluğu tek katlı olmakla birlikte yapının kuzey cephesinde köşk adı verilen bir oda bulunmaktadır. Zemin katın kuzey, güney ve doğu cephelerinde bulunan yapılar tek katlı olup yığma kagir teknikle inşa edilmiştir. Yapının kuzey cephesinde bulunan avlu duvarının ve wc mahalinin muhdes briket malzemeye yapıldığı görülmektedir.

Vaziyet planının anlatımı analizlerle güçlendirilmiştir. Dönem analizinde 20. yy ve öncesine ait olan mahaller gösterilmektedir (Şekil 3.74).

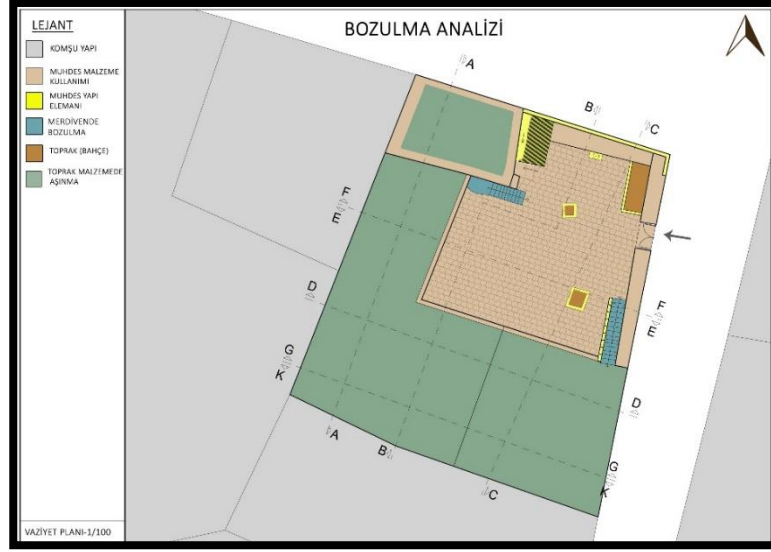
Şekil 3.74. Vaziyet Planı Dönem Analizi

Yapılan malzeme analizi çalışmasında mahallerin yapıldığı malzemeler detaylı olarak sınıflandırılmış olup, lejant ve renkler yardımıyla anlatım genişletilmiştir (Şekil 3.75).

Şekil 3.75. Vaziyet Planı Malzeme Analizi

Yapılan bozulma analizi çalışmasında ise mahallerdeki bozulmalar, yıkılmalar, aşınmalar ve dökülmeler gibi durumlar belirlenmiştir (Şekil 3.76).

Şekil 3.76. Vaziyet Planı Bozulma Analizi

Yapının geleneksel Siverek evlerinin hemen hemen hepsinde bulunan ve evin merkezinde konumlanan bir avlusu bulunmaktadır. Mekanlar avlu etrafında sıralanmıştır. Yapıya doğu cephesinde bulunan çift kanatlı metal kapıdan (K1) girilir. Girişte bulunan iki basamak kot farkıyla avlu kotuna inilmektedir. Zeminde bulunan yapı gurubunun çatısı, yöredeki diğer yapılar gibi toprak malzemedен yapılmış teras çatıdır (dam). Şekil 3.77’de görüldüğü gibi köşk mahalinin çatısı ile zeminde bulunan yapı gurubunun çatısı arasında kot farkı bulunmaktadır.

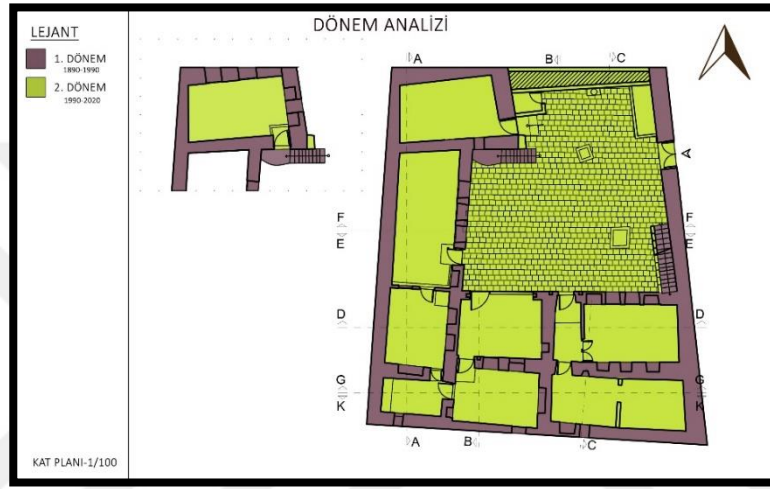

Şekil 3.77. Avlu, N1 Köşk Odası ve Wc Mahali (Solda Briketli)

3.6.2. Zemin Kat Planının İncelenmesi

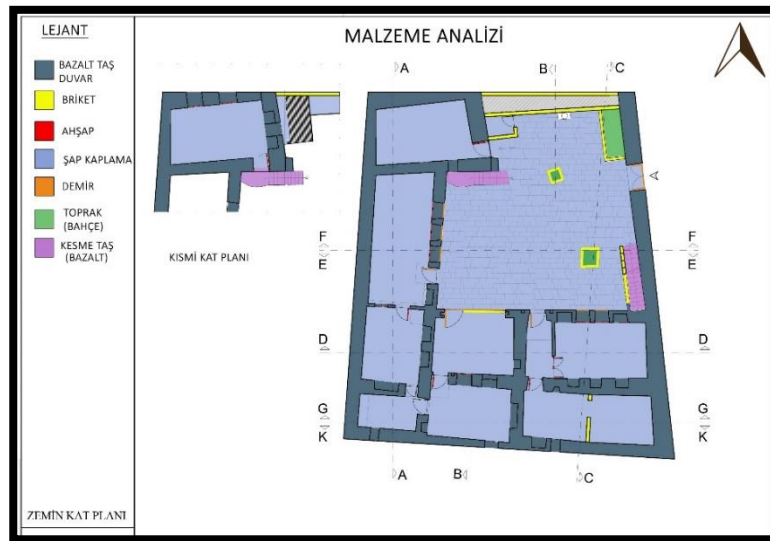
Zemin Katın incelenmesinde, geleneksel evdeki yapı gruplarının son durumunun anlatan dönem, malzeme ve bozulma analizleri yapılmıştır.

Dönem analizinde 20. yy ve öncesine ait olan mahaller gösterilmektedir. Bunlar 1. ve 2. Dönem olarak sınıflandırılmıştır. 1. Dönem özgün, 2. Dönem ise kullanıcıların sosyokültürel ve ekonomik yapılarına göre yapıda yapmış oldukları eklemeleri ve değişimleri göstermektedir (Şekil 3.78).

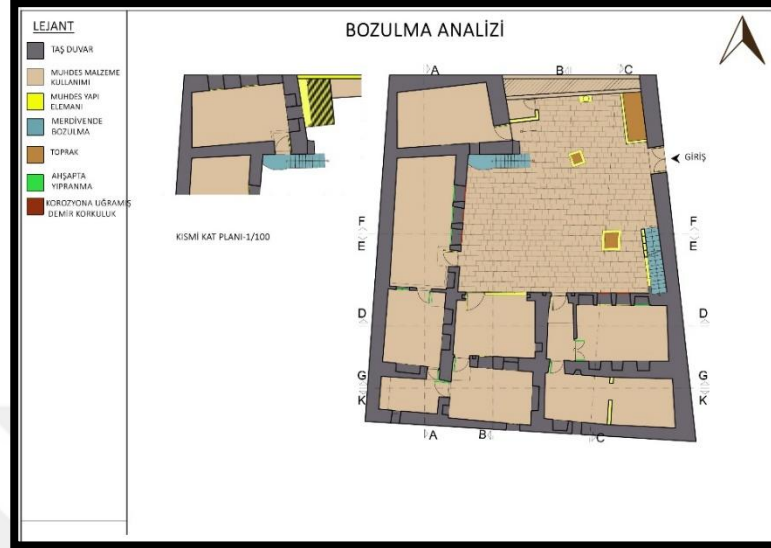
Şekil 3.78. Zemin Kat Planı Dönem Analizi

Şekil 3.79’da malzeme analizi yapılarak zemin kattaki birimlerin yapıldığı malzemeler belirlenip işlenmiştir.

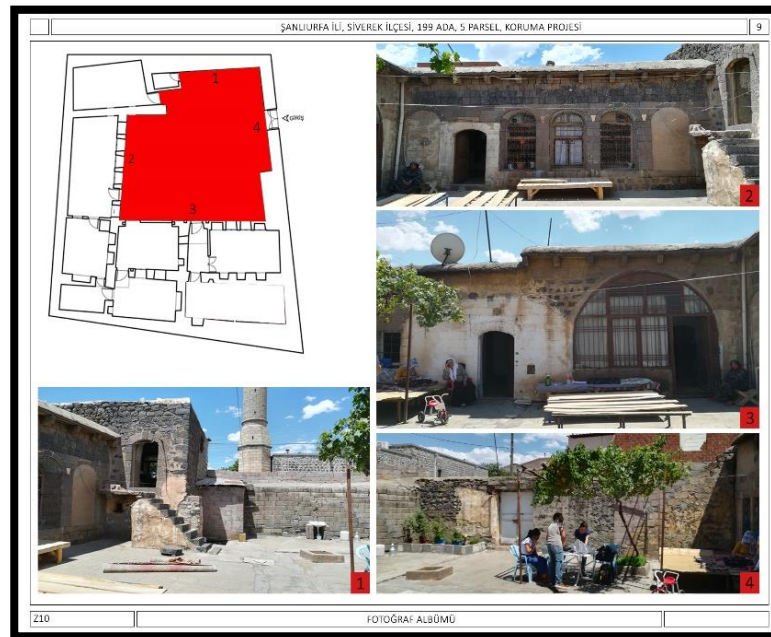
Şekil 3.79. Zemin Kat Planı Malzeme Analizi

Yapılan bozulma analizi çalışmasında ise mahallerdeki duvar ve zemin malzemelerindeki hasarlar belirlenmiştir (Şekil 3.80).

Şekil 3.80. Zemin Kat Planı Bozulma Analizi

Yapıya doğu cephesinden çift kanatlı metal bir kapıdan(K1) giriş yapılmaktadır. Bu kapı evin avlusuna Z10 açılmaktadır. Z10 avlu mahalinin zemini düzgün kesme taş kaplamadır. Avluda iki adet çiçeklik bulunmaktadır. Avlu duvarları moloz taş duvardır. Avlunun batı duvarında bulunan Z01 mahaline tek kanatlı metal bir kapıdan (K4) girilmektedir (Şekil 3.81).

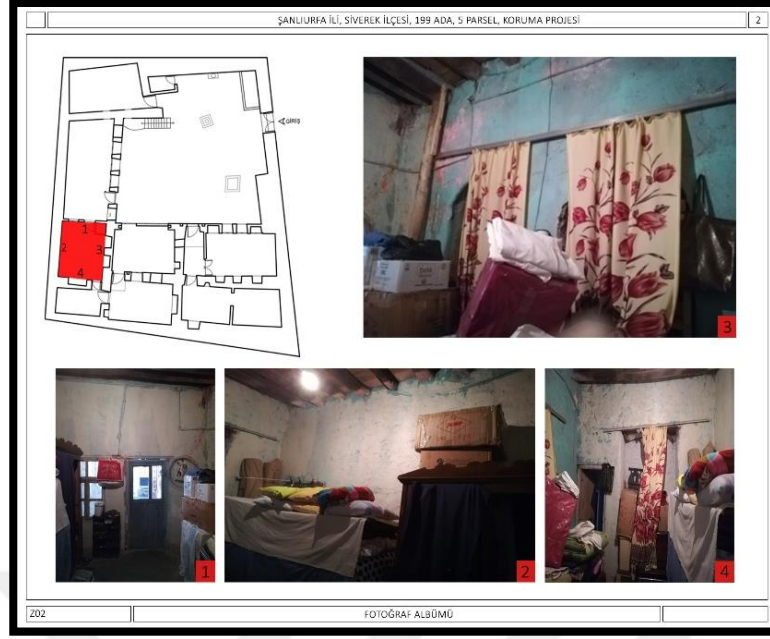
Şekil 3.81. Fotoğraf Albümü Z10 Mahali

Z01 mahalinde eşiklikten seki üstüne geçiş yapılmaktadır. Mahalin duvarları tamamen boyanmıştır. Mekanın kuzey duvarı üzerinde kapatılan bir kapı boşluğu olduğu kullanıcılar tarafından belirtilmiştir. Bu kapının köşk odasına (N1) çıktığı bilinmektedir. Mahalin doğu duvarında avluya bakan 3 adet ahşap çift kanatlı kemerli pencere bulunmaktadır. Mekanın güney duvarında Z02 mahaline geçişi sağlayan ahşap tek kanatlı kapı (K5) bulunmaktadır. Aynı duvar üzerinde çift kanatlı ahşap pencere (P4) bulunmaktadır. Mahalin tavanı ahşap kirişleme olup zemini şap kaplamadır (Şekil 3.82).

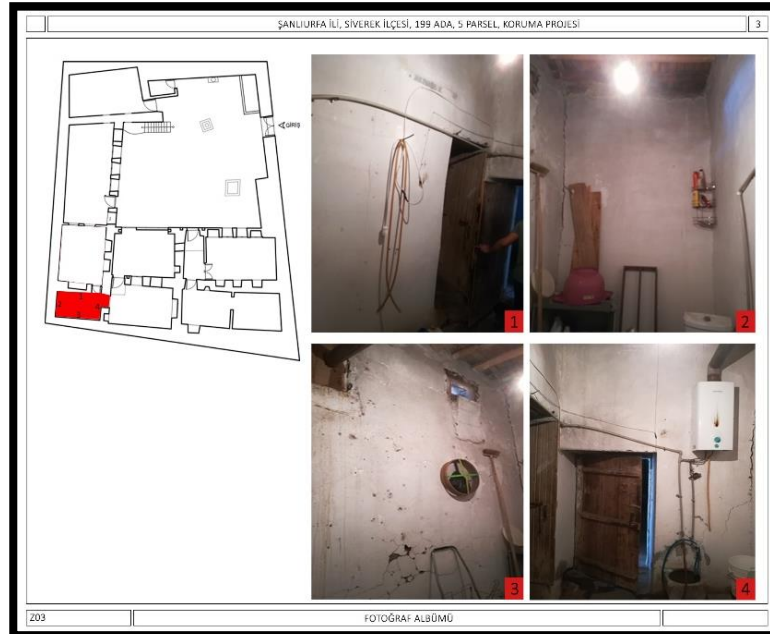
Şekil 3.82. Fotoğraf Albümü Z01 Mahali

Z01 mahalinden K5 pozlu tek kanatlı kapıyla Z02 mahaline geçiş yapılmaktadır. Z02 mahalinin doğu duvarında 2 adet kemerli niş bulunmaktadır. Bu nişlerin daha önce pencere olabileceği yapılan teknik incelemeler doğrultusunda tespit edilmiştir. Mekanın güney duvarında bir adet kagir yüklük ve tek kanatlı ahşap kapı (K6) bulunmaktadır. Mahalin tavanı ahşap kirişlemedir, zemini ise şap kaplamadır (Şekil 3.83).

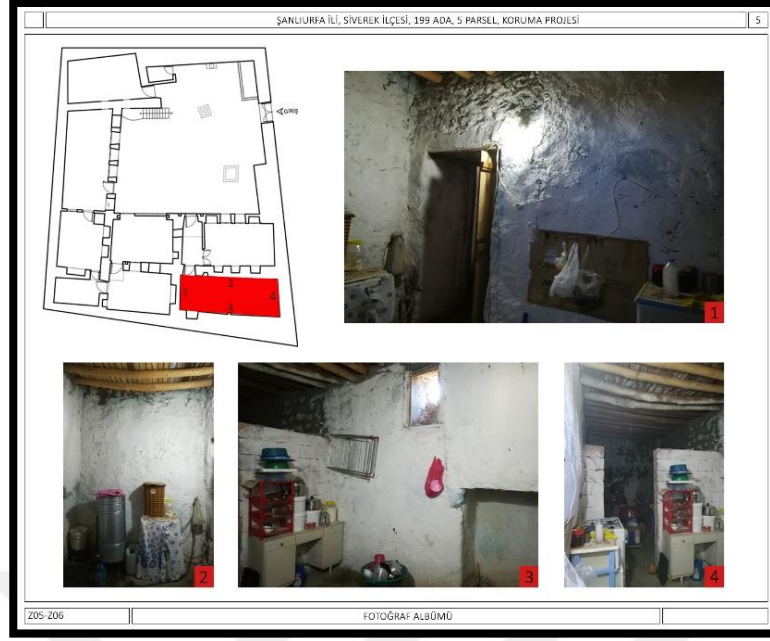
Şekil 3.83. Fotoğraf Albümü Z02 Mahali

Z02 mahalinden tek kanatlı ahşap kapıyla (K6) Z03 mahaline geçiş yapılmaktadır. Bu mahalın banyo olarak kullanıldığı bilinmektedir. Mahalin duvar sıvalarında çatlaklar göze çarpmaktadır. Mekanın tavanı ahşap kirişleme olup zemini şap kaplamadır. Mahalin doğu duvarı üzerinde bulunan tek kanatlı ahşap bir kapıyla (K7) Z04 mahaline geçiş yapılmaktadır (Şekil 3.84).

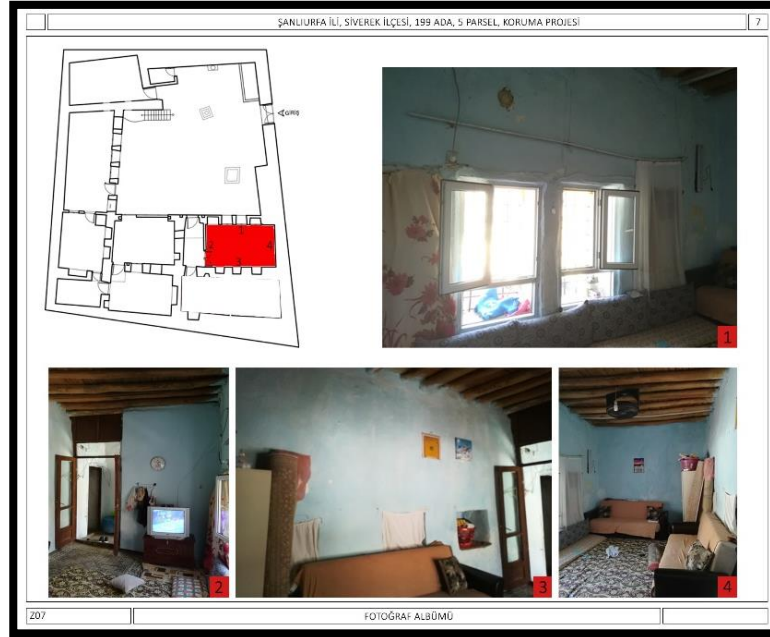
Şekil 3.84. Fotoğraf Albümü Z03 Mahali

ve

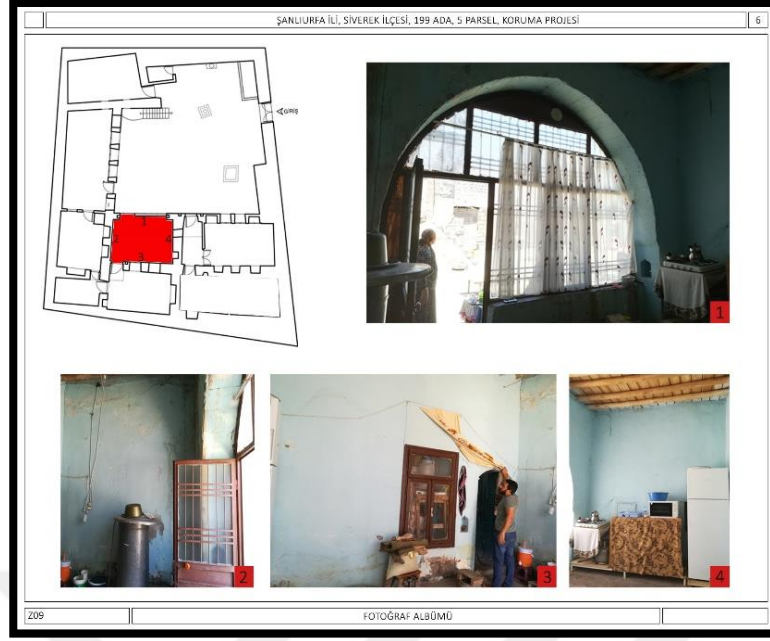

Şekil 3.86. Fotoğraf Albümü Z05-Z06 Mahali

Z07 mahalinde 3 adet pencere yeri bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi kapatılmıştır. Diğerlerinin doğraması pvc malzemedir. Mahalin güney duvarında 3 adet kagir niş bulunmaktadır. Mahalin batı duvarında Z08 mahaline geçişi sağlayan çift kanatlı ahşap kapı bulunmaktadır (Şekil 3.87).

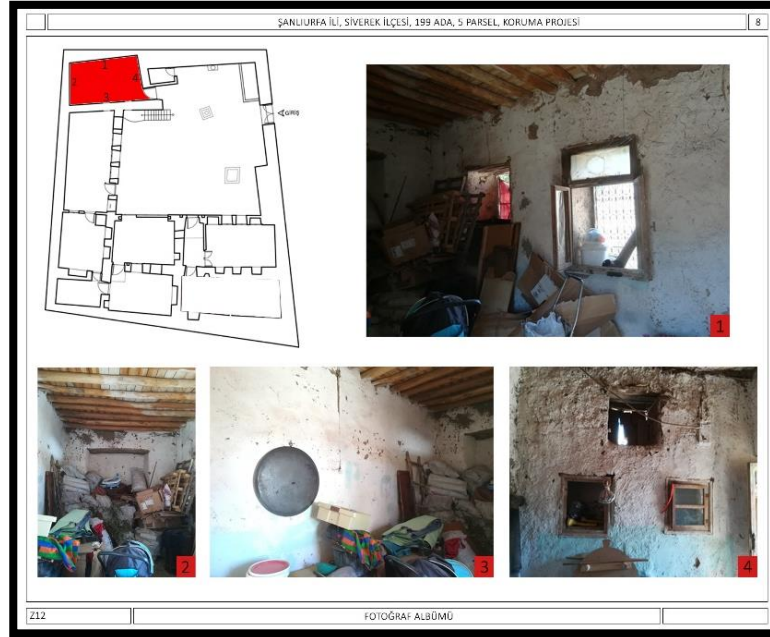

Şekil 3.87. Fotoğraf Albümü Z07 Mahali

Şekil 3.89. Fotoğraf Albümü Z09 Mahali

Avlunun kuzey cephesinden iki adet kagir basamakla Z12 mahaline geçiş yapılmaktadır. Mahale tek kanatlı ahşap kapıdan (K3) girilmektedir. Mahal mevcut durumda depo amacıyla kullanılmaktadır. Tavanı ahşap kirişleme, zemini topraktır. Mekanın güney duvarında iki adet pencere yeri bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi kapatılmıştır (Şekil 3.90).

Şekil 3.90. Fotoğraf Albümü Z12 Mahali

N1 mahaline avlunun kuzey cephesinden 10 adet kagir basamaktan ulaşılmaktadır. Mahale KN1 pozlu kemerli kapıdan girilmektedir (Şekil 3.91). Mahal mevcut durumda depo amacıyla kullanılmaktadır. Mahalin kuzey duvarında 17 nolu sokağa bakan iki adet çift kanatlı ahşap pencere (PN1) bulunmaktadır. Mekanın zemini şap kaplama olup tavanı ahşap kirişlemedir (Şekil 3.92).

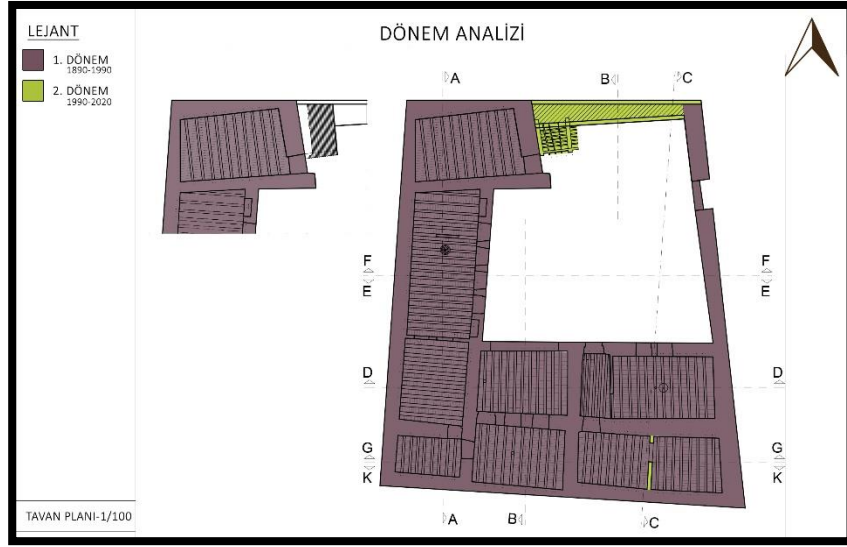

Şekil 3.91. N1 Köşk Odası

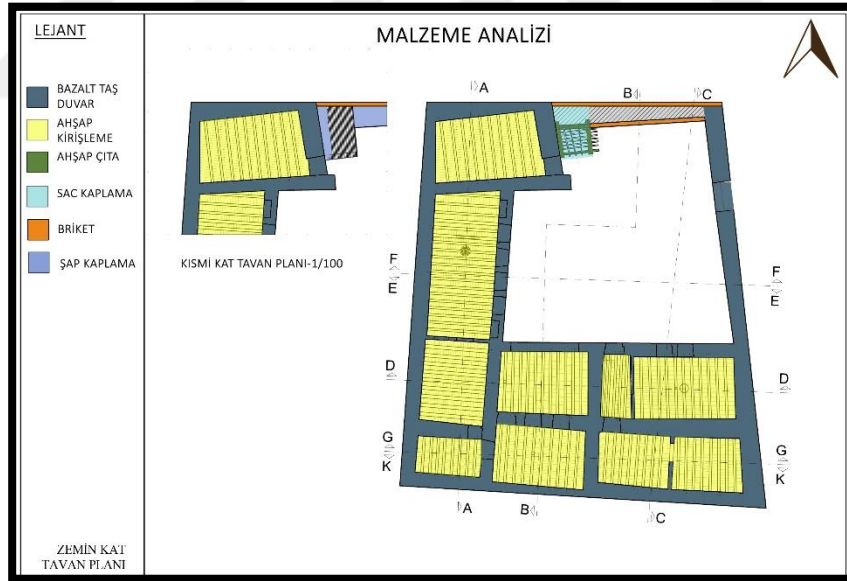
Şekil 3.92. N1 Köşk Odası ve İç Mekanı

Bu bilgi ve belgeler ışığında, fotoğraf albümleri yardımıyla anlatılan mahallerin, zemin kat tavan planları da çizilmiştir. Dönem analizinde 20. yy ve öncesine ait olan bölümler gösterilmektedir (Şekil 3.93).

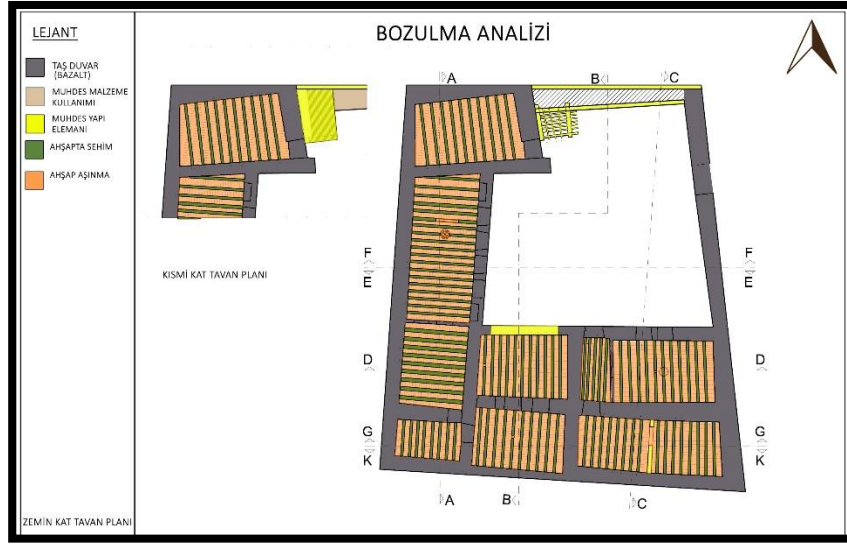
Şekil 3.93. Zemin Kat Tavan Planı Dönem Analizi

Yapılan malzeme analizi çalışmasında zemin kat tavan planındaki ahşapların son durumu ve tavan özelliği anlatılmaktadır (Şekil 3.94).

Şekil 3.94. Zemin Kat Tavan Planı Malzeme Analizi

Bozulma analizinde ise kullanılan muhdes elemanlar ve ahşaplardaki sehimler gibi durumlar belirlenip aktarılmıştır (Şekil 3.95).

Şekil 3.95. Zemin Kat Tavan Planı Bozulma Analizi

3.6.3. Cephelerin İncelenmesi (Avlu Cepheleri)

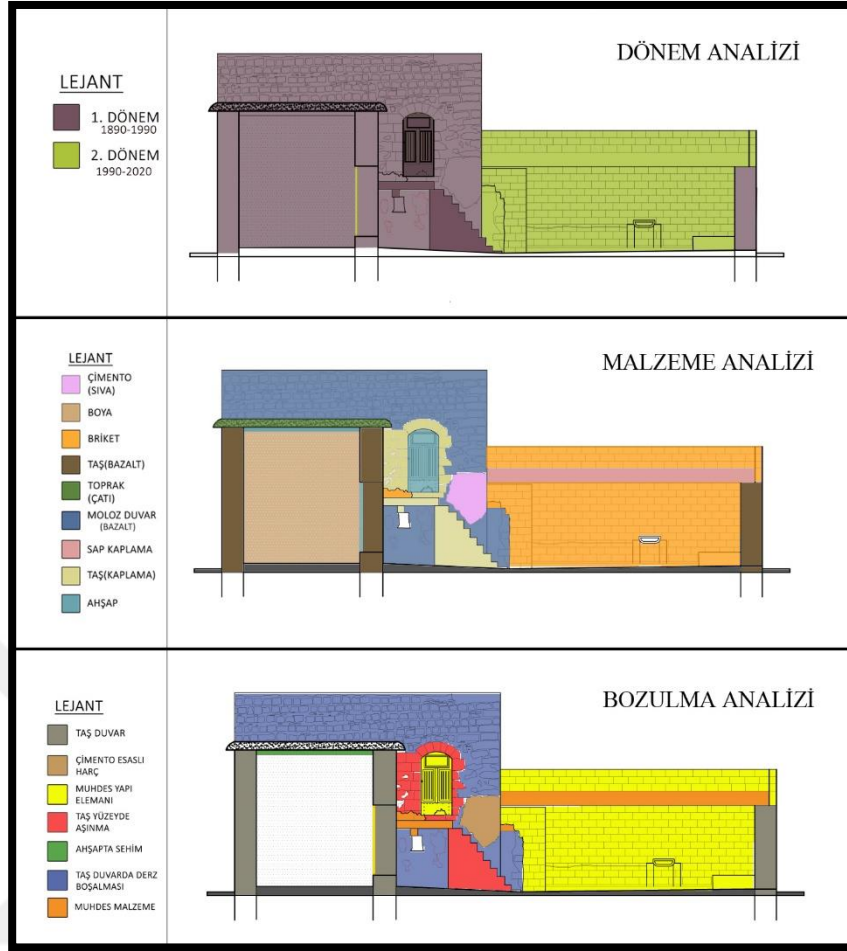
Yapının avluda 4 adet olmak üzere iç kısımda 4 cephesi bulunmaktadır (Şekil 3.97).

Şekil 3.96'da görüldüğü gibi avlunun kuzey cephesinde bulunan duvarın yaklaşık kalınlığı 130 cm'dir. Yapı sahibi yol için bıraktığı kısmı daha sonra briket malzemeyle örüp kapatmıştır.

Şekil 3.96. Avlu Kuzey Cephesi

Avlunun güney cephesinin dönem, malzeme ve bozulma durumu analizler yapılarak Şekil 3.100'de gösterilmektedir.

Şekil 3.97. F-F Kesiti ve Avlu Kuzey Cephesi

Avlunun güney cephesinde biri kagir kemerli (K10) tek kanatlı metal kapı diğeri metal tek kanatlı olmak (K9) üzere iki adet kapı bulunmaktadır. Güney cephesinde kagir sivri kemerli kapı boşluğunda metal doğramalı camekan bulunmaktadır (Şekil 3.98). Aynı cephede Z07 mahaline aydınlık veren düz atkılı kagir pencereler bulunmaktadır. Pencerelerin önünde demir parmaklıklar bulunmaktadır (Şekil 3.99).

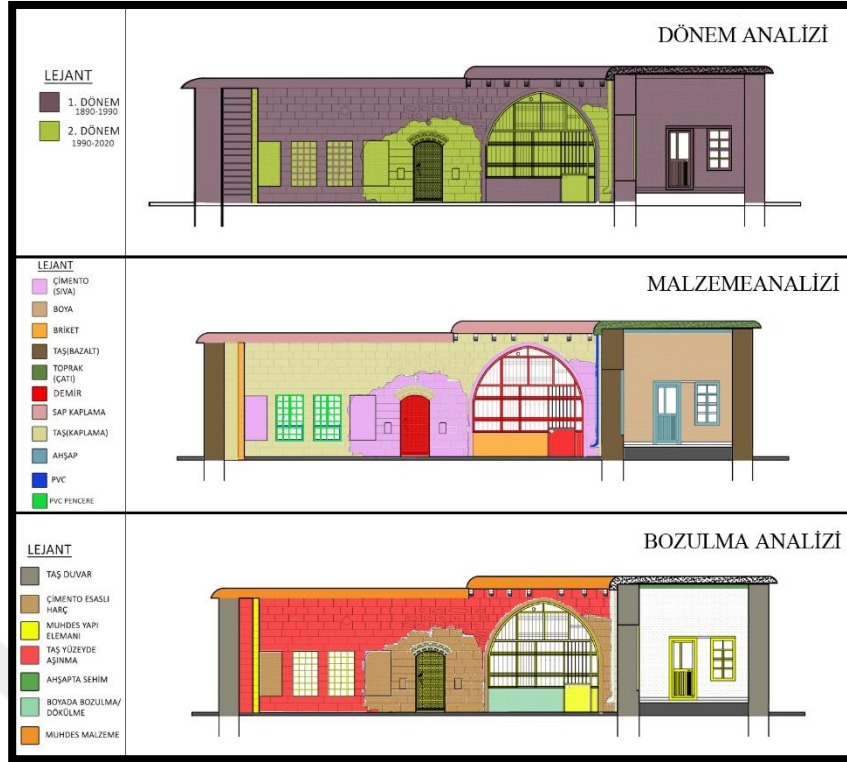

Şekil 3.98. Avlu Güney Cephesi

Şekil 3.99. Güney Cephede Çatıya Çıkan Kagir Merdiven

Avlunun güney cephesinin dönem, malzeme ve bozulma analizleri Şekil 3.100’de gösterilmektedir.

Şekil 3.100. E-E Kesiti ve Avlu Güney Cephesi

Avlunun batı cephesinde Z01 mahaline aydınlık veren kemerli düzgün kesme taştan 5 adet pencere bulunmaktadır. Bu pencerelerden iki tanesi kapatılmıştır. Pencere olarak kullanılanların doğraması ahşap olup çift kanatlıdır. Dış yüzeylerinde metal korkuluklar bulunmaktadır. Cephede kagir kemerli tek kanatlı metal bir kapı (K4) bulunmaktadır (Şekil 3.101).

Şekil 3.101. Avlu Batı Cephesi

Avlunun B-B kesiti ve batı cephesinin dönem, malzeme ve bozulma analizleri Şekil 3.102’de gösterilmektedir.

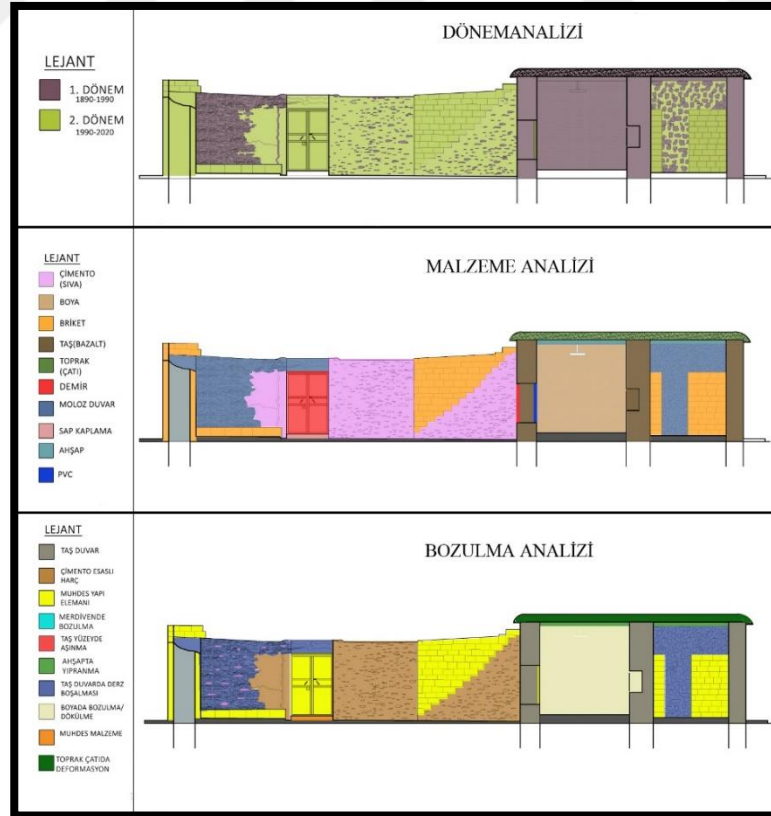
Şekil 3.102. B-B Kesiti ve Avlu Batı Cephesi

Avlu doğu duvarı yapıya giriş yapılan cephe. Cephe üzerinde kagir kemerli çift kanatlı metal bir kapıdan avlu mahaline geçilmektedir. Doğu cephesi üzerinde çatıya çıkışı sağlayan kagir merdivenler bulunmaktadır. Merdivenlerin avlu tarafı briket malzemeyle örülen duvarla sınırlandırılmıştır (Şekil 3.103).

Şekil 3.103. Avlu Doğu Cephesi

Avlunun C-C kesiti ve doğu cephesinin dönem, malzeme ve bozulma analizleri Şekil 3.104’de gösterilmektedir.

Şekil 3.104. C-C Kesiti ve Avlu Doğu Cephesi

3.6.4. Cephelerin İncelenmesi (Sokak Cepheleri)

Avludaki 4 cepheye ek olarak sokak tarafında da 2 adet olmak üzere yapının toplam 6 adet cephesi bulunmaktadır.

Yapının kuzey tarafında bulunan cephesinde sağır avlu duvarı görülmektedir. Duvar örgüsü moloz taş malzemeden oluşturulmuştur (Şekil 3.105).

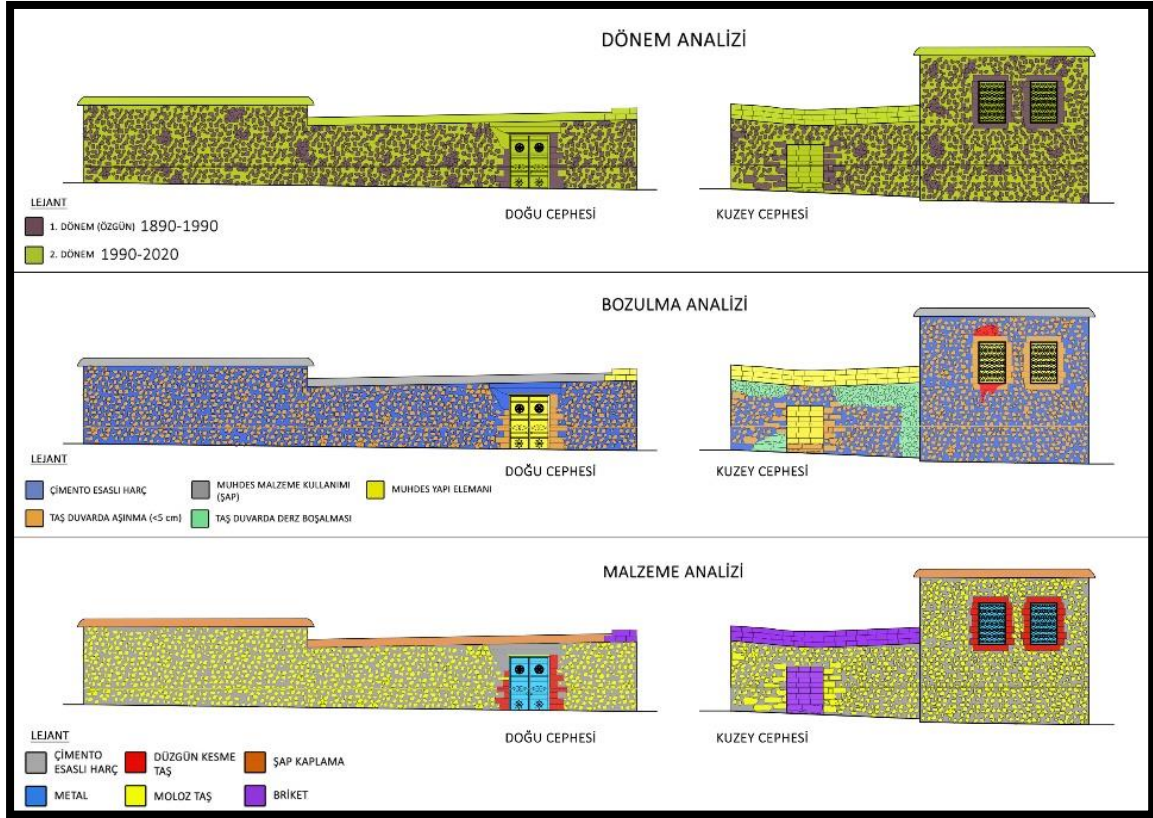
Şekil 3.105. Sokak Kuzey Cephesi

Yapıya girişin sağlandığı doğu cephesinin malzemesi moloz taş duvardır. Duvar üzerinde çeşitli bitkilenmeler bulunmakla birlikte, yer yer duvar üzerinde çimento sıva izleri görülmektedir. Duvar üzerinde çift kanatlı metal kapı bulunmaktadır (Şekil 3.106).

Şekil 3.106. Sokak Doğu Cephesi

Cephe Özellikleri analizlerle aşağıdaki Şekil 3.107’de gösterilmektedir.

Şekil 3.107. Sokak Cephe Analizleri

3.6.5. Malzeme ve Teknik

Yapı genel anlamda yığma teknikle inşa edilmiş olup yapıda kullanılan malzeme ağırlıklı olarak bazalt taştır.

Çatısı toprak, saman ve tuz karışımından oluşan geleneksel dam şeklindedir ve ilk yapıldığı halini muhafaza etmektedir. Yapıda çatı için taşıyıcı ahşap kirişler kullanılmıştır, bu kirişlerin büyük bir kısmı ilk döneme ait olsa da içlerinde 20. ve 21. yy'larda değiştirilenleri de mevcuttur.

Pencere doğramaları tamamen değiştirilmiş olup, malzeme ve teknik açısından incelendiğinde 20. yy sonu veya 21. yy başlarında değiştirilmiş oldukları düşünülmektedir(Şekil 3.108).

Şekil 3.108. PVC Pencereleler

Kapıların hiçbirisi ilk yapıldığı döneme ait değildir ancak hela ve kiler mahallerinin kapılarının diğer kapılara göre daha erken dönemde (20.yy ikinci yarısı) müdahale gördüğü yapılan tipoloji çalışmalarından anlaşılmaktadır ve nitelikli ek olarak değerlendirilebilir (Şekil 3.109). Odaların zemini şap kaplamadır ve geç dönem eki olduğu bilinmektedir.

Şekil 3.109. Özgün Kapılar

3.6.6. Süsleme Özellikleri

Yapı, diğer geleneksel Siverek evleri gibi sade bir üsluba sahiptir. Yapıda herhangi bir bezeme, alçı işi, ahşap işçiliği veya kalemişine rastlanmamıştır.

Plan şeması ve mekan oranlarına bakıldığı zaman çok büyük olmayan, mütevazı bir yapı olduğunu söylemek mümkündür.

Avlu cephelerinde nişler ve kapı, pencere boşlukları yapıya hareket kazandırmıştır. Yapı cepheleri ise mahremiyet anlayışı doğrultusunda daha sade bir üslupta tasarlanmıştır.

3.6.7. Genel Değerlendirmeler

Yapının özgün plan şemasında Z09 mahalının eyvan olduğu, günümüzde mutfak olarak kullanıldığı görülmektedir (Şekil 3.110). Özgün planda çok büyük farklılıklar olmamakla birlikte çeşitli kapı ve pencerelerin mevcut fonksiyona uygun olarak kapatıldığı, yapılan incelemeler ve teknik analizler sonucunda anlaşılmaktadır.

Şekil 3.110. Avlunun Batı Cephesinde Kapatılan Pencere Boşlukları

Yapıya sonradan ihtiyaç dahilinde eklenen mekanların malzemesi genellikle briket malzemedir. Bu eklenen yapı elemanı ve mekanların özgün yapıyla uyum içerisinde olmadığı gözlenmektedir (Şekil 3.111).

Şekil 3.111. Avlunun Kuzey Cephesinde Briket Malzeme Kullanımı

Yapının bazı mekanlarında ahşap kirişlemeler bakımsız durumda olup, sehim yapmış durumdadır. Renk farklılıklarından da ahşap taşıyıcı elemanların iyi durumda olmadıkları gözlemlenmiştir (Şekil 3.112).

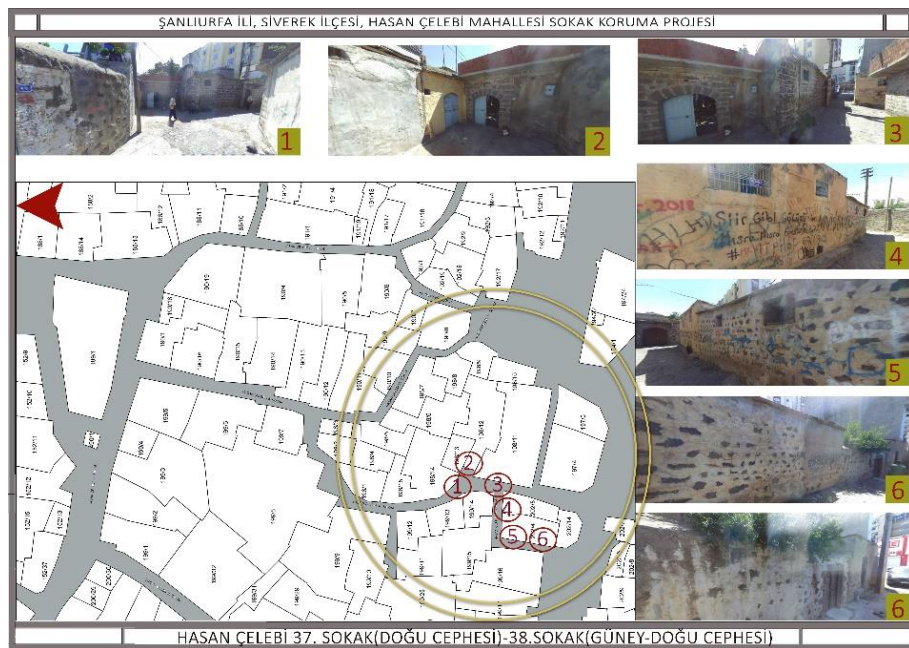
Şekil 3.112. Z05 Mahalindeki Ahşap Kirişlemelerin Genel Durumu

3.7. 199 Ada - 16 Parseldeki Evin Rölöve Çalışması

199 ada 16 parseldeki evin rölöve çizimleri yapılmadan önce sokaktaki durumunu ve diğer yapılarla olan mevcut ilişkisini anlatan Şekil 3.113 ve 3.114'teki fotoğraf albümleri hazırlanmıştır.

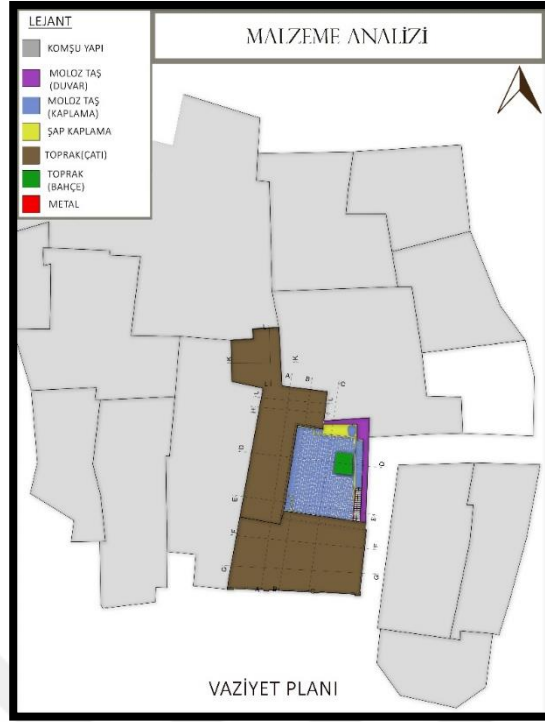
Şekil 3.113. Fotoğraf Albümü Evin Bulunduğu Sokak I

Şekil 3.114. Fotoğraf Albümü Evin Bulunduğu Sokak II

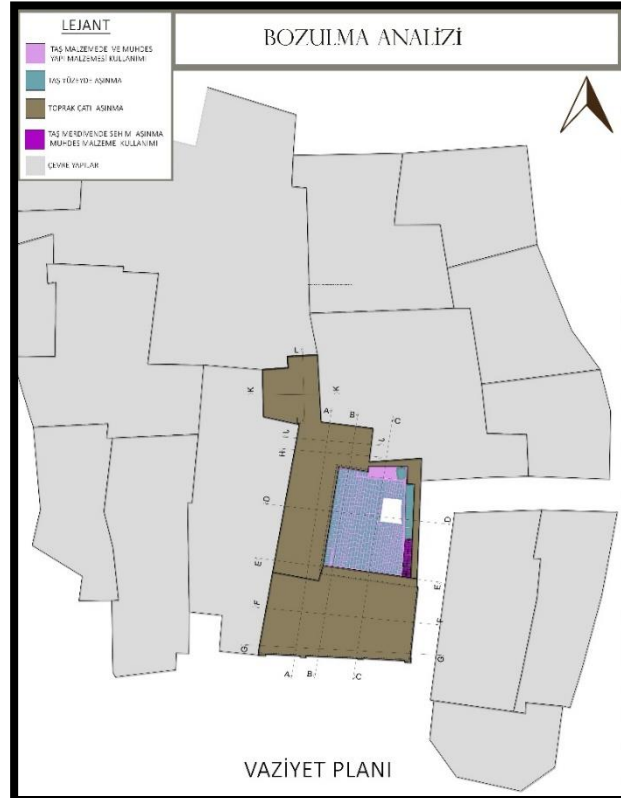
Yapı Şanlıurfa'nın Siverek ilçesi sınırları içerisinde olup Hasaelebi Mahallesi 199 ada 16 parselde yer almaktadır. Yapı tek katlı olup yığma kagir teknikle inşa edilmiştir. Yapıya doğu cephesi üzerinde bulunan 38 nolu sokaktan giriş yapılmaktadır. Yapı yöredeki diğer yapılar gibi toprak malzemeden yapılmış teras bir çatıya sahiptir. Geleneksel Siverek evlerinin hemen hemen hepsinde bulunan ve evin merkezinde konumlanan bir avlusu bulunmaktadır. Mekanlar avlu etrafında dizilmişlerdir. Yapının güney cephesi Rüştü Küçük Ömer Caddesi'ne bakmaktadır. Yapının kuzey ve batı cephelerinde bitişik nizamlı yapılar bulunmaktadır.

Malzeme analizinde mahallerin yapıldığı malzemeler detaylı olarak sınıflandırılmıştır (Şekil 3.116).

Şekil 3.116. Vaziyet Planı Malzeme Analizi

Yapılan bozulma analizi çalışmasında ise mahallerin yapıldığı malzemelere ek o mahallerdeki bozulmalar, yıkılmalar, aşınmalar, dökülmeler, çürümeler ve sehimler gibi durumlar belirlenmiştir (Şekil 3.117).

Şekil 3.117. Vaziyet Planı Bozulma Analizi

3.7.2. Zemin Kat Planının İncelenmesi

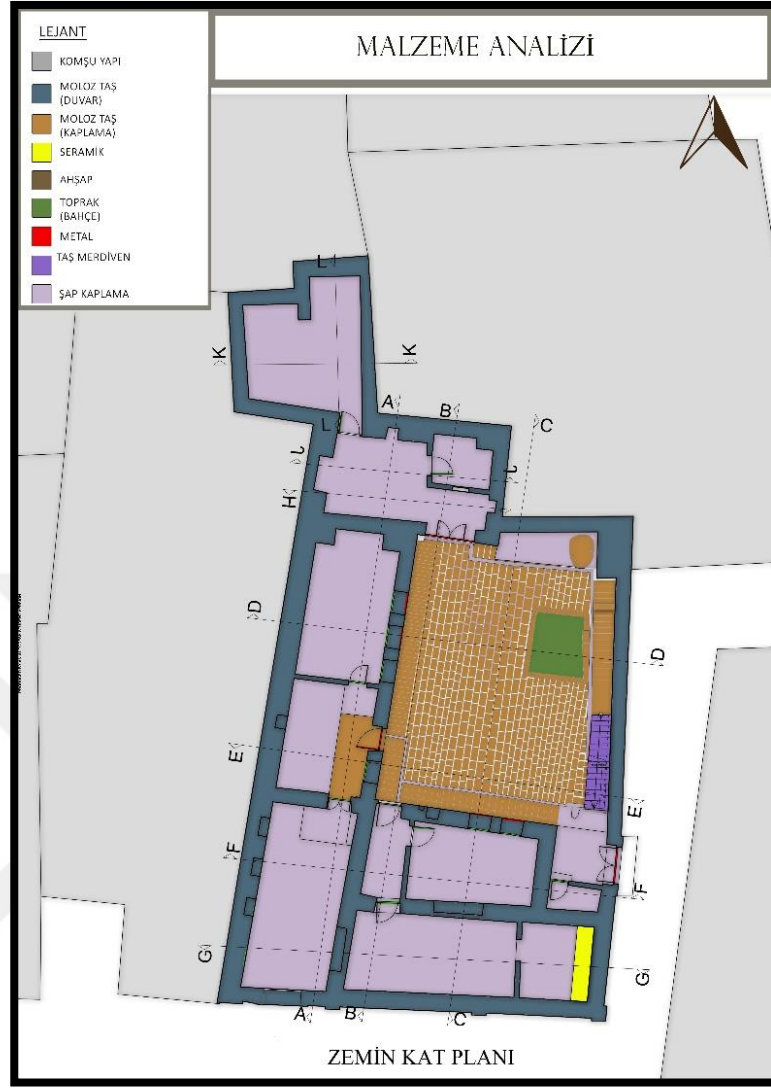
Evin merkezinde konumlanan bir avlusu bulunmaktadır. Mekanlar genel anlamda bu avlu etrafında dizilmişlerdir.

Dönem analizinde 20. yy ve öncesine ait olan mahaller gösterilmektedir. Bunlar 1. ve 2. Dönem olarak sınıflandırılmıştır. 1. Dönem özgün, 2. Dönem ise kullanıcıların yapmış oldukları eklemeleri ve değişimleri göstermektedir (Şekil 3.118).

Şekil 3.118. Zemin Kat Planı Dönem Analizi

Malzeme analizinde zemin kattaki birimlerin yapıldığı malzemeler detaylı olarak işlenmiştir (Şekil 3.119).

Şekil 3.119. Zemin Kat Planı Malzeme Analizi

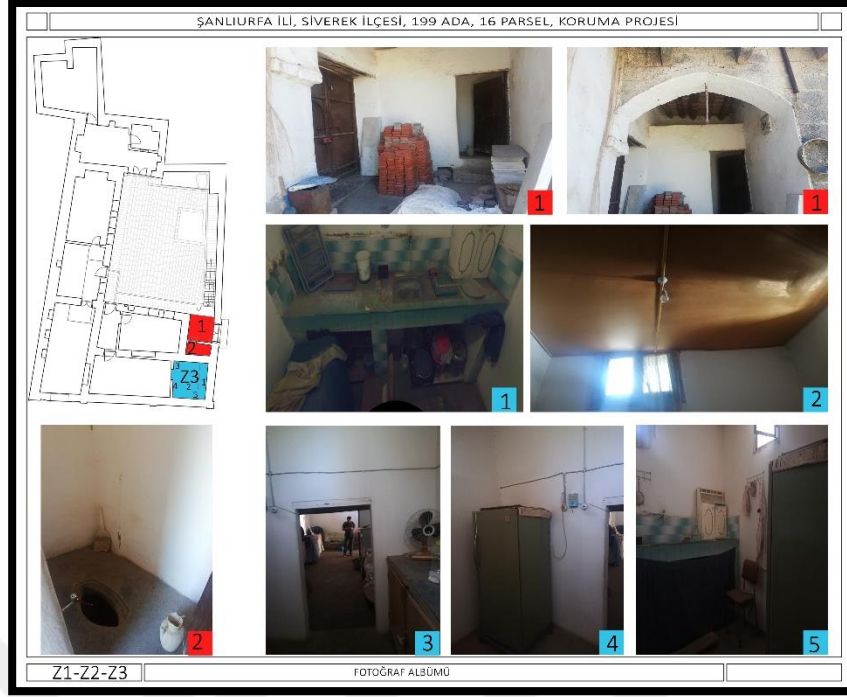
Yapılan bozulma analizi çalışmasında ise duvar ve zemin malzemelerindeki bozulmalar, aşınmalar ve çürümeler gibi durumlar saptanmıştır (Şekil 3. 120).

Şekil 3.120. Zemin Kat Planı Bozulma Analizi

Yapıya doğu cephesinden çift kanatlı metal bir kapıdan giriş yapılmaktadır. Bu kapı evin giriş holüne (Z1) açılmaktadır. Z1 mahalının zemini beton şaptır. Tavanı ahşap kirişlemedir. Mahalin güney cephesinde hela olarak kullanılan Z2 mahali bulunmaktadır (Şekil 3.121).

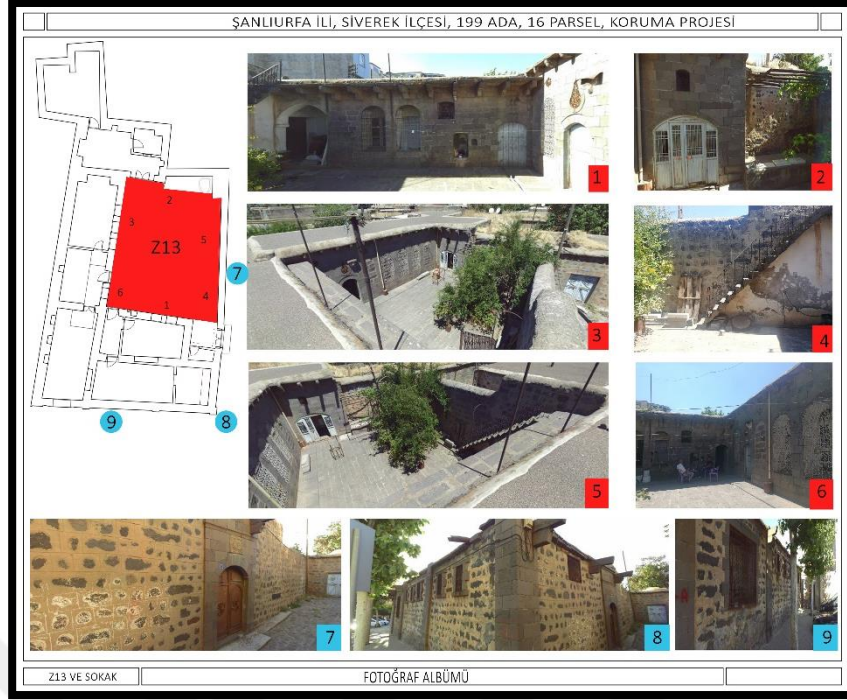
Z4 mahalının doğu duvarından Z3 mahaline geçiş yapılmaktadır. Z3 mahali mutfak amacıyla kullanılmaktadır. Doğü duvarında muhdes tezgah bulunmaktadır. Tezgahın bulunduğu duvarda sokağa açılan çift kanatlı ahşap pencere bulunmaktadır. Tavanı ahşap kirişlemedir (Şekil 3.121).

Şekil 3.121. Fotoğraf Albümü Z1, Z2 ve Z3 Mahalleri

Z1 mahalinin kuzey cephesinden düzgün kesme taşla yapılmış kemerli kapı boşluğundan avlu mahaline (Z13) geçilmektedir. Avlunun zemin döşemesi düzgün bazalt taş kaplamadır. Mekanın doğu cephesine yapışık bir çiçeklik bulunmaktadır (Şekil 3.122).

Avlunun doğu cephesinde çatıya ulaşmayı sağlayan kagir merdivenler bulunmaktadır. 17 basamakla avlu kotundan çatıya ulaşılmaktadır. Yapının güney ve batı cephelerinin tamamı ve kuzey avlu cephesinin bir kısmında düzgün kesme taş kullanılırken, sokağa bakan avlu duvarlarının olduğu kuzey cephesinin bir kısmı ve doğu cephesindeki duvarlar moloz taş kullanılarak oluşturulmuştur (Şekil 3.122).

Şekil 3.122. Fotoğraf Albümü Z13 Mahali ve Sokak

Z6 mahalinin güney duvarından tek kanatlı metal bir kapıyla Z4 mahaline geçiş yapılmaktadır. Mahalin kuzey duvarında odaya aydınlık vermesi amacıyla yapıldığı düşünülen ve Z5 mahaline bakan 3 adet tek kanatlı ahşap tepe penceresi bulunmaktadır. Mahalin tavanı ahşap kirişlemedir. Mahal depo gibi kullanılmaktadır (Şekil 3.123).

Z8 mahalinden çift kanatlı ahşap bir kapıyla Z7 mahaline geçiş yapılmaktadır. Z7 mahali oda olarak kullanılmaktadır. Mekanın doğu ve batı duvarları üzerinde kagir nişler bulunmaktadır. Güney duvarında ise Rüştü Küçük Ömer Caddesi'ne bakan bir adet pencere bulunmaktadır. Mekanın aydınlatılması ve havalandırılması bu pencere aracılığıyla sağlanmaktadır. Mekanın zemini şap kaplama olup tavanı ahşap kirişlemedir (Şekil 3.123).

Şekil 3.123. Fotoğraf Albümü Z4 ve Z7 Mahalleri

Avlunun güney cephesinden düzgün kesme taş kemerli, tek kanatlı ahşap bir kapıdan Z6 mahaline geçiş yapılmaktadır. Z6 mahali, Z4 ve Z5 mahallerine geçişin sağlandığı bir hol niteliğindedir. Zemini düzgün kesme bazalt taş kaplama olup duvarları sıvalı ve boyalıdır. Mahalin tavanı ahşap kirişlemedir (Şekil 3.124).

Z6 mahalinin doğu duvarı üzerinden tek kanatlı ahşap bir kapıyla Z5 mahaline geçiş yapılmaktadır. Z5 mahali oda olarak kullanılmaktadır. Mahalin zemini şap kaplama, tavanı ise ahşap kirişlemedir. Duvarları sıvalıdır. Mahalin kuzey duvarında avluya bakan iki adet çift kanatlı ahşap pencere (P2) bulunmaktadır. Mahalin güney duvarında yüklük amacıyla kullanılan bir adet niş bulunmaktadır (Şekil 3.124).

Şekil 3.124. Fotoğraf Albümü Z5 ve Z6 Mahalleri

Avlunun batı duvarı üzerinde bulunan düzgün kesme taş kemerli tek kanatlı metal bir kapıdan Z8 mahaline geçiş yapılmaktadır. Bu mahalin doğu duvarı üzerinde avluya bakan bir adet kemerli dört kanatlı ahşap pencere bulunmaktadır. Batı duvarı üzerinde iki adet simetrik kagir niş bulunmaktadır. Mahalin içerisinde seki altı denilen kısmın Zemin kaplaması düzgün kesme taş olup, seki üstü kısmı şap kaplamadır. Tavanı ahşap kirişlemedir (Şekil 3.125).

Z8 mahalinden tek kanatlı ahşap bir kapıyla Z9 mahaline geçilmektedir. Z9 mahalinin doğu duvarı üzerinde 3 adet kemerli ahşap pencere bulunmaktadır. Bu pencerelerin doğramalarının özgün olduğu düşünülmektedir. Yine bu duvar üzerinde bir adet kagir niş bulunmaktadır. Mekanın kuzey duvarı üzerinde bir adet kagir yüklük bulunmaktadır. Z9 mahalinin zemini şap kaplama olup, tavanı ahşap kirişlemedir (Şekil 3.125).

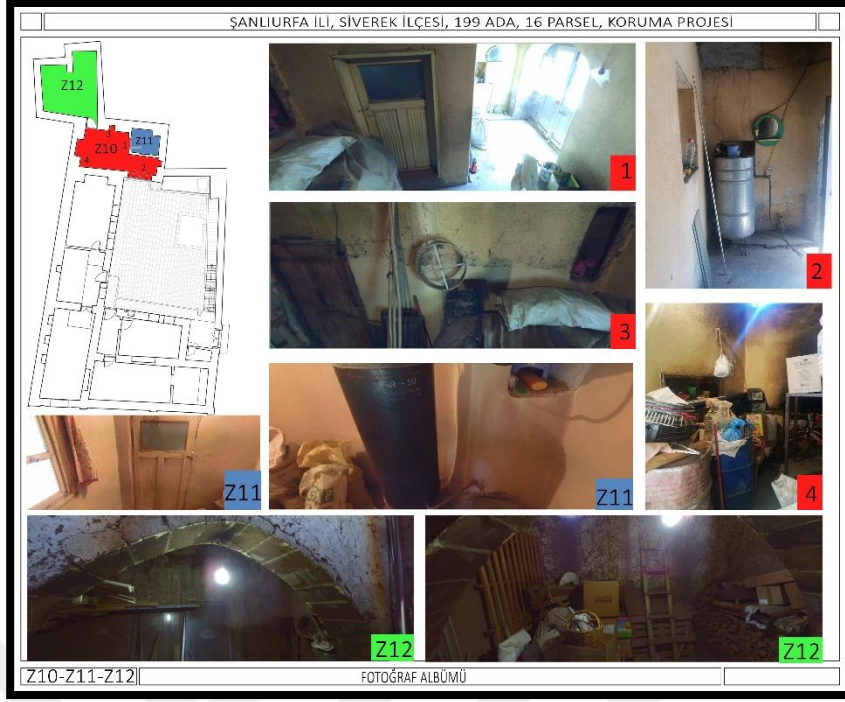

Şekil 3.125. Fotoğraf Albümü Z8 ve Z9 Mahalleri

Avlunun kuzey duvarından metal doğramalı camekan üzerindeki çift kanatlı metal bir kapıdan Z10 mahaline geçiş sağlanmaktadır. Z10 mahali oda olarak kullanılmaktadır. Mekanın kuzeydoğu köşesinde ikinci bir oda (Z11) bulunmaktadır. Mekanın kuzey duvarı üzerinde bulunan tek kanatlı ahşap bir kapıdan Z12 mahaline geçiş yapılmaktadır. Mahalin batı duvarı üzerinde kagir ocaklık bulunmaktadır (Şekil 3.126).

Z10 mahalinden tek kanatlı ahşap bir kapıyla geçilen Z11 mahali banyo amacıyla kullanılmaktadır. Mekanın ayrıca bir çatısı olmayıp tavanı yoktur. Mekanı ısıtmak amacıyla soba kurulmuştur. Mekanın güney duvarında Z10 mahaline giriş yapılan cepheye bakan bir pencere bulunmaktadır (Şekil 3.126).

Z10 mahalinden tek kanatlı ahşap bir kapıyla geçilen Z12 mahali, atıl haldedir. Yapı sahibi tarafından depo amacıyla kullanılmaktadır ve bakımsız durumdadır. Mekanın içerisinde düzgün kesme taştan sivri bir kemer bulunmaktadır (Şekil 3.126).

Şekil 3.126. Fotoğraf Albümü Z10, Z11 ve Z912 Mahalleri

Bu bilgi ve belgelerle birlikte, fotoğraf albümleri yardımıyla anlatılan mekânsal organizasyonların, tavan durumları da sistematik olarak dönem, malzeme ve bozulma analizleriyle tamamlanmıştır. Analizler yapılırken lejant ve renklendirme yöntemleri kullanılmıştır.

Dönem analizinde 20. yy ve öncesine ait olan bölümler gösterilmektedir (Şekil 3.127).

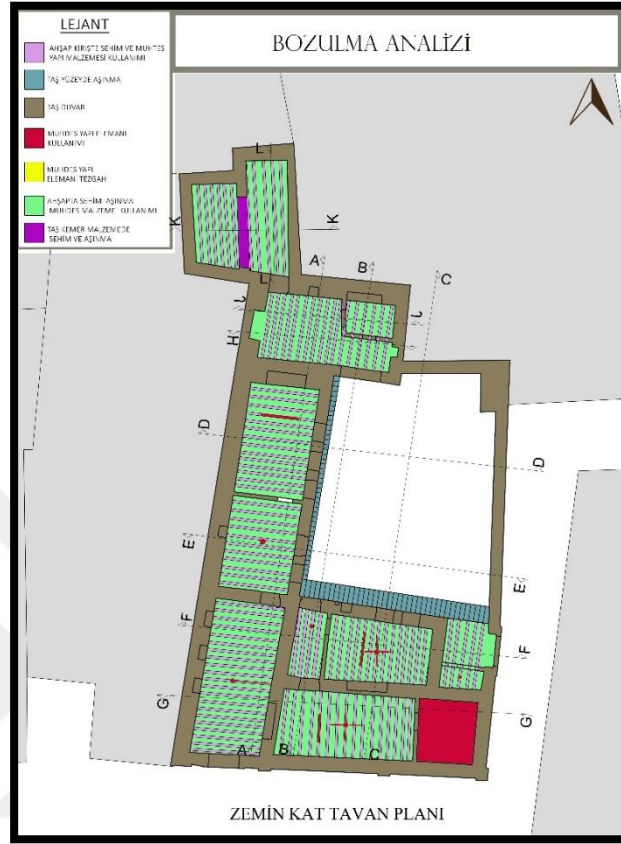
Şekil 3.127. Zemin Kat Tavan Planı Dönem Analizi

Malzeme analizi çalışmasında zemin kat tavan planında görülen ahşap malzemer detaylı bir biçimde işlenmiştir (Şekil 3.128).

Şekil 3.128. Zemin Kat Tavan Planı Malzeme Analizi

Yapılan bir diğer çalışma olan bozulma analizinde, zemin kat tavan planındaki ahşap malzemelerdeki bozulmalar, çürümeler ve sehimler gibi durumlar anlatılmıştır (Şekil 3.129).

Şekil 3.129. Zemin Kat Tavan Planı Bozulma Analizi

3.7.3. Cephelerin İncelenmesi (Avlu Cephesi)

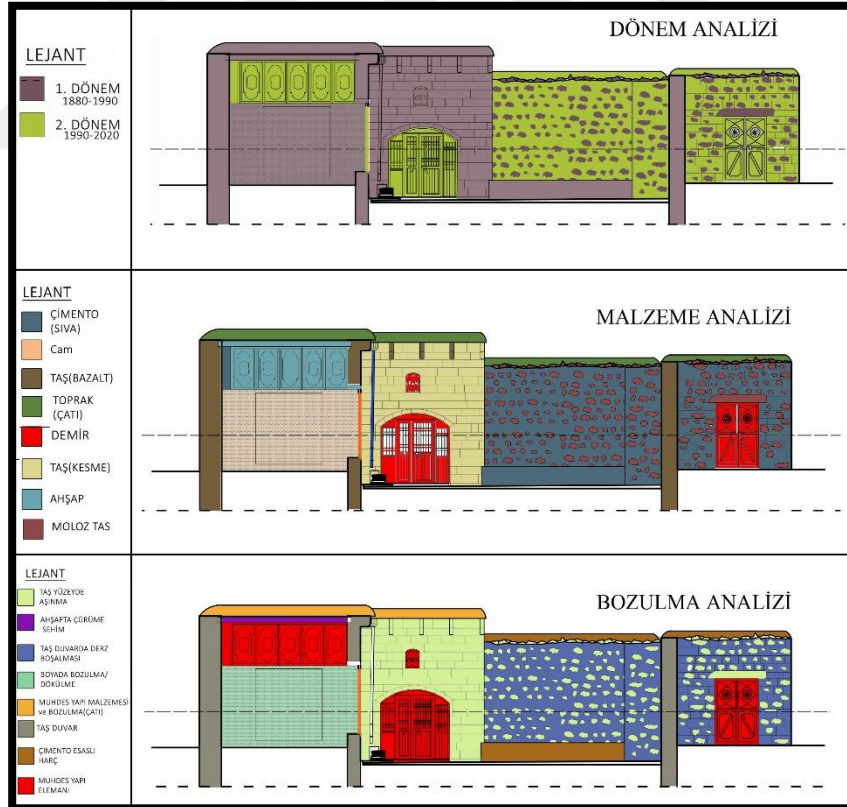
Yapının avluda 4 adet olmak üzere iç kısımda 4 cephesi bulunmaktadır.

Z10 mahaline girişi sağlayan kapı düzgün kesme taştan kemerli bir kapı boşluğuna yerleştirilmiştir. Kapı üzerinde mekana aydınlık vermesi amacıyla yapılmış bir adet tepe penceresi bulunmaktadır (Şekil 3.130).

Şekil 3.130. Avlu Kuzey Cephesi

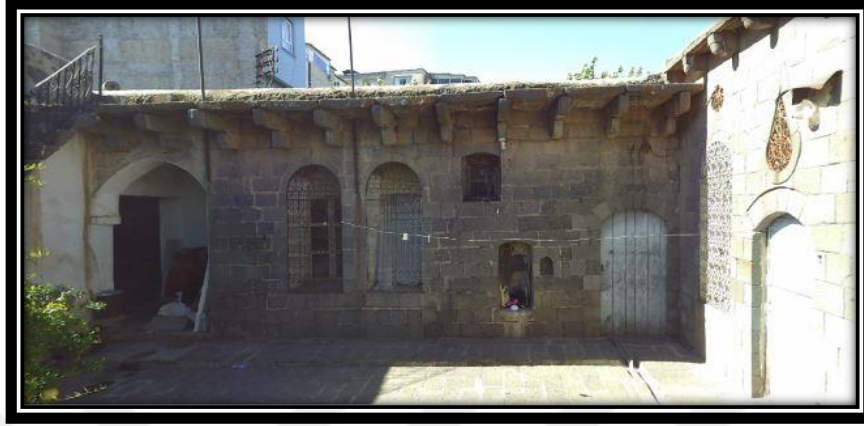
Kuzey cephesinde; Z10 mahalini oluşturan kısımda duvar düzgün kesme taş olup, komşu yapıdan ayrılmayı sağlayan avlu duvarı moloz taştan örülmüştür. Bu kısımda seki üstü diye adlandırılan, avlu zemin kotundan yukarda olan bir bölüm bulunmaktadır. Şekil 3.131’de detaylı bir şekilde cephe analizleri yapılmıştır.

Şekil 3.131. D-D Kesiti ve Avlu Kuzey Cephesi

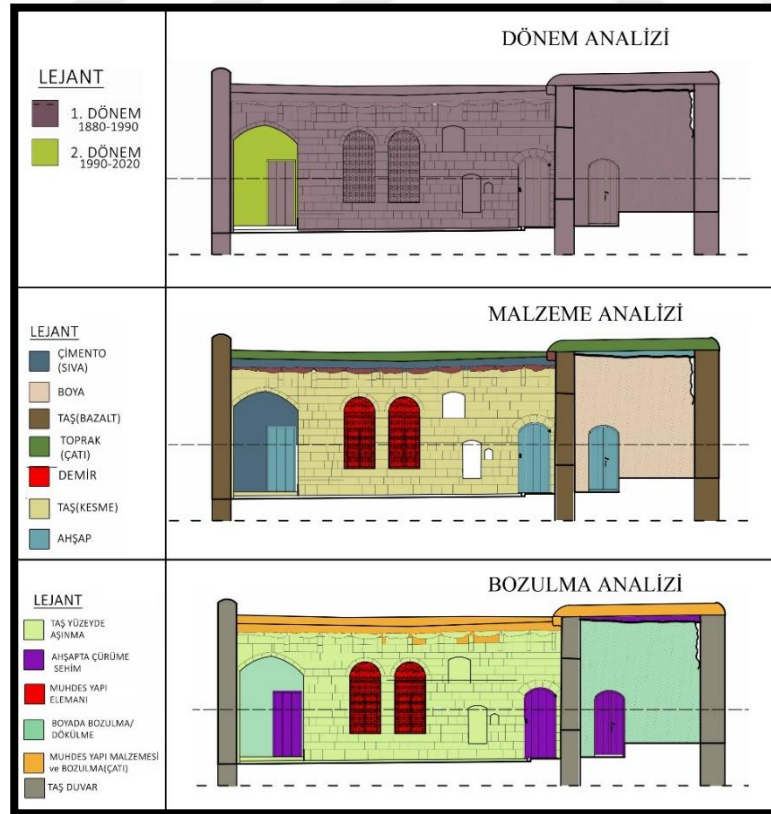
Avlunun güney cephesinde; giriş holünden avluya geçmeyi sağlayan düzgün kesme taştan yapılmış kemerli kapı boşluğu yer almaktadır. Ayrıca Z5 mahaline ait 2 adet kemerli pencere (P2)

ve bir adet ahşap kapı bulunmaktadır. Bu cephede saçak genişliği diğer cephelere oranla daha geniş tutulmuştur. Cephede genel olarak düzgün kesme basalt taş kullanılmıştır. İki adet kagir niş bulunmaktadır (Şekil 3.132).

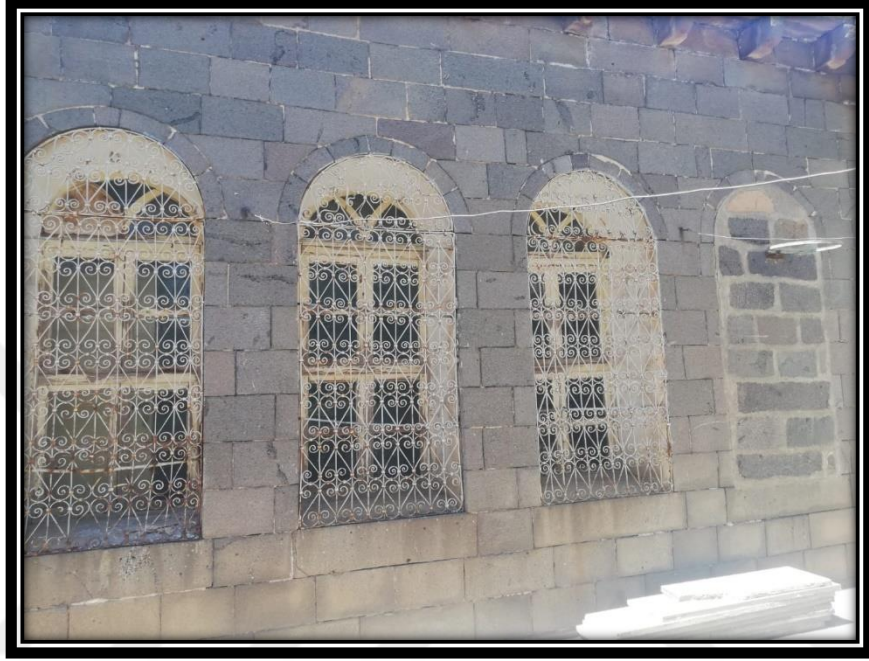
Şekil 3.132. Avlu Güney Cephesi

Avlunun E-E kesiti ve güney cephesinin detaylandırılmış ve sınıflandırılmış dönem, malzeme ve bozulma analizleri Şekil 3.133’de gösterilmektedir.

Şekil 3.133. E-E Kesiti ve Avlu Güney Cephesi

Batı cephesinde; duvar örgüsü düzgün kesme taştır. Cephe sıvasız olup taş yüzeyinde <5 cm erozyon bulunmaktadır. Cephede Z8 mahaline geçişi sağlayan 1 adet tek kanatlı metal kapı bulunmaktadır. Z9 mahaline ait 3 adet kemerli pencere bulunmaktadır. Bu pencereler ahşap malzemeden üretilmiş olup doğramalarının özgün olduğu düşünülmektedir. Pencerelerde metal korkuluklar bulunmaktadır (Şekil 3.134).

Şekil 3.134. Avlu Batı Cephesi

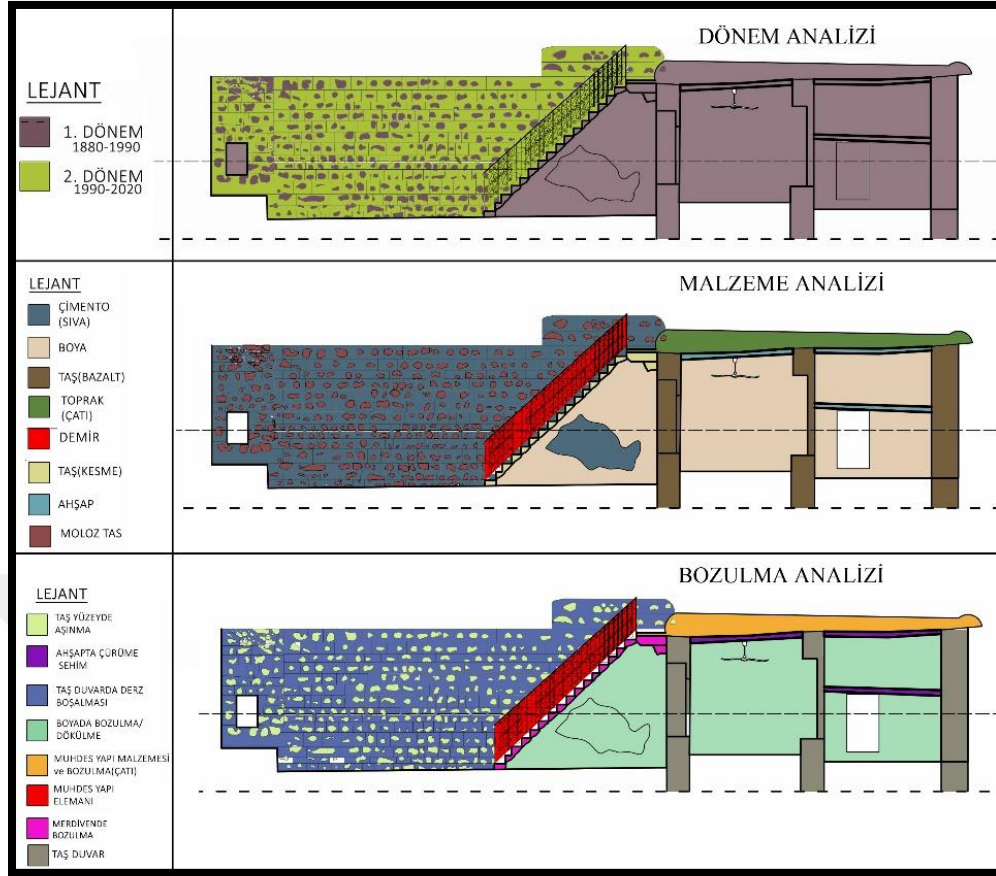
Avlunun B-B kesiti ve batı cephesinin detaylandırılmış ve sınıflandırılmış dönem, malzeme ve bozulma analizleri Şekil 3.135’te gösterilmektedir.

Şekil 3.136'da görülen doğu cephesinin ilk fotoğrafında; duvar örgüsünü moloz taş (siyah bazalt) oluşturmaktadır. İkinci fotoğrafında ise cephede çatı kotuna ulaşmayı sağlayan kagir merdiven bulunmaktadır. Merdiven korkulukları metaldir. Korozyona uğramıştır. Merdiven altında kalan kısımda çimento uygulaması görülmektedir.

C-C kesiti ve avlunun güney cephesinin detaylandırılmış ve sınıflandırılmış dönem, malzeme ve bozulma analizleri Şekil 3.137’de görüldüğü gibi oluşturulmuştur.

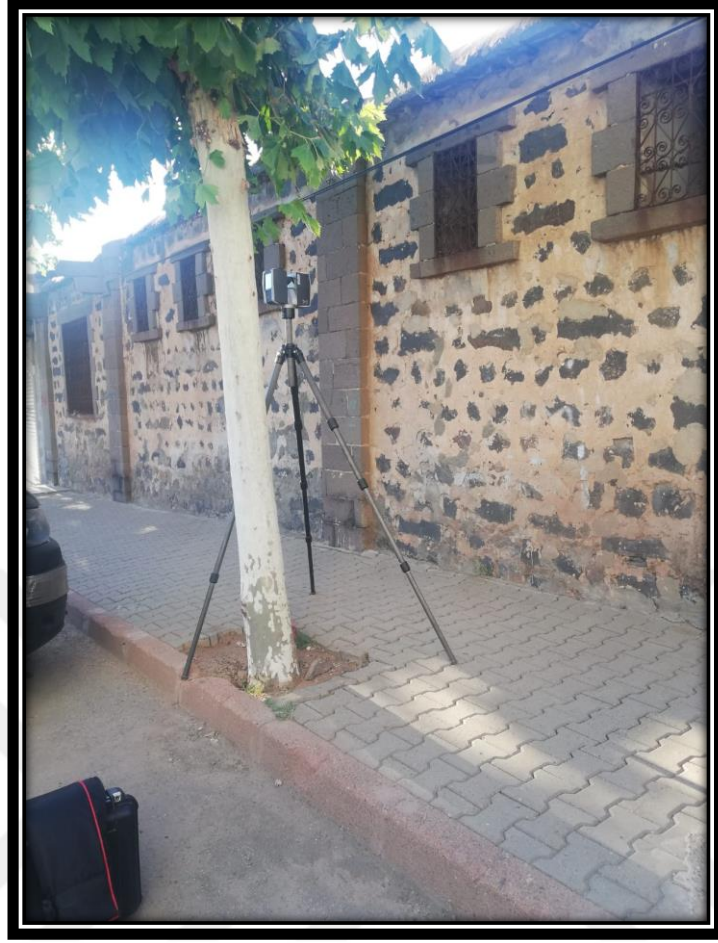

Şekil 3.137. C-C Kesiti ve Avlu Doğu Cephesi

3.7.4. Cephelerin İncelenmesi (Sokak Cepheleri)

Avludaki 4 cepheye ek olarak sokak tarafında da 2 adet olmak üzere yapının toplam 6 adet cephesi bulunmaktadır.

Yapının güney cephesi moloz taş örgüsünden oluşmaktadır. Güney cephede Z7 mahaline aydınlık sağlayan bir adet pencere bulunmaktadır (Şekil 3.138).

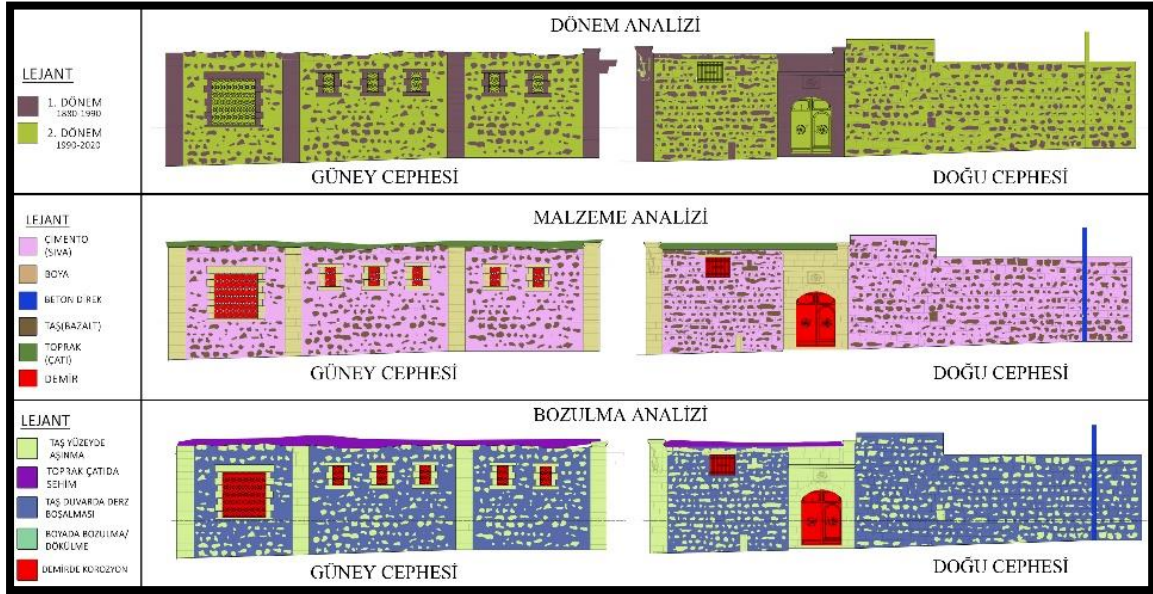
Şekil 3.138. Sokak Güney Cephesi

Yapının doğu cephesi moloz taş örgüsünden oluşmaktadır. Doğü duvarı mahremiyeti sağlamak amacıyla sağır yapılmıştır ve kot olarak çatı kotu yüksekliğindedir. Bu cephe avlu mekanını sokaktan ayırmaktadır ve bu duvar üzerinde yapıya girişi sağlayan çift kanatlı metal kapı bulunmaktadır (Şekil 3.139).

Şekil 3.139. Sokak Doğü Cephesi

Cephe Özellikleri aşağıdaki Şekil 3.140’da detaylı bir şekilde gösterilmektedir.

Şekil 3.140. Sokak Cephe Analizleri

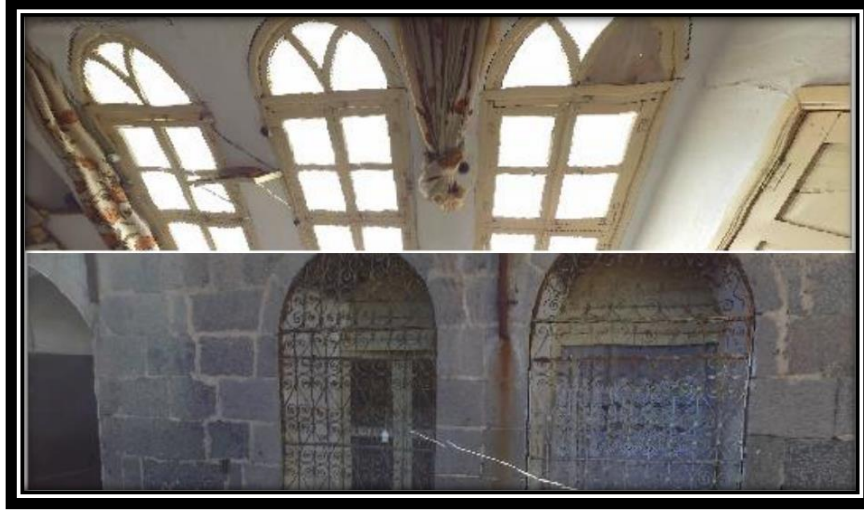
3.7.5. Malzeme ve Teknik

Yapı genel anlamda yığma teknikle inşa edilmiş olup yapıda kullanılan malzeme ağırlıklı olarak bazalt taştır. Çatısı toprak, saman ve tuz karışımından oluşan geleneksel dam şeklindedir (Şekil 3.141) ve ilk yapıldığı halini muhafaza etmektedir. Yapıda çatı için taşıyıcı ahşap kirişler kullanılmıştır, bu kirişlerin büyük bir kısmı ilk döneme ait olsa da içlerinde 20. ve 21. yy’larda değiştirilenleri de mevcuttur.

Şekil 3.141. Sonradan Genişletilen Çatı Saçağı

Pencere doğramaları tamamen değiştirilmiş olup, malzeme ve teknik açısından incelendiğinde 20. yy sonu veya 21. yy başlarında değiştirilmiş oldukları düşünülmektedir (Şekil 3.142).

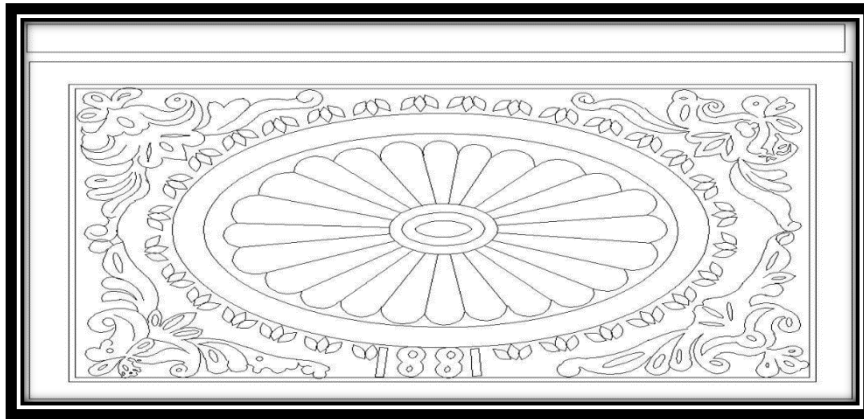

Şekil 3.142. Özgün Kapılar ve Pencereler

3.7.6. Süsleme Özellikleri

Yapı, diğer geleneksel Siverek evleri gibi sade bir üsluba sahiptir. Plan şeması ve mekan oranlarına bakıldığında zaman çok büyük olmayan, mütevazı bir yapı olduğunu söylemek mümkündür. Avlu cephelerinde nişler ve kapı, pencere boşlukları yapıya hareket kazandırmıştır. Yapı cepheleri ise mahremiyet anlayışı doğrultusunda daha sade bir üslupta tasarlanmıştır.

Yapıda kapı üzerinde süsleme yapıldığı görülmektedir. Süsleme üzerinde yapının 1881 yılına ait olduğu bir yazı mevcuttur (Şekil 3.143).

Şekil 3.143. Giriş Kapısı Üzerindeki Süsleme

3.7.7. Genel Değerlendirmeler

Şekil 3.144'teki fotoğraflardan anlaşılacağı üzere yapının özgün plan şemasında çok büyük farklılıklar bulunmamakla birlikte mekan bazında çeşitli değişimler gözlenmektedir. Mevcut durumda depo olarak kullanılan Z12 mahalinin, plan şeması incelendiğinde bu yapıya ait

olmadığı düşünülmektedir. Aynı zamanda Z10 mahalinin içerisinde bulunan kagir ocaklık, bu mekanın mutfak olarak kullanılmış olabileceğini düşündürmektedir. Yine Z10 mahali içerisinde bulunan ve banyo amacıyla kullanılan Z11 mahalinin de sonradan ıslak hacime dönüştürüldüğü yapılan teknik incelemelerden anlaşılmaktadır.

Şekil 3.144. Z11 ve Z12 Mahalleri

Z7 mahalinde güney duvar üzerinde bulunan pencerenin sonradan açıldığı anlaşılmaktadır. Z4 mahalinden ulaşılan Z3 mahalinde bulunan muhdes tezgahında sonradan eklendiği anlaşılmaktadır (Şekil 3.145).

Şekil 3.145. Z7 Mahali Güney Duvarı Üzerinde Bulunan Pencere ve Z3 Mahali Muhdes Mutfak Tezgahı

Avlunun batı cephesinde 1 adet kapatılmış pencere bulunmaktadır. Güney cephesinin çatı saçağının sonradan genişletildiği anlaşılmaktadır (Şekil 3.146).

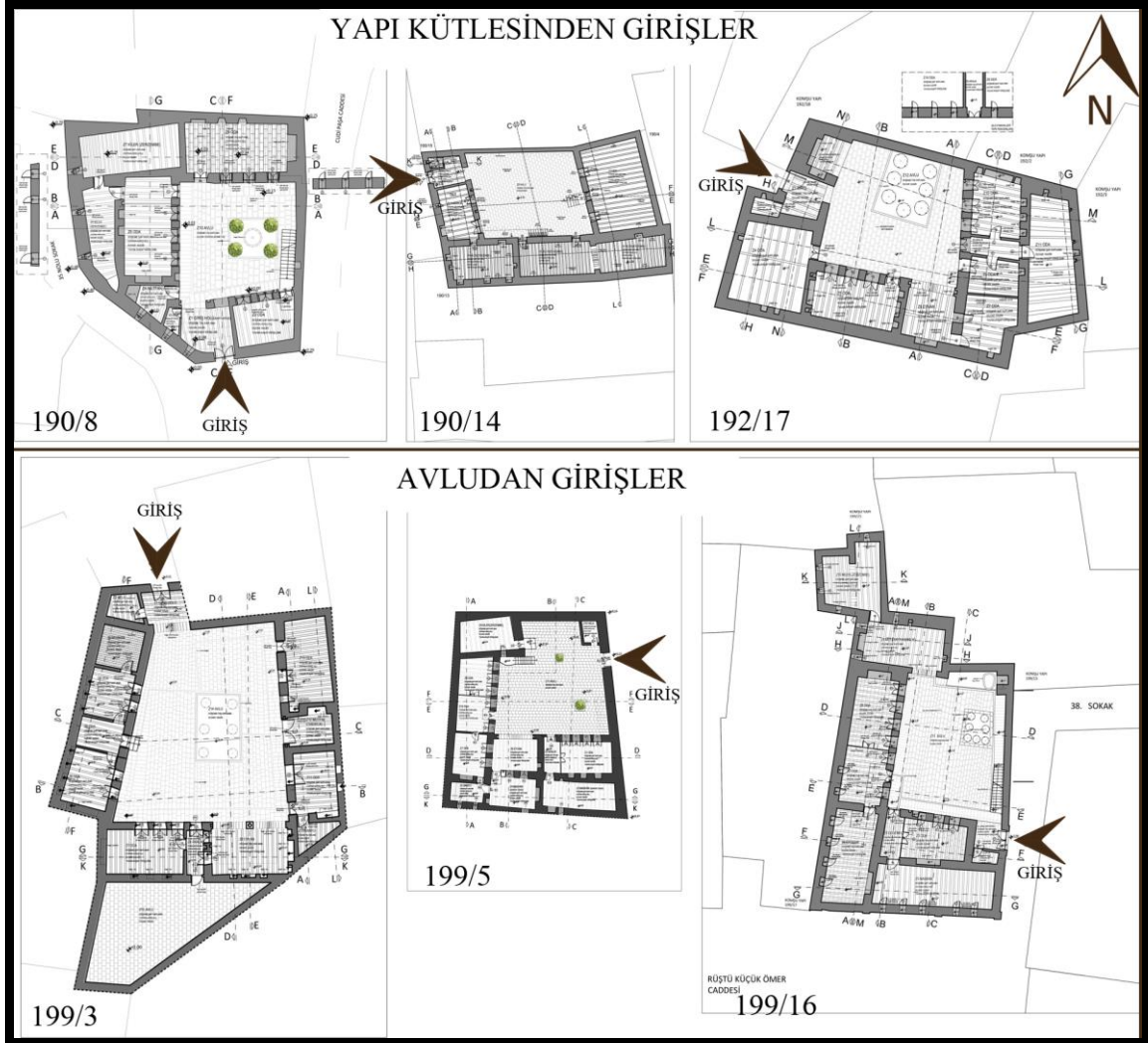

Şekil 3.146. Avlunun Batı Cephesindeki Kapatılan Pencere

3.8. Yerel Siverek Konutlarının Karşılaştırmalı Analizleri

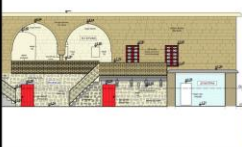
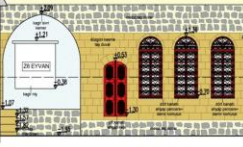
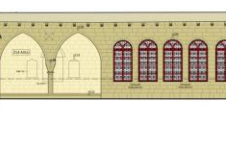
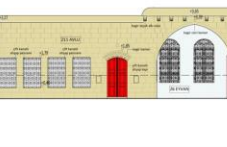
Bu bölümde çalışılan evlerin; fotoğrafları, planları, kesitleri, cepheleri, yapı kütlesi ile avlu arasındaki bağlantıları ve eyvanı bulunan örnekleri karşılaştırmalı analiz edilmiştir.

Şekil 3.147’de yapılara giriş yerleri analiz edilmiştir.

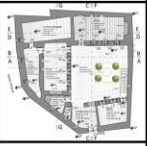
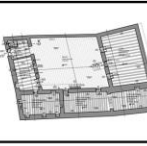
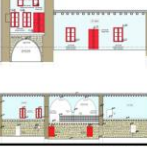
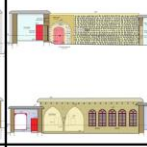
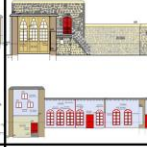
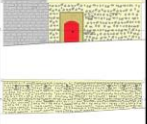
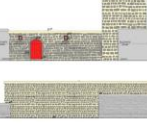
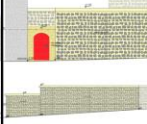
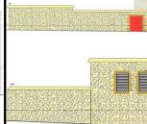
Şekil 3.147. Yapılara Giriş Analizi

Şekil 3.148’de evlerdeki eyvanlar fotoğraf ve çizimler yardımıyla karşılaştırılmıştır.

Eyvan Bulunan Evler	190 Ada - 14 Parsel	192 Ada - 17 Parsel	199 Ada - 3 Parsel	199 Ada - 5 Parsel
Fotoğraflar				
Eyvanların Çizimi				

Şekil 3.148. Eyvan Örnekleri Analizi

Şekil 3.149’da çalışılan evlerin fotoğraf, plan, kesit ve sokaktan görüşleri sistematik bir şekilde aktarılmıştır.

Çalışılan Evler	190/8	190/14	192/17	199/3	199/5	199/16
Evlerin Fotoğrafları						
Zemin Kat Planları						
Birinci Kat Planları						
Kesitler						
Görünümler						

Şekil 3.149. Evlerin Plan, Kesit ve Sokak Görünümleri Analizi

3.9. Yerel Siverek Konutlarında Koruma Sorunları

Siverek'in geleneksel evlerinin çoğunun kent merkezinde olması nedeniyle, tehdit altında olup imar faaliyetlerinden dolayı yıkılmışlardır. Yıkılan geleneksel evlerin yerini kat adedi yüksek betonarme binalar almıştır. Bu yapıların arasında çok azı günümüze yetişmiştir. Kalanların çok azı sahipleri tarafından kullanılmakta olup, çoğu ya terkedilmiş yani boş bırakılmış ya da gelir düzeyi düşük ailelere kiraya verilmiştir. Geleneksel konutların şimdiki kullanıcıları ihtiyaçlarına göre yanlış restorasyon ve eklemeler yapmaktadırlar. Geleneksel olmayan özellikle tuğla gibi malzemelerle yükseklikleri değiştirilmektedir. Bu tür yanlış işlemler de geleneksel konutların oda, eyvan ve gezemek gibi yapı birimlerini bozmaktadır.

Çoğu geleneksel konutta bakımların veya bozulan ve deforme olan yerlerin onarımının yapılmaması veya yanlış yapılması nedeniyle yapısal kusurlar meydana gelmiştir. Örneğin ahşap pencereler yerine pimapen, karakteristik özellikleri olan ahşap kapıların yerini demir kapılar almıştır (Şekil 3.150). Özel yapım taş giderlerin yerine metalden malzemeler kullanılmıştır. Farklı yapım malzemeleri kullanılarak taş duvar yapım teknikleri gizlenmiştir. Özellikle betonun bu yapılara girmesiyle karakteristik mimari özellikler yok edilmiştir. Geleneksel evlerin sahiplerinin çoğu koruma konusunda bilinçsizdir. Bu geleneksel mimari mirasımızın korunması için stratejiler geliştirilmeli sadece sahiplerinde değil aynı zamanda yöre halkında da eğitimler, çalıştaylar konferanslar gibi çalışmalarla farkındalık oluşturulmalıdır.

Şekil 3.150. Hasan Baylan Evi Orijinal Giriş Kapısı ve Alhaslar Evi Değiştirilen Giriş Kapısı

3.10. Bölüm Sonucu

Geleneksek Siverek evleri Güneydoğu Anadolu bölgesindeki geleneksel mimari mirasını başarılı bir şekilde temsil edebilmektedir. Geleneksel Siverek evleri kullanıcılarının sosyal, çevresel ve işlevsel ihtiyaçlarını karşılamıştır. Ayrıca, bu geleneksel konutların içinde ve dışında kapsamlı ve sürdürülebilir bir denge yaratmak için geleneksel mimari unsuru olan avlu kullanmıştır. Bu geleneksel yapılarda kullanılan avlu formu yapıların dışında gözlenemeyen tasarımları kendi bünyesinde sentezlemiştir. Yapılardaki eyvan, gezemek, duvar yapım özellikleri, taştan yapılmış merdivenleri ve karakteristik pencereleri gibi formları birbirine bağlama görevi üstlenmiştir. Siverek'in geleneksel konutlarının bilimsel ve akademik çalışmaların yetersiz olması ve yazılı tarihten ziyade sözlü tarihin oluşu sebebiyle hangi yy.'da yapıldıkları tam olarak bilinmemektedir. Kullanıcıların da yanlış restorasyonları sonucu bu geleneksel konutların hangi dönemde inşa edildiği saptanamamaktadır.

4. MATERYAL VE METOT

4.1. Literatür Çalışması

Hazırlanan Yüksek Lisans Tezi çalışmasının literatür bölümlerinde, Google Akademik, Science Direct ve Academia gibi akademik sayfalardan konuya ilişkin taramalar yapılmış olup, ilgili konulara ilişkin Yüksek Lisans Tezi, Doktora Tezi, makale ve Sempozyum Bildirileri gibi çalışmalardan kaynak kullanma tekniğine ve yöntemine uygun şekilde alıntılar yapılmıştır. Yapılan alıntılar konularına göre ayrıştırılarak, konu bütünlüğü oluşturacak şekilde ilgili başlıklar altında birleştirilmiştir.

4.2. Çalışmanın İçeriği

Tezin ana konusunu Siverek sivil mimarlık örnekleri olan geleneksel evler oluşturmaktadır. Çalışmaya, bu evlerin bulunduğu geleneksel mahalle özelliği gösteren Hasançelebi mahallesinin seçilmesiyle başlanmıştır. Mahallade detaylı alan taraması yapılmış olup 7 adet örnek ev seçilmiştir. Söz konusu evlerin sahipleriyle görüşülüp gerekli izinler alındıktan sonra çalışmaya başlanmıştır.

Seçilen evlerin öncelikle tüm mimari özelliklerini gösteren yönleriyle fotoğrafları çekilip albüm haline getirilmiştir. Ardından rölele alma işlemi başlamıştır. Mevcut durumuna ilişkin bilgiler toplanıp, geçmişten günümüze geçirdikleri evreler neticesinde ulaştıkları son durum, çizimler, fotoğraf albümü ve analizler olmak üzere belgelenmiştir.

4.3. Belgeleme Yöntemi

Siverek sivil mimarisinde önemli bir yere sahip konutların genel bir değerlendirmesi yapılarak evin karakteristik özellikleri incelenmiştir. Söz konusu evlerin Siverek sivil mimarlığı içerisindeki önemi anlatılmış olup, bu neticede yapılar, projelendirilerek ileriye yönelik onarım ve koruma çalışmaları açısından kaynak teşkil etmesi amaçlanmıştır.

Benzer konut örneklerinin plan ve cephe özellikleri analiz edilmiştir. Bu yapılarda geleneksel yöntemler kullanılarak belgeleme çalışmaları yapılmıştır. Ölçümler lazermetre ile yapılmıştır. Kot hattı belirlenirken lazer distomattan yararlanılmıştır.

Bölgenin mimarisini ve tarihsel gelişimini anlamak amacıyla alanla ilgili yapılan çalışmalar ve örnek restorasyon projeleri incelenmiş olup, yapıların özgün mimarisi anlaşılmasına çalışılmıştır. Yapıların ayrıca fotoğrafları çekilerek oluşturulan fotoğraf albümünden de yararlanılmıştır. Her mahalin detaylı fotoğrafları çekilerek mevcut durum belgelenmiştir.

4.4. Ölçülendirme Tekniği

Ölçüm işinde lazer distomat, iki şerit metre (5 m ve 20 m), iki lazer metre aleti, jalon, çekül, ip, su terazisi, tebeşir, milimetrik blok not defteri ve fotoğraf makinesi kullanılmıştır. Yapıların oturumu, lazer distomattan alınan ölçü kotlarıyla sıfır hattı oluşturularak belirlenmiştir (Şekil 4.1). Evlerin tüm mahalleriyle ilgili krokiler çıkartılmış ve alınan ölçüler bu krokilere işlenmiştir. Daha sonra bilgisayar yardımıyla Autocad programına aktarılmış ve gerekli sağlamalar yapılarak çizimler oluşturulmuştur. Rölöve çalışması, ilk adımda her bir birimin tek tek ölçülmesi ve sonra bir araya getirilip çizilerek kontrol edilmesiyle hazırlanmıştır.

Şekil 4.1. Lazer Distomatla Sıfır Hattı Oluşturma

Yapıların rölövelendirilmesinde, önce plan, daha sonra avlu ve dış cephelerde ölçülendirme yapılmıştır. Plan aşamasında ölçüler saat yönünde soldan sağa doğru lazermetre ile yapılmış olup, üçgenler vasıtası ile poligonlar kapatılmıştır.

Mekânları birbirine bağlamak amacıyla her mekândan iki köşegen ölçüsü alınmıştır. Duvarların toplam ölçülere, pencere, kapı, niş, dolap, yüklük gibi yapı elemanlarının sıfır (0) noktasına olan uzaklıkları çıkarılmış ve krokilere işlenmiştir.

Plan bazında ölçüm yapılırken gözlenen malzeme bozulmaları krokilere işlenmiştir. İlk olarak zemin kattan başlanan ölçüm işine teras çatı (dam) ile devam edilmiştir. Daha sonra cephe ölçülendirilmesi ve en sonunda da sokak cephelerinde ölçülendirilmeler yapılmıştır.

Giriş kat döşeme seviyesinde ± 0.00 noktaları lazer distomat ile belirlenmiş olup, bu noktaya göre kemer, pencere, kapı, lento, üzengi yükseklikleri, teras, sokak kotları tespit edilmiştir. ± 0.00 hattının altındaki yükseklikler eksi (-) değerle üstündeki yükseklikler ise artı (+) değerler gösterilmiştir (Şekil 4.2).

Şekil 4.2. 190 Ada – 8 Parseldeki Evin Giriş Kapısı

Cephe çalışmasında da yine cephe krokilerinden yararlanılmış, malzeme bozulmaları dahil olmak üzere, tüm ölçüler bu krokilere eklenmiştir.

Rölöve çizimleri sayısal ortamda çizilmiştir. Gündüz yapılan tespit çalışmaları eskizlere çizilip aynı gün içinde bilgisayara aktarılmıştır. Lazer verileri plan iz düşümü ve yapının cephelerinin detaylandırılmasında ve çizimlerinde kullanılmıştır.

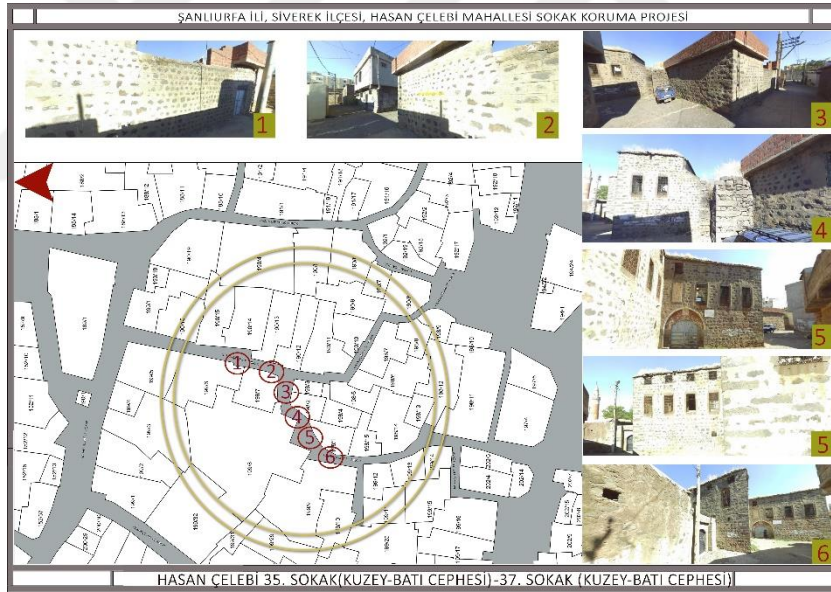
Çizimler bittikten sonra her yapının ayrı ayrı photoshop programında lejant ve renk yöntemleriyle analizleri tamamlanmıştır.

5. FETTAHLI EVİNİN RESTORASYON DEĞERLENDİRMESİ

Yukarıda anlatılan bölümler Fettahlı Evinin restorasyon değerlendirmesi için hazırlık mahiyetindedir. Yazılma amaçları rölöve ile restitüsyon çizimlerine ve restorasyon önerilerine kaynak oluşturmalarıdır. Fettahlı Evinin öneminin anlaşılması, bulunduğu yer ve yöredeki benzer yapıların çalışılmasıyla ve analizleriyle mümkün olabileceği düşünülmüştür. Bu bağlamda önce evin özelliklerinin anlaşılmasını sağlayan literatür taramaları yapılmıştır. Ardından bulunduğu yerin özellikleri anlatılmıştır. Bir sonraki bölümde ise aynı mahallede ve daha özele inerek aynı sokaktaki nitelikli ve benzer evler çalışılmıştır.

5.1. Rölöve Çalışması

Fettahlı Evinin rölöve çizimleri yapılmadan önce evin sokaktaki durumunu ve diğer yapılarla olan bağlamını gösteren Şekil 5.1’deki fotoğraf albümü hazırlanmıştır.

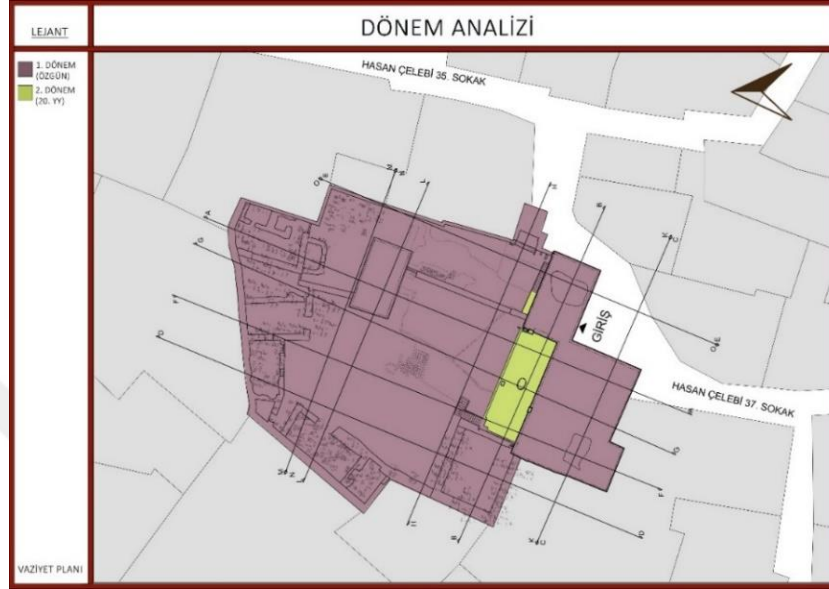
Şekil 5.1. Fotoğraf Albümü Fettahlı Evinin Bulunduğu Sokak

5.1.1. Vaziyet Planının İncelenmesi

Yapı Şanlıurfa’nın Siverek ilçesi sınırları içerisinde olup Hasançelebi Mahallesi 199 ada 8 parselde yer almaktadır. Parsele giriş güney cepheden sağlanmaktadır. Girişin bulunduğu sokak 37 nolu sokaktır. Parselde birden fazla avlu ve yapı grubu bulunmaktadır.

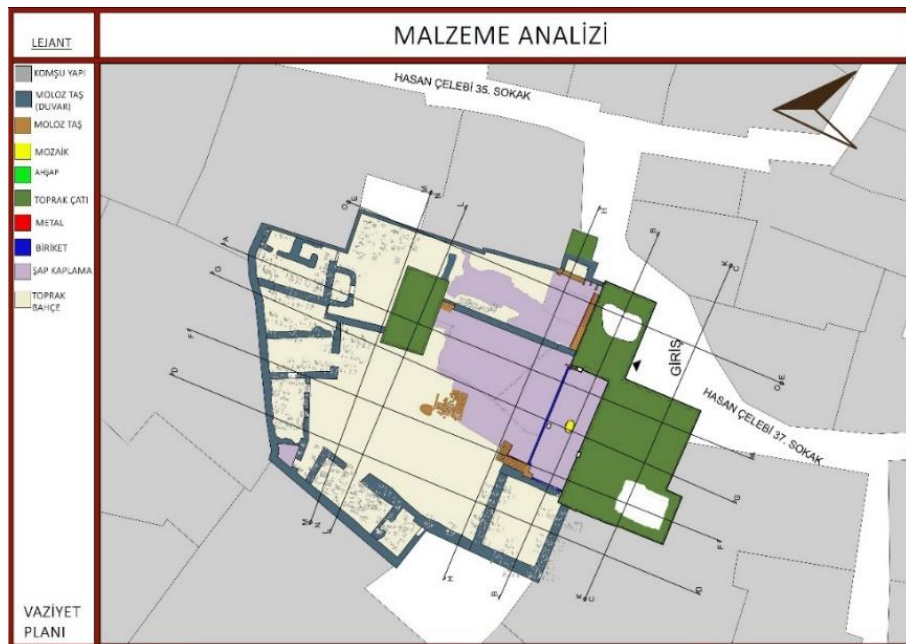
Yapının vaziyetteki durumunun ve komşularıyla olan ilişkisinin daha iyi anlaşılabilmesi için dönem, malzeme ve bozulma analizleri yapılarak, ayrıca lejantlar ve renkler yardımıyla desteklenerek analiz çalışmaları yapılmıştır.

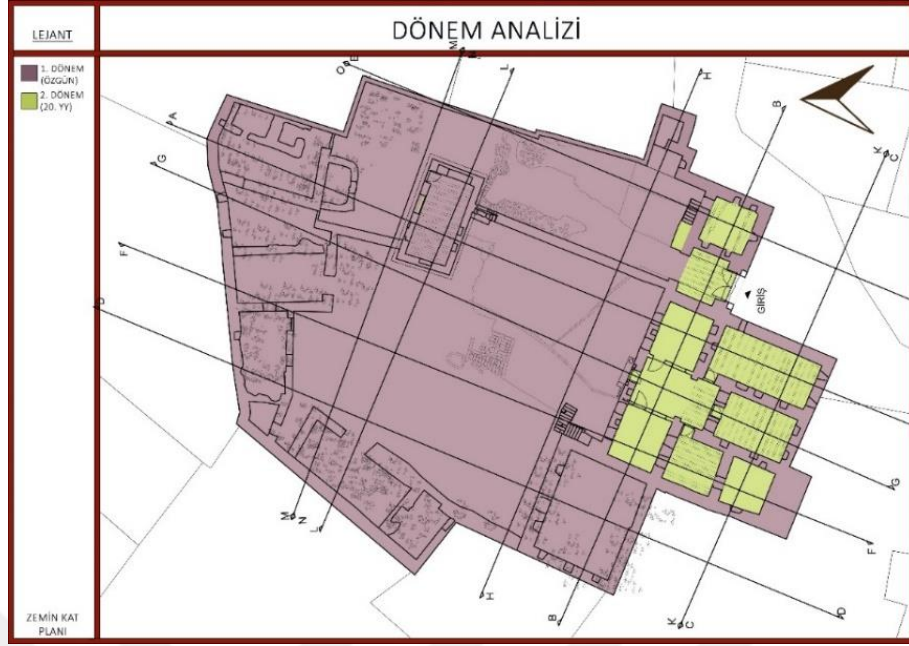
Dönem analizinde 20. yy ve öncesine ait olan mahaller gösterilmektedir (Şekil 5.2).

Şekil 5.2. Vaziyet Planı Dönem Analizi

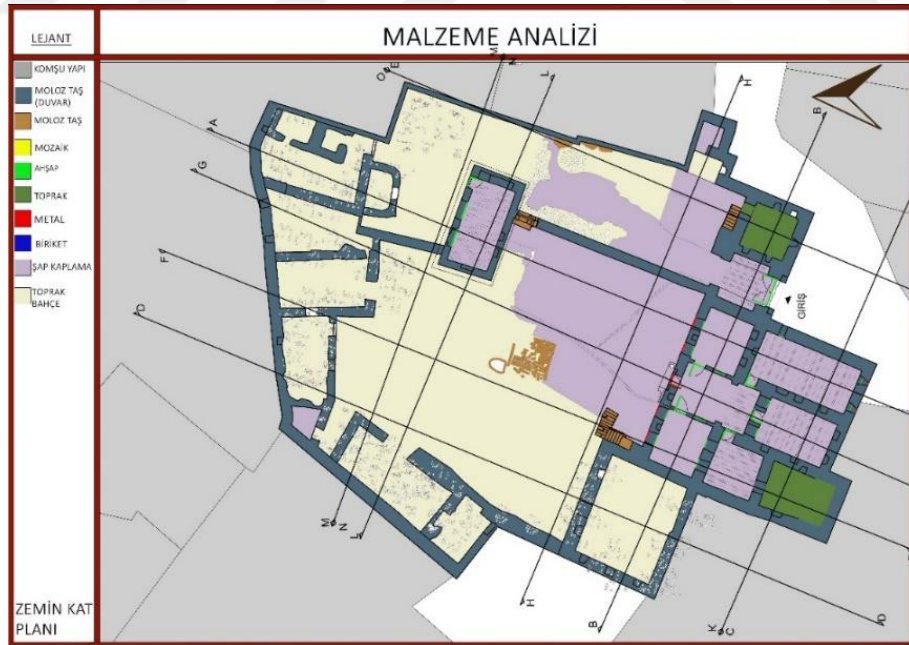
Yapılan malzeme analizi çalışmasında mahallerin yapıldığı malzemeler detaylı olarak sınıflandırılmıştır (Şekil 5.3).

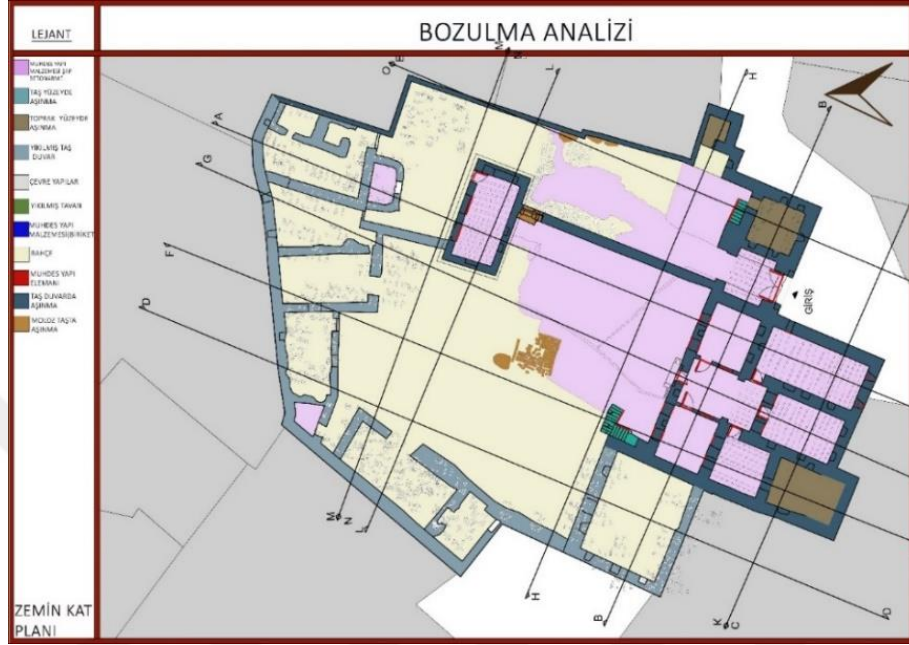
Şekil 5.5. Zemin Kat Planı Dönem Analizi

Yapılan malzeme analizi çalışmasında zemin kattaki mahallerin yapıldığı malzemeler detaylı olarak sınıflandırılmıştır (Şekil 5.6).

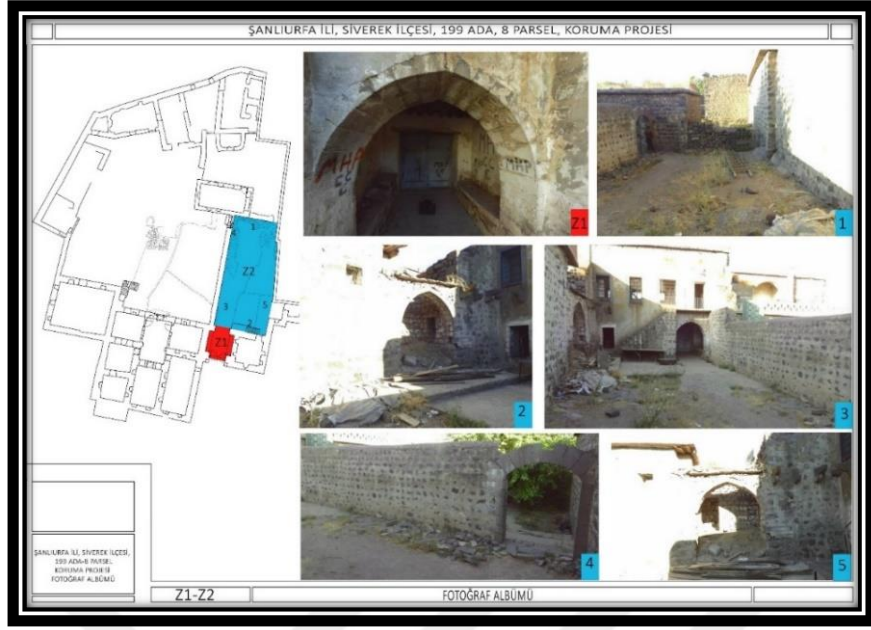
Şekil 5.6. Zemin Kat Planı Malzeme Analizi

Yapılan bozulma analizi çalışmasında ise zemin kattaki mahallerin yapıldığı malzemelere ek o mahallerdeki duvar ve zemin malzemelerindeki bozulmalar, yıkılmalar ve aşınmalar gibi durumlar belgelenmiştir (Şekil 5.7).

Şekil 5.7. Zemin Kat Planı Bozulma Analizi

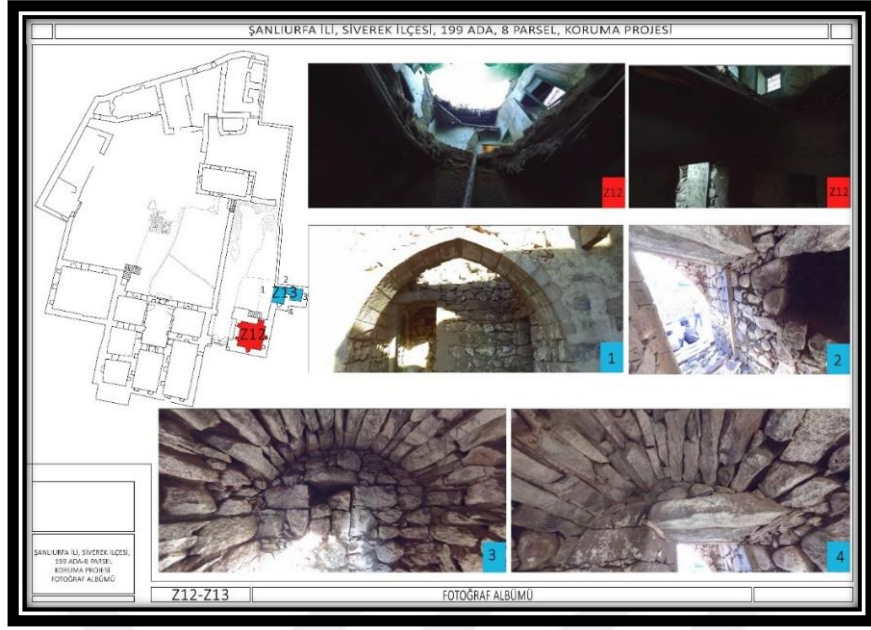
Yapıya güney cephesinden çift kanatlı metal bir kapıdan giriş yapılmaktadır. Bu kapı evin giriş holüne (Z1) açılmaktadır. Giriş kapısı, düz atkılı ahşap lentolu bir kapıdır. Giriş kapısının muhdes olduğu yapılan incelemelerden anlaşılmaktadır. Z1 mahalinin zemini şaptır. Tavanı ahşap kirişlemedir. Z1 mahalinin kuzeyinde düzgün kesme taştan imal edilmiş kapı boşluğundan avluya (Z2) geçiş yapılmaktadır (Şekil 5.8).

Şekil 5.8. Fotoğraf Albümü Z1 ve Z2 Mahalleri

Giriş holünden bir kapı boşluğuyla geçilen avlu, sonradan yapıldığı teknik incelemelerden anlaşılan kuzey ve batı duvarlarıyla sınırlandırılmıştır. Avlunun batı duvarı üzerinde kemerli bir boşluktan geçilen wc mahali (Z13) yer almaktadır. Z13 wc mahalinin duvarları moloz taş ve yığma kagir teknikle örülmüştür. Tavanı ise sivri tonoz şeklindedir (Şekil 5.9).

Avludan ulaşılan bir diğer mekan güney cephede bulunan Z12 mahalidir. Z12 mahaline düz atkılı bir kapı boşluğundan geçilmektedir. Mahalin doğu duvarı üzerinde iki adet, batı duvarı üzerinde iki adet ve güney duvarı üzerinde bir adet olmak üzere kagir nişler bulunmaktadır. Mekan genel anlamda oldukça bakımsız durumdadır. Duvarların sıvaları büyük oranda dökülmüştür, dökülmeyen sıvalarda ise çatlaklar ve kabarmalar mevcuttur. Tavan ahşap kirişleme olup kısmen çökmüştür. Mekan hava koşullarına maruz kalmaktadır (Şekil 5.9).

Şekil 5.9. Fotoğraf Albümü Z12 ve Z13 Mahalleri

Avlunun güney cephesinden kagir (taş) merdivenlerle ulaşılan B2 mahaline düz atkılı tek kanatlı ahşap kapıdan geçilmektedir. Mahalin güney duvarı üzerinde bir adet kapatılmış pencere boşluğu bulunmaktadır. Doğu duvarından kapı boşluğuyla B3 mahaline geçiş yapılmaktadır. B2 ve B3 mahali bölücü bir elemanla sonradan bölünmüştür. B3 mahalinin döşemesi çökmüştür (Şekil 5.10).

B3 mahalinin güney duvarı üzerinde üç adet düz atkılı ahşap pencere bulunmaktadır. Pencereilerin arasında simetrik yerleştirilmiş iki adet kagir niş bulunmaktadır. Mahalin kuzey duvarı üzerinde avluya bakan düz atkılı üç adet ahşap pencere bulunmaktadır. Doğu duvarı üzerinde de aynı ölçülerde iki adet daha pencere yer almaktadır. Mekanın zemini şap kaplama olup, tavanı ahşap kirişlemedir. Mekanın batı duvarı üzerinde sonradan kapatıldığı tahmin edilen kapı boşluğu bulunmaktadır (Şekil 5.10).

Şekil 5.10. Fotoğraf Albümü B2 ve B3 Mahalleri

Z2 avlunun batı duvarı üzerinden kemerli bir kapı boşluğundan Z3 avluya geçiş sağlanmaktadır. Z3 avlunun güneyinde bulunan yapı grubu iki katlıdır. Zemin katı moloz taştan yığma teknikle inşa edilmiştir. Avludan tek kanatlı metal bir kapıdan Z4 mahaline geçiş yapılmaktadır (Şekil 5.11).

Şekil 5.11. Fotoğraf Albümü Z3 Mahali

Z4 mahali bir geiş holü niteliğindedir. Mekanın zemini şap kaplamadır. Mekanın kuzey duvarında giriş kapısının üzerinde bir adet tepe penceresi bulunmaktadır. Mahalin doğu ve batı duvarları üzerinde simetrik olarak yapılmış ikişer adet tek kanatlı ahşap kapı ve ahşap pencereler bulunmaktadır. Mahalin giriş kısmı güneyinde bulunan düzgün kesme taş bir kemerle arka odalara geiş yapılan holden ayrılmıştır. Mekanın doğu duvarından tek kanatlı ahşap kapıyla geilen mekan Z5 mahalidir (Şekil 5.12).

Z5 mahali oda olarak kullanılmaktadır. Mahalin kuzey duvarında avluya bakan iki adet düz atkılı çift kanatlı ahşap pencere bulunmaktadır. Pencerelerin arasında bir adet kagir niş bulunmaktadır. Mekanın güney duvarı üzerinde iki adet kagir niş bulunmaktadır. Z5 mahalinin zemini şap kaplama olup tavanı betonarmedir (Şekil 5.12).

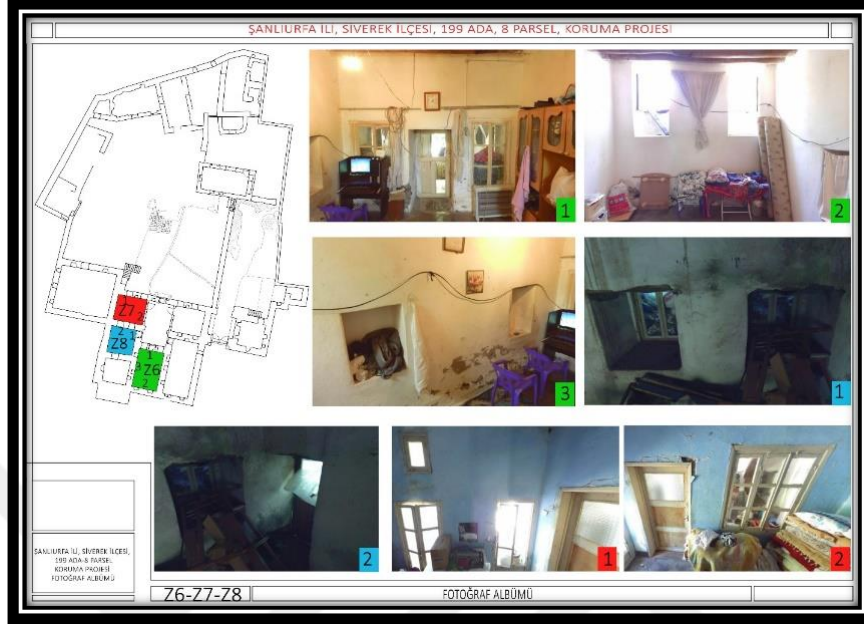
Şekil 5.12. Fotoğraf Albümü Z4 ve Z5 Mahalleri

Z4 mahalinin güneyinden tek kanatlı ahşap bir kapıyla Z6 mahaline geiş yapılmaktadır. Mahalin kuzey duvarı üzerinde iki adet çift kanatlı ahşap pencere ve odaya girişı sağlayan tek kanatlı ahşap kapı yer almaktadır. Mahalin batı duvarı üzerinde iki adet kagir niş bulunmaktadır. Güney duvarında ise iki adet çift kanatlı ahşap pencere bulunmaktadır (Şekil 5.13).

Z4 mahalinin batısından geilen diğer bir mekan Z7 mahalidir. Mahalin kuzey ve güney duvarları üzerinde ikişer adet düz atkılı çift kanatlı ahşap pencere bulunmaktadır. Döşemesi şap kaplama olup tavanı betonarmedir (Şekil 5.13).

Z4 mahalinden tek kanatlı ahşap bir kapıyla geilen bir diğer mahal Z8 mahalidir. Mahalin kuzey duvarı üzerinde Z7 mahaline bakan iki adet çift kanatlı ahşap pencere bulunmaktadır.

Güney duvarı üzerinde ise Z9 mahaline geçiş yapmayı sağlayan kapı boşluğu bulunmaktadır. Mekanın zemini şap kaplama olup tavanı ahşap kirişlemedir (Şekil 5.13).

Şekil 5.13. Fotoğraf Albümü Z6, Z7 ve Z8 Mahalleri

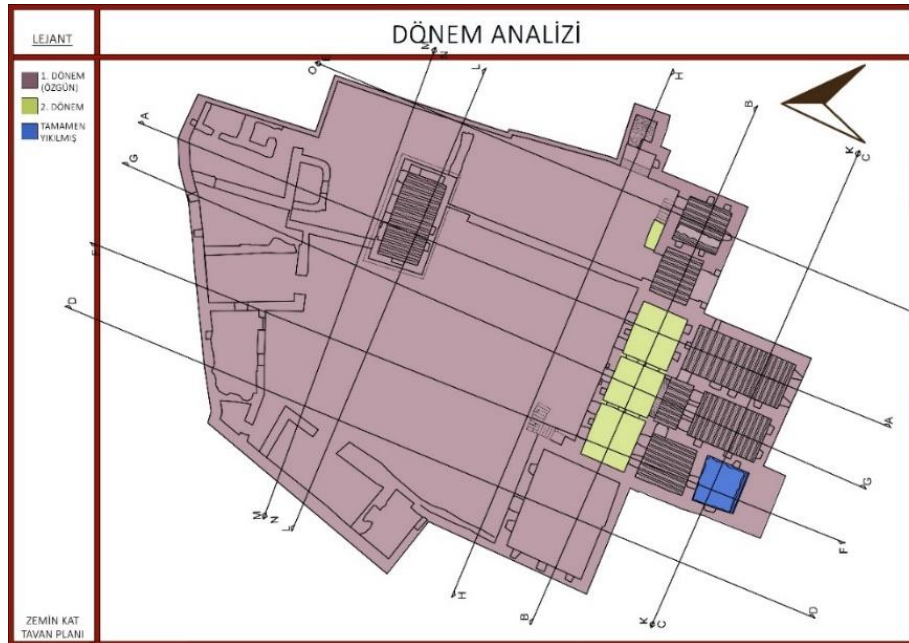
Z8 mahalinden ulaşılan Z9 mahalinin güney duvarı sağır olup, doğu ve batı duvarları üzerinde iki adet kagir niş bulunmaktadır. Mahalin zemini toprak olup tavanı ahşap kirişlemedir (Şekil 5.14).

Z4 mahalinin doğu duvarından tek kanatlı ahşap bir kapıyla Z10 mahaline geçiş yapılmaktadır. Mahalin kuzey duvarı üzerinde bir adet, batı duvarı üzerinde üç adet kagir niş bulunmaktadır. Güney duvarı üzerinde iki adet pencere bulunmaktadır. Mahalin zemini şap kaplama olup tavanı ahşap kirişlemedir (Şekil 5.14).

Şekil 5.14. Fotoğraf Albümü Z9, Z10 ve Z11 Mahalleri

Bu bilgilere ek olarak fotoğraf albümleri yardımıyla anlatılan mahallerin zemin kattaki tavan durumları sistematik olarak dönem, malzeme ve bozulma analizleriyle anlatılmaya çalışılmıştır (Şekil 5.15).

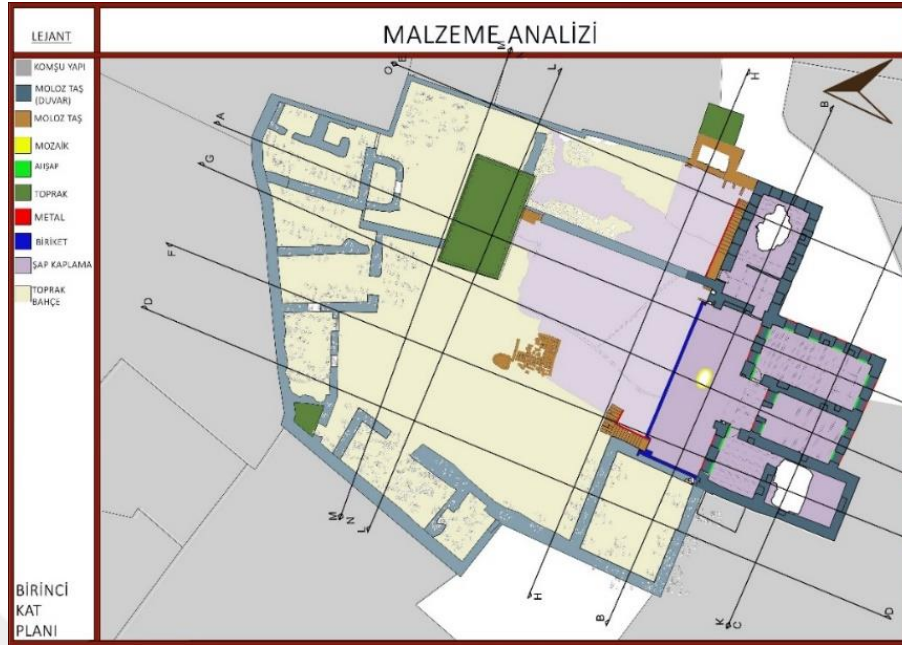

Şekil 5.15. Zemin Kat Tavan Planı Dönem Analizi

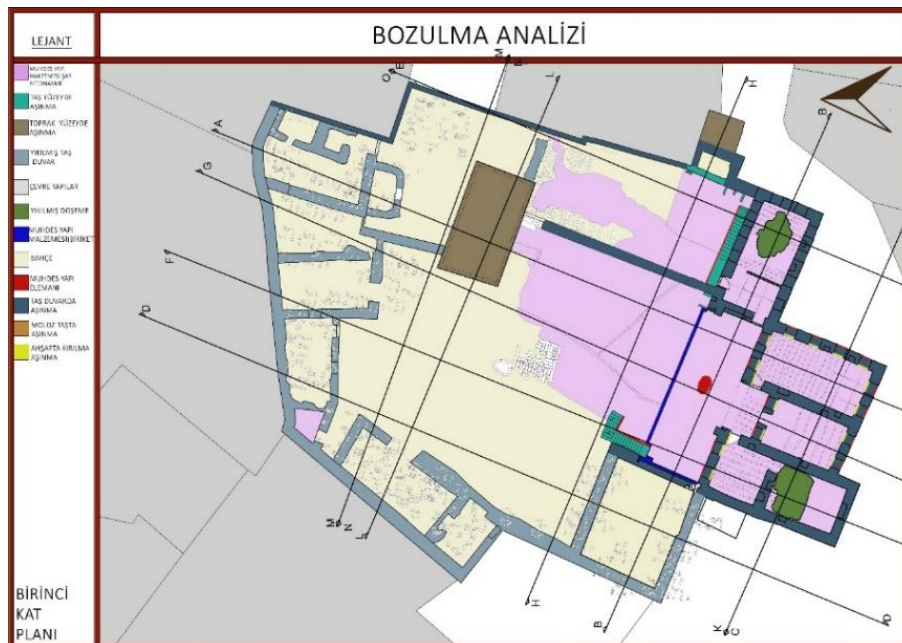

zulma analizinde ise tavan bölümlerindeki, yıkılmalar, aşınmalar, çürük ve çatlaklar gibi durumlar belirlenmiştir (Şekil 5.17).

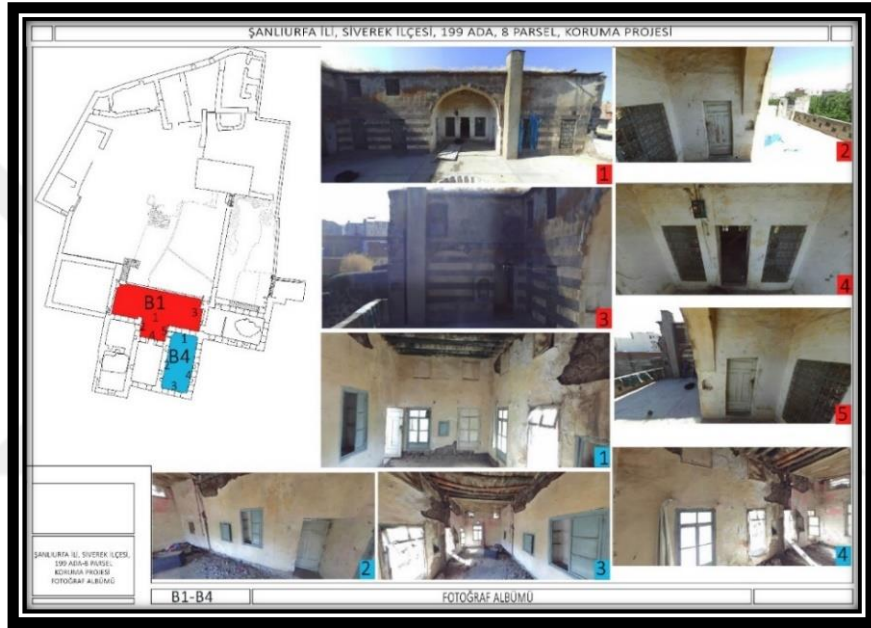
Son olarak bozulma analizinde ise birinci kattaki mahallerin yapıldığı malzemelere ek o mahallerdeki duvar ve zemin malzemelerindeki bozulmalar, yıkılmalar ve aşınmalar gibi durumlar belirlenmiştir (Şekil 5.20).

Şekil 5.20. Birinci Kat Planı Bozulma Analizi

Z3 avludan taş merdivenlerle B1 teras mahaline ulaşılmaktadır. Terasın döşemesi betonarmedir. Terasta üç adet mahale açılan eyvanlı yapı bulunmaktadır. Eyvanın kemeri sarı-siyah düzgün kesme taştan örülmüş sivri kemerdir (Şekil 5.21).

Eyvanın doğu cephesinden tek kanatlı ahşap bir kapıyla ulaşılan B4 mahali oda olarak kullanılmıştır. Mahalin kuzey duvarında terasa bakan iki adet düz atkılı ahşap çift kanatlı pencere bulunmaktadır. Güney duvarında ise parselin güney cephesine bakan iki adet düz atkılı ahşap çift kanatlı pencere bulunmaktadır. Doğu duvarı üzerinde dört adet aynı ölçülerde çift kanatlı ahşap pencere bulunmaktadır. Batı duvarı üzerinde iki adet kagir niş bulunmaktadır (Şekil 5.21).

Şekil 5.21. Fotoğraf Albümü B1 ve B4 Mahalleri

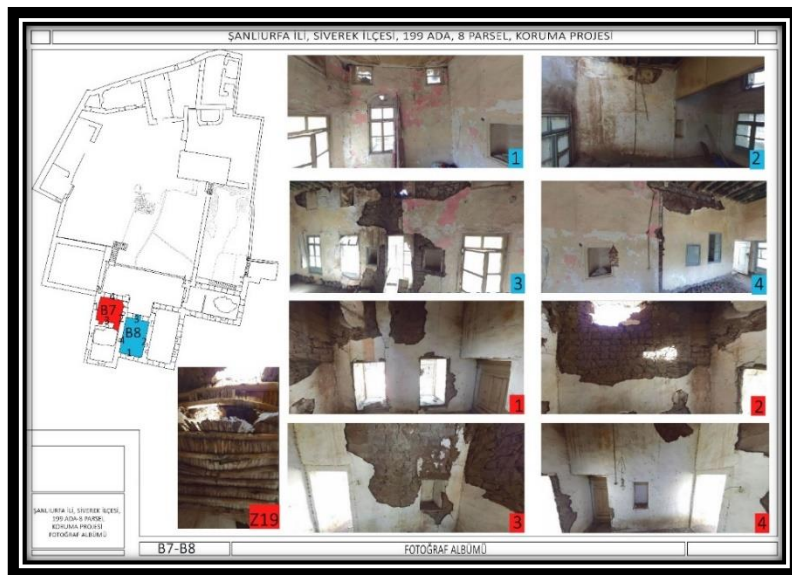
Eyvanın güney duvarı üzerinden bir kapı boşluğundan B6 mahaline geçiş yapılmaktadır. B6 mahalinde kuzey, güney ve batı duvarlarında birer adet kagir niş bulunmaktadır. Mahalin döşeme ve tavanı yıkılmış durumdadır. Tavanın özgün halinde ahşap kirişleme olduğu tespit edilmiştir. Mahalin duvarları moloz taş duvardır ve sıvaları dökülmüş durumdadır (Şekil 5.22).

Şekil 5.22. Fotoğraf Albümü B6 Mahali

Eyvanın batı duvarı üzerinden tek kanatlı ahşap bir kapıyla B7 mahaline geçiş yapılmaktadır. Mekanın kuzey duvarı üzerinde iki adet çift kanatlı düz atkılı ahşap pencere terasa açılmaktadır. Güney ve doğu duvarı üzerinde birer adet kagir niş bulunmaktadır. Mekanın zemini şap kaplama olup tavanı ahşap kirişlemedir. Tavanı kısmen yıkılmış durumdadır (Şekil 5.23).

Eyvanın güneyinden düz atkılı kapı boşluğu aracılığıyla B8 mahaline geçiş yapılmaktadır. B8 mahalinin kuzey ve güneyinde ikişer adet çift kanatlı ahşap pencere bulunmaktadır. Doğu ve batı duvarları üzerinde birer adet kagir niş bulunmaktadır. Mahalin tavanı ahşap kirişleme olup kısmen yıkılmış durumdadır (Şekil 5.23).

Şekil 5.23. Fotoğraf Albümü B7 ve B8 Mahalleri

Şekil 5.25. Fotoğraf Albümü Z16 ve Z17 Mahalleri

Z18 ve Z19 mahalleri yıkık ve harabe durumdadır. Mekan bütünlükleri bozulmuştur. Parselin güneyinde yer alan yapı gruplarıyla bağlantıları oldukça zayıftır. Bu yapı grupları parselin kuzey konturunu oluşturmaktadırlar (Şekil 5.26).

Şekil 5.26. Fotoğraf Albümü Z18 ve Z19 Mahalleri

The image shows a photo album page with a black border. At the top left, there is a small, partially visible photograph. Below it, there is a small rectangular box containing the text: "SARILIRMA (Z20) VE YERLE (Z21) - YERLE (Z22) - YERLE (Z22) - YERLE (Z22) - YERLE (Z22)". To the right of this box, there are five photographs of stone ruins, numbered 1 through 5. The photographs show various views of stone walls and structures. The album is labeled "Z20-Z21-Z22" and "FOTOĞRAF ALBÜMÜ".

Bu bilgilere ek olarak, fotoğraf albümleri yardımıyla anlatılan mekanların tavan durumları da sistematik olarak dönem, malzeme ve bozulma analizleriyle anlatılmaya çalışılmıştır.

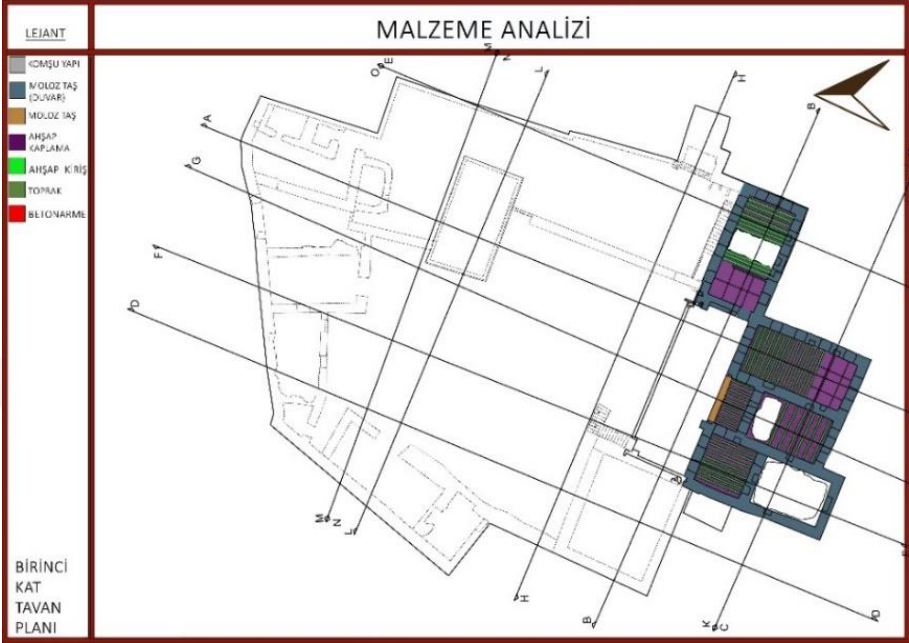
Birinci kattaki tavanların yapıldıkları dönemler Şekil 5.28’de gösterilmektedir.

Birinci kattaki tavanların yapıldıkları dönemler Şekil 5.28’de gösterilmektedir.

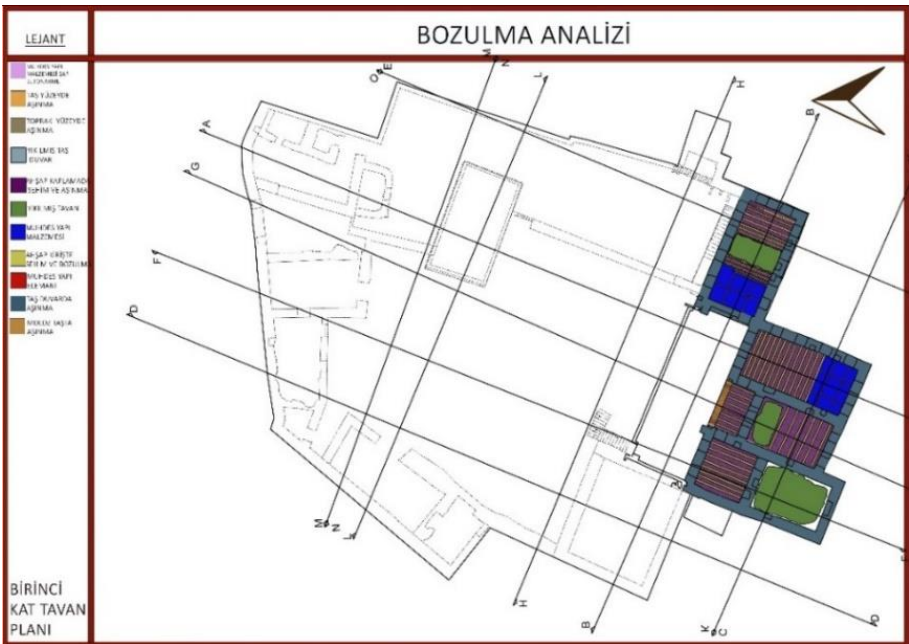
Şekil 5.28. Birinci Kat Tavan Planı Dönem Analizi

Malzeme analizinde birinci kat tavanlarının yapıldığı malzemelerin neler olduğu aktarılmıştır (Şekil 5.29).

Şekil 5.29. Birinci Kat Tavan Planı Malzeme Analizi

Bozulma analizinde ise birinci kat tavan planında görülen mahallerindeki yıkılmalar, çürümeler ve sehimler gibi durumlar belirlenmiştir (Şekil 5.30).

Şekil 5.30. Birinci Kat Tavan Planı Bozulma Analizi

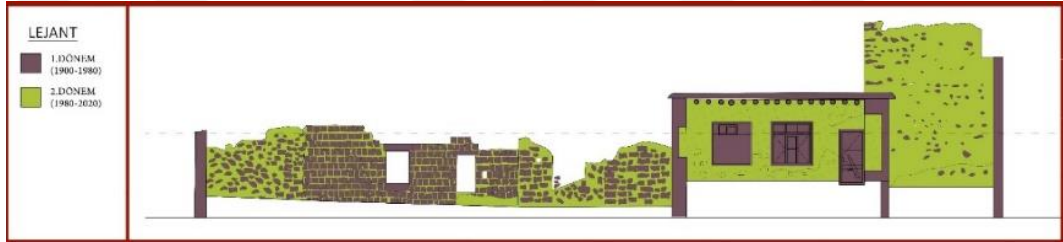
5.1.4. Cephelerin İncelenmesi (Avlu Cepheleri)

Yapının 2 avlusu bulunmakla birlikte Z2 avluda 4 adet ve Z3 avluda da 4 olmak üzere iç kısımda 8 cephesi bulunmaktadır.

5.1.5. Z2 Avlu Cepheleri

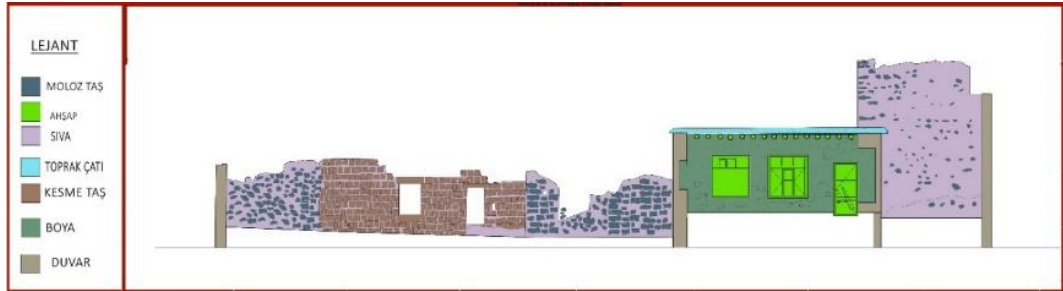
Kuzey cephesinde; moloz taştan yığma teknikle yapılmış avlu duvarı bulunmaktadır. Duvar sağırdır. Zemin kotundan 140-160 cm yüksekliğindedir.

Cephenin dönem analizi Şekil 5.31’de görülmektedir.

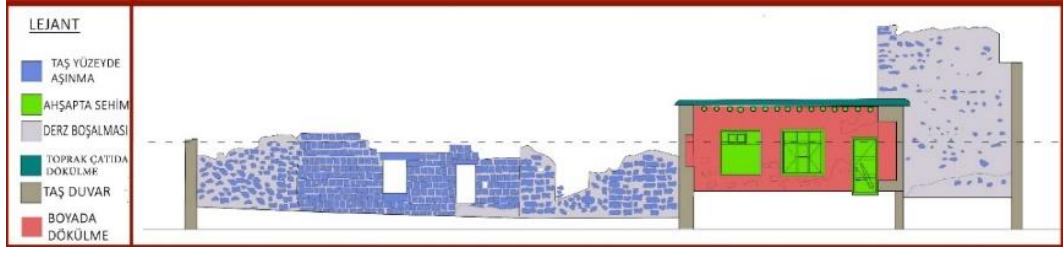
Şekil 5.31. L-L Kesiti ve Z2 Avlu Kuzey Cephesi Dönem Analizi

L-L kesiti ve cephenin malzemeleri Şekil 5.32’de görülmektedir.

Şekil 5.32. L-L Kesiti ve Z2 Avlu Kuzey Cephesi Malzeme Analizi

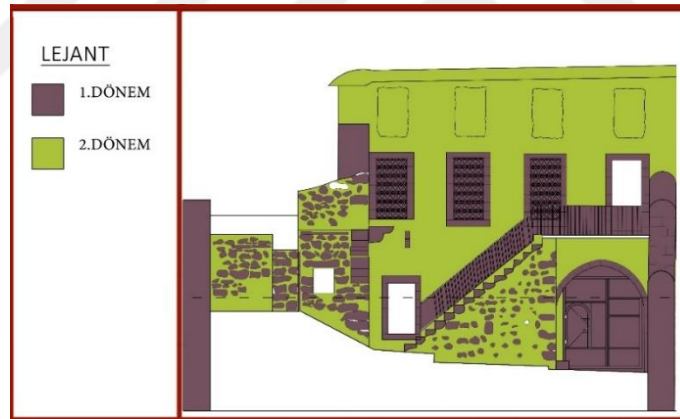
L-L kesiti ve cephedeki bozulmalar Şekil 5.33’deki analizle belirlenmiştir.

Şekil 5.33. L-L Kesiti ve Z2 Avlu Kuzey Cephesi Bozulma Analizi

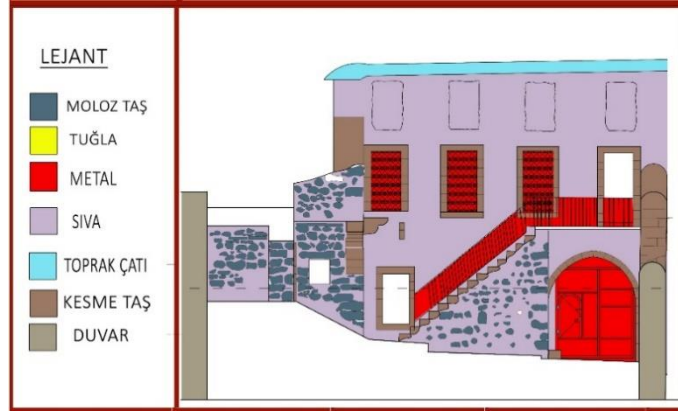
Güney cephesinde; iki katlı yığma kagir yapı bulunmaktadır. Yapının duvarları sıvalı ve boyalıdır. Zemin katta düz atkılı kagir söveli kapı boşluğu bulunmaktadır. Üst kata ulaşmayı sağlayan taş merdiven bulunmaktadır. Merdivenin korkuluğu muhdes metal bir korkuluktur. Üst kat kotunda ise üç adet kagir söveli metal korkuluklu pencere ve düz atkılı kapı boşluğu bulunmaktadır. Cephenin sağ tarafında ise yapıya girişin sağlandığı çift kanatlı metal kapı ve kagir kemerli geçiş yer almaktadır.

Cephenin dönem analizi Şekil 5.34’de görülmektedir.

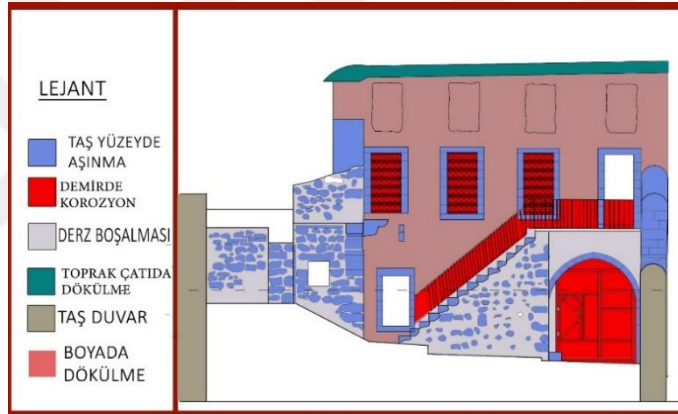
Şekil 5.34. H-H Kesiti ve Z2 Avlu Güney Cephesi Dönem Analizi

H-H kesiti ve cephenin malzemeleri Şekil 5.35’te görülmektedir.

Şekil 5.35. H-H Kesiti ve Z2 Avlu Güney Cephesi Malzeme Analizi

H-H kesiti ve cephedeki bozulmalar Şekil 5.36'daki analizle belirlenmiştir.

Şekil 5.36. H-H Kesiti ve Z2 Avlu Güney Cephesi Bozulma Analizi

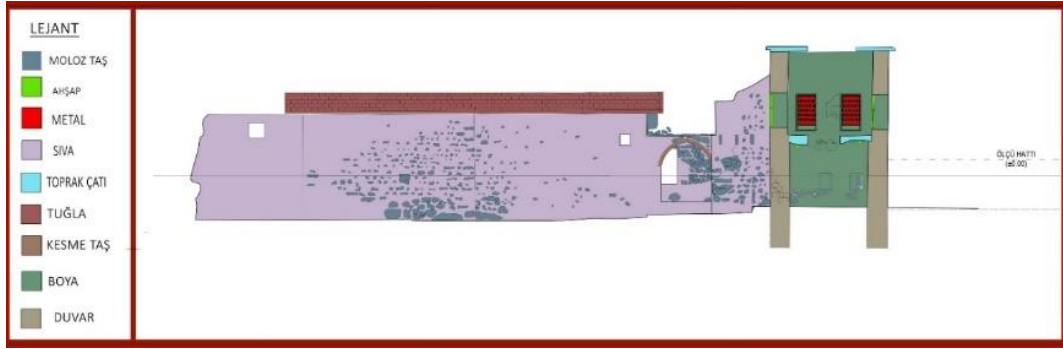
Doğu cephesinde; duvar örgüsünü moloz taş (siyah bazalt) oluşturmaktadır. Cephede wc mahaline (Z13) geçişi sağlayan düzgün kesme taştan kemerli kapı boşluğu yer almaktadır.

Cephenin dönem analizi Şekil 5.37'de görülmektedir.

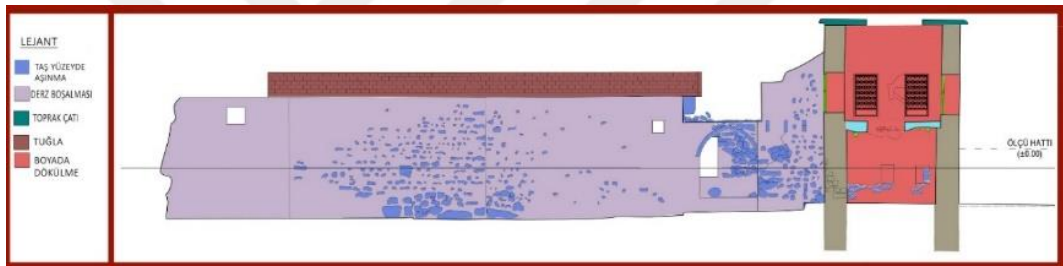
Şekil 5.37. E-E Kesiti ve Z2 Avlu Doğu Cephesi Dönem Analizi

E-E kesiti ve cephenin malzemeleri Şekil 5.38’de görülmektedir.

Şekil 5.38. E-E Kesiti ve Z2 Avlu Doğu Cephesi Malzeme Analizi

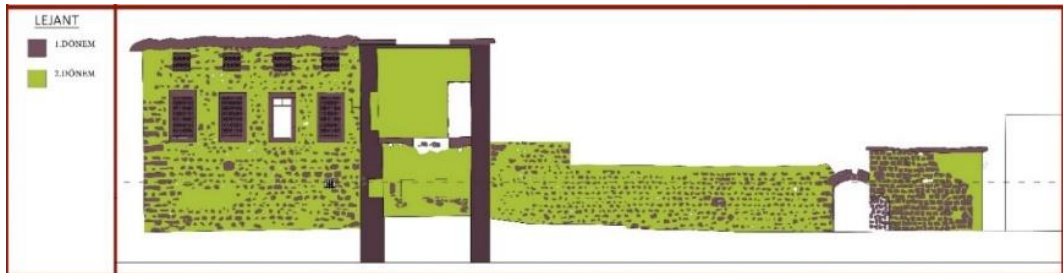
E-E kesiti ve cephedeki bozulmalar Şekil 5.39’daki analizle belirlenmiştir.

Şekil 5.39. E-E Kesiti ve Z2 Avlu Doğu Cephesi Bozulma Analizi

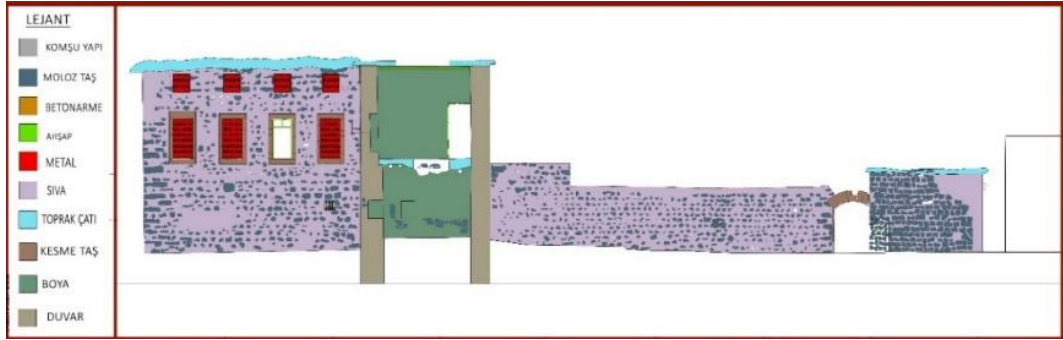
Batı cephesinde; duvar örgüsü moloz taştır. Bir adet düzgün kesme taştan kemerli kapı boşluğu bulunmaktadır. Bu kapı boşluğundan ikinci avlu (Z3)ya geçiş yapılmaktadır. Kapı boşluğunun kimeri bozulmuş durumdadır. Kilit taşında kırılmalar söz konusudur. Cephede bozulmalar mevcuttur.

Cephenin dönem analizi Şekil 5.40’ta görülmektedir.

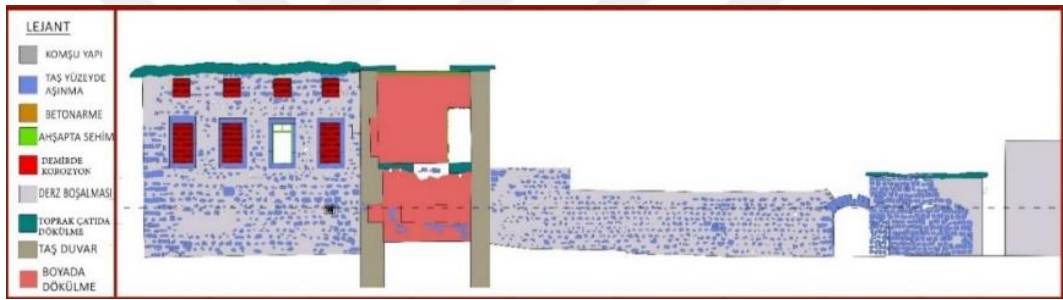
Şekil 5.40. O-O Kesiti ve Z2 Avlu Batı Cephesi Dönem Analizi

O-O kesiti ve cephenin malzemeleri Şekil 5.41’de görülmektedir.

Şekil 5.41. O-O Kesiti ve Z2 Avlu Batı Cephesi Malzeme Analizi

O-O kesiti ve cephedeki bozulmalar Şekil 5.42’deki analizle belirlenmiştir.

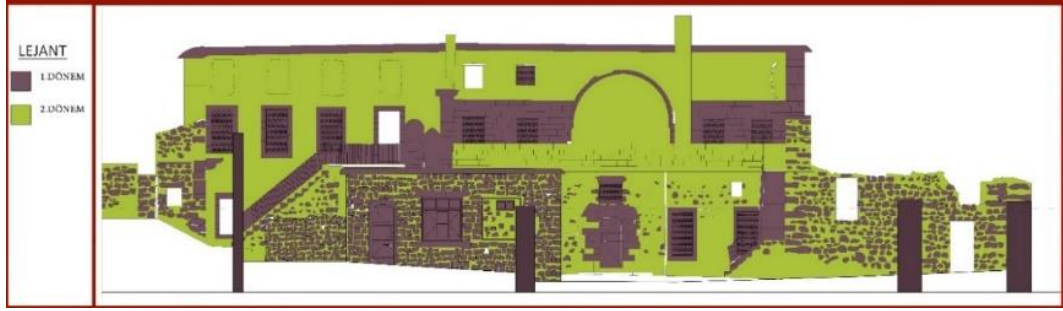

Şekil 5.42. O-O Kesiti ve Z2 Avlu Batı Cephesi Bozulma Analizi

5.1.6. Z3 Avlu Cepheleri

Güney cephesinde; zemin kat cephesi moloz taştan yığma teknikle yapılmış, üst katında ise düzgün kesme taş kullanılmış, teraslı ve teras korkuluk malzemesi briket olan yapı grubu bulunmaktadır. Zemin katta dört adet düz atkılı, metal korkuluklu ve kagir söveli pencere bulunmaktadır. Kagir söveli kemerli tek kanatlı metal kapı bu pencereleri ortalamaktadır. Kapının üzerinde metal korkuluklu dikdörtgen tepe penceresi yer almaktadır. Aynı amaçla yapılan daha küçük ölçülerdeki iki adet tepe penceresi ise cephenin sağında ve solunda yer alan pencerelerin üzerinde yer almaktadır.

Cephenin dönem analizi Şekil 5.43’te görülmektedir.

Şekil 5.43. N-N Kesiti ve Z3 Avlu Güney Cephesi Dönem Analizi

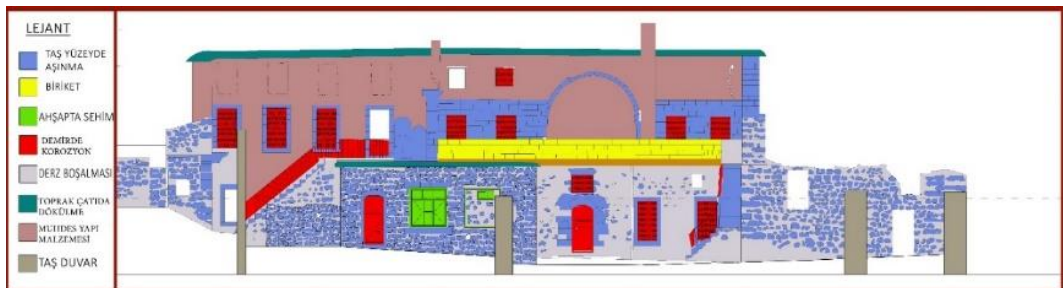
N-N kesiti ve cephenin malzemeleri Şekil 5.44'te görülmektedir.

Şekil 5.44. N-N Kesiti ve Z3 Avlu Güney Cephesi Malzeme Analizi

Üst katta ise; düzgün siyah ve sarı kesme taştan alması bir cephe düzeni oluşturulmuştur. Cepheyi tam ortalayan sivri kemerli eyvanın her iki yanında düz atkılı, dikdörtgen, metal korkuluklu ikişer adet pencere yer almaktadır. Bu pencerelerin solda bulunanların üzerinde daha küçük ölçülerde, dikdörtgen tepe pencereleri yer almaktadır. Çatı geleneksel toprak dam olmakla birlikte bitkilenmeler söz konusudur. Cephe kirlenmeler ve bozulmalar mevcuttur.

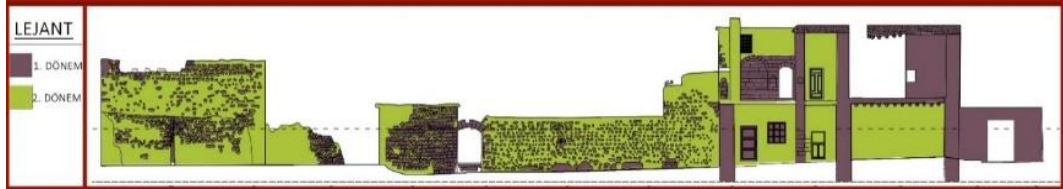
N-N kesiti ve cephedeki bozulmalar Şekil 5.45'teki analizle belirlenmiştir.

Şekil 5.45. N-N Kesiti ve Z3 Avlu Güney Cephesi Bozulma Analizi

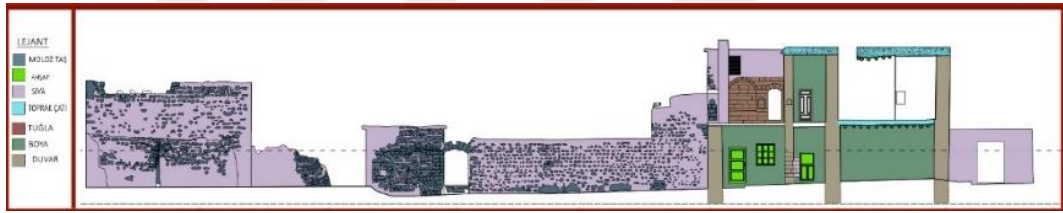
Doğu cephesinde; duvar örgüsü moloz taştır. Bir adet düzgün kesme taştan kemerli kapı boşluğu bulunmaktadır. Bu kapı boşluğundan birinci avlu (Z2)'ye geçiş yapılmaktadır. Kapı boşluğunun kemeri bozulmuş durumdadır. Kilit taşında kırılmalar söz konusudur. Cepheye bozulmalar ve kirlenmeler mevcuttur.

Cephenin dönem analizi Şekil 5.46'da görülmektedir.

Şekil 5.46. G-G Kesiti ve Z3 Avlu Doğu Cephesi Dönem Analizi

G-G kesiti ve cephenin malzemeleri Şekil 5.47'te görülmektedir.

Şekil 5.47. G-G Kesiti ve Z3 Avlu Doğu Cephesi Malzeme Analizi

G-G kesiti ve cepheye bozulmalar Şekil 5.48'deki analizle belirlenmiştir.

Şekil 5.48. G-G Kesiti ve Z3 Avlu Doğu Cephesi Bozulma Analizi

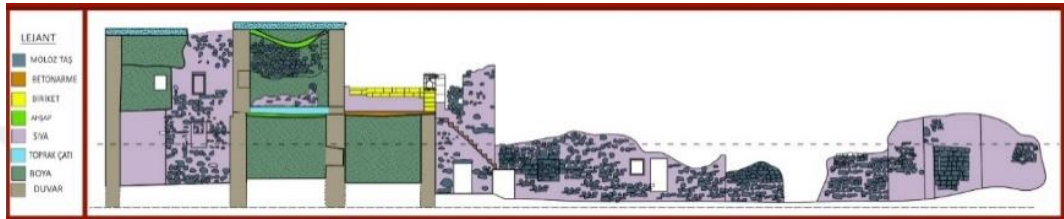
Batı cephesinde; B1 teras ulaşmayı sağlayan taş merdiven görülmektedir. Merdivenin altında kagir düz atkılı kapı boşluğundan küçük bir depolama alanının girişi görülmektedir. Merdivenlere bitişik olarak yarı yıkık vaziyetteki Z11 mahalinin üst katı görülmektedir.

Cephenin dönem analizi Şekil 5.49'da görülmektedir.

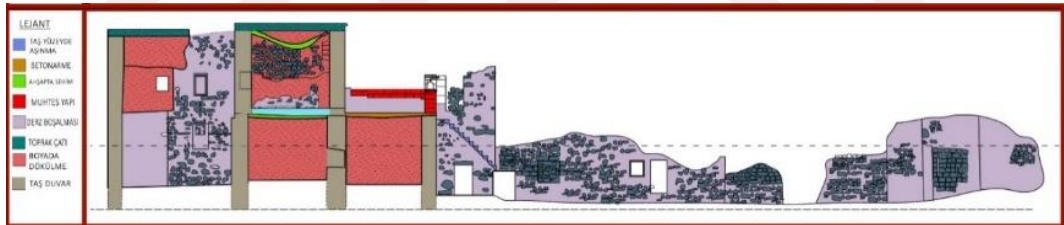
Şekil 5.49. F-F Kesiti ve Z3 Avlu Batı Cephesi Dönem Analizi

F-F kesiti ve cephenin malzemeleri Şekil 5.50’de görülmektedir.

Şekil 5.50. F-F Kesiti ve Z3 Avlu Batı Cephesi Malzeme Analizi

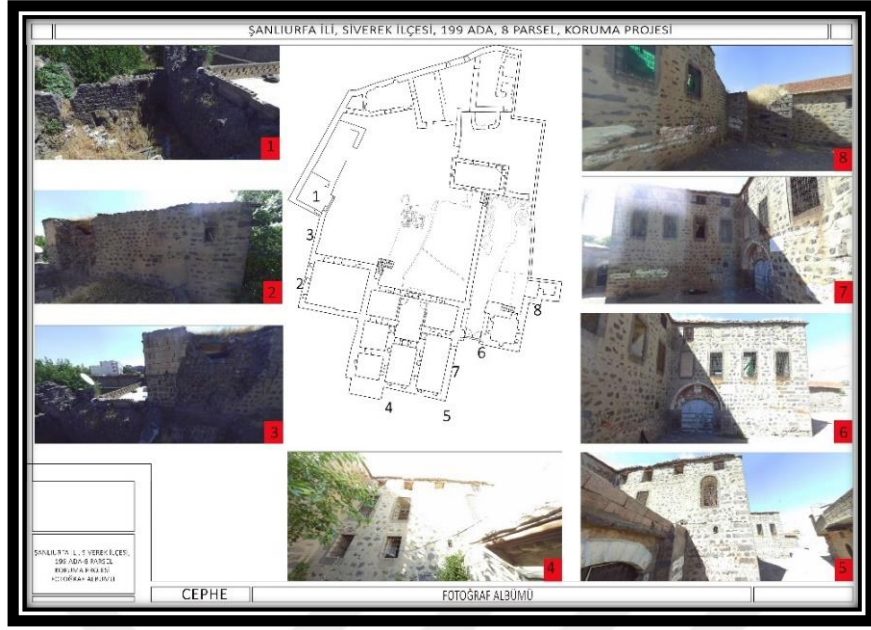
F-F kesiti ve cephedeki bozulmalar Şekil 5.51’deki analizle belirlenmiştir.

Şekil 5.51. F-F Kesiti ve Z3 Avlu Batı Cephesi Bozulma Analizi

5.1.7. Cephelerin İncelenmesi (Sokak Cepheleri)

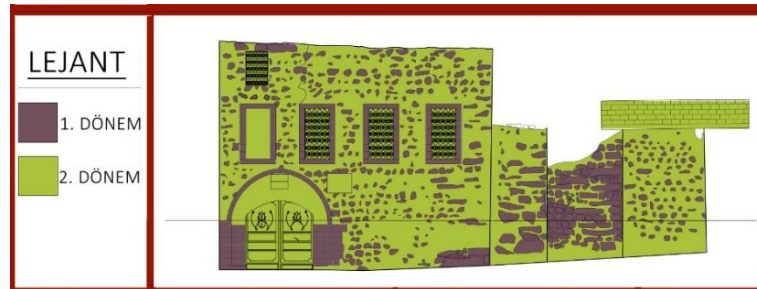
Aşağıdaki Şekil 5.52’de Fettahlı Evinin sokak cepheleri hazırlanan fotoğraf albümüyle aktarılmaktadır.

Şekil 5.52. Fotoğraf Albümü Sokak Cepheleri

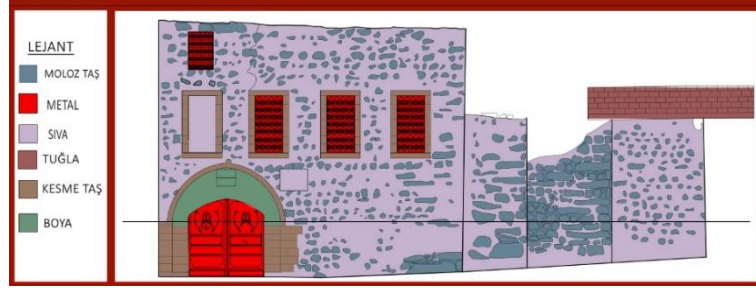
Yapının güney cephesi moloz taş örgüsünden oluşmaktadır. Cephede yapıya girişi sağlayan çift kanatlı metal kapı bulunmaktadır. Üst kat kotunda dört adet taş söveli dikdörtgen pencere cepheye hareketlilik kazandırmıştır. Pencerelerden en solda bulunan sonradan kapatılmıştır. Bu pencerenin üzerinde bir adet dikdörtgen tepe penceresi yer almaktadır.

Cephenin dönem analizi Şekil 5.53'te görülmektedir.

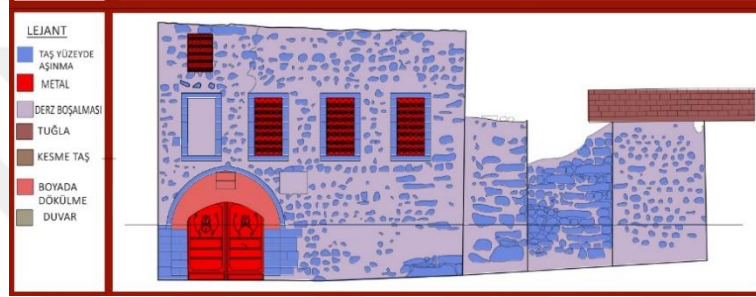
Şekil 5.53. Sokak Güney Cephesi Dönem Analizi

Cephenin olduğu malzemeler Şekil 5.54'te görülmektedir.

Şekil 5.54. Sokak Güney Cephesi Malzeme Analizi

Cephedeki bozulmalar Şekil 5.55’deki analizle belirlenmiştir.

Şekil 5.55. Sokak Güney Cephesi Bozulma Analizi

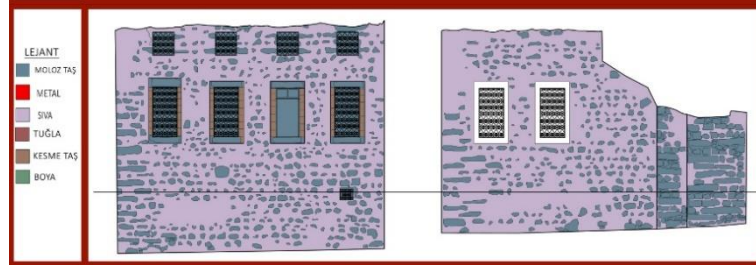
Yapının doğu cephesi moloz taş örgüsünden oluşmaktadır. Bu duvar avluya bakan bir duvar olduğu için mahremiyeti sağlamak amacıyla sağır olarak tasarlanmıştır.

Cephenin dönem analizi Şekil 5.56’da görülmektedir.

Şekil 5.56. Sokak Doğu Cepheleri Dönem Analizi

Cephenin oluştuğu malzemeler Şekil 5.57’de görülmektedir.

Şekil 5.57. Sokak Doğu Cepheleri Malzeme Analizi

Cephedeki bozulmalar Şekil 5.58'deki analizle belgelenmiştir.

Şekil 5.58. Sokak Doğu Cepheleri Bozulma Analizi

5.1.8. Genel Değerlendirmeler

Yapının plan şemasında bozulmalar söz konusudur. Bazı mekanlar tamamen okunamaz durumda olup, okunabilir durumda olan mekanların bunlarla olan ilişkisi zayıf durumdadır. Yapıya girişin sağlandığı Z2 avludan ulaşılan Z13 wc mahaline kagir bir kemerden ulaşılması ve mekanın tavanının tonoz olması burasının başka bir mahalden dönüştürülmüş olabileceği ihtimalini güçlendirmektedir (Şekil 5.59).

Şekil 5.59. Z13 Mahali Tonoz Üst Örtüsü

Z2 avludan ulaşılan bağımsız haldeki Z14 mahalinin yakınındaki diğeryapı kalıntıları ile olan ilişkisi tam anlaşılamamaktadır (Şekil 5.60).

Şekil 5.60. Z14 Mahali

Z3 avludan ulaşılan Z4 mahalinde kagir sivri kemer bulunması (Şekil 5.61), burasının özgün halinde eyvan olarak yapılmış olma ihtimalini düşündürmektedir. Aynı zamanda Z4 mahalinin doğı ve batı duvar kalınlıkları da bu duvarların özgün olmadığını göstermektedir. Bu duvarların üzerinde yer alan pencere boşluklarının ölçüleri de yapılan incelemeler doğrultusunda özgün olmadıklarını düşündürmektedir (Şekil 5.62). Yine Z4, Z5 ve Z7 mahallerinin betonarme tavanları da bu kısmın sonradan değışikliğe uğradığının kanıtıdır (Şekil 5.63 ve 5.64).

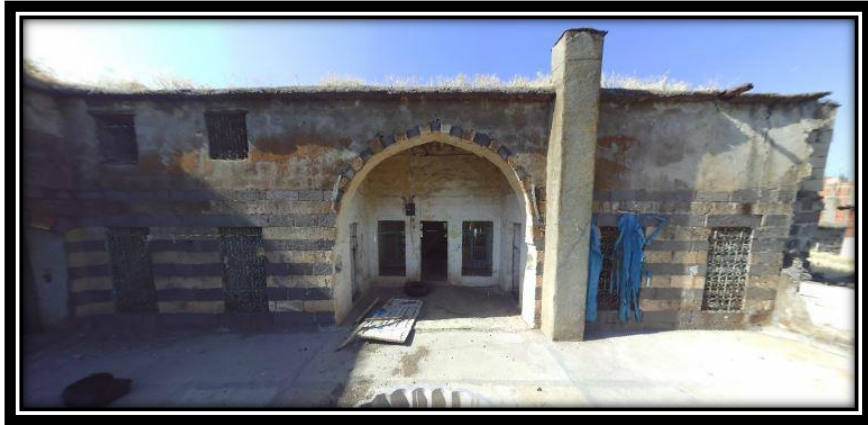
Şekil 5.61. Z4 Mahali İçindeki Kagir Kemer

Şekil 5.62. Z4 Mahali Doğu Duvarı Üzerindeki Özgün Olmayan Pencere

Şekil 5.63. Z4 Mahali Batı Duvarı Üzerindeki Özgün Olmayan Pencere

Şekil 5.64. B1 Terasta Betonarme Döşeme

Yapının cephelerinde spray boya, renk değişimi, sıva dökülmeleri/çatlamaları vb. nedenlerden bozulmalar mevcuttur (Şekil 5.65, 5.66, 5.67 ve 5.68).

Şekil 5.65. Z1 Giriş Holünde Sprey Boya Örneği

Şekil 5.66. Z2 Avlunun Güneyinde Bulunan Yapının Cephesinde Renk Değişimi Örneği

Şekil 5.67. Z2 Avlunun Doğu Cephesinde Taşlarda Bozulma ve Kırılma Örneği

Şekil 5.68. B4 Mahalinde Sıvada Çatlama ve Dökülme Örneği

Çatılarda bitkilenme, yıkılma; döşemelerde şap kaplama, yıkılma; duvarlarda tamamen veya kısmen yıkılmalar/bozulmalar söz konusudur (Şekil 5.69, 5.70, 5.71, 5.72 ve 5.73).

Şekil 5.69. B7 Mahalinde Kısmen Yıkılmış Tavan Örneği

Şekil 5.70. Çatıda Bakımsızlıktan Kaynaklı Bitkilenme Örneği

Şekil 5.71. Yıkılan Döşeme Örneği

Şekil 5.72. Z11 Mahalde Kırılan Döşeme ve Tavan Örneği

Şekil 5.73. Tamamen Yıkılmış Yapı Örneği

5.2. II. Dönem Restitüsyon Çalışması

Parselin kuzeyinde bulunan yapı grubunun yapım tekniği, kullanılan malzeme ve mimari plan şeması incelendiğinde daha erken dönemde (19. yy - 20. yy) yapıldığı, güneydeki yapıların yine aynı kriterler incelendiğinde daha geç dönemde (20. Yy - 21. yy) yapıldığı düşünülmektedir. Bu veriler doğrultusunda restitüsyon önerisi iki dönem projesi olarak hazırlanmıştır.

Restitüsyonda dönemlerin analizleri günümüzden geçmişe şeklinde anlatılmaktadır. Yani daha geç dönem olan II. Dönemden başlanmıştır. Bu anlatımın amacı günümüze yakın yapım özellikleriyle, geçmişteki yapım özelliklerinin karşılaştırmalı anlatımıdır.

İkinci dönem restitüsyonda kullanılan temel kaynaklar yapı üzerinden okuyabildiğimiz izler ve analogi çalışması olmuştur. Zaman içerisinde ailelerin büyümesi, maddi olanaklar vb. değişimler sonucu, parselin izin verdiği ölçüde yapılarda birtakım eklentiler söz konusu olabilmektedir.

Yapının II. Dönem restitüsyon önerileri 5 esas göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır:

- 1) Fotoğrafik belgelere dayanarak hazırlanmış restitüsyon düzenlemesi,
- 2) Analiz çalışmalarına dayanarak hazırlanmış restitüsyon düzenlemesi,
- 3) Bilimsel çalışmalar ve yazılı kaynaklara dayanılarak hazırlanmış restitüsyon düzenlemesi (makale, tez vb.),
- 4) Yapı üzerinden okunan izlere göre yapılan restitüsyon düzenlemesi,
- 5) Benzer dönem yapılarına göre (analogi) yapılan restitüsyon düzenlemesi.

5.2.1. Akademik Kaynakların İncelenmesi

Yöreyle ilgili çeşitli tarih araştırmaları yapılmış ise de restitüsyon projesine ışık tutacak herhangi bir belgeye veya çizime ulaşılamamıştır. Bu nedenle restitüsyon kaynağı olarak yöreyle ilgili yapılan akademik kaynaklar ve restitüsyon projesi yapılacak Fettahlı Evinin (199/8) bulunduğu sokaktaki yerel konutlar ve o çevredeki geleneksel yerleşimler taranmıştır.

Yapılan literatür araştırması sonucunda Geleneksel Siverek evleriyle ilgili çalışmalar incelenmiştir. Bu doğrultuda çeşitli makale ve yüksek lisans tezleri bu çalışmanın hazırlanmasında yol gösterici olmuştur.

5.2.2. Benzer Dönem Yapılarının İncelenmesi (Analogi)

Geleneksel kent dokuları; birbiri ile aynı dilde olan, yıllar içerisinde tecrübe ile yapılagelmiş, sanat, mimari ve sosyokültürel anlamda geçmişten izleri günümüze taşıyan yerleşmelerdir. Bu yerleşmeler belirli deneyimlerin ürünü olarak oluştukları için plan, tipoloji ve yerleşim olarak benzer yapıtaşlarından oluşmaktadırlar.

Geleneksel kent dokusunda önemli bir yere sahip Siverek sivil mimari örnekleri de bu birikimler doğrultusunda son halini almıştır. Zamanla evrilerek günümüze ulaşan bu yapılardan bazılarının, günün getirdikleri ve değişen teknolojik gelişmelerle birlikte kullanıcılar tarafından birtakım müdahalelere maruz kaldıkları bilinmektedir. Bu sebeple yörede işlev, plan şeması ve tipoloji olarak birbirine benzeyen yapılar incelenmiş ve çalışılmıştır. Bu incelemelerin amacı; herhangi bir yazılı belgenin olmadığı durumlarda yanlış kararlar vermemek adına restitüsyon çizimlerini somut verilere dayandırmaktır.

5.2.3. Vaziyet Planının İncelenmesi

Parsel üzerindeki yapıların incelemesi yapıldığında güneydeki yapı grubunun geç dönem diye adlandırdığımız 20. ve 21. yüzyıllar arasında yapıldığı tahmin edilmektedir (Şekil 5.74). Düzgün kesme taş kullanımı, teras mahalinde (B1) almasıık duvar örgüsü, pencere ve kapı boyutları/tipleri, mekân çözümlemesi, daha kompleks ilişkilerin varlığı yapıların ilk yapı grubundan belirli bir zaman sonra yapıldığını bizlere göstermektedir.

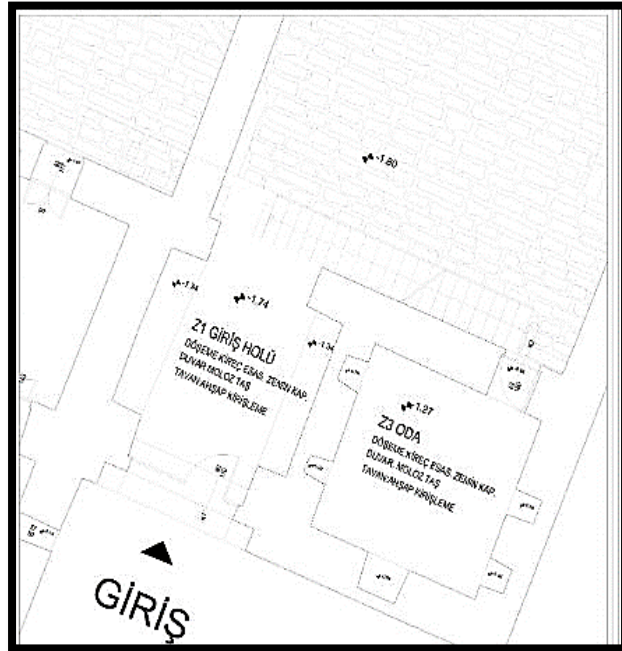
Şekil 5.74. İkinci Dönem Vaziyet Planı Restitüsyon Önerisi Çizimi

Şekil 5.75'teki örnekte görüldüğü gibi Fettahlı Evinde kullanıcı ihtiyaçlarındaki değişim, zamanla iç ve dış mekânlarının özgün yapısına müdahale edilmesine neden olmuştur. Söz konusu evde; kullanıcı ihtiyaçları sonucu yapılan müdahaleler, zamanla meydana gelen yıkılmalar, dökülmeler ve çürümeler gibi nedenlerden dolayı birçok mekânsal, yapısal ve malzemeye bağlı sorunlar ortaya çıkmıştır.

Şekil 5.75. Z1 Giriş Kapısı

Analoji çalışmasından ve karşılaştırmalardan yola çıkılarak ahşap çift kanatlı kapı tasarlanmıştır (Şekil 5.76 ve 5.77).

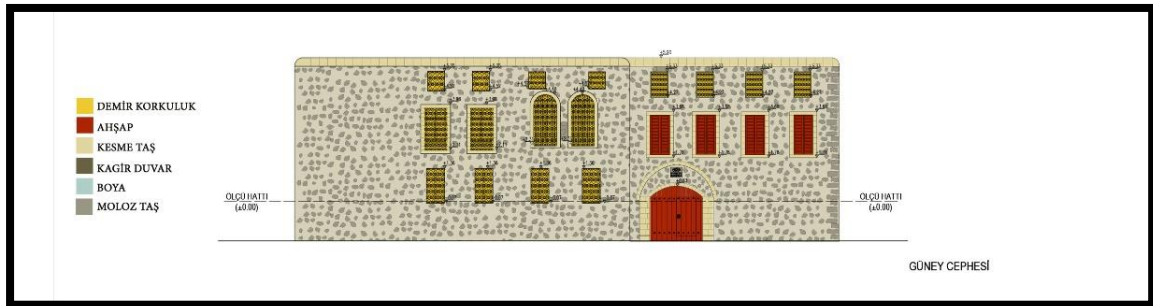

Şekil 5.76. Zemin Kat Z1 mahali

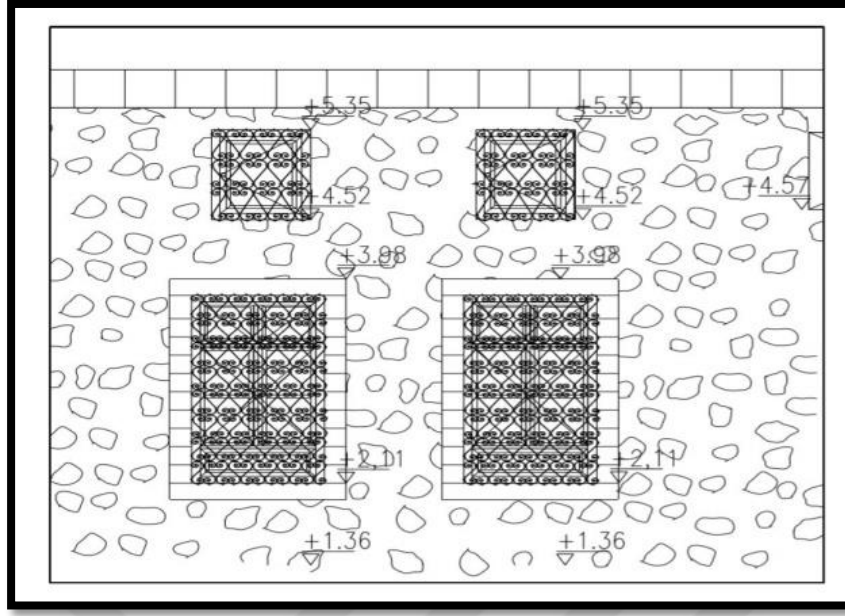
Şekil 5.77. Sokak kapıları “Kuzulu Kapı” (yıkılan evlerin kapıları). (Dalkılıç ve Nabikoğlu, 2019)

Cephede analogi çalışmasından yola çıkarak pencerelerde ahşap kapak ve demir korkuluklar özgün biçimde yerleştirilmiştir. Cephede ve mekanda kullanılan ahşaplar genelde çam ve kavak ağaçlarındandır. Bunlar hem ekonomik hem de basınca dayanıklı olduğu için tercih edilmiştir (Şekil 5.78).

Şekil 5.78. Güney Cephesi Restitüsyon Önerisi Çizimi

Analoji çalışmasından ve çalışılan Siverek sivil mimari örneklerinden yola çıkılarak demir korkuluklar yapılmıştır (Şekil 5.79).

Şekil 5.79. Pencere Demir Korkuluğu Örneği

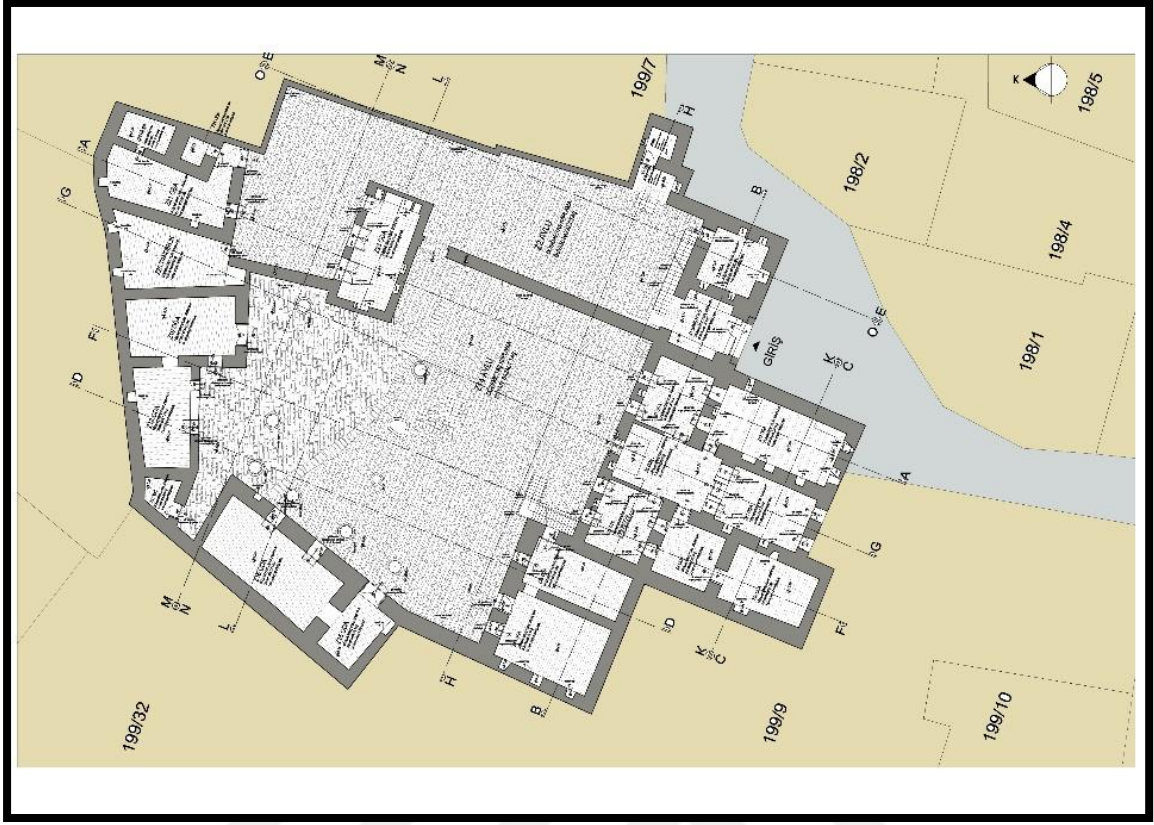
5.2.4. Zemin Kat Planının ve Cephelerinin İncelenmesi

Z6 mahalinde bulunan, Z7 ve Z8 mahalleri ile ayrılmayı sağlayan duvarlar; duvar kalınlığı göz önüne alındığında muhdes olduğu düşünüldüğünden kaldırılmıştır. Yine bu duvarlar üzerindeki pencere ve kapı açıklıkları duvarların sonradan oluşturulduğu izlenimini güçlendirmektedir. Bu duvarlar yerine moloz bazalt taştan bölücü duvarlar eklenmiştir. Analoji çalışması referans alınarak Z7 ve Z8 mahaline açılan çift kanatlı ahşap kapı bu bölücü duvarlara eklenmiştir (Şekil 5.80).

Z7 mahalinin güney duvarı üzerinde bulunan iki adet kapatılmış pencere, Z8 mahali referans alınarak açılmıştır. Z8 mahalinde bulunan özgün pencereler Z7 mahali güney duvarına da eklenmiştir (Şekil 5.80).

Z9-Z11-Z12 mahallerinin giriş kapıları muhdes olduğundan kaldırılmıştır. Tipolojiye uygun çift kanatlı ahşap kapı eklenmiştir. Z10 mahalindeki kapı boşluğuna analoji çalışmasından yola çıkılarak tek kanatlı ahşap kapı eklenmiştir. Z11 mahalinde bulunan oda giriş kapısı muhdes olduğundan kaldırılmıştır. Özgün tipte çift kanatlı ahşap oda kapısı eklenmiştir. Z12 mahalinin kuzey duvarına analoji çalışmasından yola çıkılarak özgün tipte iki adet çift kanatlı ahşap pencere eklenmiştir (Şekil 5.80).

Z12 mahalinde güney duvarında bulunan iki adet kapatılmış pencere açılmıştır. Özgün tipolojide çift kanatlı ahşap pencere ve demir korkuluk eklenmiştir (Şekil 5.80).

Şekil 5.80. Zemin kat Planı Restitüsyon Önerisi Çizimi

Parsel sınırında herhangi bir değişiklik gözlenmemekle birlikte, ek yapıların iki katlı olduğu bilinmektedir.

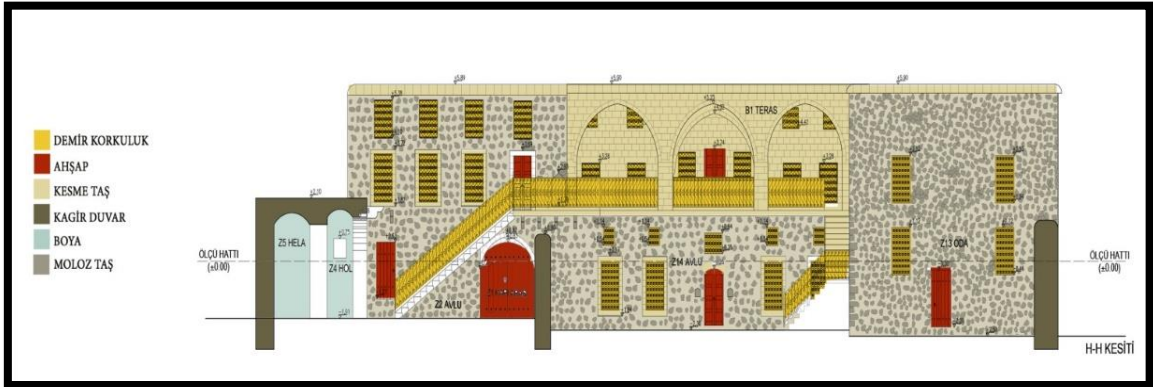
Mevcut durumda Z2 avluda tek tük bulunan bazalt taş kaplamalar, avlunun birinci dönemde görülen yapılaşma özelliklerinden yola çıkılarak taş kaplanmış olabileceğini ortaya koymaktadır (Şekil 5.81).

Genişleyen ailelerin ihtiyacına cevap vermek amacıyla yapıldığı düşünülen güneydeki yapılarla birlikte avlu ortadan ikiye moloz bazalt taş duvarla ayrılmıştır. Geçiş için kemerli bir kapı boşluğu bırakılmıştır. Ailelerin mahremiyet isteğinden yola çıkılarak avluların selamlık (giriş) ve haremlik olarak ayrıldıklarını söylemek mümkündür.

Şekil 5.81. Z2 Avlu Güney Cephesi

Z2 avluda analogi çalışmasından ve izlerden yola çıkılarak, taş konsollar mevcut olup karşılaştırmalar yapılarak gezemek olarak çizilmiştir. Bu gezemek, taş konsollar ile B1 terasına bağlanmaktadır. Z2 avludan taş merdivenler ile gezemeğe ulaşılmaktadır, Merdiven ve gezemek korkuluğu analogi çalışmasından yola çıkılarak ve karşılaştırmalar yapılarak tekrar çizilmiştir (Şekil 5.82).

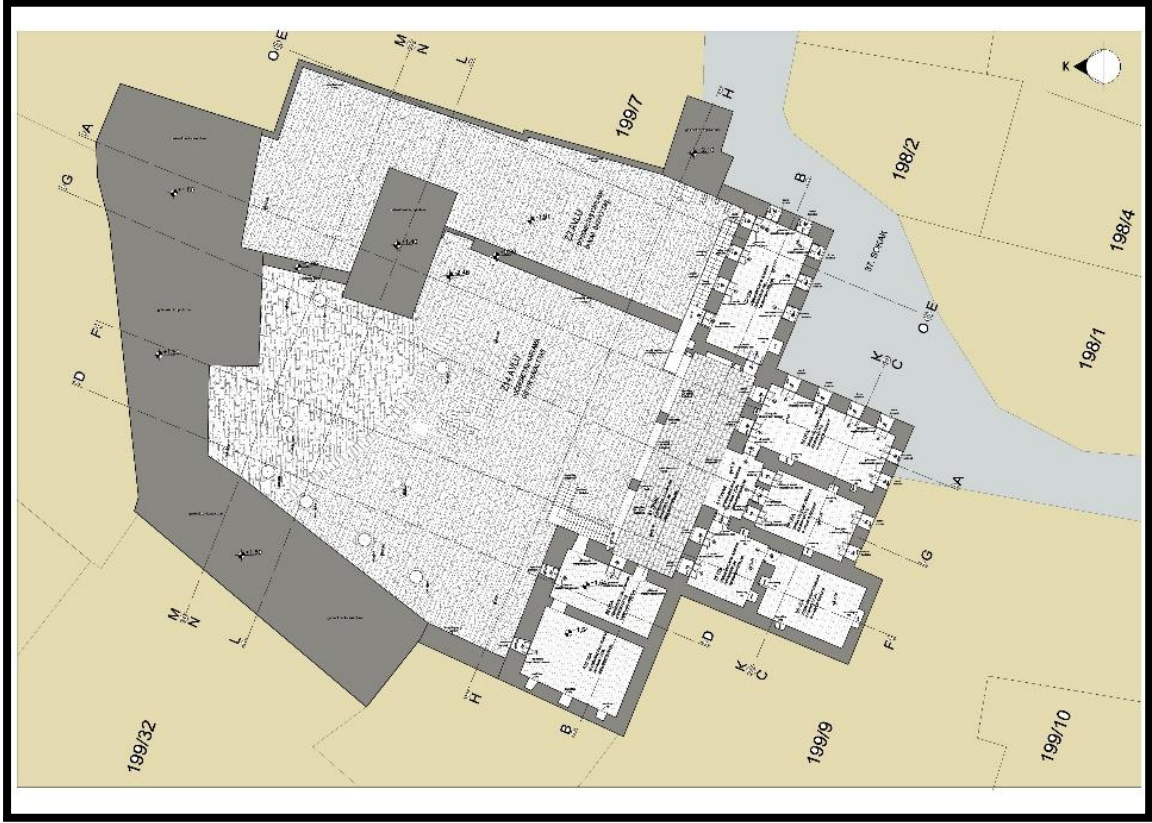

Şekil 5.82. Z2 ve Z3 Avlu Güney Cephesi Restitüsyon Önerisi Çizimi

5.2.5. Birinci Kat Planının ve Cephelerinin İncelenmesi

B8 mahalinde bulunan tepe pencereleri muhdes olduğundan kaldırılmıştır. Tipolojiye uygun meşe ağacından tek kanatlı pencere eklenmiştir. Yine aynı pencerelere özgün tipte demir korkuluk eklenmiştir (Şekil 5.83).

B4 mahalinde bulunan tepe penceresine özgün tipte pencere ve demir korkuluk eklenmiştir. Kapalı olan kemerli pencere açılmıştır. Özgün tipte çift kanatlı ahşap pencere ve demir korkuluk eklenmiştir (Şekil 5.83).

Şekil 5.83. Birinci Kat Planı Restitüsyon Önerisi Çizimi

Z3 avlunun güney cephesinde okla gösterilen yerde kemer izi bulunmakta olup (Şekil 5.84) çalışılan örnek konutlar incelenerek kemer tamamlanmıştır. İzlerden ve karşılaştırmalardan yola çıkarak yapı kütesinin eyvan olarak kullanıldığı saptanmıştır. Aradaki açıklığa bakılarak 3 adet kemerden meydana geldiği tespit edilmiştir.

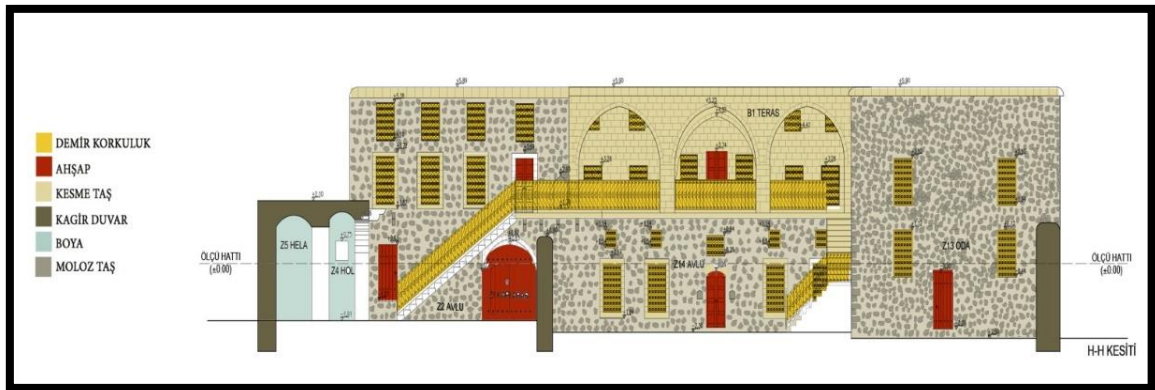

Şekil 5.84. Z3 Avlu Güney Cephesi

B1 teras mahalinde betonarme döşeme muhdes olduğundan kaldırılmıştır. Analoji çalışmasından yola çıkılarak terasa üç adet sivri kemer açıklığı olan düzgün kesme bazalt taştan duvar eklenmiştir. Kemer boşluklarına özgün tipte demir korkuluk eklenmiştir. Terasın zemin kaplaması yörede yaygın olan bazalt taş olarak belirlenmiştir (Şekil 5.85).

Teras mahalinde bulunan muhdes çimento sıvalı bacalar özgün olmadığından kaldırılmıştır. Terasın ortasında bulunan süs havuzu da özgün plan şemasına uygun olmadığından kaldırılmıştır (Şekil 5.85).

Teras mahalinden ulaşılan B8 mahalinde bulunan pencerelerin özgün olduğu düşünüldüğünden aynen önerilmiştir. Ancak B8 mahalinde yer alan tepe pencereleri mevcut durumda muhdes malzemeye kapatıldığından özgün konturlarına sadık kalınarak açılacaktır. Özgün tipte tek kanatlı ahşap pencere eklenmiştir. Yine bu mahalin muhdes giriş kapısı özgün tipte ahşap çift kanatlı kapı ile değiştirilmiştir (Şekil 5.85).

Şekil 5.85. Z2 ve Z3 Avlu Güney Cephesi Restitüsyon Önerisi Çizimi

Figure 10: B-8 Kesiti (Cross-section B-8). This architectural drawing shows a cross-section of a building with a central terrace (B1 TERAS) and several rooms. The legend indicates: DEMİR KORKULUK (Yellow), AHIŞAP (Red), KESME TAŞ (Light Brown), KAGIR DUVAR BOYA (Light Blue), and MOLOZ TAŞ (Grey). The drawing includes dimensions and labels for various rooms and structural elements.

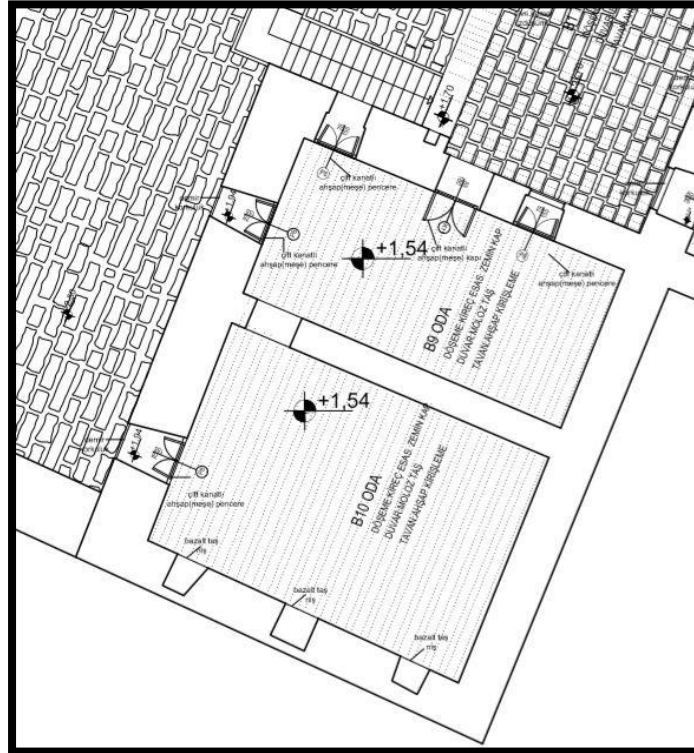
Zemin katta bulunan Z6 mahaline çift kanatlı, yöredeki tipolojiye uygun meşe ağacından ahşap kapı eklenmiştir. Z6 mahalinden Z8 ve Z7 mahallerine ahşap çift kanatlı kapılar tipolojiye uygun çift kanatlı ahşap kapılar eklenmiştir. Z6, Z7 ve Z8 mekanlarının üzerinde bulunan teras mozaik kaplaması kaldırılıp özgün taş kaplama döşemesi çizilmiştir. Terasa analojiye uygun ahşap kirişleme ile çatı önerisi sunulmuş olup taşıyıcı olarak sivri taş kemerler çizilmiştir. Z6, Z7 ve Z8 mahalinde tepe pencereleri özgün konturlarına sadık kalınarak ahşap tek kanatlı pencereler ve demir korkuluklar çizilmiştir. Zemin katta bulunan bütün mahallerin zemini için yörede yaygın kullanılan kireç esaslı zemin kaplaması önerilmiştir. Tavanı ise ahşap kirişleme olarak çizilmiştir. Z13 ve Z26 mahalleri tamamıyla yıkılmış olup analoji ve izlerden yola çıkılarak tekrardan tasarlanıp çizilmiştir. Kapı ve pencere izleri ok ile gösterilmiştir (Şekil 5.87).

152

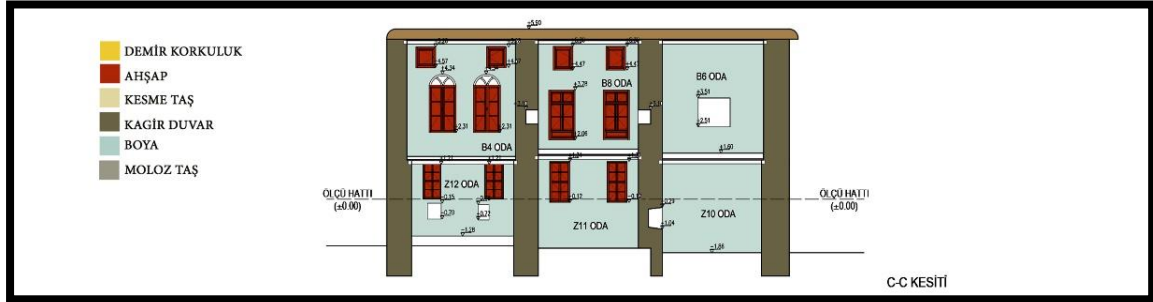
Şekil 5.87. B1 ve Z26 Mahalleri

B9 ve B10 zemin kattaki duvar izlerinden yola çıkılarak tekrardan iki odaya ayrılmış olup çizilmiştir. B9 odasına terastan çift kanatlı ahşap kapı ile geçiş sağlanmıştır. Duvardaki izlerden yola çıkarak ahşap çift kanatlı pencereler ve demirler eklenmiştir B9 ve B10 mekanları arasında geçiş sağlanmıştır. Zemindeki niş izlerinden yola çıkarak B10 mekanının doğu cephesinde bazalt taş niş çizilmiştir (Şekil 5.88).

Şekil 5.88. B9 ve B10 Mahali

Yukarıda belirtilen Z6 mekanındaki taş kemerden sonra Z9, Z11 ve Z12 mekanlarına ahşap çift kanatlı kapılar ile geçiş sağlanmaktadır. Bu mekanların taşıyıcı sistem çizimi ahşap kirişlemelerdir. Z9 mekanının Z8 mekanına açılan duvarına ahşap çift kanatlı pencereler çizilmiştir. Z11 mekanında mevcut durumdaki özgün olmayan pvc pencereler kaldırılıp, analogi çalışmasından yola çıkılarak ahşap çift kanatlı pencereler demir korkulukları ile birlikte çizilmiştir (Şekil 5.89).

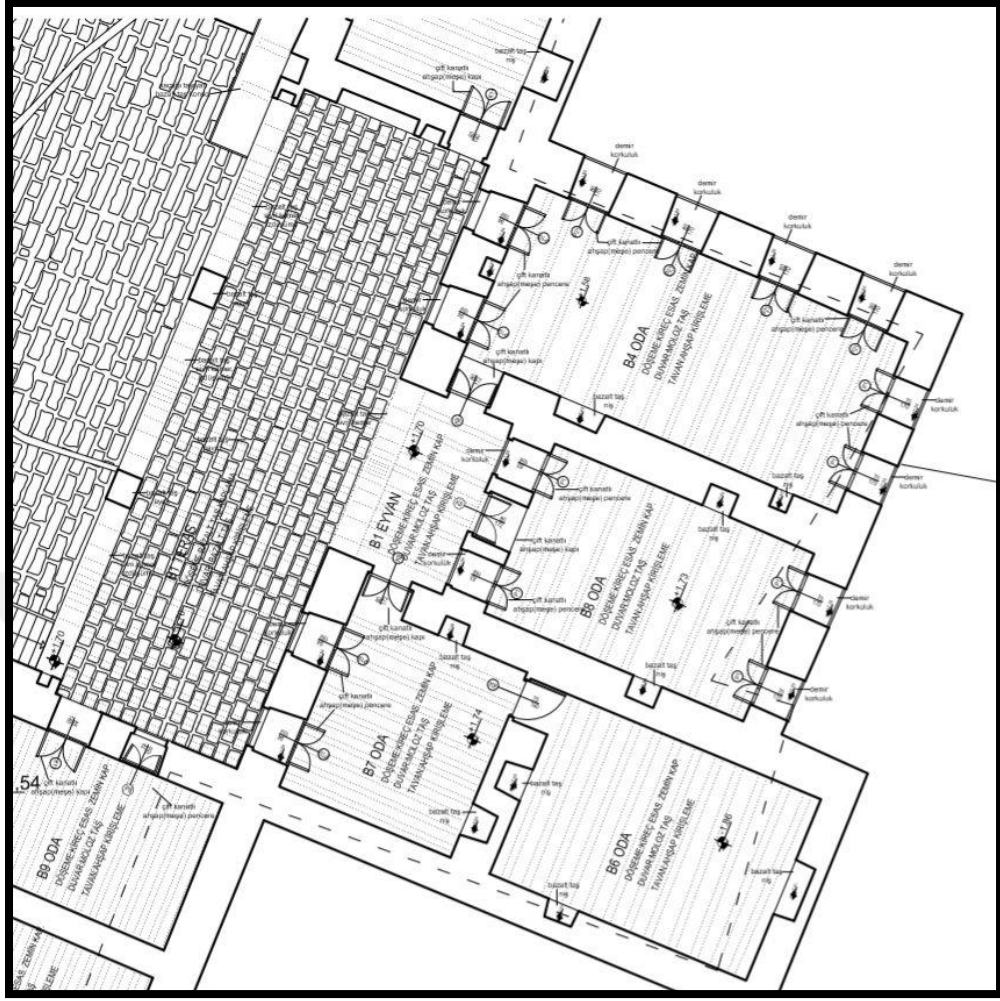

Şekil 5.89. C-C Kesiti Restitüsyon Önerisi Çizimi

B1 terasında taş kemer ile ayrılmış olan B1 eyvanından B7, B8 ve B4 mekanlarına analogi çalışmasından yola çıkılarak ahşap çift kanatlı kapılar çizilmiştir (Şekil 5.90). B7 mekanından B6 mekanına geçişte ahşap tek kanatlı kapı ile geçiş sağlanmaktadır. (Şekil 5.91).

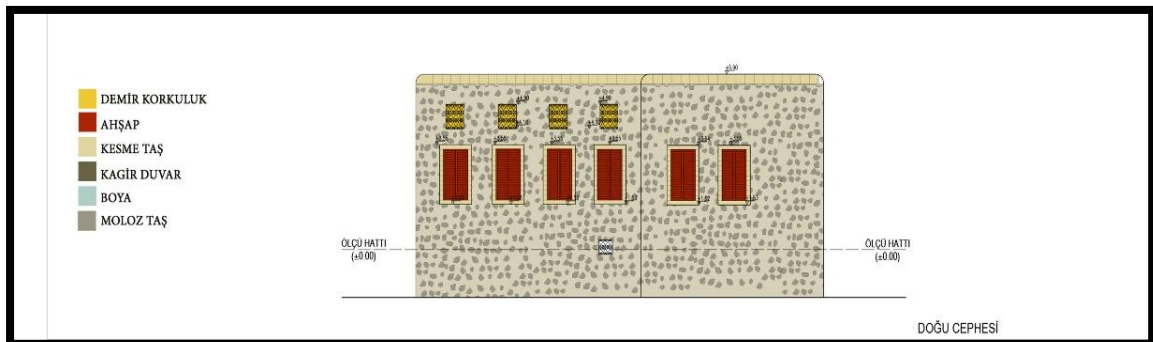

Şekil 5.90. Odaların kapıları. (Dalkılıç ve Nabikoğlu, 2019)

Şekil 5.91. B1, B4, B7 ve B8 Mahalleri

B7, B4 ve B8 odalarının kuzey cephesinin terasa açılan bölümlerine ahşap çift kanatlı pencereler ve özgün demir korkuluklar çizilmiştir. B4 mekanının güney ve doğu cephelerinde ahşap çift kanatlı pencereler ve demir korkuluklar çizilmiştir. B4 mekanının doğu cephesinde yapıdaki izlerden yola çıkılarak ahşap çift kanatlı kapaklar pencerelere eklenmiştir (Şekil 5.92).

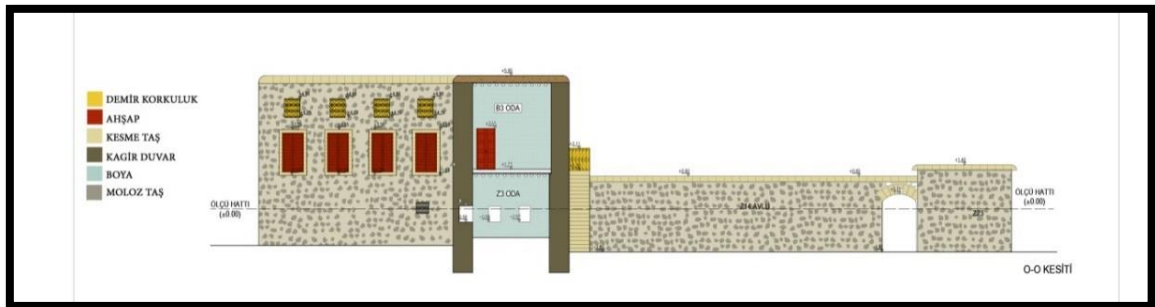
Şekil 5.92. Doğu Cephesindeki Ahşap Kapakların Restitüsyon Önerisi Çizimi

Birinci kat ve tek katlı ikinci dönem mekanları analogi çalışmasından yola çıkılarak çatılar ahşap kirişleme ile tekrardan çizilmiştir (Şekil 5.93).

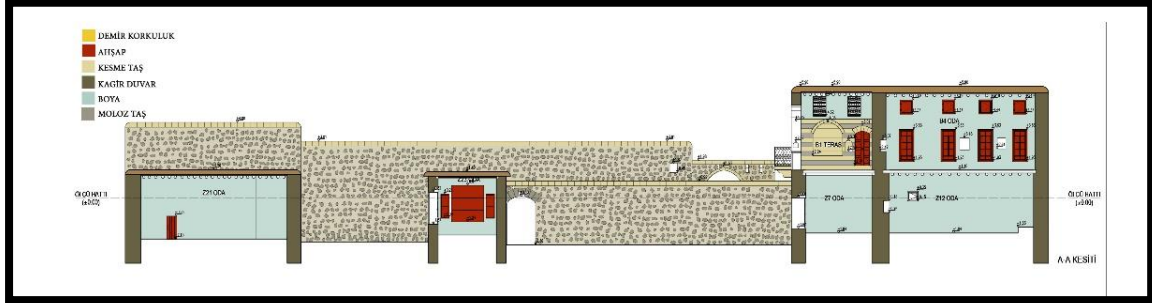
Şekil 5.93. Geleneksel Yapılarda Dam Detayı. (Baylan, 2019)

Z14 avlu mahallinin güney cephesinde bulunan Z3 mahalline ahşap tek kanatlı kapı çizilmiştir çökmüş olan tavan analogi çalışmasından yola çıkılarak ahşap kirişleme ile çizilmiştir. Z3 mahallinin üzerinde bulunan B3 mahalline ulaşım, Z14 avlusunda bulunan merdiven ve duvardaki konsollara bindirilmiş olan gezemek ile sağlanmıştır. Çift kanatlı ahşap kapı ve kuzey cephesindeki kapatılmış olan tepe pencereleri analogi çalışmasından ve yapıdaki izlerden yola çıkılarak açılmış ve işlevlendirilmiş olup, ahşap tek kanatlı pencereler ve özgün demir korkuluklar çizilmiştir (Şekil 5.94).

Şekil 5.94 O-O Kesiti Restitüsyon Önerisi Çizimi

B3 mahallinin güney cephesinde çift kanatlı ahşap pencereler, demir korkuluklar ve ahşap kapakların analoji çalışması doğrultusunda restitüsyon çizimi yapılmış olup, mekanın çatısı ahşap kirişleme ile çizilmiştir (Şekil 5.95).

Şekil 5.95. A-A Kesiti Restitüsyon Önerisi Çizimi

Yapının güney cephesinde bulunan Z12 mekanında, sıva dökülmeleri ve muhdes sıva özelliği gösteren veya dış etkilerden kaynaklanan duvar yüzeylerinde bozulmalar görülmüştür. Bundan dolayı yöredeki özgün sıva özelliği gösteren sivil mimarlık örneklerinin analizi sonucu, tekrar yöreye özgü sıva yapımı önerilmiştir.

Z12 mekanının tavanı ile üzerinde bulunan B4 mekanının çatısı ahşap kirişleme ile çizilmiştir. Bu mekanların pencereleri ise yine çalışılan örnek konutlardan yola çıkılarak özgün haline uygun çizilmiştir.

B1 terasının doğu cephesindeki B3 odasına açılan kapı boşluğuna özgün ahşap çift kanatlı kapı çizilmiştir.

Z2 avlu mekanı ile Z14 avlu mekanını, haremlik selamlık olarak ayırmış olan, moloz taş duvara bağlı bazalt taş kemerin eksik parçaları da çizilerek tamamlanmıştır.

Z23 mahaline giriş, ikinci dönemde yapılmış olduğu düşünülen ahşap tek kanatlı kapı ile sağlanmıştır. Mekanda muhdes malzeme ile kapatılmış olan pencereler açılmış ve çift kanatlı ahşap ve demir korkulukları ile birlikte çizilmiştir. Z23 mekanının tavanı ise ahşap kirişleme sistemine göre çizilmiştir. Döşemesine ise kireç esaslı zemin kaplaması önerilmiştir.

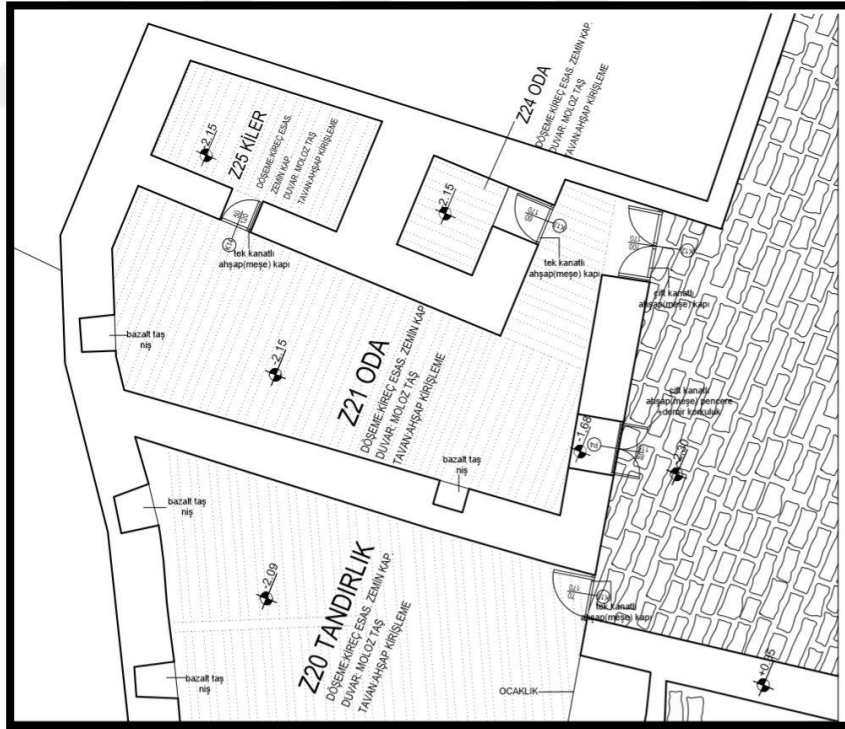
Z21 odası -215 cm kotuna alınmış olup, döşemesine kireç esaslı zemin kaplaması önerilmiştir. Tavanı ise ahşap kirişleme sistemi ile çizilmiştir (Şekil 5.98).

Z21 mekanından Z24 mekanına tek kanatlı ahşap kapı ile geçiş sağlanmaktadır. Z21 mekanına Z2 avlusundan çift kanatlı ahşap kapı ile giriş sağlanmaktadır. Z21 mekanından Z25 mekanına analoji çalışmasından yola çıkılarak ahşap tek kanatlı kapı önerisi ile giriş yapılmıştır. Bu mekan kiler olarak işlevlendirilmiştir. Tavanında ahşap kirişleme, zemininde ise kireç esaslı ahşap kullanılmıştır.

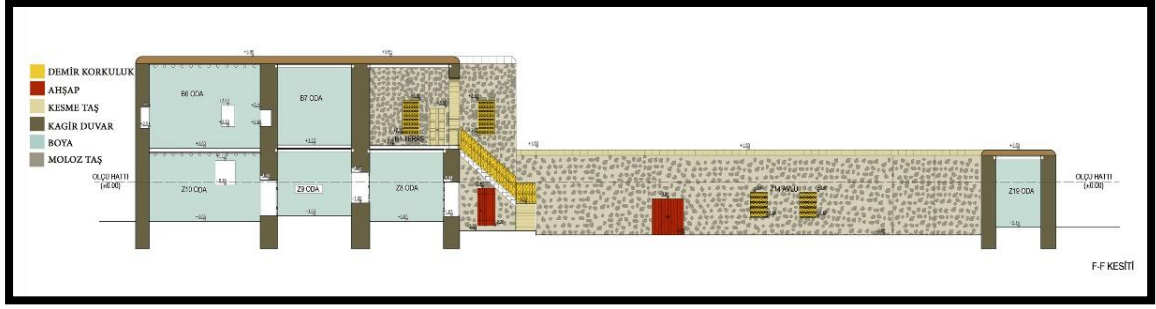
Yapıdaki izlerden yola çıkarak (Şekil 5.96) Z21 odasından geçişi olan Z25 kiler olarak, Z24 ise oda olarak çizilmiştir (Şekil 5.97).

Şekil 5.96. Z21 Mahali

Şekil 5.97. Z20, Z21, Z24 ve Z25 Mahallerinin Restitüsyon Önerisi Çizimi

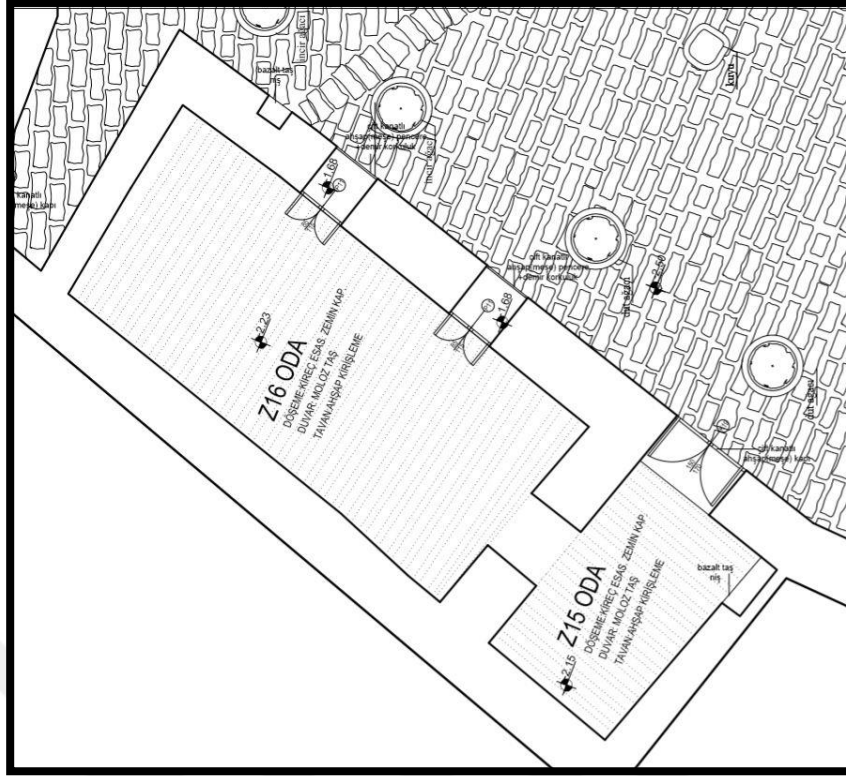
Şekil 5.98. F-F Kesiti Restitüsyon Önerisi Çizimi

Analoji çalışmalarından ve yapıdaki izlerden yola çıkılarak yapının güneyinde kalan iki katlı yapıların birinci dönem, yapının batı ve kuzey cephesinde bulunan tek katlı yapıların ise ikinci dönem olduğu belirlenmiştir (Şekil 5.99).

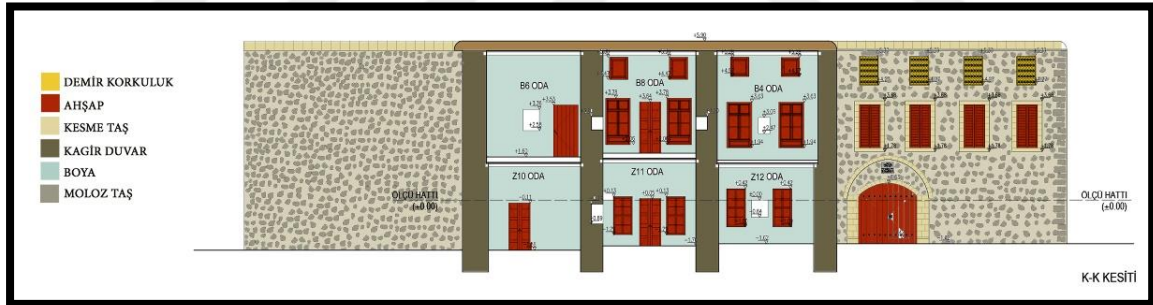
Z14 avlusundan Z15 mekanına geçiş çift kanatlı ahşap kapı ile sağlanmış olup tavanı ahşap kirişleme sistemi, zemininin ise kireç esaslı harç ile yapılması önerilmiştir. Z15 mekanından Z16 mekanına geçiş kapı boşluğu verilerek çizilmiştir. Z16 mekanının doğu cephesinde yapıdaki izlerden yola çıkılarak çift kanatlı ahşap pencere ve demir korkuluklar çizilmiştir. Yapının tavanı ahşap kirişleme ile çizilmiş olup zemininin ise kireç esaslı harç malzemesi ile yapılması önerilmiştir (Şekil 5.100 ve 5.101).

Şekil 5.99. Z15 ve Z16 Mahalleri

Şekil 5.100. Z15 ve Z16 Mahallerinin Restitüsyon Önerisi Çizimi

Şekil 5.101. K-K Kesiti Restitüsyon Önerisi Çizimi

Yapının birinci dönem olarak ele aldığımız, iki katlı yapılarının güney cephesinde kapatılmış olan tepe pencereleri açılmış olup, özgün demir korkulular eklenmiştir. B3 odasının güney duvarındaki pencereler çift kanatlı ahşap malzemeden üretilmiş olup demir korkulular ve ahşap çift kanatlı kapaklar çizimdeki şekilde olduğu gibi önerilmiştir. Kapı girişindeki kemerin eksik parçaları çizilmiş olup, cephedeki boya kaldırılmış ve kemer ortaya çıkarılmıştır (Şekil 5.102).

Şekil 5.102. 1) Yapı izleri kapatılmış pencere 2)Kapatılmış tepe penceresi izi 3)Ahşap kapak izleri

5.3. I. Dönem Restitüsyon Çalışması

Yapının I. Dönem restitüsyon önerileri 5 esas göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır:

- 1) Fotoğrafik belgelere dayanarak hazırlanmış restitüsyon düzenlemesi,
- 2) Analiz çalışmalarına dayanarak hazırlanmış restitüsyon düzenlemesi,
- 3) Bilimsel çalışmalar ve yazılı kaynaklara dayanılarak hazırlanmış restitüsyon düzenlemesi (makale, tez vb.),
- 4) Yapı üzerinden okunan izlere göre yapılan restitüsyon düzenlemesi,
- 5) Benzer dönem yapılarına göre (analoji) yapılan restitüsyon düzenlemesi.

5.3.1. Vaziyet Planının İncelenmesi

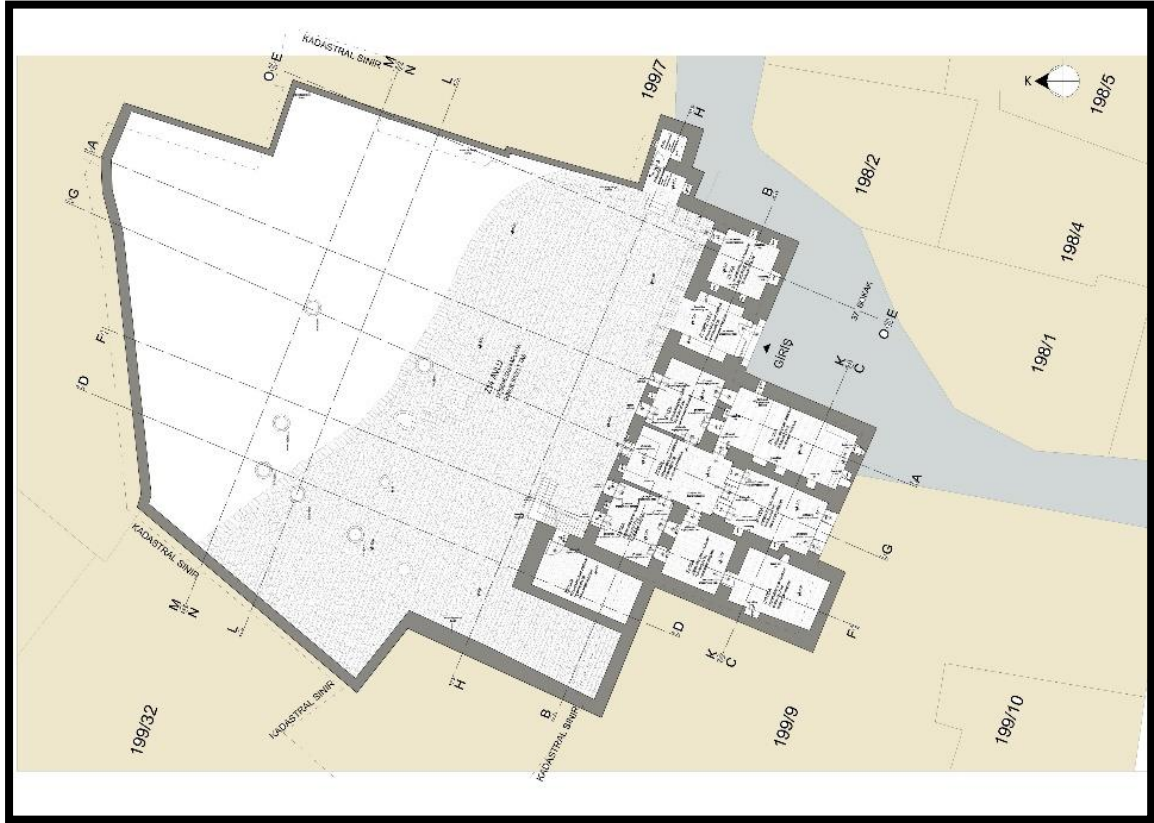
Fettahlı evi incelendiğinde yapının asıl ana kütesinin parselin güney cephesinde iki katlı konumlanmış yapılar olarak görmekteyiz (Şekil 5.103).

Bu yapılar günümüze gelene kadar, iklimsel ve çevresel faktörlerden etkilenmiştir. Günümüzde zemin katın bazı bölümlerinin halen kullanıldığı görülmektedir. Birinci Katın ise genelde tavan, duvar ve döşemelerinde büyük hasarlar olduğu saptanmıştır.

5.3.2. Zemin Kat Planının ve Cephelerinin İncelenmesi

Z4 ve Z5 mekanı Avlunun doğu cephesinde bulunur. Bu mahallere avludan geçişte kot farkı görülmektedir ve bu kot farkı basamaklar ile çözülmüştür. Mekana geçişte bulunan taş kemerin eksik parçaları analogi ve yapı izlerinden yola çıkılarak çizilmiştir. Mekanın döşemesi taş kaplama olarak önerilmiş olup mekanın tavanı ise mevcuttaki izlerden yola çıkılarak bazalt taş malzemesinden oluşsan beşik tonoz çatı olarak tamamlanmıştır (Şekil 5.104).

Z1 giriş mekanında bulunan merdivenin sonradan eklenti olduğu tespit edildiğinden dolayı kaldırılmıştır. Z26 mekanı yapıdaki izlerden ve analogi çalışmasından yola çıkılarak odunluk olarak işlevlendirilmiştir (Şekil 5.104).

Şekil 5.104. Zemin Kat Planının I. Dönem Restitüsyon Önerisi Çizimi

Z6 mahalinde bulunan, Z7 ve Z8 mahalleri ile ayrılmayı sağlayan duvarlar; duvar kalınlığı göz önüne alındığında muhdes olduğu düşünüldüğünden kaldırılmıştır. Yine bu duvarlar üzerindeki pencere ve kapı açıklıkları duvarların sonradan oluşturulduğu izlenimini güçlendirmektedir. Bu duvarların yerine moloz bazalt taştan bölücü duvarlar eklenmiştir. Analogi çalışması referans alınarak Z7 ve Z8 mahaline açılan çift kanatlı ahşap kapı bu bölücü duvarlara eklenmiştir.

Z7 mahalinin güney duvarı üzerinde bulunan iki adet kapatılmış pencere, Z8 mahali referans alınarak açılmıştır. Z8 mahalinde bulunan özgün pencereler, Z7 mahalinin güney duvarına da eklenmiştir.

Z9-Z11-Z12 mahallerinin giriş kapıları muhdes olduğundan kaldırılmıştır. Tipolojiye uygun çift kanatlı ahşap kapı eklenmiştir. Z10 mahalindeki kapı boşluğuna analogi çalışmasından yola çıkılarak tek kanatlı ahşap kapı eklenmiştir. Z11 mahalinde bulunan odanın giriş kapısı muhdes olduğundan kaldırılmıştır. Özgün tipte çift kanatlı ahşap kapı eklenmiştir. Z12 mahalinin kuzey duvarına analogi çalışmasından yola çıkılarak özgün tipte iki adet çift kanatlı ahşap pencere eklenmiştir.

Z12 mahalinin güney duvarında bulunduğu tespit edilen iki adet kapatılmış pencere, yeniden açılmıştır. Özgün tipolojide çift kanatlı ahşap pencere ve demir korkuluklar eklenmiştir (Şekil 5.105).

Şekil 5.105. Z12 Mahali

5.3.3. Birinci Kat Planının ve Cephelerinin İncelenmesi

Şekil 5.106'da birinci kat planı I. Dönem restitüsyon önerisi çiziminde yapılanlar aşağıda paragraflar halinde anlatılmıştır.

B8 mahalinde bulunan tepe pencereleri muhdes olduğundan kaldırılmıştır. Tipolojiye uygun meşe ağacından tek kanatlı pencereler eklenmiştir. Yine aynı pencerelere özgün tipte demir korkuluklar eklenmiştir.

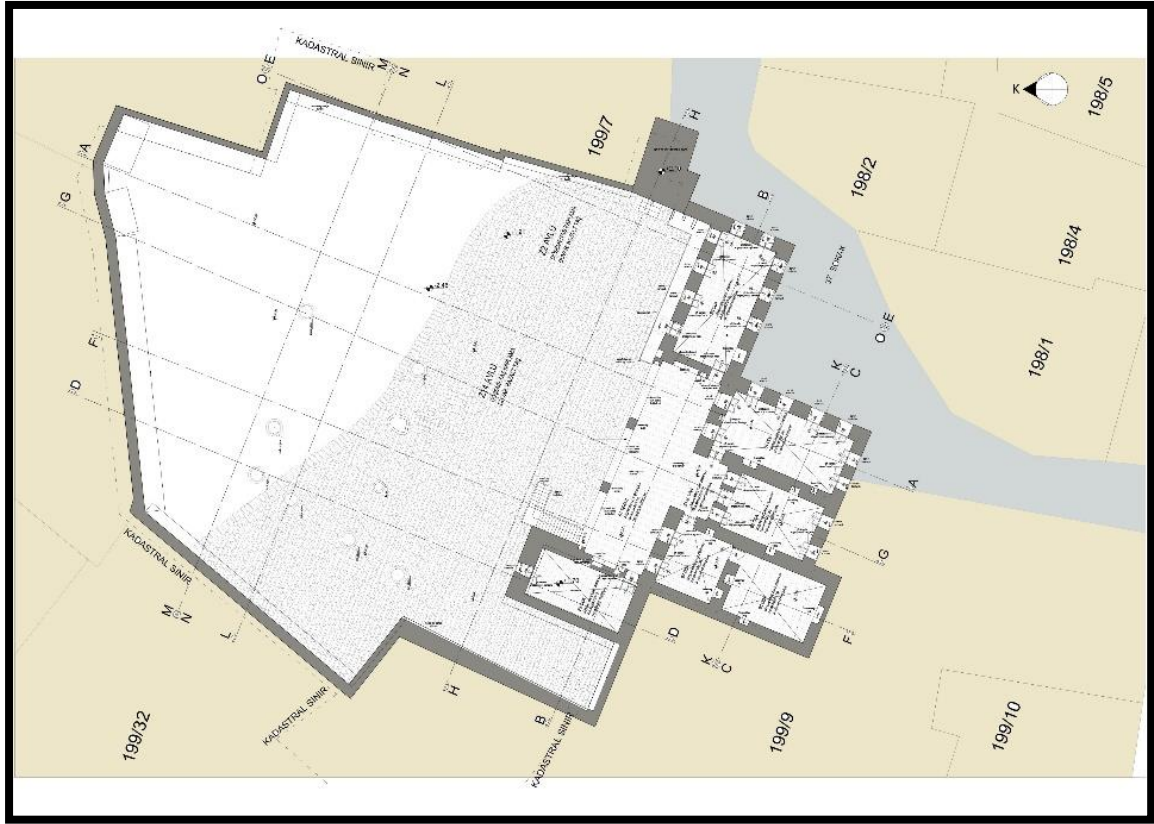
B4 mahalinde bulunan tepe penceresine, özgün tipte pencere ve demir korkuluk eklenmiştir. Kapalı olduğu görülen kemerli pencere yeniden açılmıştır. Özgün tipte çift kanatlı ahşap pencere ve demir korkuluk eklenmiştir.

B1 teras mahalinde betonarme döşeme muhdes olduğundan kaldırılmıştır. Analogi çalışmasından yola çıkılarak terasa üç adet sivri kemer açıklığı olan düzgün kesme bazalt taştan

duvar eklenmiştir. Kemer boşluklarına özgün tipte demir korkuluk eklenmiştir. Terasın zemin kaplaması yörede yaygın olan bazalt taş olarak belirlenmiştir.

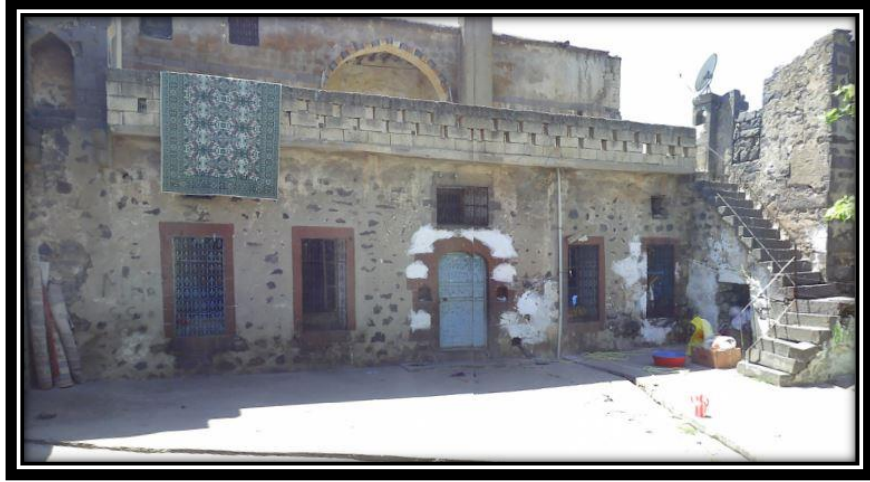
Teras mahalinde bulunan muhdes çimento sıvalı bacalar özgün olmadığından kaldırılmıştır. Z4 ve Z5 mahalindeki izlerden bakılarak tonozlar tamamlanmış olup tek kanatlı özgün ahşap kapı çizilmiştir.

Z26 mekanı yapıdaki izlerden yola çıkılarak ikiye ayrılmış olup birinci mekan 1.dönem ikinci mekan 2. Dönem olarak işlevlendirilmiştir. Ayrıca yapıdaki izlerden yola çıkılarak taş konsollar tamamlanmıştır.

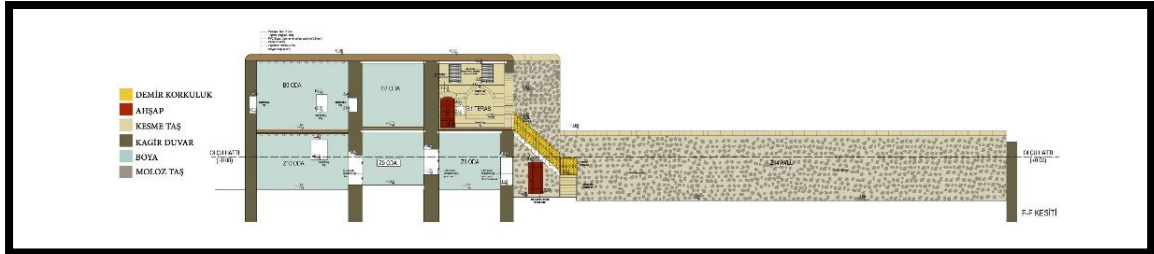
Şekil 5.106. Birinci Kat Planı I. Dönem Restitüsyon Önerisi Çizimi

Şekil 5.107'deki fotoğraftan okunduğu üzere teras mahalinden ulaşılan B8 mahalinde bulunan pencerelerin özgün olduğu düşünüldüğünden aynı şekilde kalması önerilmiştir. Ancak B8 mahalinde yer alan tepe pencereleri mevcut durumda muhdes malzemeye kapatıldığından özgün konturlarına sadık kalınarak açılmalıdır. Özgün tipte tek kanatlı ahşap pencere önerisi eklenmiştir. Yine bu mahalin muhdes giriş kapısı özgün tipte ahşap çift kanatlı kapı ile değiştirilmiştir.

Şekil 5.107. Z3 Avlu Güney Cephesi

B1 terasının doğusunda bulunan yapının aynısı batı kısmında da bulunmakta olup, yıkılan yerin aynısı; yapıdaki izlerden ve analogi çalışmasından yola çıkılarak yapılmıştır. Analogi çalışmasından yola çıkılarak mekana 1 adet çift kanatlı ahşap pencere ve iki kanatlı ahşap kapı eklenmiş olup, ayrıca 1 adet kemer ve 1 adet niş de eklenmiştir. Giriş cephesindeki merdiven kaldırılmış olup yapıdaki izlerden yola çıkılarak taş konsolların üzerine gezemek yapılmıştır. B3 odasında bulunan konsollardan gezemek yapılarak bu mahale bağlanmıştır (Şekil 5.108).

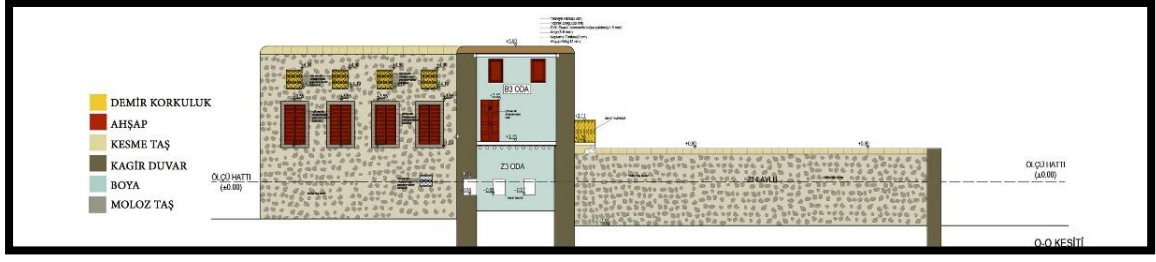
Şekil 5.108. F-F Kesiti I. Dönem Restitüsyon Önerisi Çizimi

Şekil 5.109. O-O kesiti I. dönem restitüsyon önerisi çiziminde yapılanlar aşağıdaki paragraflarda anlatılmaktadır.

Z14 mahalinin bulunduğu avludaki merdivenin korkulukları muhdes olup özgün merdiven korkuluğu ile tamamlanmıştır.

Cephede bulunan mevcut pencerelerin yerine, tipolojiye uygun ahşap çift kanatlı özgün pencereler çizilip demir korkuluklar eklenmiştir. Yapı üzerinde okunan izlerden ve analogi çalışmasından yola çıkarak, ayrıca duvar konturlarına da sadık kalınarak moloz bazalt taş malzeme ile tamamlanmıştır.

Çatılar ise geleneksel ahşap kirişlemeli toprak dam olarak çizilmiştir.

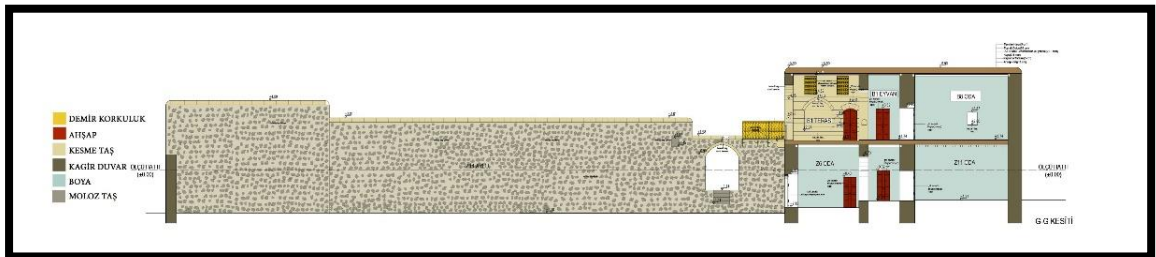
Şekil 5.109. O-O Kesiti I. Dönem Restitüsyon Önerisi Çizimi

Yapı üzerinden okunan izlerden (Şekil 5.110) ve analogi çalışmasından yola çıkılarak, parselin batı, kuzey ve doğu cephesi, duvar konturlarına da sadık kalınarak moloz bazalt taş malzeme ile tamamlanmıştır.

Şekil 5.110. Z2 Avlu Güney Cephesi

Analoji ve yapı üzerindeki izlerden yola çıkılarak taş konsollar üzerine oturtulan gezemek B1 terası ile tekrardan bağlanarak B3 odasına ulaşım sağlanmıştır. B3 odasına gezemekten giriş çift kanatlı özgün ahşap kapı ile sağlanmaktadır (Şekil 5.111). Yukarıda konsolların yapıldığı yerler ok ile gösterilmiştir.

Şekil 5.111. G-G Kesiti I. Dönem Restitüsyon Önerisi Çizimi

Son olarak restitüsyon çalışmasında yapılan belli başlı öneriler aşağıdaki paragraflarda anlatılmıştır.

B1 terasında muhdes malzeme ile kapatılan pencere boşluğu açılmıştır. Ahşap pencere ve demir korkuluk eklenmiş olup B1 eyvanından B4 odasına geçişi sağlayan kapılar ahşap çift kanatlı olarak çizilmiştir.

B1 terasının üst örtüsü yapılan analogi çalışması sonucunda, ahşap kirişleme ile 3 adet sivri taş kemer üzerine oturtulmuştur.

Yapı üzerinde okunan izlerden Z4 wc holü ve Z5 wc tavanı moloz bazalt taş malzemeli beşik tonoz ile çizilmiştir. Bu mekana girişteki taş kemerin eksik parçaları tamamlanmıştır. Ayrıca mekana ulaşım, kot farkından dolayı basamaklar ile sağlanmıştır.

Yapı üzerinden okunan izlerden yola çıkılarak, Z13 mekanı ile Z26 mekanı iki oda olarak ayrılmıştır. Z13 mekanından Z14 avlusuna ahşap tek kanatlı özgün kapı ile geçiş sağlanırken, B9 mekanından B1 terasına bağlantı, çift kanatlı ahşap kapı eklenerek sağlanmıştır. Arıca B1 duvarına çift kanatlı ahşap meşe ağacından yapılan pencereler ve özgün demir korkuluklar çizilmiştir.

B1 terasının üzerindeki izlerden yola çıkılarak gezemek çizilmiştir, gezemeklere özgün demir korkuluklar da eklenerek çizilmiştir. Ayrıca yapıda bulunan taş konsollar da tamamlanmıştır.

5.4. Restorasyon Çalışması

Fettahlı Evinin, yapıldığı zaman tam olarak bilinmemekle birlikte, peşi gelen senelerce Siverek sivil mimari özelliklerini koruyarak bu günlere kadar gelmiş olup yıkılan mekanları olsa da spesifik özellikleri gösteren mekanlarıyla ayakta durmaktadır. Bu yerel konutun korunması ve ileriki dönemlere ulaşması büyük önem taşımaktadır.

Günümüze ulaşana kadar değişen kullanıcıların, sosyo ekonomik ve kültürel özellikleri ve yapıda oluşan zamanın getirmiş olduğu hasar ve bozulmalar bu geleneksel evin yer yer orijinalliğini korumasını engellemiştir. Bu konutun geciken restorasyonu ile birlikte; geleneksel mimari özellikleri kaybolacak ve bozulmalar artacaktır.

Geleneksel mimarinin özelliklerini taşıyan, Siverek sivil mimarlık örneklerinin korunması, yeniden işlevlendirilerek kolaylaştırılabilir. Bunun için herhangi bir kullanım türü arzu edilebilir ama bu yüzden de konutların plan, cephe, doku ya da süslemeleri değiştirilmemelidir. Ancak ve ancak bu çerçevede yeniden işlevlendirilen yerel konutların olagelen farklı işlevsel mekanları tasarlanmalıdır.

Fettahlı Evinin yerel mimari kimliği ve kültürel özelliklerinin getirmiş olduğu orijinal yapısının korunması, çevredeki mimari bağlamına uygun bir şekilde yeniden işlevlendirilmesiyle sağlanabilir.

Zamanla iç ve dış faktörlerin getirmiş olduğu hasarlar olsa da bu geleneksel ev, kabul edilebilir ölçüde varlığını korumaktadır. Yerel mimari özellikleriyle, kullanılan doğal malzemeleriyle ve mahaller arası işlevsel uyumuyla geçmiş onca zamana ışık tutmakta, kılavuz olmaktadır. Fettahlı Evinin sunmuş olduğu bu özellikler, çalışılmış olan sokaktaki diğer sivil mimari örneklerle pekiştirilmiş olup, rölöve ve restitüsyon çalışmalarıyla edinilen bilgilerle birlikte; koruma, yeniden işlevlendirme ve restorasyon önerileri sıralanmıştır.

Fettahlı Evi için hazırlanan rölöve, restitüsyon ve restorasyon çalışmalarının hedefi, orijinal mimari özelliklerinin korunmasıdır. Hasar almış, bozulmuş ve yıkılmış olan mekanlarının yeniden onarılması, ayağa kaldırılması ve hak ettiği değerinin bilinmesi büyük önem arz etmektedir.

Bu bağlamda geleneksel yapım ve yöntemlerle inşa edilmiş Fettahlı Evi, önerilen rölöve, restitüsyon ve restorasyon yaklaşımlarıyla uzun yıllar ayakta kalması ve korunması öngörülmektedir. Fettahlı Evinin gelecek kuşaklara bırakılmasını istiyorsak, itina ile gerekli özenin gösterilmesi ve tamiratlarının yapılması gerekmektedir.

5.4.1. Koruma ve Onarım Önerileri

Fettahlı evinin koruma ve restorasyon önerileri için; sorunların belirlenmesi ve çizim ve analizler gibi teknik hazırlıkların yapılması gerekmektedir. Bu bağlamda manuel tekniklerin yanı sıra günümüzün getirmiş olduğu yeni teknolojik tekniklerden faydalanmak daha nitelikli bir çalışma ortaya koyacaktır.

Hemen hemen her geleneksel ve modern yapının korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması; yapılan nitelikli onarımlara, gösterilen özene ve yapılan bakım çalışmalarına bağlıdır. Koruma ve yapıların ayakta kalması bu yolla sağlanabilir. Fettahlı Evinin korunmasına ilişkin çalışmalar aşağıdakilerdir.

- ♣ Temizleme (Liberasyon)
- ♣ Sağlamlaştırma (Consolidasyon)
- ♣ Bütünleme (Reintegrasyon)
- ♣ Yenileme (Renovasyon)

Genel olarak yapılacak öneriler yukarıda belirtilmiş olup bir bütün olarak ele alınacaktır.

5.4.2. Vaziyet Planının İncelenmesi

Kuzeydeki yapı grubu tek katlı olup yığma teknikle moloz taştan inşa edilmiştir. Güneydeki yapı grubu ise iki katlı olup konut amaçlı yapılmıştır ve günümüzde de konut amacıyla kullanılmaktadır. Yerel yapım ve tekniklerle yapılmış, avlulu, kagir bir Siverek evidir (Şekil 5.112).

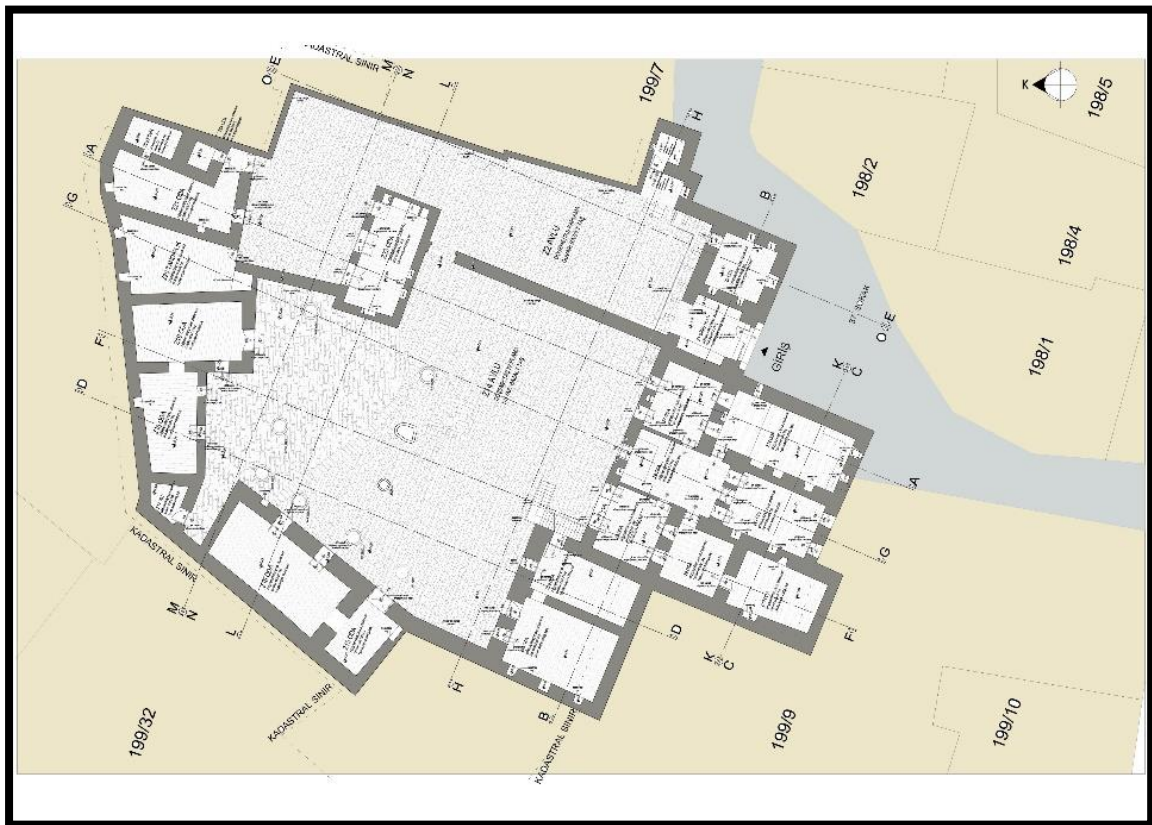

Şekil 5.112. Vaziyet Planı Restorasyon Önerisi Çizimi

Yapının çatısı incelendiğinde bakıma ihtiyacı olduğu anlaşılmaktadır. Yer yer 5 cm'den büyük delikler bulunan çatının bakımı yapılacak, çatıdaki delikler uygun malzeme ve teknikle aslına uygun şekilde kapatılacaktır. Ayrıca çatının katmanları yeniden düzenlenecek, yalıtım amaçlı jeomembran ve keçe eklenecektir. Saçaklarda iyi durumda olan taşların bakımı yapılip yerinde korunacak, bozulmaya uğrayan/eksik parçalar aslına uygun malzeme ve detayda yenilenmelidir.

Restitüsyonda alınan gezemek kararlarının aynısı uygulanmalıdır. Yapıya gezemek çizilmiş olup işlevlendirilmiştir. Z1 avlu girişindeki merdiven kaldırılmıştır.

Parsele giriş, iki katlı yığma kagir tekniikle inşa edilen güneydeki yapı gurubundan sağlanmaktadır. Çift kanatlı metal kapıdan girilir. Yapılan anoloji çalışmaları doğrultusunda yapıların avlu giriş kapılarının genellikle çift veya tek kanatlı olup, malzeme olarak ahşaptan yapıldıkları tespit edilmiştir. Restorasyon projesinde bu bilgi dikkate alınarak yörede “enikli/yavrulu” olarak adlandırılan çift kanatlı ahşap kapı önerisi getirilmiştir. Mevcuttaki merdiven kaldırılmış olup onun yerine şekilde gürülen betonarme kısımda taş konsolların üzerine gezemek yapılmış olup işlevlendirilmiştir. Z26 ve Z13 ikiye bölünerek oda olarak işlevlendirilmiştir. (Şekil 5.113).

Mevcut durumda avluda bulunan cürün (bazalt taştan yapılmış oluk), kuyu, ağaç vb. peyzaj öğeleri korunacaktır. Kuyunun güvenlik sorunu oluşturmaması için temizlendikten sonra üzeri şeffaf bir malzeme ile kapatılacaktır (Şekil 5.114).

Şekil 5.114. Giriş Cephesinden Özgün Kagir Kısım ve Avlu

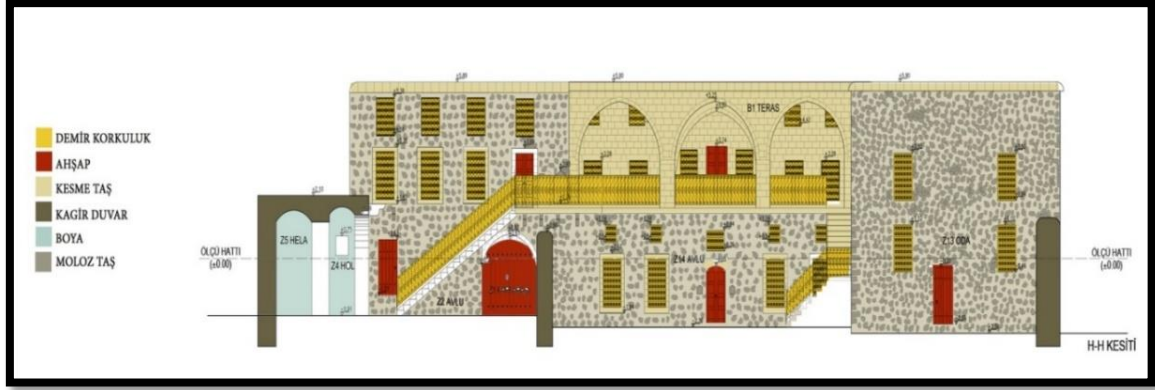
Parsel sınırında herhangi bir değişiklik gözlenmemekle birlikte eklenen yapıların iki katlı olduğu bilinmektedir. Mevcut durumda avluda tek tük bulunan bazalt taş kaplama avlunun ikinci dönem girilen yapılaşma faaliyetlerinde taş kaplanmış olabileceğini göstermektedir (Şekil 5.115). Bu nedenle avlu zemini bazalt taşla kaplanmıştır.

Şekil 5.115. İkinci Avludan Muhdes Ekin Görünümü ve Özgün Kagir Kısım

Genişleyen ailelerin ihtiyacına cevap vermek amacıyla yapıldığı düşünülen güneydeki yapılarla birlikte avlu ortadan ikiye moloz bazalt taş duvarla ayrılmıştır. Geçiş için kemerli bir kapı boşluğu bırakılmıştır. Ailelerin mahremiyet isteğinden yola çıkılarak avluların selamlık (giriş) ve haremlik olarak ayrıldıklarını söylemek mümkündür. Bu bölücü duvar dönem eki kabul

edildiğinden korunacak, duvarın bakımı ve mekanik temizliği (firça, mala vb.) yapılacaktır. Duvarın üst kotu restitüsyon projesi referans alınarak belirlenecektir (Şekil 5.116)

Şekil 5.116. H-H İki Katlı Yapının Restorasyon Önerisi Çizimi

Şekil 5.117.'deki F-F kesiti restorasyon önerisi çiziminde yapılanlar aşağıdaki paragraflarda anlatılmaktadır.

Z12 ve Z14 Avlunun güney Cephesinde bulunan iki katlı yapının kapatılan pencereleri açılmıştır. Yerine özgün pencereler eklenmiştir. Zemin katta bulunan Z3 mahaline tek kanatlı, yöredeki tipolojiye uygun meşe ağacından kapı eklenmiştir.

B3 mahalinde bulunan kapı boşluğuna tipolojiye uygun çift kanatlı meşe ağacından oda kapısı eklenmiştir. B3 mahalinde muhdes malzemeye kapatılan tepe pencereleri özgün konturlarına sadık kalınarak açılmıştır. Pencere boşluklarına ahşap pencere ve özgün tipte demir pencere korkulukları eklenmiştir. B3 mahalinin zemini için yörede yaygın kullanılan kireç esaslı zemin kaplaması önerilmiştir. Tavanı ise ahşap kirişleme olarak çizilmiştir.

B1 eyvanının Z1 giriş mahalindeki merdiven muhdes olduğundan kaldırılmıştır. Güneydeki yapılardan parsel giriş aksında bulunan yapı incelendiğinde; birisi zemin katta diğeri üst katta iki odalı sade bir yapı olduğunu söylemek mümkündür. Plan şeması özgün olduğundan aynen önerilmiştir. Bu yapının üst kattaki odasına (B3) ulaşımı sağlayan bazalt taş merdiven özgün olduğundan korunmuştur. Muhdes merdiven korkulukları kaldırılmış özgün tipte demir korkuluk eklenmiştir.

Zemin katta bulunan Z3 mahaline tek kanatlı, yöredeki tipolojiye uygun meşe ağacından kapı eklenmiştir. B3 mahalinde bulunan kapı boşluğuna tipolojiye uygun çift kanatlı meşe ağacından oda kapısı eklenmiştir. B3 mahalinde muhdes malzemeye kapatılan tepe pencereleri özgün konturlarına sadık kalınarak açılmıştır. Pencere boşluklarına ahşap pencere ve özgün tipte demir pencere korkulukları eklenmiştir. B3 mahalinin zemini için yörede yaygın kullanılan kireç esaslı zemin kaplaması önerilmiştir. Tavanı ise ahşap kirişleme olarak çizilmiştir.

Z2 avluda hela mahalinin (Z4-Z5) üst kısmında bulunan taş konsolların, ilk zamanlarda gezemek yapılması amacıyla yapıldığı ancak plan şemasının değişmesiyle işlevsiz kaldığı düşünüldüğünden restorasyon projesinde işlevsiz bırakılmıştır.

İkinci avlunun (Z14) güneyinde yer alan yapı grubu iki katlı olarak yapılmıştır. Zeminde yer alan Z6-Z7-Z8 mahallerinin muhdes malzemeyle kapatılan pencere boşlukları açılmıştır. Özgün tipte tek kanatlı meşe ağacından pencere ve demir korkuluk eklenmiştir.

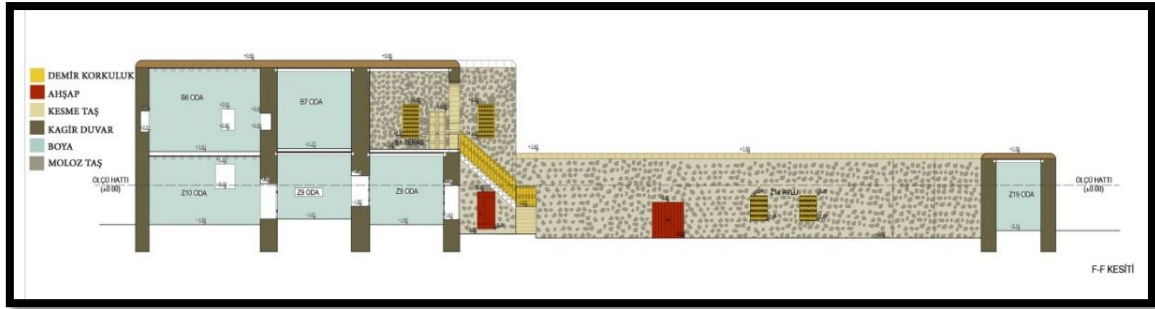
Çatı katmanları kontrol edilmeli, kaplama tahtası üzerine keçe ve jeomembran katman eklendikten sonra tesviye katmanı yapılmalıdır. Saçak kısımlarında taşlar kontrol edilmeli, mekanik kirden arındırılmalı, iyi durumda olanlar yerinde korunmalı, kötü durumda olanlar ise aynı cins taş malzeme ile değiştirilmelidir.

Z13 ve Z26 mahallerinin eksik kapı ve pencereleri restitüsyon projesine uygun olarak meşe ağacından imal edilmelidir. Giriş kapısı ve Pencereler çift kanatlı olarak imal edilmelidir.

B1 terasında ise restitüsyon önerisinde ki uygulamalar yapılacaktır.

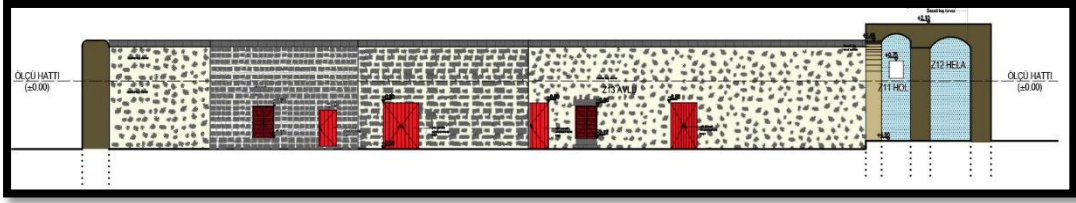
Z15 ve Z16 mahallerinde Yıkılmış moloz taş duvarlar, gabarisine sadık kalınarak aynı cins taş(bazalt) ve teknikle restorasyon projesinde belirtilen ölçülerde tamamlanacaktır.

Mevcut döşemede muhdes katmanlar kaldırılarak, toprak+kireç+su karışımıyla hazırlanan harçla kaplanacaktır. Çift kanatlı meşe ağacından kapı yapılacaktır, pencereler çift kanatlı olup aynı şekilde imal edilecektir.

Şekil 5.117. F-F Kesiti Restorasyon Önerisi Çizimi

Z15 ve Z16 mahallerinde yıkılan duvarlar restitüsyon projesinde önerildiği gibi yapılacaktır (Şekil 5.118).

Şekil 5.118. B-B Kesiti ve Avlu Kuzey Cephesi Restitüsyon Önerisi Çizimi

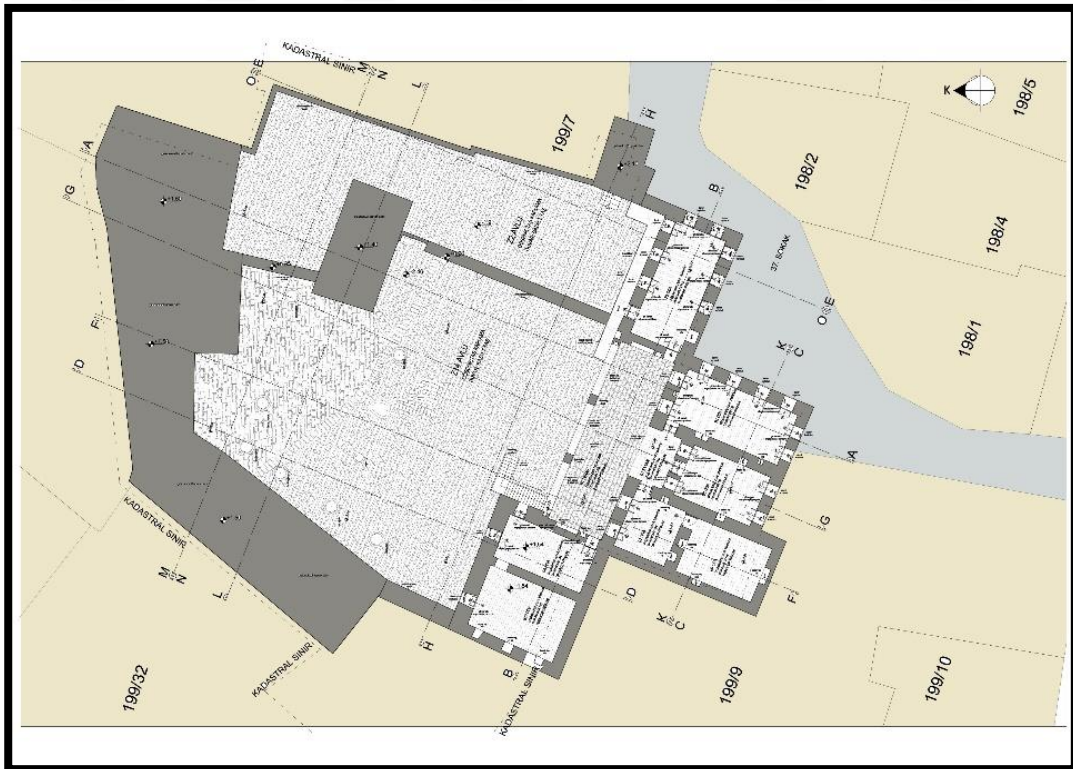
Z18, Z19, Z20 ve Z21 mahalleri ikinci dönemde yapılmış olup tamamıyla yıkılmıştır. Restitüsyon önerisindeki yapılan öneriler doğrultusunda duvarlar kapılar imal edilmelidir.

Yıkılmış moloz taş duvarlar, gabarisine sadık kalınarak aynı cins taş(bazalt) ve teknikle restorasyon projesinde belirtilen ölçülerde tamamlanmalıdır.

Eksik kapılar ve pencereler restitüsyon projesine uygun olarak meşe ağacından imal edilmelidir. Döşemeler ise kireç esaslı malzeme ile, tavan ise ahşap kirişleme olarak yapılmalıdır.

5.4.4. Birinci Kat Planının ve Cephelerinin İncelenmesi

Şekil 5.119'da görülen Z13, Z26, B9 ve B10 mahalleri, restitüsyon önerisi çiziminde olduğu gibi restorasyonda da aynen uygulanmalıdır.

Şekil 5.119. Birinci kat Planı Restorasyon Önerisi Çizimi

Z06 mahalinin mevcut durumdaki özgün olmayan giriş ahşap kapısı, yeniden imal edilerek ahşap(meşe) kapı ile değiştirilmelidir. Z06 mahallinden Z08 ve Z07 mahallerine özgün çift kanatlı ahşap kapılar imal edilmeli ve bu mahallere geçiş sağlanmalıdır.

Özgün olduğu düşünülen pencereler yerinde korunmalı, spatula yardımıyla ve kumlama yöntemiyle temizlenmelidir. Çürüyen yerler özgün detayda ve aynı cins ahşapla yenilenmeli, koruyucu cila sürülmelidir (Şekil 5.120).

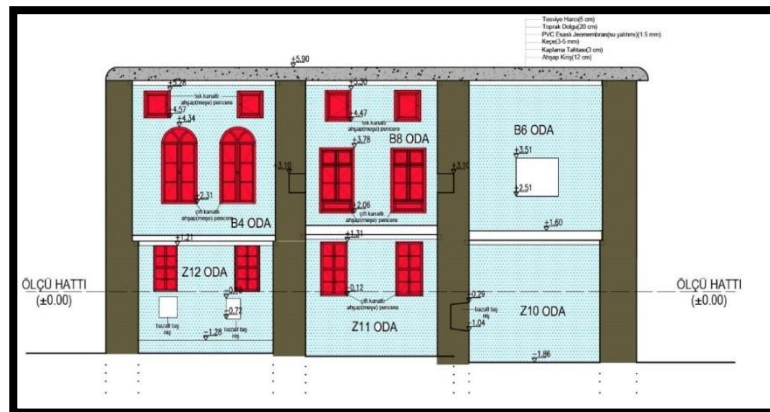

Şekil 5.120. B-B Kesiti Restorasyon Önerisi Çizimi

Sıva dökülmesinin görüldüğü, muhdes sıva özelliği gösteren veya dış etkilere kaynaklanan sıva iç özelliğinin bozulduğu duvar yüzeylerinde sıva çekiç ve sivri uçlu murç yardımıyla temizlenmelidir. Yöredeki özgün sıvanın analizi yapılmalı ve özgün sıva uygulanmalıdır. Döşeme ise kireç esaslı harç ile kaplanmalıdır (Şekil 5.121).

B1 teras mahalinde betonarme döşeme muhdes olduğundan kaldırılmıştır. Analoji çalışmasından yola çıkılarak terasa üç adet sivri kemer açıklığı olan düzgün kesme bazalt taştan duvar eklenmiştir. Kemer boşluklarına özgün tipte demir korkuluklar eklenmiştir. Terasın zemin kaplaması yörede yaygın olan bazalt taş olarak belirlenmiştir.

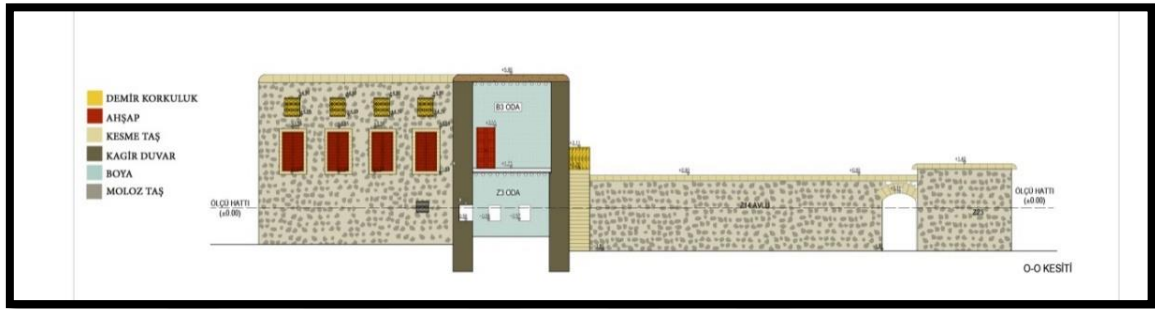
Not: Restitüsyon önerisi uygulanması önerilmektedir.

Şekil 5.121. C-C Kesiti Restorasyon Önerisi Çizimi

Teras mahalinde bulunan muhdes çimento sıvalı bacalar özgün olmadığından kaldırılmıştır. Terasın ortasında bulunan süs havuzu da özgün plan şemasına uygun olmadığından kaldırılmıştır.

Teras mahalinden ulaşılan B8 mahalinde bulunan pencerelerin özgün olduğu düşünüldüğünden aynen önerilmiştir. Ancak B8 mahalinde yer alan tepe pencereleri mevcut durumda muhdes malzemeyle kapatıldığından özgün konturlarına sadık kalınarak açılacaktır. Özgün tipte tek kanatlı ahşap pencere olarak eklenmiştir. Yine bu mahalin muhdes giriş kapısı özgün tipte ahşap çift kanatlı kapı ile değiştirilmiştir (Şekil 5.122).

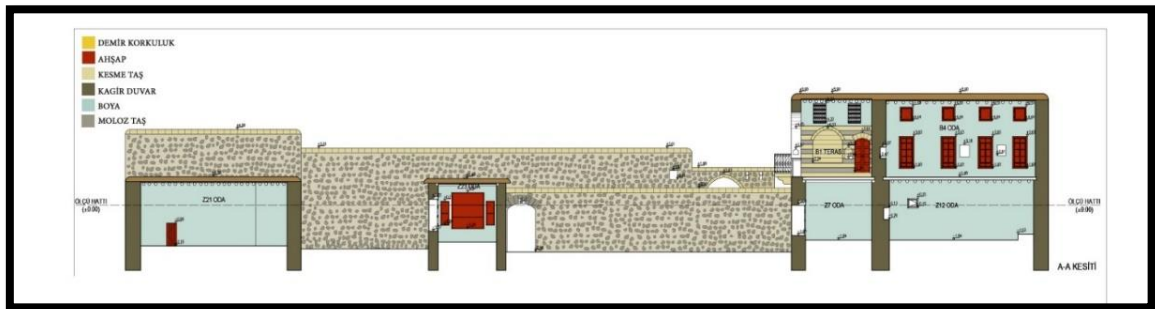
Şekil 5.122. O-O Kesiti Restorasyon Önerisi Çizimi

Şekil 5.123'deki A-A kesiti restorasyon önerisi çiziminde yapılanlar aşağıdaki paragraflarda anlatılmaktadır.

Z14 avludaki kemer tamamlanmalıdır. Duvarda ise kumlama yöntemiyle temizlik yapılmalıdır. Kumlama yöntemiyle yapılan temizlikten sonra yörede kullanılan özgün sıva tekniği uygulanmalıdır.

Özgün olduğu düşünülen pencereler yerinde korunmalıdır. Çürüyen yerleri özgün detayda ve aynı cins ahşapla yenilenmeli, koruyucu cila sürülüp bırakılmalıdır.

Doğu cephesinde bulunan mahallerde tepe penceresine özgün tipte pencere ve demir korkuluk eklenmiştir. Kapalı olan pencereler açılmıştır. Özgün tipte çift kanatlı ahşap pencere ve demir korkuluk eklenmiştir. İzlerden yola çıkılarak ahşap kapaklar yapılmıştır.

Şekil 5.123. A-A Kesiti Restorasyon Önerisi Çizimi

Z07 ve Z12 mahallerinin Muhdes betonarme tavanları kaldırılmalı, yerine özgün ahşap cinsinde ahşap kirişlemeli çatı uygulanmalıdır. Özgün olduğu düşünülen pencereler yerinde korunmalı, spatula yardımıyla boya raspası yapılarak temizlenmelidir. Çürüyen yerleri özgün detayda ve aynı cins ahşapla yenilenmeli, koruyucu cila sürülüp bırakılmalıdır.

Kapılar, çift kanatlı ahşap özgün malzeme ile yapılmıştır. Kapatılan pencereler tekrardan açılıp işlevlendirilmiştir. Analoji çalışmalarından yola çıkılarak ahşap kapaklar özgün meşe

ağaçları ile imal edilmelidir. Demir korkuluklar ise fırça ve raspa ile temizlenip tekrardan paslardan arındırılıp boyanmalıdır.

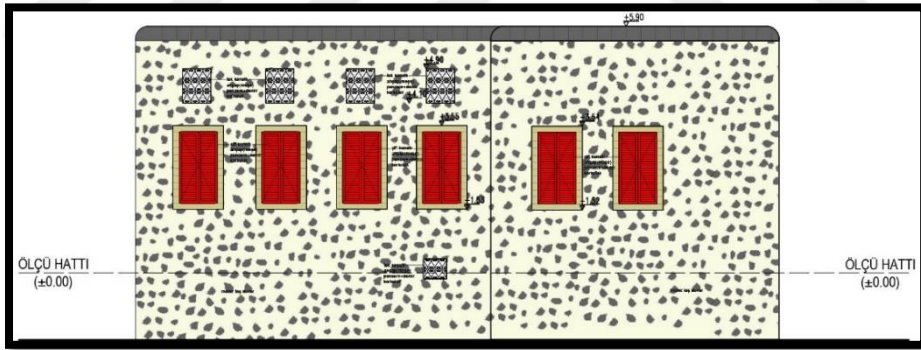
B8 ve B4 mahallerinin sıva sökümü yapıp, raspa edilerek özgün sıva tekniği ile tekrardan yapılmalıdır. Pencerelemeler özgün tek kanatlı olarak imal edilmelidir.

Z11 ve Z12 mahallerinin çatılarına ahşap kirişleme sistemi önerilmektedir. Döşemeler ise kireç esaslı şap kaplama ile yapılmalıdır.

Sıva dökülmesinin görüldüğü, muhtes sıva özelliği gösteren veya dış etkilere kaynaklanan sıva iç özelliğinin bozulduğu duvar yüzeylerinde sıva çekiç ve sivri uçlu murç yardımıyla raspa edilmelidir. Yöredeki özgün sıvanın analizi yapılmalı ve özgün sıva uygulanmalıdır.

5.4.5. Sokak Cephelerinin İncelenmesi

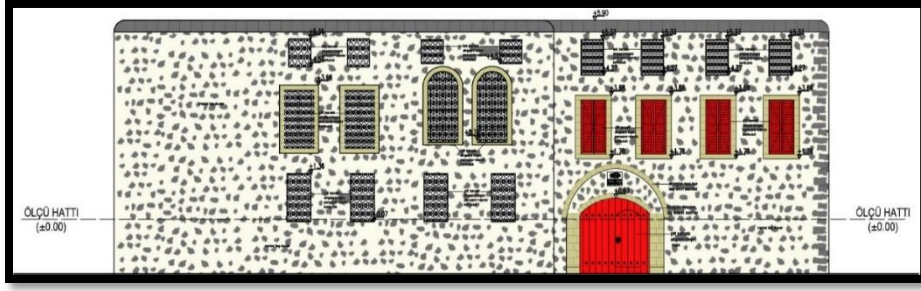
Mevcut durumda yıkılmış olan B6 mahalinin giriş kapısına tipolojiye uygun tek kanatlı ahşap kapı eklenmiştir. Yıkılan tavan analogi çalışmasından yola çıkılarak ahşap kirişleme olarak tamamlanmıştır. Zemin kaplamasında ise analogi yapılarak kireç esaslı zemin kaplaması önerilmiştir (Şekil 5.125).

Şekil 5.125. Doğu Cephesi Restorasyon Önerisi Çizimi

Mevcut kat planında güneydeki yapı grubu incelendiğinde mekanları tanımlayan moloz taş duvar kalıntıları ve aradaki bölücü duvar kalıntıları restitüsyon projesi referans alınarak tamamlanmalıdır. Duvarların tamamlanmasında yapılardan kalan alandaki bazalt taşlar kullanılabilir. Oluşturulan mekanlar yaşam odaları olarak işlevlendirilmiştir.

Pencerelemelere çift kanatlı ahşap pencere+demir korkuluk ve tipolojiye uygun tek kanatlı ahşap kapılar eklenmiştir. Yapıların çatı kotları rölöve çiziminden elde edilen verilere göre ulaşılan en üst kot olarak belirlenmiştir. Çatılar analogi çalışması referans alınarak ahşap kirişlemeli geleneksel toprak dam olarak çizilmiştir (Şekil 5.126).

Şekil 5.126. Güney Cephesi Restorasyon Çizimi

Bu tür yapılarda yapılacak genel temizlik sonrası gerekirse restorasyon projeleri revize edilmelidir.

6. SONUÇLAR

Yöresel kültürün günümüze ulaşmasındaki faktörlerden biri de mimarlıktır. Mimari yapılar, yapıldığı dönem hakkında ayrıntılı bilgi sahibi olmamızı sağlar. Dönemin kültür yapısı, sosyo-ekonomik boyutu, topoğrafik yapısı hakkında bilgilendirir.

Bereketli topraklar üzerine kurulu olan Siverek, geleneksel yapılar bakımından zengin bir kenttir. Siverek'in geleneksel konutlarının varlığında ve mimari karakterinin oluşmasında; Jeolojik yapısı, İklimi, Yerel malzemeleri, Yerel halkın kimliği ve yaşayış özellikleri, Toplumsal yaşayışları, geniş aile yapısı ve sosyo- ekonomik özellikleri de büyük rol oynamıştır. Fakat geleneksel yapıları koruma ile ilgili çalışmaların yetersiz olması, doğal felaketler, insanların bilinçsizce bu yapılara müdahalelerde bulunması, restorasyon çalışmaların önerilen tekniklere uyulmadan yapılması, bu yapıların zarar görmesine hatta yok olmasına sebep olmaktadır. Bu durum böyle bir çalışmanın yapılmasını zorunlu kılmıştır. Günümüze ulaşmayı başarmış kültürel miras değerinde olan ve günümüz modern yapılarına örnek teşkil edebilecek bu mimari eserlerin özgünlüğü bozulmadan korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması gerekmektedir.

Bu kültür varlıklarının fotoğraflanması, mimari çizimlerinin yapılması, koruma stratejileri geliştirilerek belgelenmesi, üç boyutlu modellerinin yapılması, karakteristik özelliklerinin bilimsel ve akademik çalışmalarla bütünleşmesinin sağlanması ve teknolojinin bu konuda sunmuş olduğu olanaklardan faydalanarak; Mimari mirasımızın korunmasına, tarihimizin öğrenilmesine ve akademik çalışmalara katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Yapıldığı dönem tam olarak bilinmeyen Siverek sivil mimari özelliklerini taşıyan Fettahlı evi günümüze kadar ayakta kalmayı başarmış özgün bir yapıdır. Geçmişe ışık tutan bu yapının korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması büyük önem taşımaktadır.

Gerekli önlemlerin alınmaması zamanla bazı mekanlarını yitirmesine ve değişen kullanıcıların farklı müdahaleleri sonucunda yapının özgünlüğünde bozulmaların meydana gelmesine sebep olmaktadır. Geciken restorasyon çalışmaları bu yapının daha çok hasar almasına ve taşıdığı mimari özelliklerin yok olmasına sebep olacaktır.

Bu sebeple Fettahlı evi geneksel özellikleri korunarak plan cephe görünüşleri değiştirilmeden çevrenin mimari dokusuna uygun bir şekilde yeniden işlevlendirilerek yapının topluma kazandırılması ve gelecek nesillere ulaştırılması amaçlanmıştır.

Fettahlı evi zaman içerisinde iç ve dış faktörlerin getirmiş olduğu hasarlar olsa bile büyük bölümü varlığını koruyarak günümüze ulaşmayı başarmış, spesifik özellikler taşıyan geleneksel bir yapıdır. Yapıldığı döneme ait izler taşıyan; o dönemin gelenek, görenek, topoğrafik ve iklimsel koşulları, ekonomik durumu, yaşam şekilleri, inanç yapıları hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlayan Fettahlı evi; kullanılan doğal malzemeler ve mahaller arası işlevsel uyumla da bize bir klavuz olmaktadır. Fettahlı Evinin sunmuş olduğu bu özellikler; çalışmaların yapıldığı

sokaktaki diğer sivil mimari örneklerle pekiştirilmiş olup, rölöve ve restitüsyon çalışmalarıyla edinilen bilgiler ışığında; koruma, yeniden işlevlendirme ve restorasyon önerileri sıralanmıştır.

Hazırlanan bu çalışmalarının amacı yapının; özgün mimari dokusunun korunmasının yanında hasar almış, bozulmuş veya yıkılmış olan bölümlerinin yeniden onarılması, yeni işleviyle topluma kazandırılması ve toplumun tarihi yapılara verilmesi gereken değer bilincine varılmasının sağlanmasıdır. Böylelikle; dönemin sunmuş olduğu imkanlar ve insan gücüyle inşa edilmiş aynı zamanda yapıldığı döneme ışık tutan Fettahlı Evi, önerilen rölöve, restitüsyon ve restorasyon çalışmaları sayesinde korunması ve uzun yıllar ayakta kalarak gelecek kuşaklara aktarılması öngörülmektedir.

Fettahlı evinin koruma ve restorasyon çalışmaları için; yapısal problemlerin belirlenmesi ve teknik çizim ve analizler gibi hazırlıkların yapılması önem arz etmektedir. Bu bağlamda ilkel tekniklerin yanı sıra yaşadığımız dönemin getirdiği yeni teknolojik tekniklerden ve uygulamalardan yararlanmak daha nitelikli bir çalışma ortaya koyacaktır.

Hemen hemen her geleneksel yapının korunması ve ileriki dönemlere aktarılması; yapılacak nitelikli tamiratlara, gösterilen özene ve yapılan bakım çalışmalarına bağlıdır. Koruma ve yapıların ayakta kalması bu yolla sağlanabilir.

Fettahlı Evinin korunmasına ilişkin çalışmalar aşağıdakilerdir:

- ♣ Temizleme (Liberasyon)
- ♣ Sağlamlaştırma (Consolidasyon)
- ♣ Bütünleme (Reintegrasyon)
- ♣ Yenileme (Renovasyon)

Öneriler yukarıda belirtilmiş olup bir bütün olarak ele alınmıştır.

Temizleme (Liberasyon)

Fettahlı Evindeki temizleme; nitelikli olmayan ve sonradan eklenmiş muhdes yapı elemanlarından arındırılması, evin orijinal yapısıyla uyumsuz ve nitelikli olmayan malzemelerin kaldırılması, sonradan eklenen yapı elemanlarındaki kötü işçilikli ve orijinal özüne uymayan bölümlerin yapıdan kaldırılmasıyla yapılmalıdır.

Bu geleneksel konutun özgün yapısındaki çeşitli dönemlerin getirmiş olduğu müdahaleler ve katmanlar belirlenmelidir. Alanında uzman kişilerin oluşturduğu bir ekiple, çağa uygun tekniklerle ve teknolojinin sunduğu imkanlarla gün yüzüne çıkarılmalıdır. İlgili yapı özelliğinin önemini değerlendirilmesi, işi üstlenen firmaya bırakılmamalı, teknik uzmanlardan yardım alınmalıdır.

Temizleme önerileri, maddeler halinde aşağıda sıralanmıştır;

- Fettahlı Evi, yılların getirmiş olduğu doğal hasarlar ve kullanıcıların sosyo-ekonomik özelliklerine göre yapmış oldukları bilinçsiz müdahaleler sonucunda konuttaki mahaller yer yer bozulmuştur. Yapı sahiplerinin zamanla yapmış

oldukları bilinçsiz onarımlar, konutun orijinalliğine ve özüne zarar vermiştir. Uzman restoratörler tarafından yapılacak restorasyon çalışmalarıyla konut özüne döndürülecektir.

- Fettahlı Evinin, avlu cephelerindeki temizlik; çimento sıvalı bölümlerin ve malzemelerin murç, spatula ve kalem keskiler yardımıyla özenle raspa edilerek arındırılmalıdır. Avlu cephelerindeki PVC esaslı malzemeler, korozyona uğramış muhdes demir elemanlar ve TV gibi elektronik eşyaların kabloları kaldırılmalıdır.
- Avlu cepheleriyle birlikte sokak cephelerinde de bazalt malzemeyle oluşturulmuş duvarlardaki kireç ve kimyasal boyalar temizlenmelidir. Nitelikli olmayan pencere ve kapılar orijinal haline dönüştürülmelidir. Doğal ve çevresel unsurlardan kaynaklanan geleneksel duvar yüzeylerindeki kirlenmeler, kumlamayla özgün haline getirilmelidir.
- Yapılan bozulma analizleriyle belirlenen bölümlerdeki yüzeylerde oluşan hasarlar su ve hava püskürtme yöntemiyle temizlenmeli, kumlama tekniğiyle dip katmanlardaki malzemeleri bozmadan basınçla temizlenmelidir.

Sağlamlaştırma (Consolidasyon)

Fettahlı Evinde sağlamlaştırma, malzemelerin ve taşıyıcı yapı elemanlarının sağlamlaştırılması şeklinde organize edilmiştir. Geleneksel evin güney bölümleri kısmen ayakta olsa da kuzeydeki bölümlerin yer yer yıkıldığı saptanmıştır. Yapıdaki çatlakların ve yıkılmaların nedeninin yılların getirdiği depremler, yağışlar, bakımsızlıklar ve kötü kullanımlar gibi doğal ve çevresel unsurların olduğu düşünülmektedir. Yapılan temizleme çalışmalarının ardından, alanında uzman teknik kişilerden, bozulmuş, çatlamış ve yıkılmış bölümlerle ilgili uygulanacak sağlamlaştırma teknikleri hakkında bilgiler alınıp tatbik edilmelidir.

Fettahlı Evi mahallerindeki iç ve dış yüzeylerde, bilinçsiz müdahaleler ve doğal faktörlerden dolayı meydana gelmiş; özgün sıvalardaki boşalmalar, nemlenmeyle oluşan yosunlanmalar, lekelenmeler, islenme ve birçok farklı unsurlarla karalanma gibi hasarlar, bozulma, malzeme ve dönem analizlerinde belirlenerek modern tekniklerle sağlıklılaştırılmalıdır.

Avlu cephelerinde olduğu gibi sokak cephelerinde de çimentodan yapılmış sıva harçları sökülmelidir. Cephe yüzeyleri aşırı sıcak ya da soğuk olmayan ve düşük basınçlı suyla bazalt taşlarını çok doyurmadan yıkanmalıdır. Suyun donma ve buharlaşma özelliğinden dolayı bu işlemin yazın yapılması önerilmektedir. Cepheler yıkandıktan sonra betonlaşmış dolgu ve derzler, murç, spatula ve kalem keskilerle yüzeylere zarar vermeden özenle raspa tekniğiyle temizlenmelidir. Bu işlemler bittikten sonra derz boşluklarına, uzman restoratörlerin kontrolünde özüne uygun geleneksel harçla sağlamlaştırılmalıdır.

Avlu ve sokak cephelerindeki orijinal pencereler, korkuluklarıyla birlikte temizlik, bakım ve onarımları yapıldıktan sonra yeniden kullanılmalıdır. Benzer işlemler kapılar için de

uygulanmalıdır. Bu yapı elemanlarından orijinal olmayanları, geleneksel konut özellikleri incelendikten sonra gerekirse sökülmeli ve özüne uygun şekillerde üretilmelidir.

Bütünleme (Reintegrasyon)

Herhangi bir geleneksel yapım ve yöntemlerle yapılmış konutun, estetik ve işlevsel olmasının yanı sıra sağlam olması bütünleme tekniğini yönlendiren faktörlerdir. Bu nedenle geleneksel konutu özgünlüğüne kavuşturma düşüncesi oluşmaktadır. Birimleri ve cephe yüzeyleri bozulmuş veya çatlamış ve yıkılmış olan yapı elemanlarını özgün halindeki bütünlüğü yakalamak şeklinde yerel veya modern malzemeye tamamlama işlemi bütünlemedir.

Fettahlı Evinin özellikle kuzey bölümündeki doğal ve çevresel faktörlerin yanı sıra bilinçsiz kullanıcılar tarafından yapılan yanlış müdahalelerle bozulmuş, çatlamış ve yıkılmış bölümler bütünleme teknikleri kullanılarak tamamlanmalıdır.

Avlu cephelerinde olduğu gibi sokak cephelerinde de görülen, duvarlarda kullanılan yapı malzemesi olan bazaltlardaki deformeler giderilmelidir. Yüzeydeki derzlerde oluşan boşluklar özüne uygun doku ve yerel malzemelerden oluşan yapı elman ve harçlarla bütünleme sağlanmalıdır.

Yenileme (Renovasyon)

Fettahlı Evinde oluşan yıkılmalar ve bilinçsizce yapılan uygulamalar, geleneksel konutun orijinalliğinin zarar görmesine sebebiyet vermiştir. Yapılacak restorasyon çalışmalarıyla, yerel malzemeden uzak yapı malzemelerinden arındırılmalı ve özüne uygun yerel malzemelerle yenilenmelidir. Kullanılacak malzemeler alanında uzman kişilerce belirlenmeli ve uygulanmalıdır.

Yenileme işlemleri yapılırken Fettahlı Evinin özgün yapısına zarar verilmemeli, yapılan rölöve, restitüsyon ve restorasyon çalışmaları baz alınmalı, geleneksel evin özüne uygun ekleme ve çıkarmalar yapılmalıdır. Fettahlı eviyle ilgili yapılan çalışmaların yetersiz kalması durumunda, öncesinde hazırlanmış olan literatür çalışmaları taranmalı, kılavuz oluşturması için çalışılan Hasançelebi mahallesi ve mahalledeki rölöve çizimleri ve analiz çalışmaları yapılan 6 geleneksel konutun özellikleri incelenmeli, konuyla ilgili fikirler edinilmelidir.

ÖNERİLER

Geleneksel Siverek evlerinin farklı faktörlerin etkisiyle yıkılan veya yok olan birimlerinin yerine; dokusuna ve kimliğine uyumlu, saptanan tasarım kuralları içerisinde modern yapı malzemeleriyle çağdaş ek kurallarına uyarak yeniden yapım, geleneksel dokuyu korumanın bir yoludur. Ayrıca geleneksel dokuda tasarlanan yeni yapıların, çevreye uyumlu ve saygılı olması büyük önem taşımakta olup belirli kriter ve metotlarla yapılmaları gerekmektedir.

Tabi etmenlerin yanı sıra yerleşme dokularını; hayati ihtiyaçlar, yapı malzemeleri, inşaat teknikleri, sosyo-kültürel etkinlikler ve sosyo-ekonomik olanaklar şekillendirmektedir. Yerleşme dokusunun tipik özellikleri, geleneksel evlerin bitişik nizamlı olmasıyla ilişkilendirilebilmektedir. Bundan dolayı koruma bu etken göz önünde bulundurularak yapılmalıdır.

Siverek kent dokusunun oluşumunda en etkili faktör sokaklardır. Sokakların dokusu sokakların düz veya kıvrımlı oluşu, sokak köşelerinin biçimi, çıkmaz sokak, meydanlara açılan sokak ve bu sokakların meydanla ilişkisi, sokakların birbirleri ile ilişkisi ve biçimleri, sokakları çevreleyen yapıların biçimi ve sokakla ilişkileri gibi özellikler kent dokusunun şekillenmesinde etkili olan karakteristik faktördür. Ayrıca yörenin usta-çırak ilişkisine dayalı yapı geleneği, iklim şartları, yaygın olarak bulunan malzeme türü, ekonomik koşullar, çatı tipleri, inanç sistemi de etkili olan diğer faktörlerdendir. Tüm bu faktörlerin harmanlanmasıyla oluşan yapılar kente özgün bir kimlik kazandıran homojen bir görünüm ortaya çıkarmaktadır (Ahunbay, 2004; Aykal vd., 2019). Geleneksel Siverek evlerine yapılacak müdahaleler ve geliştirilecek koruma stratejileri bu homojen karakteristik görünümü bozmadan yapılmalıdır.

Tüm insanlar tarafından önemi anlaşılan bu kültürel mirasların korunmasına yönelik halkın bilinçlenmesini sağlayacak çalışmalar yapılmalıdır. İnsanlar bu kültürel mirasların öneminin farkına varmalı ve bu kültürel mirasları korumayı bir görev haline getirmelidir.

Fettahlı Evinin bulunduğu konum itibarıyla merkezde olması, sokak dokusunun geleneksel olması ve yapının tarihi izler taşıyan kültürel bir miras olması onu diğer tarihi yapılardan farklı kılar. Şanlıurfa Mimarlar Odasının Siverek'te temsilcilik açması gündemde olan bir konudur. Mimari açıdan da önem taşıyan Fettahlı evinin gündemde olan bu konu baz alınarak, Siverek Mimarlar Odası Temsilcilik Binası olarak işlevlendirilmesi önerilmektedir. Önerilen bu yeni işlevle Fettahlı Evinin kente kazandırılması ve özgün kimliği bozulmayacak şekilde restore edilmesiyle geleneksel kültürün canlandırılması amaçlanmaktadır.

KAYNAKLAR

- Ahmadi, F., (2003). *Sustainable architecture*, Quarterly Journal of Abadi, 13, 4-41.
- Ahunbay, Z., (2011). *Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon*, Yem Yayınları, 6. Baskı.
- Ahunbay, Z., (1999). *Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon*, İstanbul, YEM Yayınları.
- Al-Sallal, K. A. and Rahmani, M., (2019). *Vernacular Architecture in the MENA Region: Review of Bioclimatic Strategies and Analysis of Case Studies*, In Sustainable Vernacular Architecture, Chapter 3, 23-53, Springer, Cham, Doi: https://doi.org/10.1007/978-3-030-06185-2_3
- Altaş, N. T., (2014). *Kentsel dönüşümde kültürel miras değerlerinin korunması: Erzurum örneği*, Doğu Coğrafya Dergisi, 19(32), 243-260.
- Appleyard, D., (1981). *The Conservation of European Cities*, Second Press, Cambridge, Massachusetts and London, England: The MIT Press.
- Arabacıoğlu, F. P., ve Aydemir, I., (2007). *Tarihi Çevrelerde Yeniden Değerlendirme Kavramı*, MEGARON/Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi E-Dergisi, 2(4), 204-212.
- Aykal, F. D., Baran, M. ve Erbaş, M., (2019). *Mimarideki Geçmişin Geleceğin Yaratılmasındaki Rolü: Şanlıurfa İli, Kadioğlu Mahallesi Örneği*, Kent Akademisi, 12(1), 118-134.
- Aysu, M. E., (1976). *Eski Kent Mekânlarını Düzenleme İlkeleri, Kent Planlama Bütünü İçinde Sistematik Bir Çözümleme, Planlama, Tasarlama Modeli Trabzon Kenti Orta – İç Kale Tarihi Yerleşimi Üzerinde Bir Deneme*”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi, Mimarlık Bölümü, İstanbul.
- Baylan, C., (2019). *Siverek (Şanlıurfa) Davud Karamanlı evi restorasyon önerisi*, Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Diyarbakır.
- Bayraktar, G., (2015). *Tarihi çevrede değişim olgusunun yeni doku ve yeni yapı tasarımı bağlamında değerlendirilmesi- İstanbul Beyoğlu Demirören Avm örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, İstanbul, s: 1.
- Bektaş, C. (2001). *Halk Yapı Sanatı*, İstanbul, Literatür Yayınları.
- Çeçener, B., (1992). *Ülkemizde taşınmaz kültür ve doğa varlıklarını koruma olayı ve bu konuda bazı eleştirel görüşler*, Ege Mimarlık Dergisi, 2, 46-48.
- Dalkılıç, N. ve Nabikoğlu, A., (2019). *Documentation and analysis of structural elements of traditional houses for conservation of cultural heritage in Siverek (Şanlıurfa, Turkey)*, Frontiers of Architectural Research, 1-18.
- Dikmen, Ç. B. ve Toruk, F., (2016). *Sosyal Ve Kültürel Sürdürülebilirlik Kapsamında Sivrihisar Evlerinin Korunmasına Yönelik Öneriler*, İdil Sanat ve Dil Dergisi, 5(22), 713-733, DOI: 10.7816/idil-05-22-11.
- Dikmen, Ç. B., (2017) *Geleneksel Konutların Yeniden İşlevlendirilerek Kullanımı: Yozgat Örneği*, Uluslararası Katılımlı 6. Tarihi Yapıların Korunması ve Güçlendirilmesi Sempozyumu / 2-3-4 Kasım 2017, 421-431.
- Engin, N., V. N., Vural, S. ve Sumerkan, M. R., (2007). *Climatic effect in the formation of vernacular houses in the Eastern Black Sea region*, Building and environment, 42(2), 960-969.

- Farmer, G., (2013). *Re-contextualising Design: Three Ways of Practising Sustainable Architecture*, Architectural Research Quarterly 17(2) : 106 – 119.
- Fitch, J. M., (1990). *Historic Preservation, Curatorial Management of the Built World*, Charlottesville and London, The University Virginia of Press.
- Foruzanmehr, A., (2015). *People's perception of the loggia: A vernacular passive cooling system in Iranian architecture*, Sustain. Cities Soc., 19, 61–67, [CrossRef].
- Gazzola, P., (1969). *The Past in the Future*, Roma.
- Hamza, N., (2019). *Contested Legacies: Vernacular Architecture Between Sustainability and the Exotic*, In Sustainable Vernacular Architecture, 4, 7-21, https://doi.org/10.1007/978-3-030-06185-2_2.
- Hasol, D., (1995). *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*, Geliştirilmiş 6. Baskı, İstanbul, Yem Yayınları.
- ICOMOS, (1994). *Nara Özgünlük Belgesi*, Nara Özgünlük Konferansı, Nara.
- Indraganti, M., (2018). *India: Bio-climatism in vernacular architecture*, In Sustainable Houses and Living in the Hot-Humid Climates of Asia, Chapter 5, 47-58, Springer, Singapore, Doi: https://doi.org/10.1007/978-981-10-8465-2_5
- Kısa Ovalı, P. ve Delibaş, N., (2016). *Yerel mimarının sürdürülebilirliği kapsamında Kayaköy'ün çözümlemesi*, MEGARON/Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi E-Dergisi, 11(4), 515-529.
- Kıstır, M. R. ve Kurtoglu, D., (2018). *Geleneksel Konut Mimarisinin Sürdürülebilirlik Bağlamında İncelenmesi: Ayvalık ve Oxford Evleri Örneği*, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 9(1), 83-90.
- Kuban, D., (1995). *The Turkish hayat house*, Eren Yayıncılık, İstanbul.
- Kuban, D., (2000), *Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu – Kuram ve Uygulama*, Birinci Baskı, İstanbul, Yem Yayınları.
- Kürkçüoğlu, C., (2001), *Siverek'te Tarihi Yapılar*, Tarihte Siverek Sempozyumu, Şanlıurfa, Sayfa: 247-275.
- Larkham, P. J., (1996), *Conservation and the City*, London and New York, Routledge.
- Metin Basat, E., (2013). *Somut ve Somut Olmayan Kültürel Mirası Birlikte Koruyabilmek*, Milli Folklor 100, 2013: 61–71.
- Mohamed, A. S. Y. and Moumani, K., (2019). *Bioclimatism through Vernacular Architecture as a Pass for New Sustainable Structure*, The Academic Research Community publication, 3(3), 50-70.
- Motealleh, P., Zolfaghari, M. and Parsaee, M., (2018). *Investigating climate responsive solutions in vernacular architecture of Bushehr city*, HBRC journal, 14(2), 215-223.
- Mumcu, A., (1969). *Eski eserler hukuku ve Türkiye*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 26(3), 45-78.
- Oban, Ç. R., (2008). *Korumada yasal gelişim ve doğal miras alanlarının miras turizmindeki önemi*, İTÜ ve Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi IV. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Yayınları 23-27 Nisan 2008 ss. 601-613.
- Oliver, P., (1998). *Encyclopedia of Vernacular Architecture of the World*, Cambridge: Cambridge University Press.

- Öksüz Kuşçuoğlu, G. ve Taş, M., (2017). *Sürdürülebilir kültürel miras yönetimi*, Süleyman Demirel Üniversitesi Yalvaç Akademi Dergisi, 2(1), 58-67.
- Özbek, N. ve Uluoğlu, B., (2018). *Geleneksel Konut Dokusunun Değişim Süreci ve Sürdürülebilirliği: Yaşam Dünyası Bağlamında Kastamonu-Kırkçeşme Caddesi'nin Analizi*, tasarım+ kuram dergisi, 14(25), 78-100.
- Özbudak, Ö. ve Önal, F., (2019). *Tarihi Kültürel ve Mekânsal Sürdürülebilirlik Bağlamında Kayseri Ağırnas*, Modular Journal, 2(2), 86-98.
- Özgültekin, R., Akman, E. ve Demirbağ H., (1997). *Dünden Bugüne Siverek*, Konya. Marifet Yayınevi.
- Pekerşen, Y., Güneş, E. ve Seçuk, B., (2019). *Kültürel Miras Turizmi Değerlerinin Korunması ve Sürdürülebilirliği Kapsamında Yerel Halkın Tutumu: Cumalıkızık Örneği*, Türk Turizm Araştırmaları Dergisi 2019, 3(3), 350-368. DOI: 10.26677/TR1010.2019.166
- Rudofsky, B., (1965). *Architecture Without Architects: A Short Introduction to Non-Pedigreed Architecture*, Newyork, Doubleday&Company, Inc.
- Sahebzadeh, S., Heidari, A., Kamelnia, H. and Baghbani, A., (2017). *Sustainability features of Iran's vernacular architecture: a comparative study between the architecture of hot-arid and hot-arid-windy regions*, Sustainability, 9(5), 749-777.
- Salman, M., (2018). *Sustainability and Vernacular Architecture: Rethinking What Identity Is*, In Urban and Architectural Heritage Conservation within Sustainability, IntechOpen, 1-16.
- Sümerkan, M. R., (1990), *Biçimlendiren Etkenler Açısından Doğu Karadeniz Kırsal Kesiminde Geleneksel Evlerin Yapı Özellikleri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Tuğcu, P. ve Arslan, T. V., (2019). *Türkiye'de Geleneksel Mahalle Kimliğinin Sürdürülebilirliğinin Yarışma Projeleri Üzerinden İncelenmesi*, Mimarlık ve Yaşam, 4(1), 93-115.
- Tutkun, M., (2015). *Kimlik/Kültür/Mekân Üçgeninde Bir Tarihi Merkez: Sürdürülebilirlik Bağlamında Santa Harabeleri*, Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 1(1), 1-34.
- Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi [ICOMOS], (1964). *Venedik Tüzüğü*, <http://www.icomos.org/venicecharter2004/turkish.pdf> [Erişim Tarihi: 19.01.2019].
- Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (ICOMOS), (2014). *Türkiye Milli Komitesi*, <http://www.icomos.org.tr/>, erişim tarihi, 11.07.2014.
- URL-1, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Siverek> (Erişim Tarihi: 5 Haziran 2022).
- URL-2, <https://www.sanlıurfa.bel.tr/test?file=photos/1/589d715118d78.jpg> (Erişim Tarihi: 5 Haziran 2022).
- URL-3, <https://yandex.com.tr/harita/104662/siverek/?ll=39.316556%2C37.755157&z=10> (Erişim Tarihi: 5 Haziran 2022).
- URL-4, <https://parselsorgula.com/siverek-parsel-sorgula/> (Erişim Tarihi: 5 Haziran 2022).
- Uysal, M. ve Özcan, K., (2016). *Sustainable Conservation of Vernacular Heritage Domed Houses in Karaköy (Şanlıurfa, Suruç), Turkey*, Online Journal of Art and Design, 4(1), 1-6.
- Vecco, M., (2010). *A Definition of Cultural Heritage: From The Tangible To The Intangible*, Journal of Cultural Heritage, 11(1), 321-324.

Yenel, A., (2011). *Kentsel Koruma - Kültürel Dokunun Mimari Tasarıma Etkisi: Çerkeş Örneği*, Diyarbakır Mimarlık ve Kent Sempozyumu, TMMOB Mimarlar Odası Diyarbakır Şubesi Yayınları, 02-03 Aralık 2011, Diyarbakır, ss. 168-175.

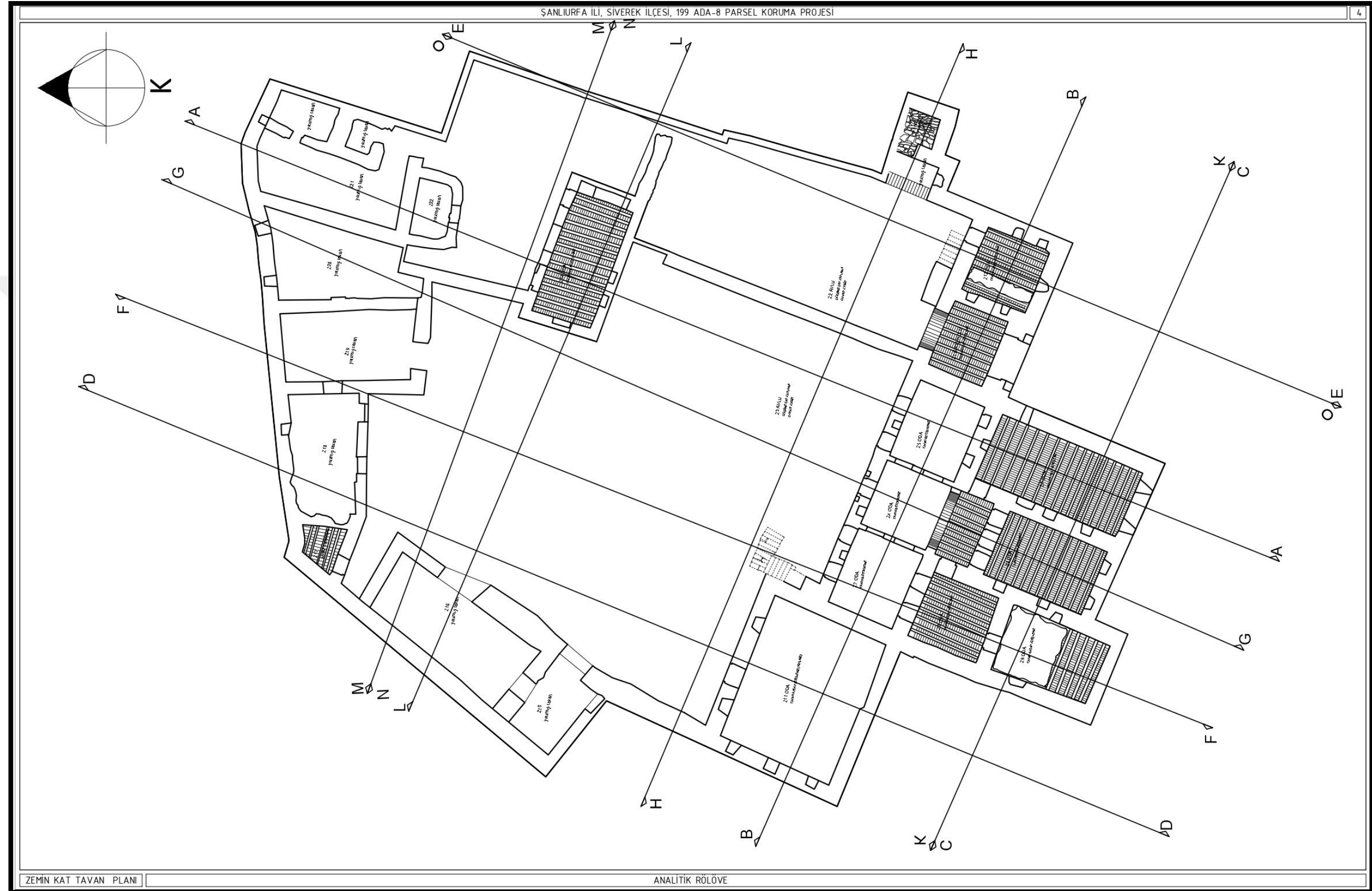

EK- 1: KONUM PLANI RÖLÖVE ÇİZİMİ

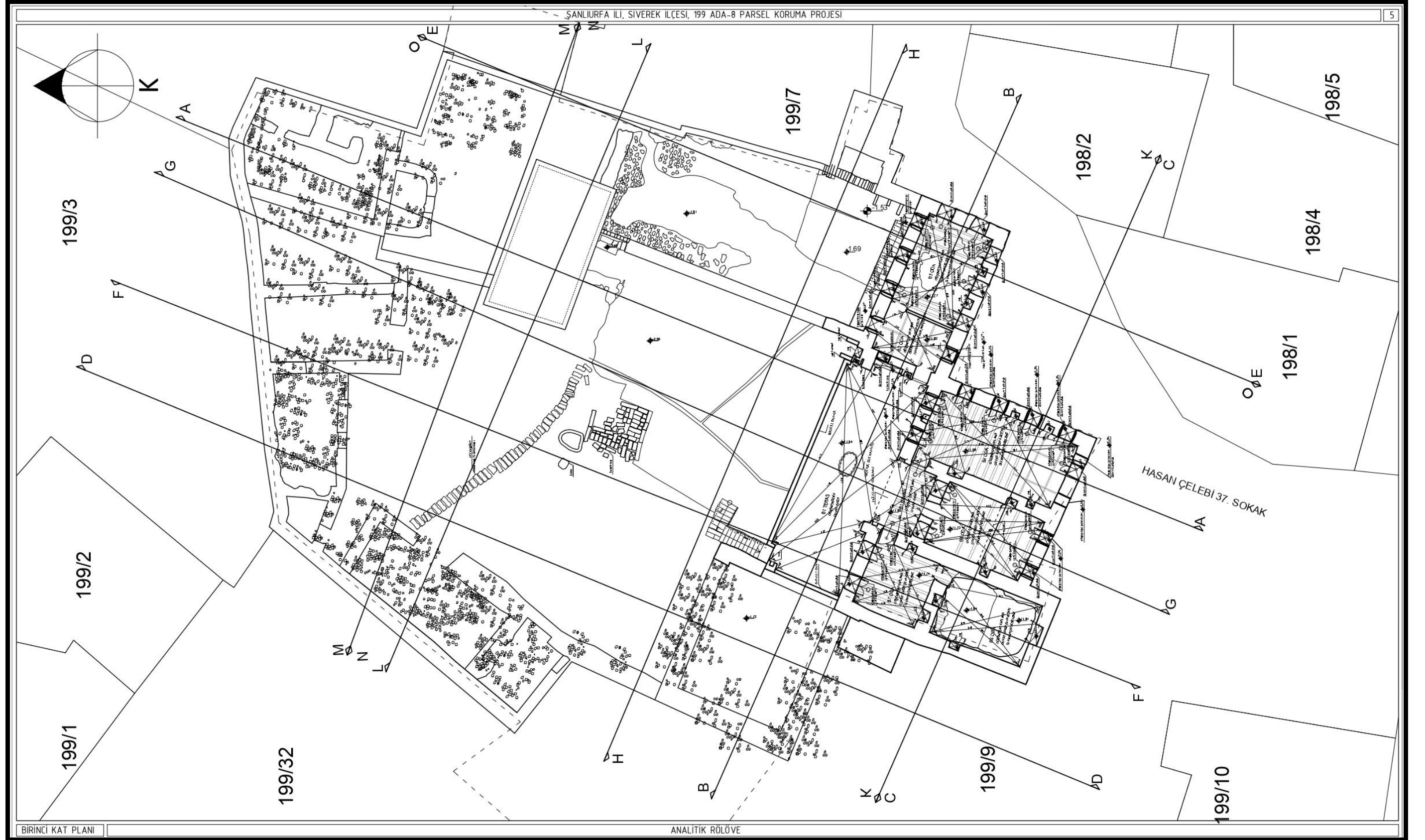

[illegible]

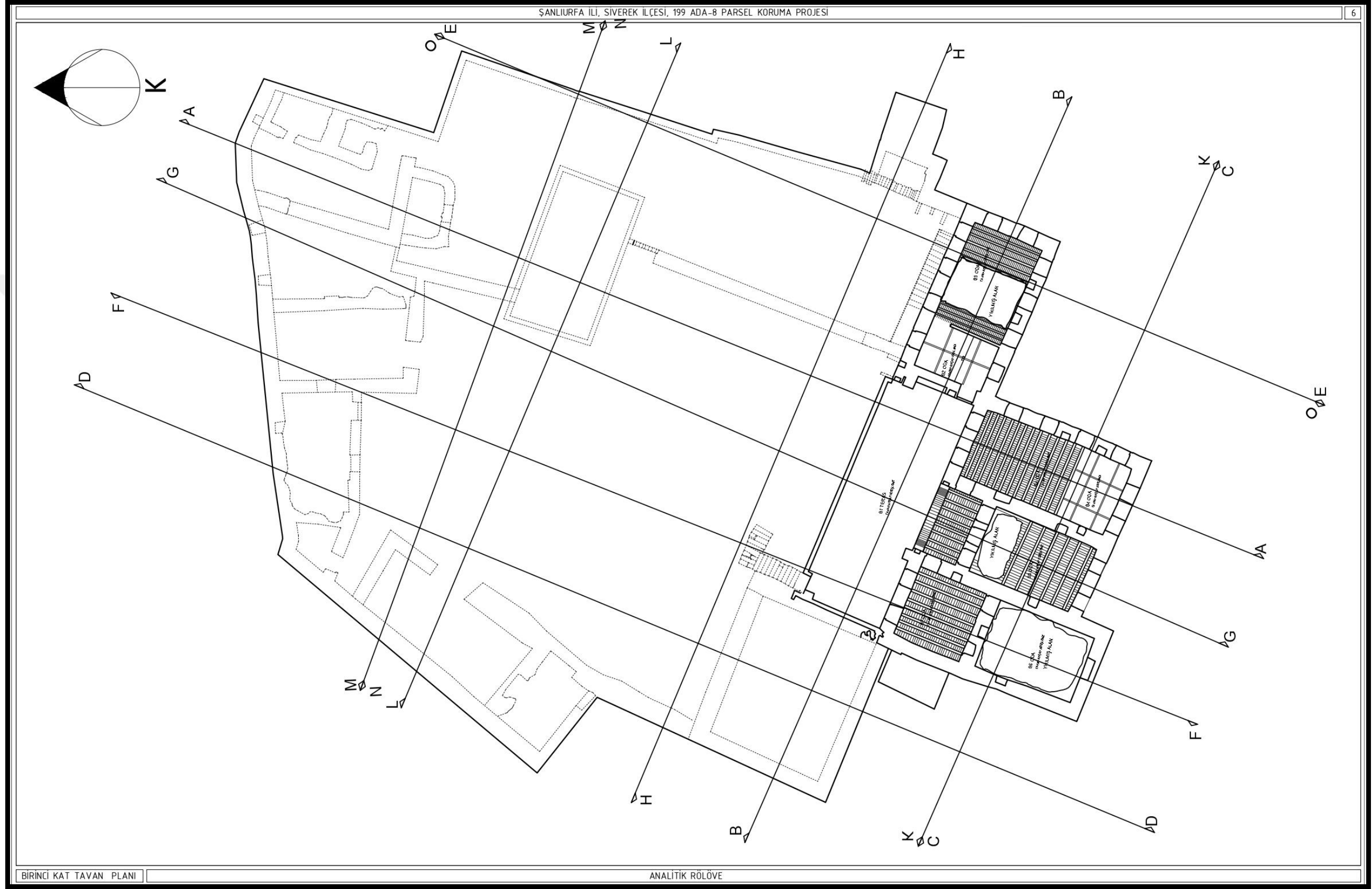
EK- 4: ZEMİN KAT TAVAN PLANI RÖLÖVE ÇİZİMİ

Ek-5: Birinci Kat Planı Rölöve Çizimi

Ek- 6: Birinci Kat Tavan Planı Rölöve Çizimi

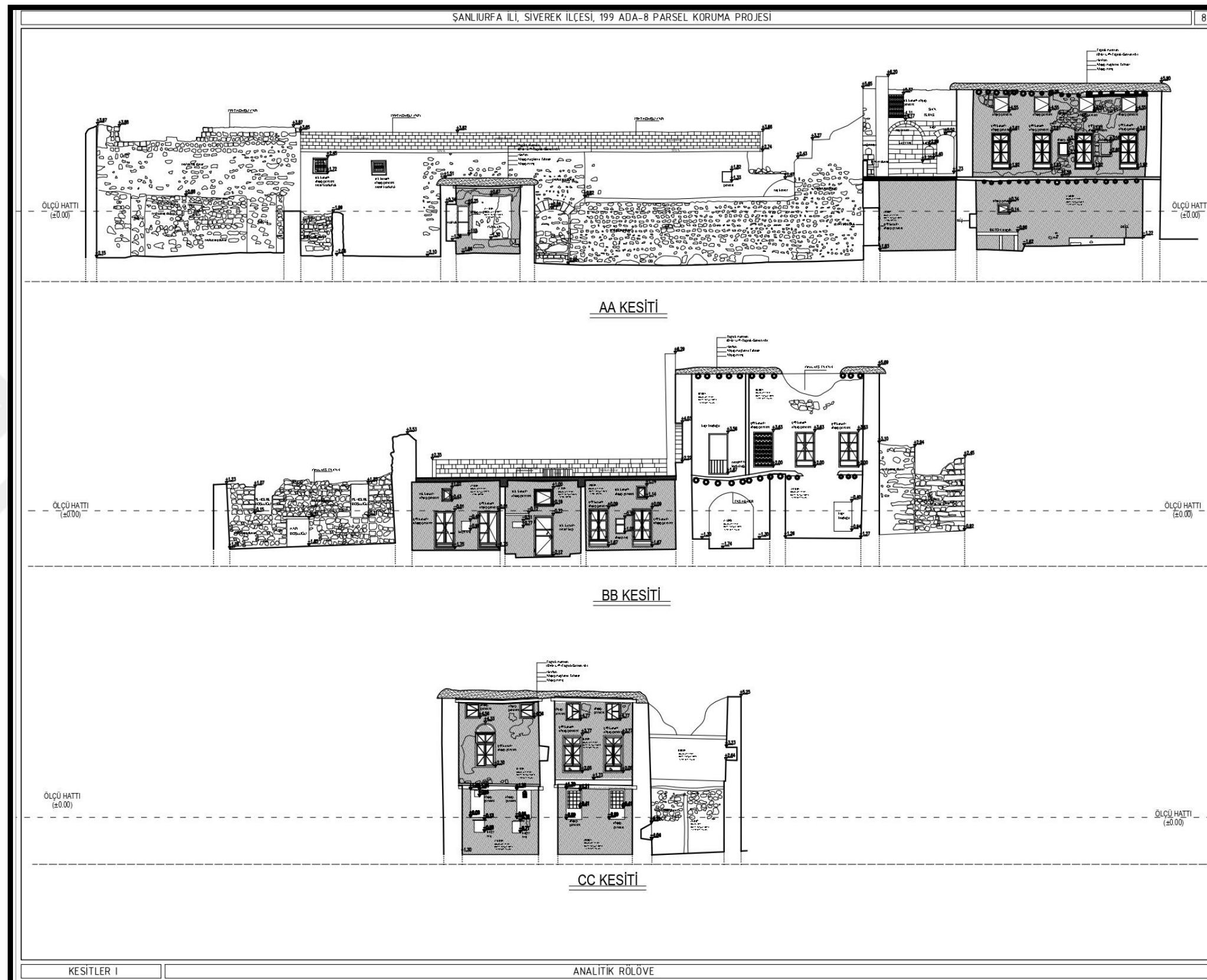

ŞANLIURFA İLİ, SİVEREK İLÇESİ, 199 ADA-8 PARSEL KÖRÜMA PROJESİ

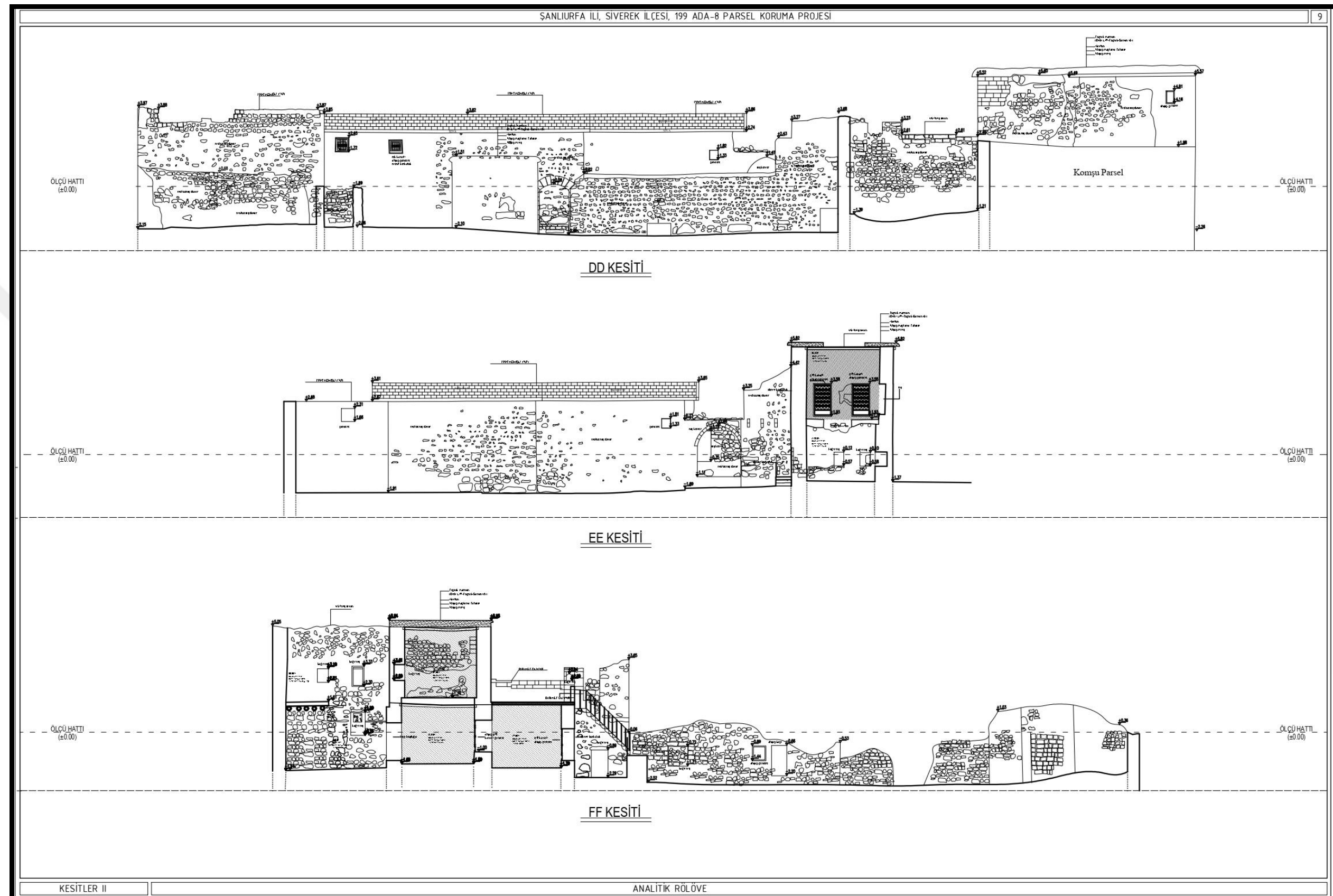
ANALİTİK RÖLÖVE

DAM PLANI

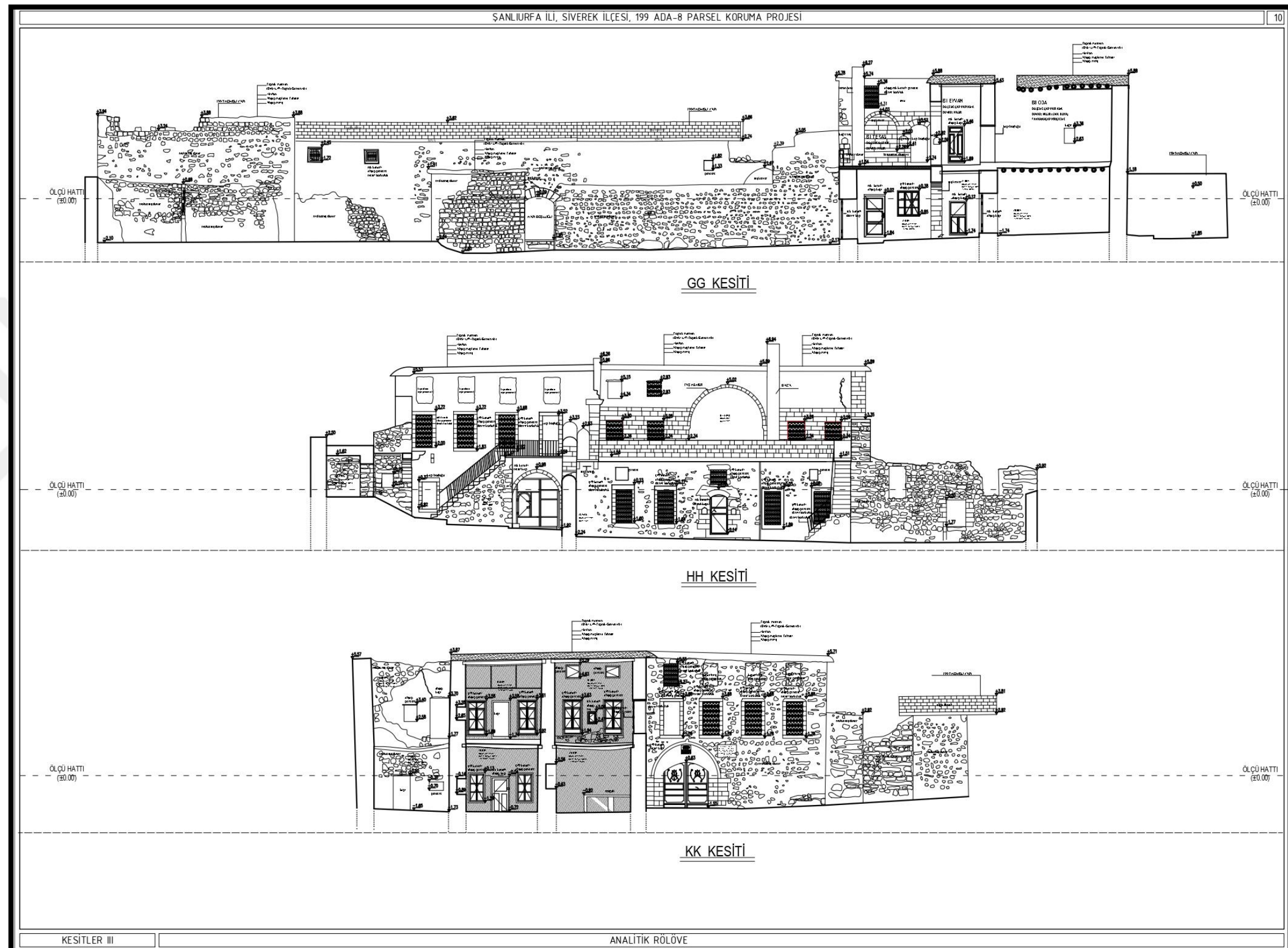
EK- 8: KESİTLER I RÖLÖVE ÇİZİMİ

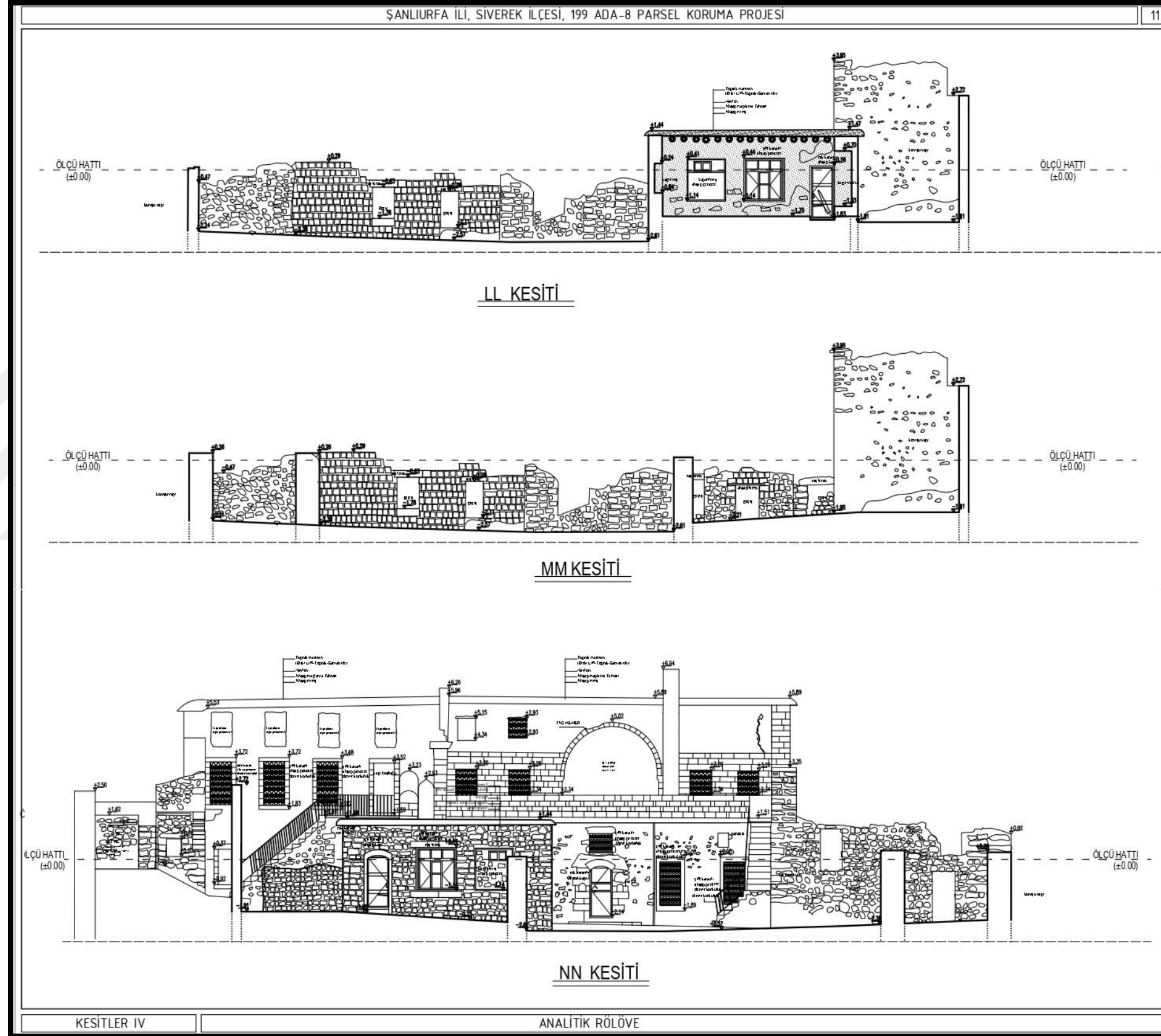
Ek- 9: KESİTLER II RÖLÖVE ÇİZİMİ

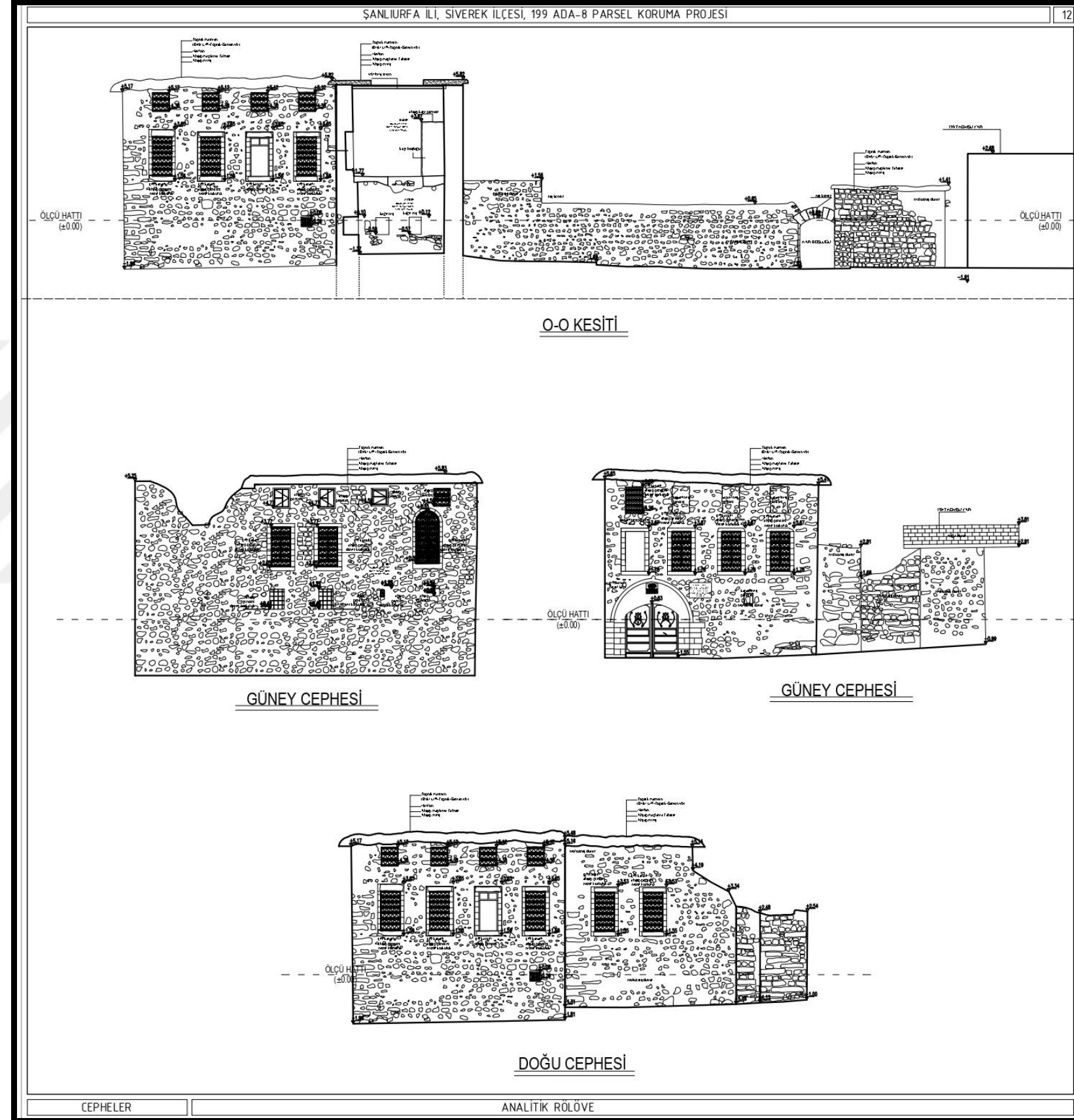
Ek- 10: KESİTLER III RÖLÖVE ÇİZİMİ

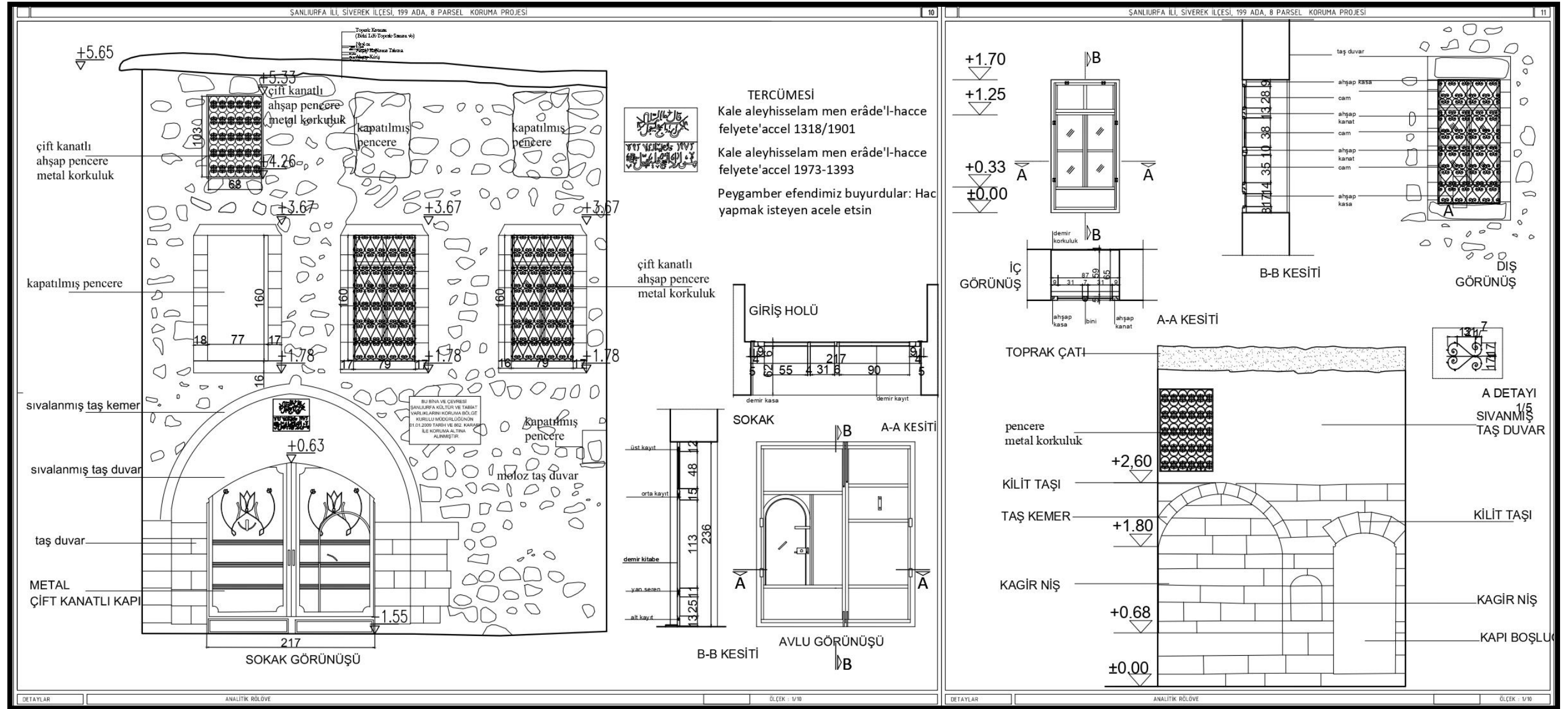
Ek- 11: KESİTLER IV RÖLÖVE ÇİZİMİ

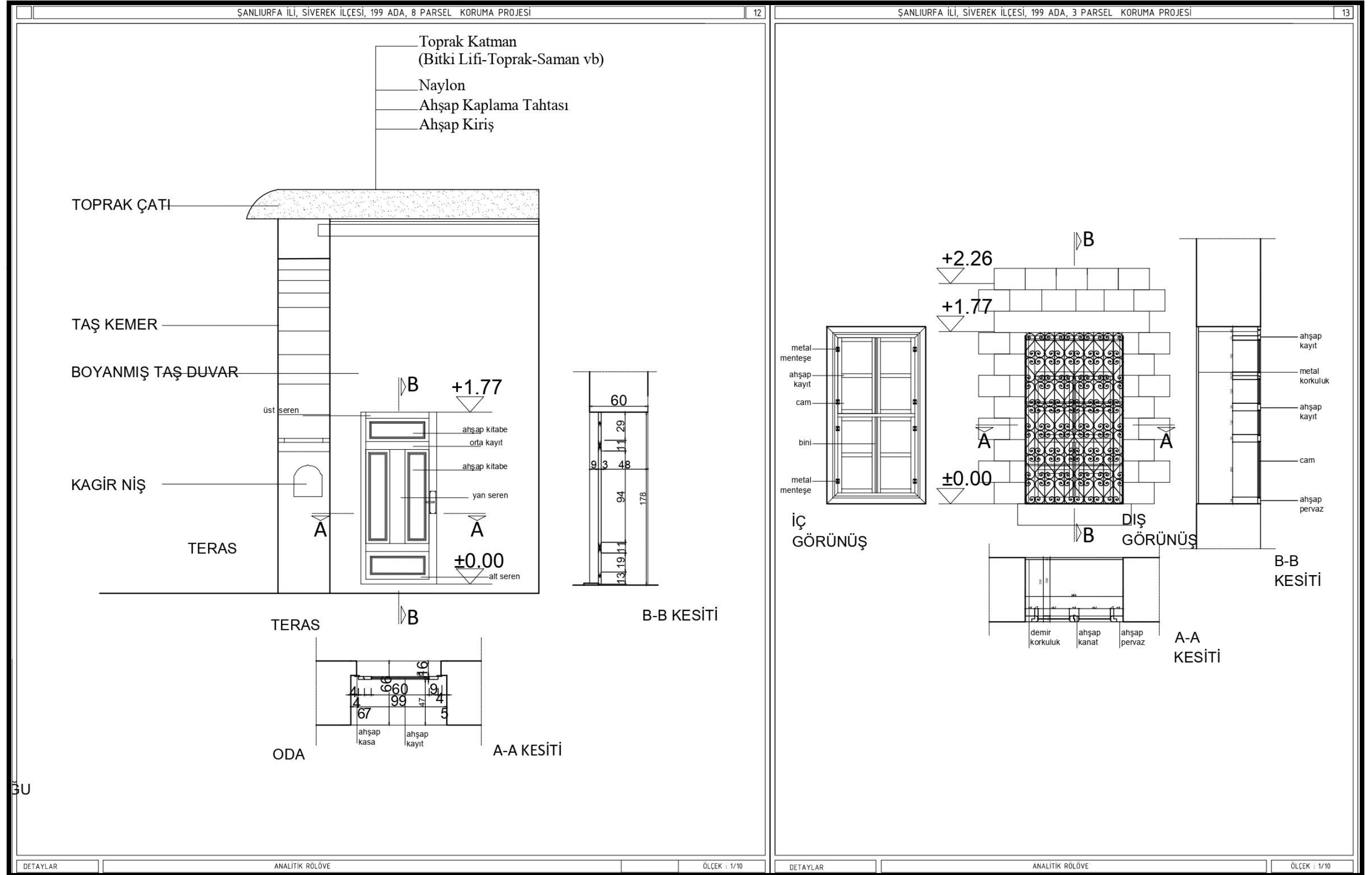
Ek- 12: CEPHELER RÖLÖVE ÇİZİMİ

Ek-13: DETAYLAR I RÖLÖVE ÇİZİMİ

Ek-14: DETAYLAR II RÖLÖVE ÇİZİMİ

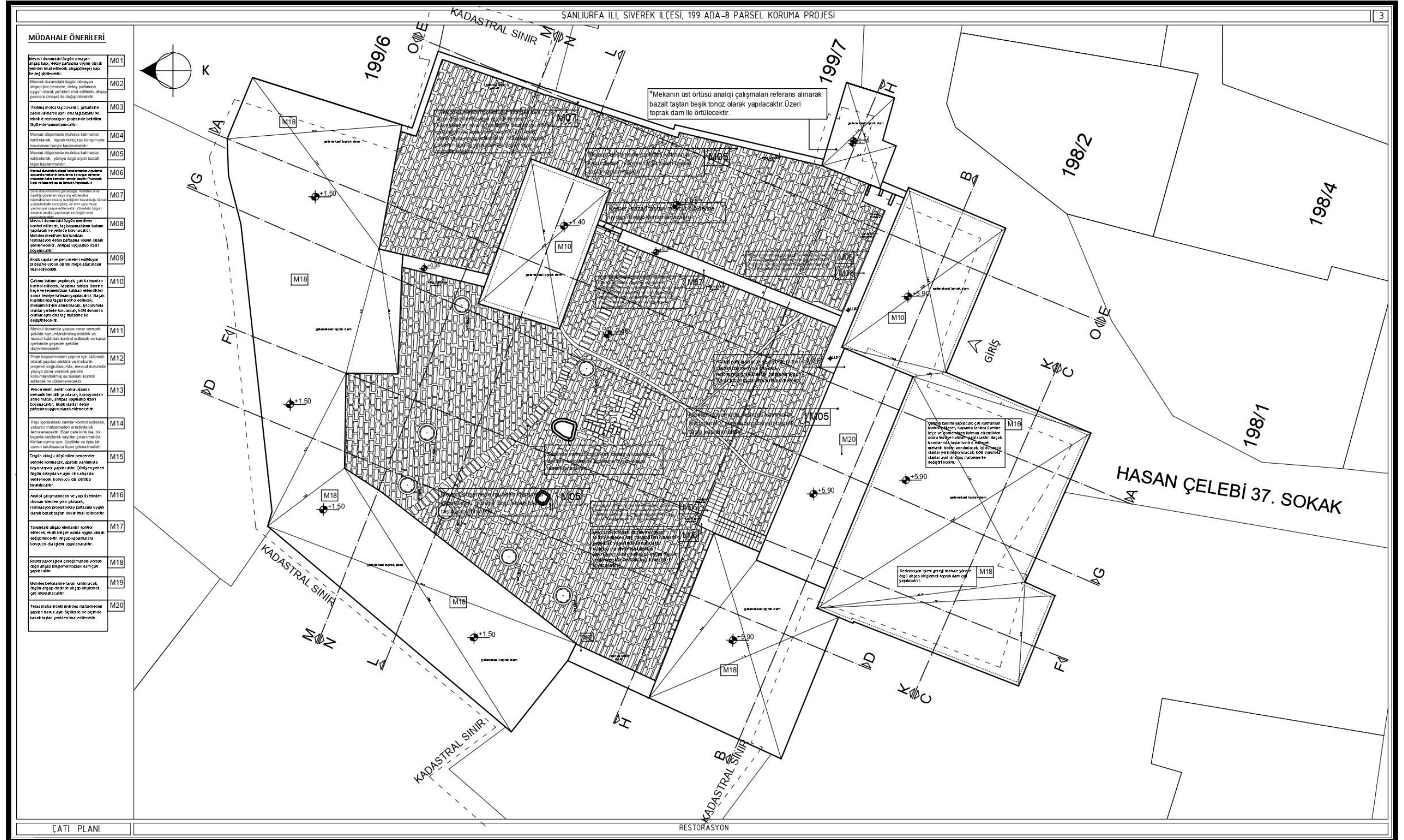
EK- 15: YERLEŞİM PLANI RESTORASYON ÖNERİSİ ÇİZİMİ

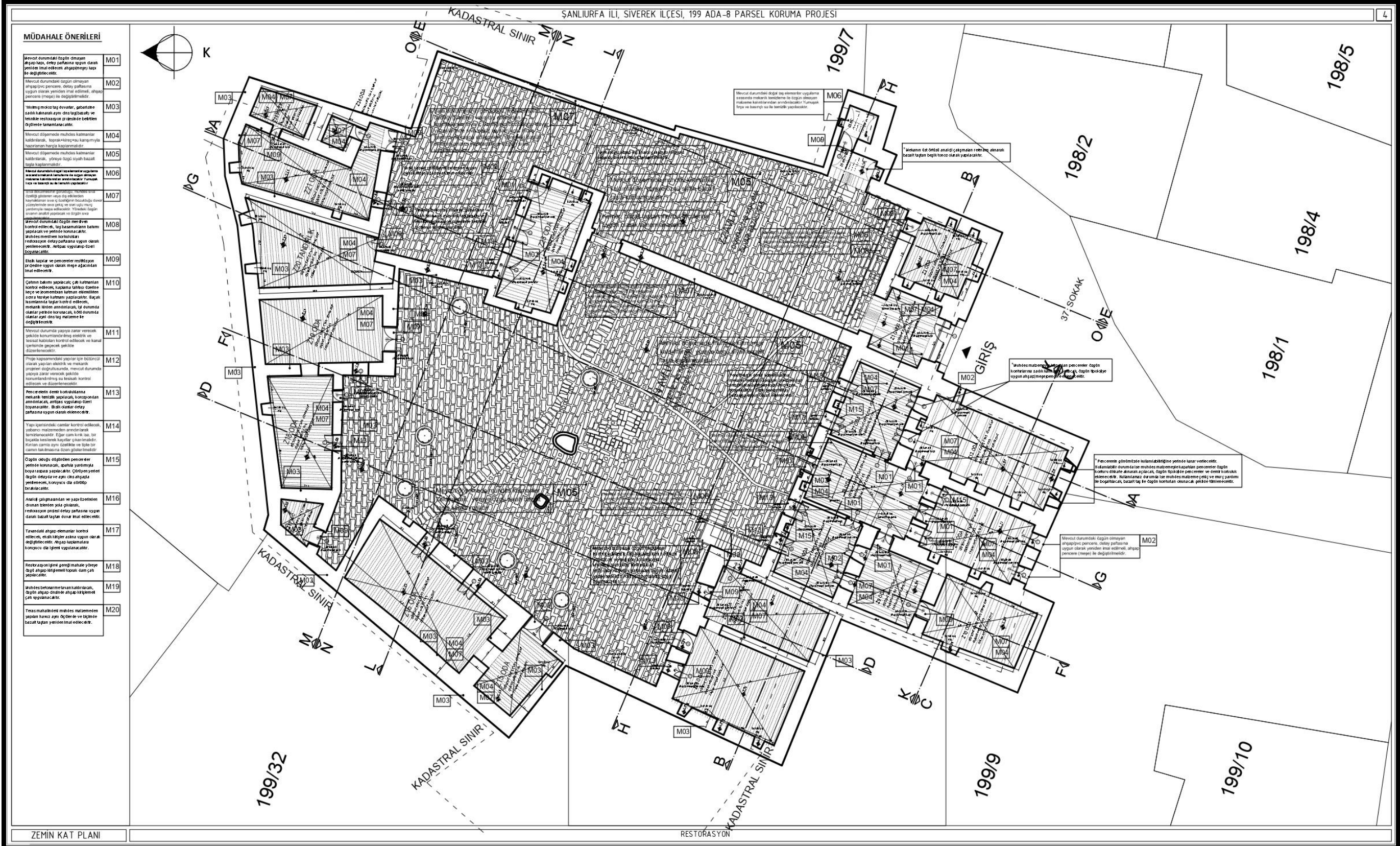
Ek-16: VAZİYET PLANI RESTORASYON ÖNERİSİ ÇİZİMİ

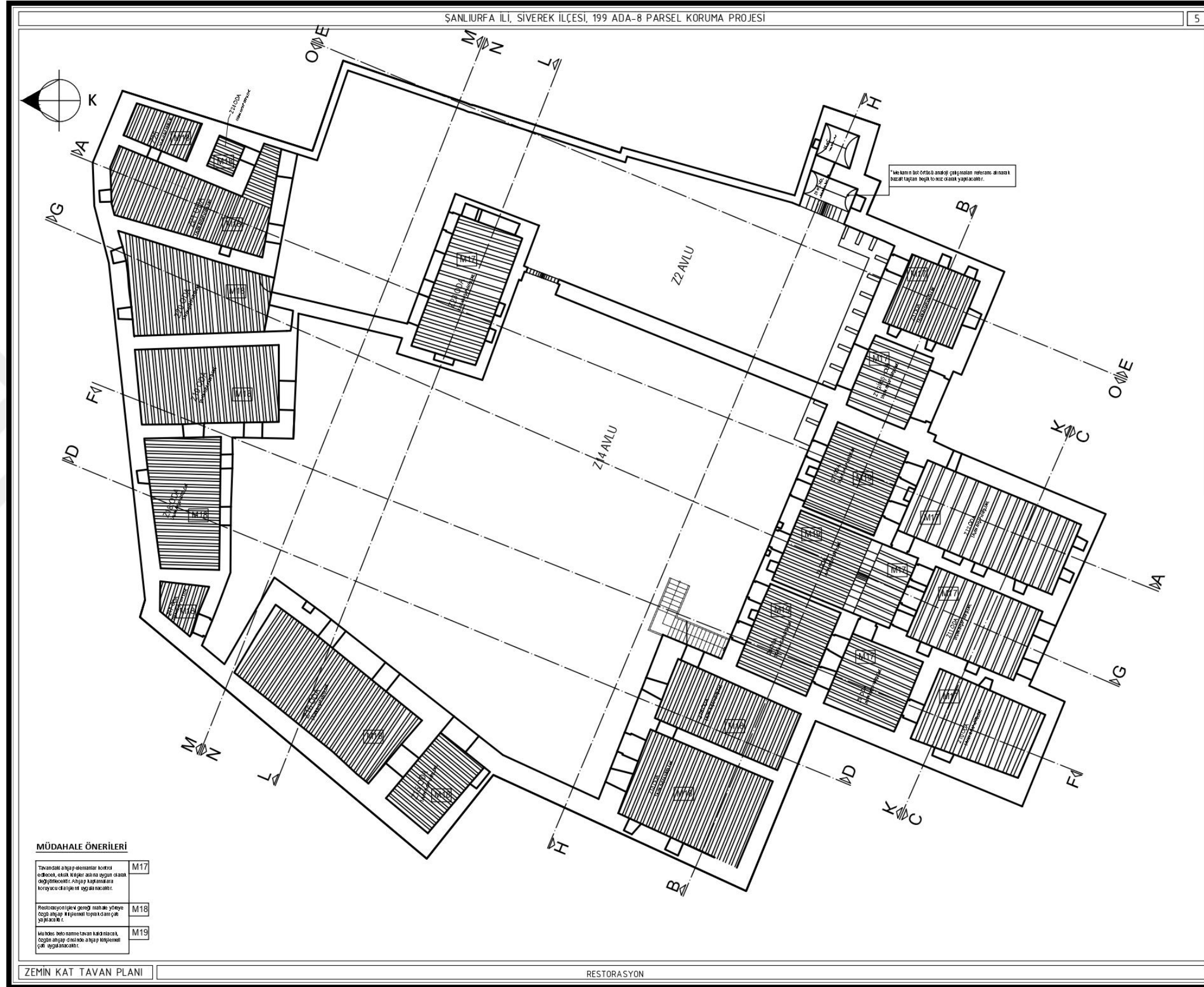
EK- 17: ÇATI (DAM) PLANI RESTORASYON ÖNERİSİ ÇİZİMİ

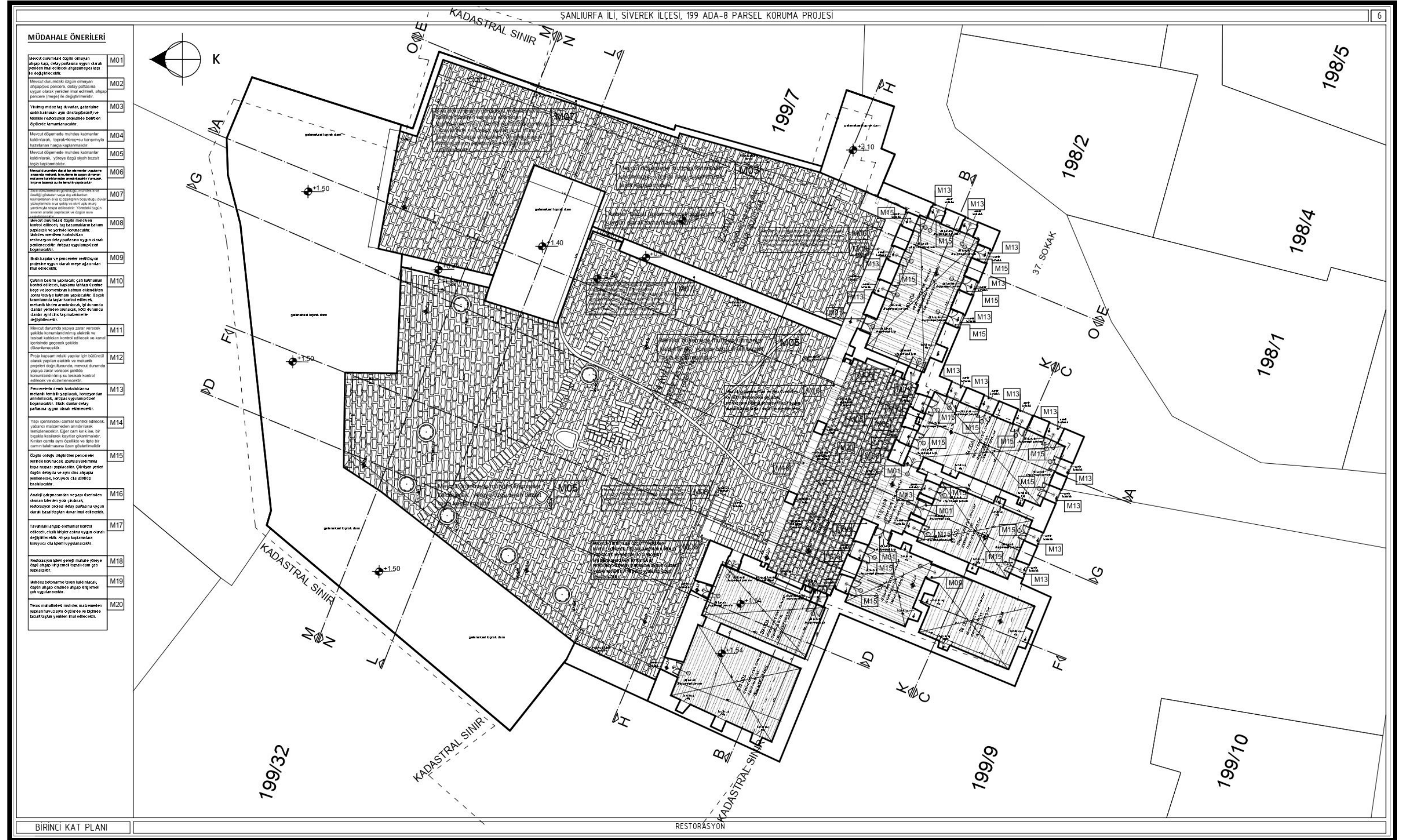
EK- 18: ZEMİN KAT PLANI RESTORASYON ÖNERİSİ ÇİZİMİ

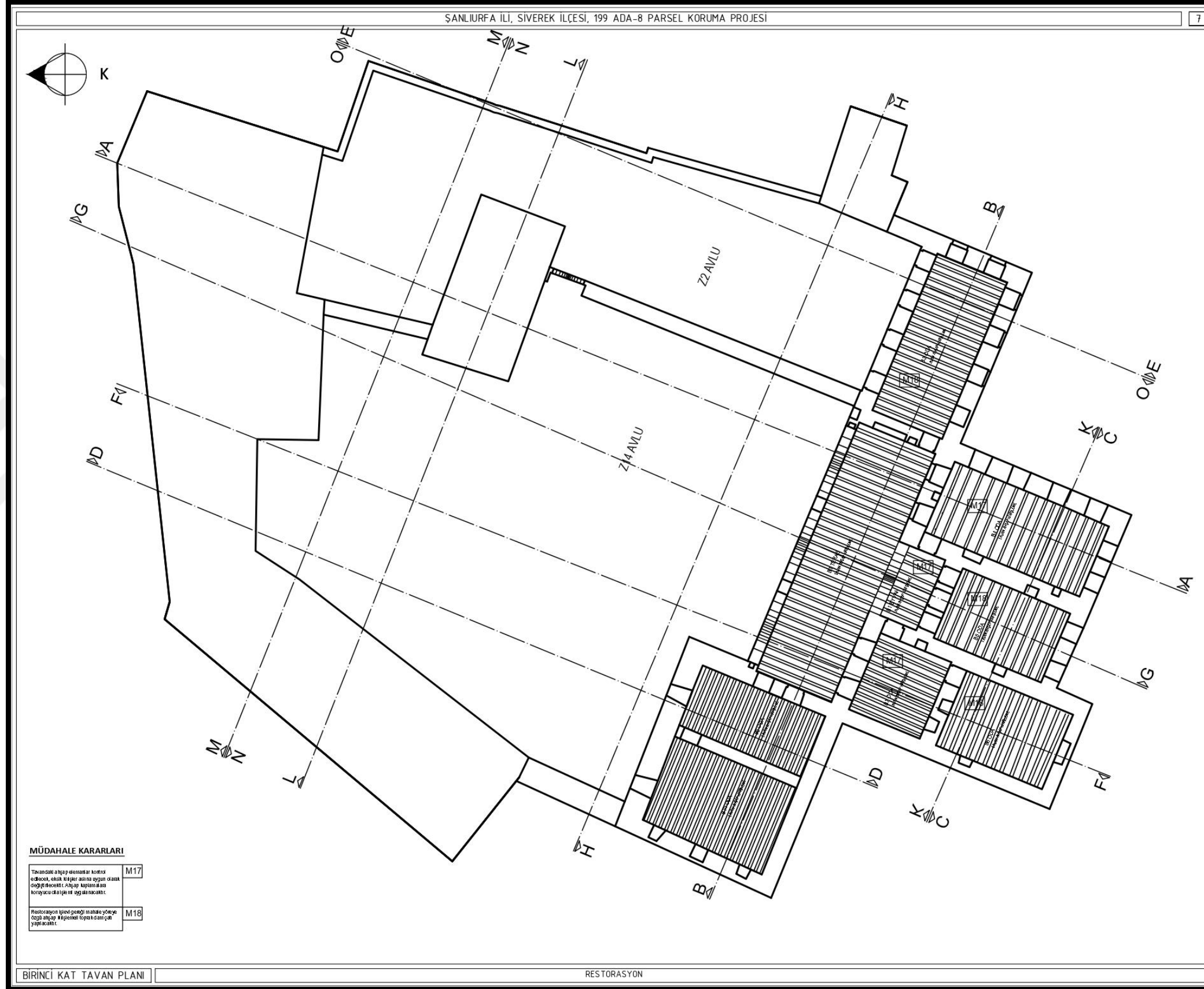
Ek- 19: ZEMİN KAT TAVAN PLANI RESTORASYON ÖNERİSİ ÇİZİMİ

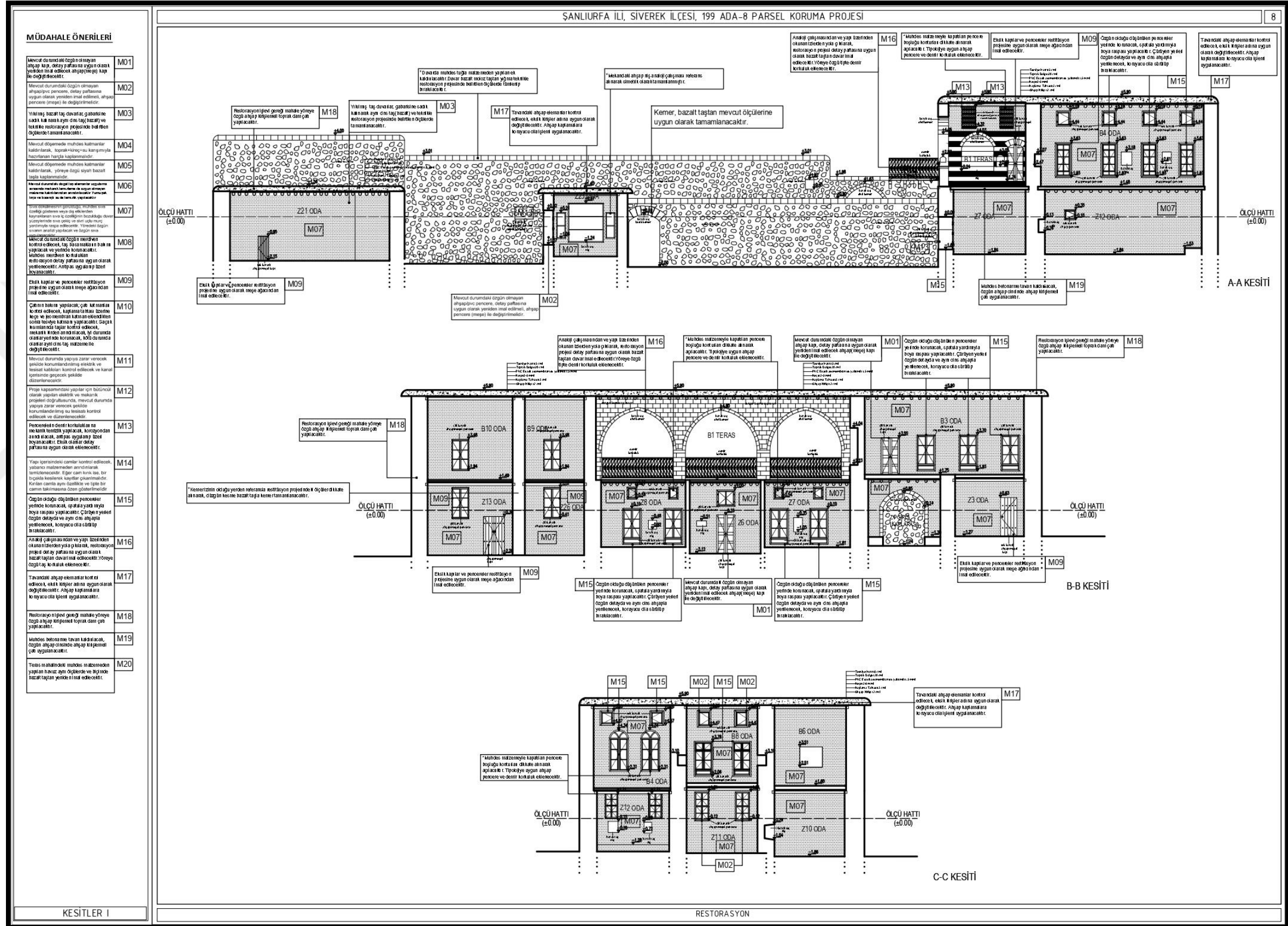
Ek-20: Birinci Kat Planı Restorasyon Önerisi Çizimi

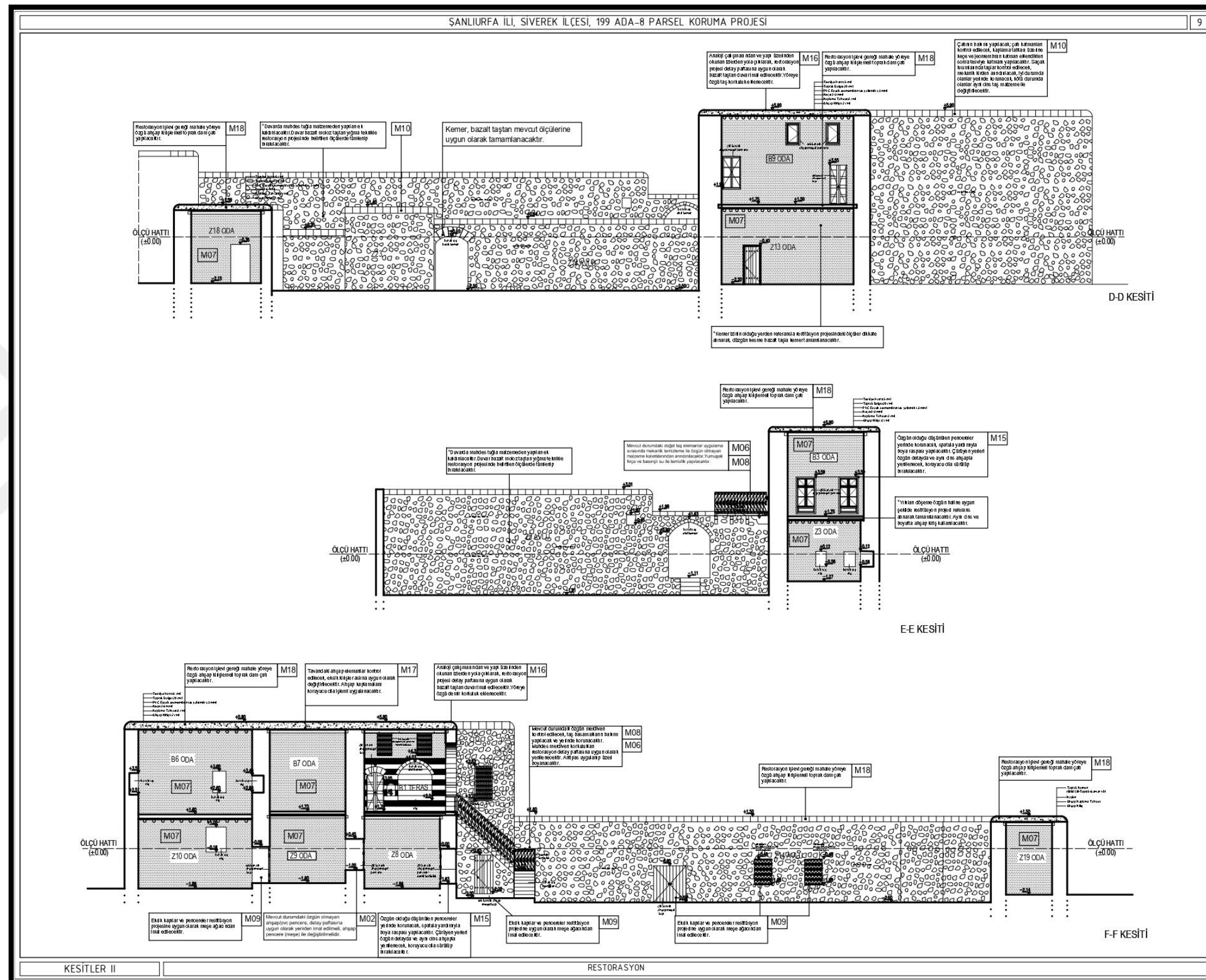

Ek- 21: Birinci Kat Tavan Planı Restorasyon Önerisi Çizimi

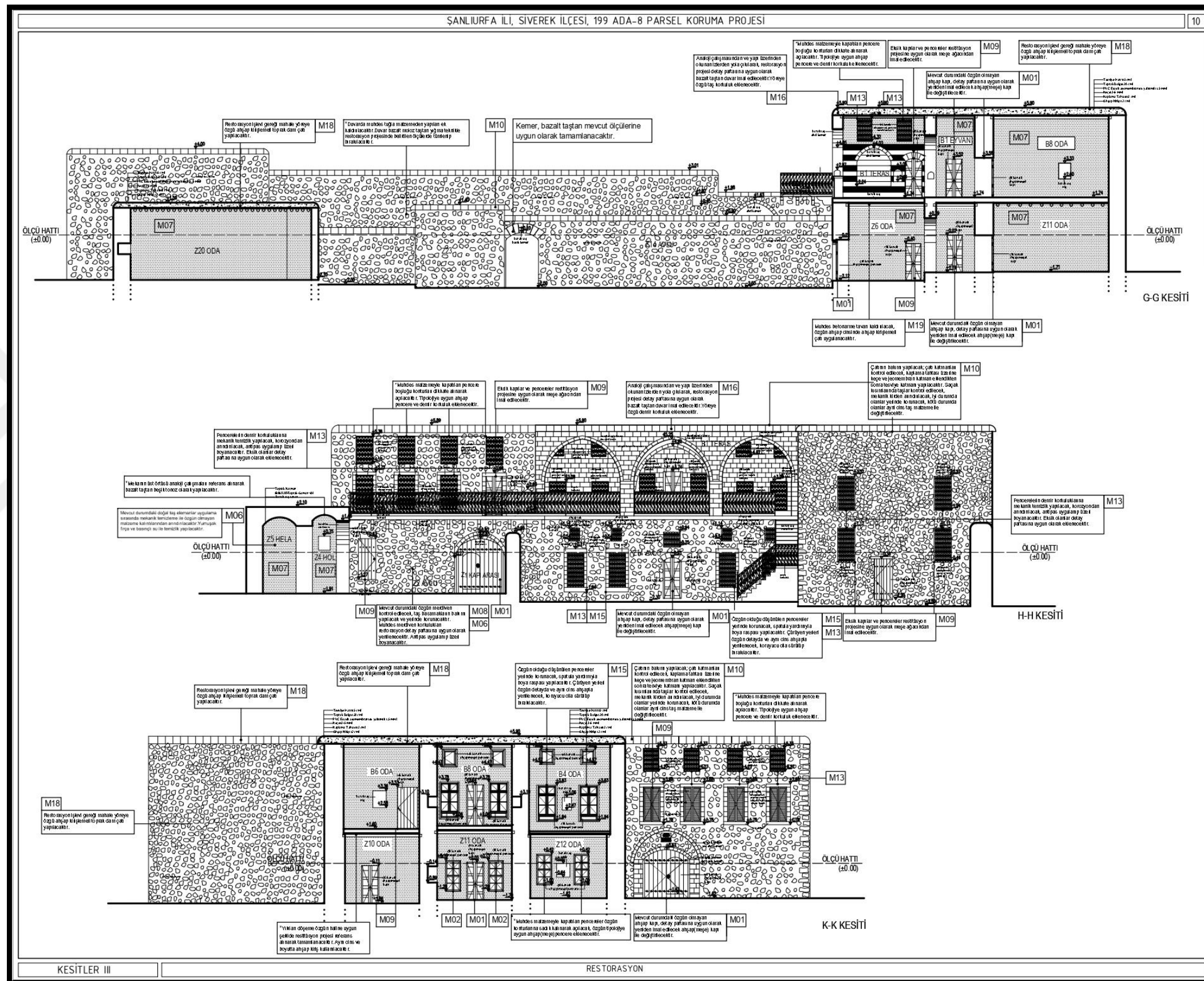

Ek-22: KESİTLER I RESTORASYON ÖNERİSİ ÇİZİMİ

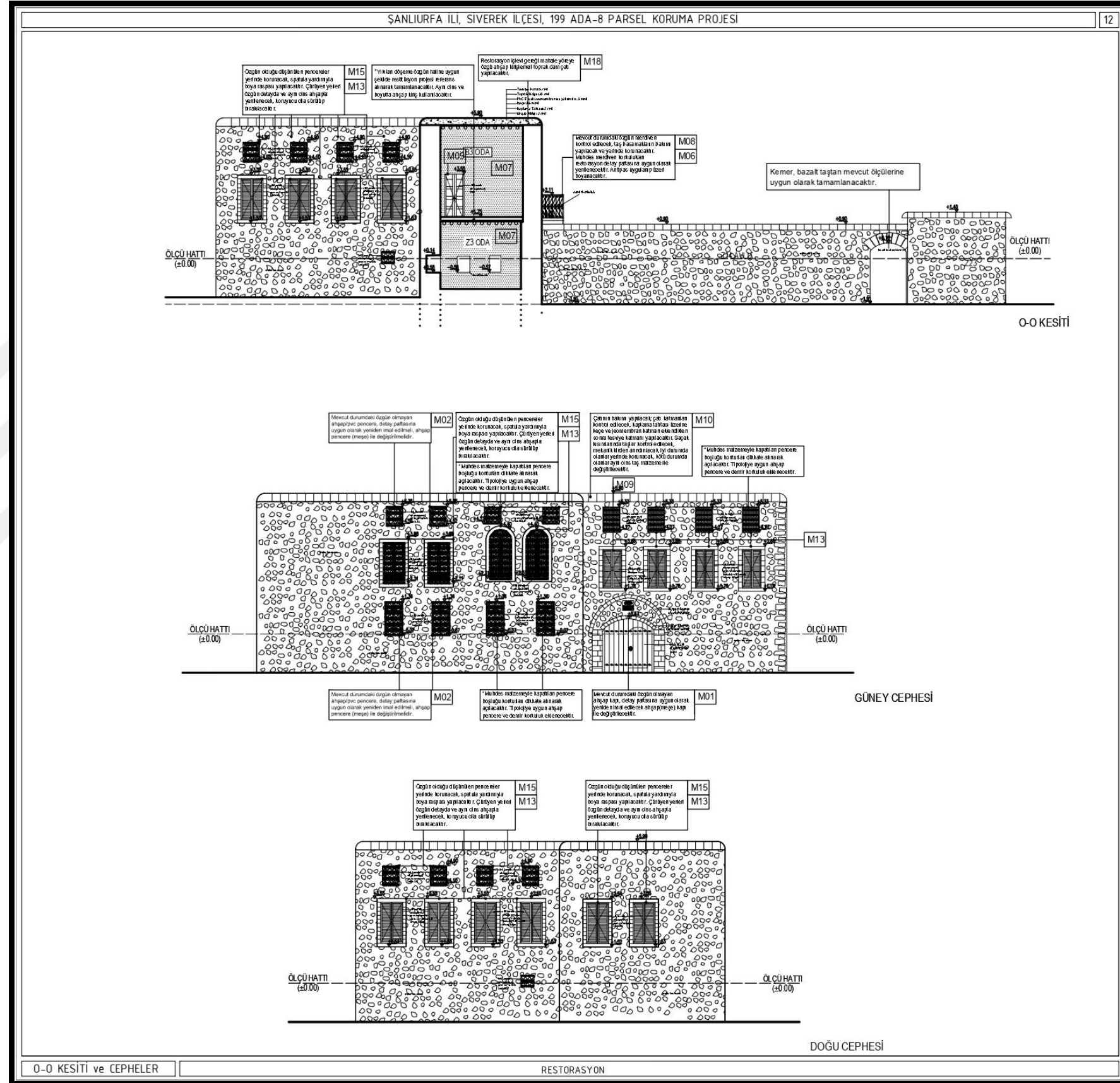

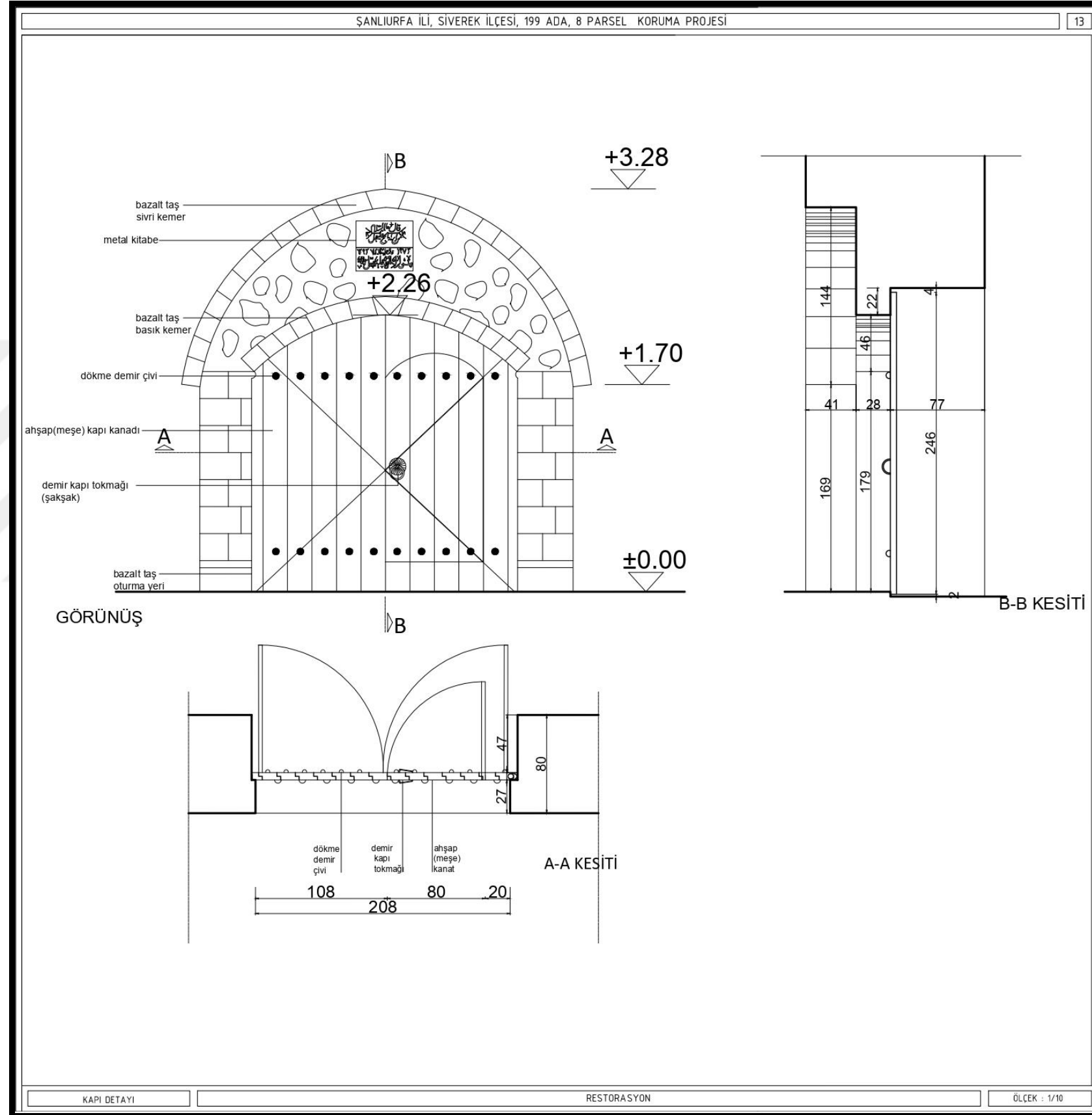
Ek- 24: Kesitler III Restorasyon Önerisi Çizimi

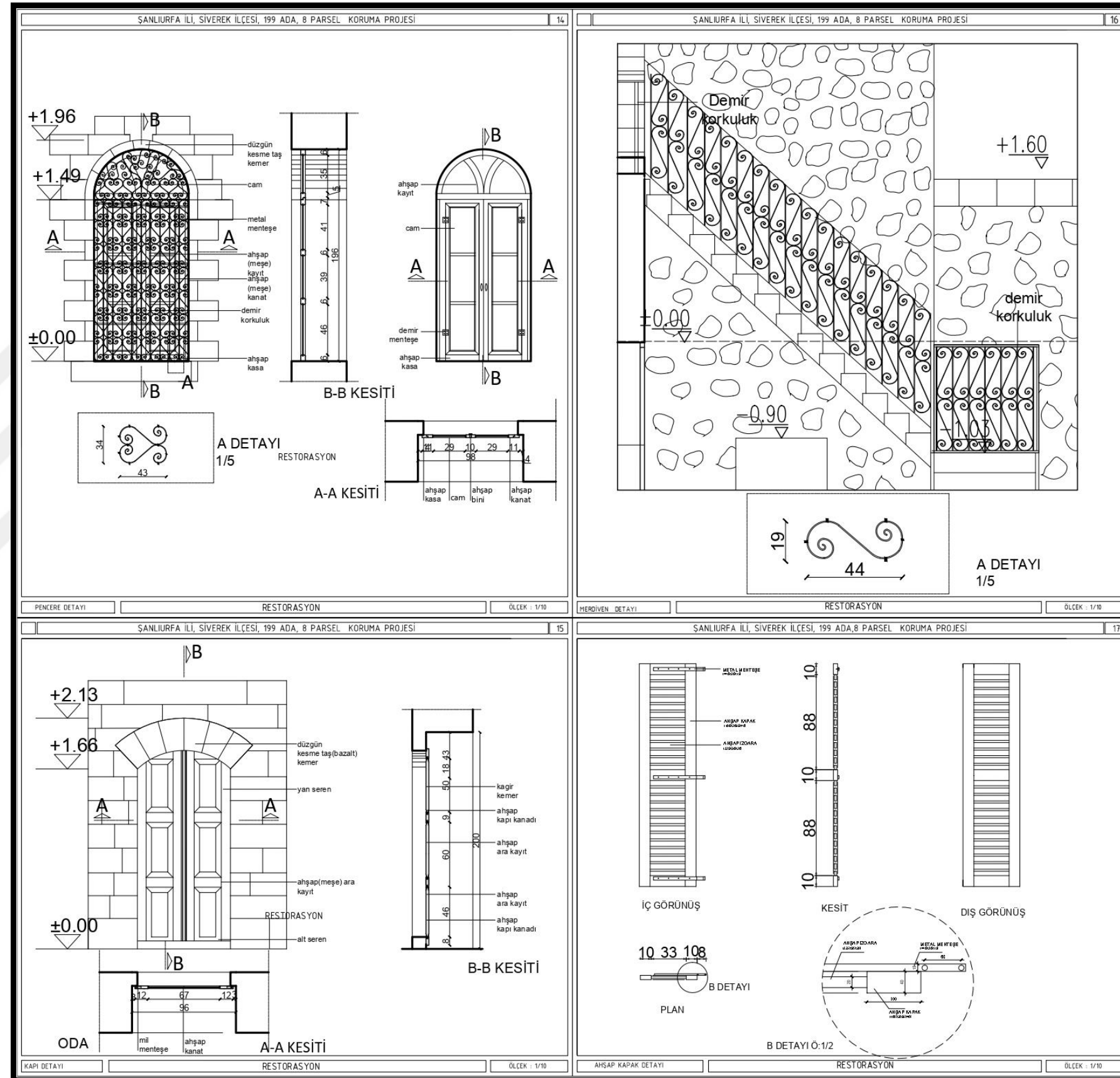
Ek- 26: CEPHELER RESTORASYON ÖNERİSİ ÇİZİMİ

Ek- 27: KAPI DETAYI RESTORASYON ÖNERİSİ ÇİZİMİ

EK- 28: DETAYLAR II RESTORASYON ÖNERİSİ ÇİZİMİ

ÖZGEÇMİŞ

Mehmet AKKUTLU

[REDACTED]	
[REDACTED]	[REDACTED]
[REDACTED]	[REDACTED]
[REDACTED]	[REDACTED]
[REDACTED]	[REDACTED]
[REDACTED]	[REDACTED]
[REDACTED]	[REDACTED]
[REDACTED]	
[REDACTED]	[REDACTED]
[REDACTED]	[REDACTED]
[REDACTED]	
[REDACTED]	[REDACTED]
[REDACTED]	[REDACTED]
[REDACTED]	
[REDACTED]	[REDACTED]
[REDACTED]	[REDACTED]
[REDACTED]	
[REDACTED]	[REDACTED]
[REDACTED]	[REDACTED]